

PROCES SUOČAVANJA S PROŠLOŠĆU U CRNOJ GORI **SLUČAJ “DEPORTACIJA”**

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

Canada

**PROCES SUOČAVANJA
S PROŠLOŠĆU U CRNOJ GORI
SLUČAJ “DEPORTACIJA”**

Podgorica, 2020

PROCES SUOČAVANJA S PROŠLOŠĆU U CRNOJ GORI - SLUČAJ "DEPORTACIJA"

Izdavač:

Centar za građansko obrazovanje (CGO)

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

Za izdavača:

Daliborka Uljarević

Urednik:

Miloš Vukanović

Redakcija:

Miloš Vukanović

Daliborka Uljarević

Damir Suljević

Diana Rajković

Dizajn i produkcija:

Centar za građansko obrazovanje (CGO)

ISBN 978-9940-44-016-9

COBISS.CG-ID 40371216

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

Canada

Publikacija je dio projekta "Suočavanje s prošlošću za budućnost", koji je podržava Vlada Kanade. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost CGO-a i ni na koji način ne može biti interpretiran kao zvanični stav Vlade Kanade.

SADRŽAJ

Uvodne napomene	6
Dokumenti	8
• Optužnica: KTS broj 17/08	8
• Presuda, Viši sud Podgorica Ks. 3/09	17
• Rješenje, Apelacioni sud CG, Ksž. 25/2011	31
• Presuda, Viši sud Podgorica, Ks. 6/12.	35
• Presuda, Apelacioni sud CG, Kžs.18/2013	144
• Presuda, Vrhovni sud CG, Kzz. 4/15	152

UVODNE NAPOMENE

Slučaj "Deportacija" se odnosi na nezakonito hapšenje na teritoriji Crne Gore, a zatim i isporučenje vojsci bosanskih Srba u Bosni i Hercegovini najmanje 66 izbjeglica muslimanske vjeroispovjesti iz Bosne i Hercegovine tokom maja i juna 1992. godine. Pored njih u istoj akciji, uhapšeno je i 33 izbjeglica srpske nacionalnosti. Deportovane izbjeglice muslimanske vjeroispovjesti su većinom likvidirani, dok je samo njih 12 uspjelo da preživi izručenje. Na drugoj strai, deportovane izbjeglice srpske nacionalnosti nijesu tretirane kao taoci, niti je poznato da je bilo ko od njih smrtno stradao.

Centar bezbjednosti Herceg-Novi služio je kao svojevrsni sabirni centar, odakle su ta izbjegla lica organizovano transportovana. Najveći "kontingenti" su se dogodili 25. maja ka logoru KPD Foča i 27. maja ka neutvrđenoj lokaciju u istočnoj Bosni. Svi deportovani 27. maja 1992. godine su ubijeni istog dana a, sumnja se, da su njihova tijela bačena u rijeku Drinu. Pored Herceg Novog izbjeglice su deportovane i iz Bara, Podgorice, kao i sa područja blizu granice sa Bosnom i Hercegovinom.

Državno tužilaštvo je iniciralo istragu tek 18. oktobra 2005. godine, odnosno nakon više od 13 godina. Saslušano je više desetina svjedoka, ali postoje ozbiljne primjedbe u odnosu na način pokretanja i sprovođenja istrage, određivanja pritvora optuženima i oko procedure sa optuženim koji su se našli na teritoriji Srbije. Tokom istrage su svjedočili i funkcioneri tadašnjeg državnog i policijskog vrha Crne Gore.

Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore je u januaru 2009. godine podiglo optužnicu sa prijedlogom za određivanje pritvora protiv devet osoba, osmorice bivših i jednog tadašnjeg pripadnika MUP-a. Optužnica ih je teretila za ratni zločin odnosno: *nezakonito preseljavanje civilnog stanovništva – državljana BiH, muslimanske i srpske nacionalnosti koja su imala status izbjeglice*. Optužnica je dva puta mijenjana, a bila je propraćena kritikom stručne javnosti uslijed neobuhvatanja državnog i policijskog rukovodstva, kao i izostanka ispitivanja uloge Tužilaštva u ovom slučaju.

Suđenje pred Višim sudom u Podgorici počelo je 26. novembra 2009. godine. Okrivljeni su na suđenju tvrdili da nisu krivi, braneći se da su samo izvršavali naredjenja, postupajući po naredbi i u skladu sa zahtjevom MUP-a Republike Srpske da se sva lica sa područja BiH, starosti od 18–65 godina, privedu radi preuzimanja i vraćanja u BiH. Odbrana okrivljenih je smatrala da za ovo krivično djelo treba da odgovaraju nalogodavci, a ne izvršioci.

Viši sud u Podgorici je 29. marta 2011. godine izrekao oslobađajuću presudu i svih devet optuženih oslobodio odgovornosti jer, *"nije dokazano da su optuženi kao pripadnici MUP-a pripadali dijelu oružanih snaga SRJ niti pak da su bili u službi bilo koje od strana u sukobu i time bili aktivni učesnici u oružanom sukobu, u kom slučaju bi za njih bila obavezujuća pravila Međunarodnog prava, te samim tim njihova djelatnost ne može se posmatrati i ocjenjivati u smislu izvršenja radnji predviđenih čl. 142 KZ SRJ koju vrše kršenjem pravila Međunarodnog prava, jer za tako nešto ne postoji određeno svojstvo – pripadništvo oružanim snagama ili pripadništvo službi neke od strana u sukobu."* Apelacioni sud Crne Gore je 17. februara 2012. godine ukinuo ovu presudu jer je našao da je nejasna i protivurječna, posebno u pogledu karaktera sukoba u BiH. Nakon ponovljenog suđenja, Viši sud u Podgorici je 22. novembra 2012. godine donio identičnu presudu, kao i nakon prvog suđenja, s tim da je iz presude uklonio rečenicu o

tome da je SRJ bila u oružanom sukobu sa snagama Vlade BiH. Apelacioni sud 17. maja 2013. godine potvrđuje presudu Višeg suda u Podgorici.

Nevladina organizacija Akcija za ljudska prava (HRA) je 20. novembra 2013. godine podnijela inicijativu vršiocu dužnosti Vrhovnog državnog tužioca da podnese zahtjev za zaštitu zakonitosti u odnosu na pravosnažnu presudu Višeg suda. Nakon toga, Vrhovno državno tužilaštvo podnijelo je zahtjev za zaštitu zakonitosti zbog kršenja Zakonika o krivičnom postupku (iz 2009. godine). Vrhovni sud Crne Gore je 23. juna 2015. godine odbio zahtjev za zaštitu zakonitosti kao neosnovan.

Iz teksta presude Višeg suda od 22. novembra 2012. godine slijedi da je nesumnjivo da su optuženi izvršili nezakonito preseljenje ili deportaciju civila. Međutim, prema prvostepenom sudu, sve ove radnje nijesu imale karakter ratnog zločina zato što oni, kao pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP) Republike Crne Gore u sastavu Savezne Republike Jugoslavije, navodno, nijesu imali neophodno svojstvo (nijesu bile jedinice u sklopu sukoba) da bi za to mogli biti krivično-pravno odgovorni.

Prema tumačenju pravnih eksperata iz Akcije za ljudska prava (HRA) koji su se pomno bavili ovim slučajem, *"pravni standard koji su u slučaju deportacija izbjeglica primjenili Viši sud u Podgorici, Apelacioni sud i Vrhovni sud Crne Gore da bi zaključili da nije izvršen ratni zločin, proizvoljan je, odnosno pravno neutemeljen. Nijedan od ovih sudova se nije pozvao na bilo koji izvor prava da bi potkrijepio stav da su optuženi morali pripadati vojnoj, političkoj ili administrativnoj organizaciji strane u sukobu ili postupati u službi strane u sukobu, da bi bili odgovorni za ratni zločin."*

Ovo mišljenje potvrđuje i ekspert Evropske unije, Mauricio Salustro (Maurizio Salustro), u svojoj analizi procesuiranja ratnih zločina u Crnoj Gori iz decembra 2014. godine, ocijenjujući je da je ovakav stav „bez presedana“ i „očigledno pogrešan“.

Slučaj "Deportacija", odnosno njegovo nerješavanje, nosi posebnu težinu za crnogorsko društvo jer :1) opterećuje cjelokupno društvo odgovornošću za ratni zločin, 2) uveliko narušava njen međunarodni ugled antiratnog društva, 3) urušava suštinske civilizacijske vrijednosti našeg društva zaštite gosta (izbjeglice), 4) onemogućava procese tranzicione pravde i suočavanja s prošlošću.

Usljed očigledne odgovornosti određenih lica koji su tada, a i danas, u vrhu političkih i/ili policijskih struktura ne samo da nije došlo do adekvatnog procesuiranja zločina koji je država priznala (isplatila odštete), već je došlo i do progona, političkog i društvenog, svjedoka koji su htjeli da pričaju o ovom zločinu, a svaki pokušaj obilježavanja mjesta zločina je opstruiran, kako od lokalne tako i od državne vlasti. Za razliku od slučaja "Kaludžerski laz" u kojem su, takođe, stradale izbjeglice koje su potražile utočište u Crnoj Gori, ovdje postoje jasne indicije o učešću tadašnjeg državnog vrha u naređivanju i/ili sprovođenju ovog zločina.

Ovim putem se zahvaljujemo kolegama iz Akcije za ljudska prava (HRA) koji su nam pomogli u prikupljanju sudskog materijala za ovaj slučaj, ali i zbog kontinuiranog i ogromnog napora koji pravnici ove organizacije ulažu u pronalaženje istine i pravde za sve žrtve ovog i drugih ratnih zločina na prostoru Crne Gore.

DOKUMENTI

CRNA GORA
VRHOVNO DRŽAVNO TUŽILAŠTVO
Odjeljenje za suzbijanje organizovanog kriminala,
korupcije, terorizma i ratnih zločina
KTS. broj 17/08 P.,
19.01.2009. godine

VIŠEM SUDU

PODGORICA

Na osnovu člana 44 stav 2 tačka 3, člana 265 stav 2 i člana 274. stav 112 Zakonika o krivičnom postupku, te shodno članu 66. i 68. Zakona o državnom tužilaštvu, podižem

OPTUŽNICU
SA
PREDLOGOM
ZA ODREĐJIVANJE PRITVORA

Protiv:

1. **B.B.**, JMBG ..., od oca M. i majke Z., rođene M., rođen godine u P., sa prebivalištem u B., Ul. ..., diplomirani pravnik, zaposlen u Privrednoj komori grada B., oženjen, otac dvoje djece, završio Pravni fakultet, vojsku služio u B. ... godine,
2. **M.M., zv. M.**, JMBG ..., od oca M. i majke M. rođen S., rođen ... godine u D., sa prebivalištem u P., ... - , penzioner, oženjen, otac dvoje djece, završio Pravni fakultet, vojsku služio ... godine u S., srednjeg imovnog stanja,
3. **R.R.**, JMBG, od oca B. i majke M., rođene R., rođen ... godine u L. - SO M. I., R. S., sa prebivalištem u K. diplomirani pravnik, penzioner, oženjen, otac troje djece, vojsku služio u Lj.i, srednjeg imovnog stanja,

4. **B.D.**, JMBG ..., od oca D. i majke B. rođene R., rođen godine u P., sa prebivalištem u I., Ul. ... penzioner, oženjen, otac četvoro djece, završio Pravni fakultet, vojsku služio u Č. i B. ... godine, srednjeg imovnog stanja,

5. **S. B.**, zv. **B.**, JMBG ..., od oca J. i majke B. rođene K., rođen godine u G., Opština D., sa prebivalištem u U., Ul. ... penzioner, oženjen, otac troje djece, završio Fakultet bezbjednosti, vojsku služio, srednjeg imovnog stanja.

6. **I.M.**, JMBG ..., od oca M. i majke S., rođene I., rođen godine u P., sa prebivalištem u P., Ul. ..., oženjen, otac dvoje djece, završio Pravni fakultet, vojsku služio ... godine u B., srednjeg imovnog stanja,

7. **Š. M.**, zv. **Š.**, JMBG ..., od oca D. i majke M., rođene M., rođen godine u P., sa prebivalištem u I. diplomirani ekonomista, zaposlen u Opštini H.N., oženjen, otac dvoje djece, završio Ekonomski fakultet, vojsku služio 1979 u Z., vodi se u VE u H.N., srednjeg imovnog stanja,

8. **B.B.**, zv. **B.**, JMBG ..., od oca I. i majke J. rođene B., rođen ... godine u B., sa prebivalištem u B., ..., profesor istorije, nezaposlen, oženjen, otac dvoje djece, završio Filozofski fakultet, vojsku služio ... godine u P. i na P., vodi se u VE u B., lošeg imovnog stanja,

9. **G.S.**, zv. **S.**, JMBG ..., od oca L. i majke M. rođene E., rođen ... godine u B., sa prebivalištem u U., ..., ovlašćeni policijski službenik Uprave policije C.G., oženjen, otac troje djece, diplomirani pravnik, vojsku služio ...godine u B.,

Zato što su:

U maju 1992. godine, u P., H.N., B. i U., kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme i u vezi oružanog sukoba na teritoriji B.H. propisana IV Ženevskom konvencijom i zaštiti građanskih lica za vrijeme rata - član 3. st. 1. tač. c. u vezi čl. 147. i Dopunskim protokolom II - član 4. st. 2. tač. e i član 17, te član 5 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda izmijenjene u skladu sa Protokolom br. 11, vršili nezakonito preseljavanje civilnog stanovništva - državljana B.H., muslimanske i srpske nacionalnosti koja su imala status "izbjeglice" u skladu sa Konvencijom o statusu izbjeglica - čl. 1 - A tač. 2. i čl. 33. st. 1. i Protokolom o statusu izbjeglica - čl. 1. tač. 2, na način što su izvršavajući naredbu ministra RCG, sada pokojnog B. P. - da se postupi po zahtjevima MUP R.S. da se lica, koja su došla sa teritorije B.H. u C.G., liše slobode i vrate na teritoriju B.H. i to: okrivljeni B.B., u svojstvu pomoćnika ministra Unutrašnjih poslova za Državnu bezbjednost, zahtijevao od službenika Sektora za poslove državne bezbjednosti u svim centrima i odjeljenjima bezbjednosti u Republici C.G. da, u saradnji sa službenicima Sektora za poslove javne bezbjednosti u Republici C.G. i organima milicije u R.S., prikupljaju podatke o označenim licima i iste, radi dobijanja daljih uputstava, dostavljaju Upravi Službe državne bezbjednosti MUP RCG, a nakon toga i Sektoru za poslove javne bezbjednosti u svojim centrima i odjeljenjima; okrivljeni M.M. u svojstvu pomoćnika ministara Unutrašnjih poslova RCG za Javnu bezbjednost, uputio svim Centrima bezbjednosti i Odjeljenjima bezbjednosti u Republici C.G. telegram br. 14-101 od 23.05.1992. godine kojim je traženo da se postupi u skladu sa zahtjevom MUP-a R.S. da se sva lica sa područja B.H., srpske nacionalnosti, starosti od 18 do 60 godina privedu radi preuzimanja i vraćanja u B.H., pa su postupajući po njihovim zahtjevima i to: okrivljeni R.R. u svojstvu načelnika, okrivljeni B.D., u svojstvu operativnog radnika Sektora za poslove Službe državne bezbjednosti u H.N., sada pokojni M.S., u svojstvu načelnika Sektora za poslove Službe državne bezbjednosti u B. i okrivljeni S. B., u svojstvu rukovodioca Sektora za poslove Službe državne bezbjednosti u U., prikupljali i dobijali podatke iz R.S. o označenim licima, a zatim ih dostavljali i o istima obavještavali Upravu Službe državne bezbjednosti od koje su dobijali uputstva za dalje postupanje u odnosu na

označena lica, kao i Sektor za poslove Službe javne bezbjednosti u H.N., B. i U., da bi okrivljeni I.M. u svojstvu načelnika Centra bezbjednosti H.N., sada pokojni T.D., u svojstvu pomoćnika načelnika Centra bezbjednosti H.N., okrivljeni Š.M. u svojstvu komandira Stanice milicije u H.N., okrivljeni B. B. u svojstvu načelnika Centra bezbjednosti B. i okrivljeni G.S. u svojstvu načelnika Odjeljenja bezbjednosti U., na osnovu podataka dobijenih iz R.S., podataka dobijenih od okrivljenih R.R. B.D., sada pokojnog M.S. a i okrivljenog S. B., kao i na osnovu označenog telegrama, te i okrivljeni S. B. zahtijevali od ovlašćenih lica u navedenim Centrima bezbjednosti odijeljenjima bezbjednosti da izvrše identifikaciju lica, privedu ih i vrata na teritoriju B.H., nakon čega su ovlašćena lica Centra bezbjednosti H.N., B. i Odijeljenja bezbjednosti U., protivpravno lišila slobode i u više navrata prinudno preselila 79 lica, državljana B.H., predajući ih radnicima SUP S., SUP i KPD F. i SUP S. i to u Odjeljenju bezbjednosti U. dana 17. i 18.05.1992. godine protivpravno lišila slobode oštećenog Č.E. i B.J. koje su predali u CB B. nakon čega su ih ovlašćeni službenici CB B. zajedno sa oštećenim H. A. i M. M., koje su prethodno protivpravno lišili slobode dana 19.05.1992. godine predali radnicima SUP S. u U. i dana 22. i 23.05.1992. godine u U. lišili slobode oštećene L. N., H. M. i H. E. i predali ih ovlašćenim službenicima CB B., koji su ih zajedno sa privedenim, oštećenim B. R., K. Š., K. A. i Č. E. predali CB H.N., nakon čega su ih ovlašćeni službenici CB H.N. zajedno sa oštećenima Č. H., K. N., B. A., M. E., J. B., K. B., D. S., B. E., K. S., B. M., I. I., Č. A., K. S., P. I., N. Ž., M. M., R. S., K. R., Š. R., K. M., V. M., D. D., D. N., S. B., K. D., M. M., T. S., K. M., G. N. i Š. D., koje su prethodno protivpravno lišili slobode i radi preseljenja predali dana 25.05.1992. godine, K. S., službeniku KPD F., da bi u CB H.N. dana 22. i 23.05.1992. godine protivpravno lišili slobode i zadržali oštećene R. H., R. Z. i R. M., a zatim ih dana 24.05.1992. godine, predali M. M., komandiru Stanice milicije F. i dana 27.05.1992. godine nakon što su protivpravno lišili slobode i zadržali u Centar bezbjednosti H.N. oštećene T. A., P. S., Č. P., P. M., T. Lj. Č. B., T. R., T. Z., B. S., Z. M., T. I., B. S., P. A., B. H., Č. H., P. A., V. Lj., B. O., K. D., G. M., Š. M., Č. G., P. A., T. S., B. S., V. M., B. O., H. H., B. E., B. A., B. A., F. M., H. S., V. G., P. R., okrivljeni Š.M. ih je predao radnicima SUP S. M. P., P. P., P. i Ž. N.,

- čime su izvršili krivično djelo - ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 142. st. I. KZSRJ.

Predlažem

I. Da se poslije predaje optužnice sudu protiv okrivljenih M.M., B.B., I.M., Š. M., B.B., G.S., R.R., B.D. i S. B. **odredi pritvor**, po pritvorskom osnovu iz čl. 148. st. I. tač. 4. Zakonika o krivičnom postupku.

II Da se pred sudom zakaže i održi glavni pretres na koji da se pozovu:

1. Specijalni tužilac u P.

2. Okrivljeni:

- B.B., iz B., ul. ...
- M. M., iz P. - ...
- R.R., iz K.,
- B.D., iz I.,...
- S. B., iz U.,....
- I.M., iz P.....
- Š. M., iz I.
- B.B., iz B., ...
- G.S., iz U.,

3. Svjedoci i ovlašćeni predstavnici porodica oštećenih - sada pokojnih:

- B. H., B. K., BiH, S.,

- K. Š., Kubat Zlata, BiH, iz T.,....,
- H. H., BiH, iz G.,
- H. H., H. Š., BiH, S.,
- L. N. L. A., BiH, S.,....
- B. E. R., BiH, iz G., ...
- K. S., K. S., BiH, iz G.,...
- Bs E., Ms Es, BiH, iz S., ...
- Č. A., Č. S., BiH, iz G.,
- H. E., H. Š., BiH, iz S., ...
- P. A., P. A., BiH, iz S., ...
- M. M., M. I. i E., BiH, iz S.,
- T. I., T. R., BiH, iz S.,
- B. S., B. Š., BiH, iz G.,...
- K. S., K. H., BiH, iz S....
- P. A., P. H. BiH, iz G., ...
- B. Š., B. Z., BiH, iz B., ...
- K. A., K. A., BiH, iz S.,
- B. A. i B. A., B. A., BiH, iz S.,....
- R. Z., M. i H., R. V., BiH, iz S., ...
- T. A., S. D., iz B.,
- P. M., B. Š., iz Š., S., ...
- B. M., B. D., iz Nj., B.,...
- T. S., T. R., iz H.N.,
- C. H., C. I., BiH, iz G.,
- B. A., B. Z. i N., BiH, iz S. -
- K. B., K. M., iz Nj., B., ...
- B. O., B. N., iz B. bb, Opština H.N.,
- P. A., P., BiH, iz G., S. - ...
- Z. M., Z. R., BiH iz S., Novi Grad, ul.
- J. B., J. F. i S., BiH, P.
- M. E., M. N., BiH iz S., ...

4. Oštećeni, koje saslušati u svojstvu svjedoka: ,

- Č. E., iz Nj., W. - H...
- Č. H., BiH, iz S.,...
- H. M. BiH, S., ...
- I. I., iz D., B., boravištem u BiH G.,
- D. S., iz Š., ... S,
- Č.E., BiH, iz G.,
- H. A., BiH iz S., ...
- T. B., iz H.N., ...,
- N. Ž., iz B. Luke, ...
- M. M., iz BiH, G., ...
- R. S., iz BiH, S., ...
- K. R., iz BiH, S.,- C.,
- Š. V., iz BiH, T., ...
- K. M., iz BiH, N. S.,
- V. M., iz BiH, S., ...
- Č. D., iz BiH, S.,
- D. N., iz BiH, S., ...
- S. B., iz BiH, S.,
- K. D., iz BiH, F., ...

- M. M., iz BiH, D.,
- T. S., iz BiH, S., ...
- K. M., BiH iz I., ...
- Š. D., iz BiH, S., ...

5. Svjedoci:

- P. S., iz H.N.,
- R. A., iz H.N.,
- G. M., iz H.N.,
- B. M., iz P., ...
- R. E., iz P....
- M. R., iz H.N.,
- S. V., iz I., ...
- L. S., iz H.N., ...
- P. N., iz B.,
- L. Ž., iz T., ...
- L. M., iz I., ...
- M. A., iz P., ...
- M. N., iz I.,...
- D. A., iz B. P., ...
- K. S., iz P.,
- B. S., iz P.,,
- P. M., iz P., ...
- M. R., iz P.,
- K. B., iz P., ...
- O. S., iz P., ...
- Š. M., iz BiH, G., ...
- T. I., iz BiH, S., ...
- M. R., iz B., ...
- Ž. N., iz B., ...
- S. M., zv. "Š." iz F.,...
- H. H., BiH, I., ...
- C. D., BiH, iz S.,
- K. S., BiH, iz F.,
- M. M., BiH iz F., ...
- M. B., iz B.,
- B. V., iz Ž., P.
- C. S., iz H.N.,
- P. B., iz H.N.,
- K. H., iz H.N., M., ...
- M. R., iz H.N., ...
- P. S., iz P.,
- B. N., iz U., ...
- C. M., iz U., ...
- J. V., iz P., ...
- K. Č., iz U., ...
- S. Ž., iz P., ...
- N. B., iz H.N., B.
- M. M., iz B., ...
- S. Z., iz H.N., B.
- V. I., iz H.N.,

- T. B., iz U.,
- B. N., iz U., ...
- S. D., iz B., ...,
- K. N., iz H.N., I., ...
- N. K., iz H.N.,
- C. Z., iz H.N.,...
- K. N., iz H.N.,
- M. M., iz H.N.,
- S. Z., iz H.N., ...
- O. M., iz H.N., ...
- L. N., iz H.N.,
- G. A., iz U.,
- D. M., iz H.N.,...
- H. D., iz U.,
- P. R., iz H.N.,
- P. V., iz P.,
- N. S., iz B., ...
- B. M., iz U. - S.,

Da se u dokaznom postupku pročita:

- Telegram MUP RCG - SJB br. 14-101 od 23.05.1992. godine,
- Telegram Srpske Republike BiH MUP S. br. 01-67/92 od 17.05.1992. godine,
- Telegram MUP RCG br. 04-1375 od 31.05.1992. godine,
- Telegram OB Ž. br. 192/92 od 28.04.1992.godine,
- Telegram Stanice javne bezbjednosti F. br. 15/92 od 01.05.1992. godine, -Telegram MUP RCG
- SDB br. 03-833 od 15.05.1992. godine,
- Službena zabilješka o zadržanim licima sa područja BiH srpske Nacionalnosti – telegram br.14-101 od 23.05.1992.godine – bez broja i datuma,
- Telegram SDB H.N. br. 184 od 24.05.1992. godine,
- Dopis (u rukopisu) Š. M. upućen načelniku CB H.N., bez broja i datuma,
- Dopis Ratnog štaba S. br. 65/92 od 25.05.1992. godine upućen Ratnom štabu B.,
- Akt Ratnog štaba Opštine S. br. 53/92 od 25.05.1992. godine, -Odobrenje Ratnog štaba Opštine S. br. 58/92 od 25.02.1992. godine,
- Putni nalog br. 00111 od 25.05.1992. godine,
- Spisak MUP RCG - CB H.N. br. 03-1073 od 25.05.1992. godine,
- Potvrda izdata od strane komandira Stanice milicije Š. M. koja se odnosi na D. S.,
- Informacija MUP RCG SDB H.N. br. 279 od 01.07.1992. godine,
- Telegram CB B. - Sektor za poslove SDB br. 10-326 od 01.07.1992. godine,
- Telegram SDB - Sektor B. br.10-362 od 22.07.1992.godine,
- Telegram CB B. - Sektor za poslove SDB br. 10-328 od 02.07.1992. godine,
- Odgovor MUP RCG br. 905/92 od 18.08.1992. godine upućen S. T. D.,
- Informacija MUP RCG SDB H.N. br. 196. od 24.02.1992. godine,
- Izvještaj MUP RCG CB H.N. br. 196 od 24.02.1993. godine potpisan od strane Š. M.,
- Odgovor na poslaničko pitanja MUP RCG - Kabinet ministra br. 278/2 od 08.04.1993. godine
- Spisak ekstremno orijentisanih muslimanskih fundamentalista SDB B. br. 175/2 od 22.05.1992. godine,
- Spisak lica sa područja Opštine F. za kojima su raspisane potjernice Centra službi bezbjednosti T. - Stanica javne bezbjednosti F. upućen SDB B.s.p. br. 172/3 od 22.05.1992.godine,
- Spisak ekstremista SDA iz Č CB B. SDB B. s.p 175/1 od 22.05.1992.godine,
- Spisak lica sa područja Opštine F. za kojima su raspisane potjernice,
- Spisak lica sa područja SO-e Č interesantnih za službu JB i TO,
- Dopis MUP RCG s.p. br.03-1797 od 26.05.1992.godine sa spiskovima lica iz BiH,

- Akt RSUP S. SDB br.525/2 od 28.05.1992.godine upućen MUP RCG - SDB B. s.p. br.03-1885 od 01.06.1992.godine sa službenom zabilješkom SDB U. s.p. 02-539/1 od 21.05.1992.godine
- Akt RSUP S. SDB br. 5260/2 od 28.05.1992.godine upućen MUP RCG - SDB B. s.p. br.03-1866 od 01.06.1992.godine sa službenom zabilješkom SDB U. s.p. 02-540/1 od 21.05.1992.godine,
- Spisak lica sa teritorije Republike BiH koji se vraćaju na područje iste republike vezano za depešu MUP RCG.
- Potvrda izdata od strane Š. M., koja se odnosi na I. I.,
- Potvrda izdata od strane Š. M., koja se odnosi na B. E.,
- Skupštinski materijal - Dnevni red sjednice Skupštine C.G., održane 05.06.1992.godine, sa izvodom iz stenografske bilješke i zapisnikom Odbora za politički sistem, pravosudje i upravu sa sjednice održane 05. juna 1992. godine, stavovi i zaključci Skupštine,
- Skupštinski materijal - Dnevni red 20 Sjednice Skupštine održane 02.12.1992. godine s a izvodima iz stenografskih bilješki i zaključkom Skupštine,
- Poslaničko pitanje dr R. V. postavljenog na IV sjednici prvog zasijedanja Skupštine RCG od 05. i 10.03.1993. godine,
- Zapisnik sa prve sjednice prvog redovnog zasijedanja Skupštine RCG održane 31. marta i 01. aprila 1993. godine i izvod iz stenografske bilješke, -Zapisnik sa devete sjednice Odbora za politički sistem, pravosudja i upravu od 19.07.1993. godine,
- Zapisnik sa pete sjednice prvog redovnog zasijedanja Skupštine održan 20, 21, 26, 27. i 28.07.1993. godine,
- Zapisnik Odbora za politički sistem, pravosudja i upravu sa sjednice održane 09.12.1994. godine,
- Izvod iz stenografske bilješke sa druge sjednice drugog redovnog zasijedanja Skupštine RCG održane 12, 13, 14, 15, 16, 20, 26. i 27.12.1996. godine,
- Dopis MUP RCG Kabinet ministra SP br. 01-93/1 od 01.01.2005. godine upućen Vrhovnom državnom tužiocu C.G..
- Dopis MUP RCG SDB br. 250/51-6445 od 27.12.2004. godine,
- Dopis MUP RCG SJB 03 STRpov.br. 01-3999/2 od 19.01.2005. godine., -Akt MUP RCG 24 br. 115/04-397092 od 24.12.2004. godine,
- Rješenje Općinskog suda u S. br. R-890/99 od 06.03.2000.godine koje se odnosi na M. M.,
- Informacija MUP RCG SDB i Uprava od 02.07.1992. godine,
- Rješenje MUP SRCG br. s.p. br.281/1 od 28.12.1990. godine,
- Rješenje MUP RCG br. 1693/1 od 26.02.1993. godine,
- Obavještenje Generalnog sekretarijata - Predsjednika Republike - Komisije za predstavljanje i predloge br. 07-194/4 od 14.04.1993. godine upućeno Č. Fa.,
- Obavještenje Generalnog sekretarijata - Predsjednika Republike - Komisije za predstavljanje i predloge br. 07-436 od 05.07.1993. godine upućeno Č. S.,
- Potvrda o prijavi boravišta Crvenog krsta CG - H.N. izdata na ime B. Š.,
- Spisak lica (u rukopisu) predatih dana 25.05.1992.godine iz H.N. u KPD F., koji je sudu dostavio oštećeni P. M.,
- Potvrda preduzeća "Mikrotri" od 10.05.1999. godine,
- Rješenje IV Opštinskog suda u B. P2.47/2000 od 25.12.2002, godine,
- Dopis UP PJ H.N. br. 03-245/08-5011 od 09.06.2008. godine, upućen istražnom sudiji Višeg suda u P,
- Zapisnik sa 94 sjednice Vlade RCG od 24.04.1992. godine,
- Izvod iz zapisnika sa zajedničke sjednice Vlade RCG i Predsjedništva RCG održane 08.04.1992. godine,
- Zapisnik Osnovnog suda u S. br. Kri.33/94 od 11.07.1994. godine,
- Rješenje Općinskog suda u G. br. 84/2001 od 04.07.2001.godine,
- Dopis načelnika SDB H.N., R.R. sa zapisnikom sa sastanka održanog dana 08.04.1992.godine u Nj.,
- Dopis SDB s.p.br.03-1885 od 01.06.1992.godine i plan mjera i aktivnosti u suprotstavljanju

- diverzantsko-terorističkoj aktivnosti na području RCG od 14.05.1992.godine,
- Rješenje Općinskog suda u Visokom br. 111/04 od 04.10.2005. godine, -Izvod iz matične knjige umrlih Općine G. od 20.12.2004. godine za B. M.,
 - Rješenje MUP RCG br. 1674/1 od 24.02.1992.godine donijeto na ime R.R.,
 - Rješenje MUP RCG br.2570/13 od 20.07.1992.godine donijeto na ime R.R.,
 - AJkt MUP i Javne uprave 01 br.pov.2674/1 od 11.08.2008.godine upućen Vrhovnom državnom tužiocu C.G.,
 - Izvod iz kaznene evidencije UP PJ P. br. 29-245/08-2121/2-497 od 08.02.2008. godine za okr. I.M. ,
 - Izvod iz kaznene evidencije UP PJ B. br. 24-03/245/08-959 od 07.02.2008 godine za okr. B.B.,
 - Izvod iz kaznene evidencije Uprave policije - Ispostave D. br. 241/08-258/2 od 12.01.2008. godine za okr.M.M.,
 - Izvod iz kaznene evidencije UP PJ P. br. 03-115/08-0394/2 od 12.02.2008. godine za okr.Š. M.,
 - Izvod iz kaznene evidencije UP PJ P. br.29-245/08-2121/2-497 od 08.02.2008 godine z a okr. B.D.,
 - Izvodi iz kaznene evidencije za okr. B.B., R.R., G.S. i S. B., koje prethodno pribaviti.

IV Da se izvrši uvid u:

- Izvod iz Dnevnika događaja Ispostave U. za maj 1992.godine,
- Izvod iz Dnevnika događaja Područne jedinice B. za maj 1992.godine,
- Izvod iz Dnevnog biltena Dežurne službe CB H.N. za maj 1992 .godine,
- Knjigu evidencije „cirk“ depeša RSUP - Odjeljenje bezbjednosti U.,

Obrazloženje

Tokom istrage prikupljeni su dokazi iz kojih proizilazi da su okrivljeni B.B., M.M., R.R., B.D., S. B. I.M. , Š.M., B.B. i G.S., izvršili krivično djelo - ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 142 st.I. KZ SRJ, u vrijeme, mjesto i na način kako je to bliže opisano dispozitivom optužnice.

Iz prikupljenih dokaza proizilazi da su okrivljeni u vrijeme izvršenja krivičnog djela bili zaposleni u MUP RCG i to okr. B.B. u svojstvu pomoćnika ministra Unutrašnjih poslova RCG za Državnu bezbjednost, okr. M.M. u svojstvu pomoćnika ministra Unutrašnjih poslova RCG za Javnu bezbjednost, okr. R.R. u svojstvu načelnika Sektora za poslove SDB u CB H.N., okr. B.D. u svojstvu operativnog radnika Sektora za poslove SDB u CB H.N. i okr. S. B. u svojstvu rukovodioca sektora za poslove SDB u OB U., okr. I.M. u svojstvu načelnika CB H.N., okr. Š.M. u svojstvu komandira Stanice milicije u CB H.N., okr. B.B. u svojstvu načelnika CB B. i okr. G.S. u svojstvu načelnika OB U..

Okrivljeni B.B. se u dosadašnjem toku postupka branio ćulanjem, dok ostali okrivljeni negiraju izvršenje krivičnog djela koje im se stavlja na teret.

Naime, okr. M. negira daje bio upoznat sa radnjama preduzetim od strane ovlašćenih policijskih službenika MUP RCG a koja se odnose na lišenje slobode oštećenih i njihovo vraćanje u BiH, negira da je sačinio predmetni telegram navodeći da je naknadno bio upoznat sa cijelim događajem, Okr. I.M. u odbrani ističe, da je bio odsutan u danima vikenda kada se akcija od strane službenika CB H.N. sprovodila, da ga o istoj niko nije obavijestio i daje za nju saznao kada je došao na posao, a kada je akcija već bila završena. Okr. Š.M. ne spori da je učestvovao u akciji lišenja slobode i organizovanja prevoza lica koja su lišena slobode iz CB H.N. za BiH i navodi da je postupao po dobijenim naredjenjima i u skladu sa pravilima službe a da su, sa MUP-om RCG, tu akciju koordinirali njegovi pretpostavljeni — sada pok. T.D., okr. I.M. i okr. R.R., te da su u istoj učestvovali radnici SDB, čiji je koordinator bio okr. B.D.. Okr. B.B. ne spori da je postupao po telegramima koji su mu kao načelniku bili dostavljani od strane MUP RCG, ali se nije mogao izjasniti konkretno o tome

da li su lica koja su došla sa teritorije BiH u C.G. lišavana slobode u CB B. i vraćana u BiH. Okr. G.S. takodje negira izvršenje krivičnog djela i u bitnom navodi, da nije bio upoznat niti je davao uputstva bilo kome da liši slobode lica koja su došla sa teritorije BiH u C.G., dok okr. R. i B. negiraju bilo kakvo učešće službenika SDB u predmetnoj akciji za koju navode da su saznali tek kada se završila. Nadalje okrivljeni S. B. u odbrani ne spori da je postupajući po telegramima koje je najvjerovatnije dobio iz CB B. lišio slobode određena lica ali da nije bio upoznat sa tim zašto se ista lišavaju slobode, odnosno zašto se ista prosledjuju u CB B., već je postupao po naredbi koju je dobio. Medjutim, smatram da je odbrana okrivljenih neosnovana i sračunata na izbjegavanje krivice, jer je u suprotnosti sa predloženim kako materijalnim, tako i personalnim dokazima

Tokom istrage je utvrđeno, da su u periodu od 17.05. do 27.05.1992.godine (u Centrima bezbjednosti H.N. i B. i Odjeljenju bezbjednosti U., ovlašćeni policijski službenici lišili slobode određeni broj lica, državljana BiH koji su prethodno došli u C.G., kako bi izbjegli ratna dešavanja u BiH, te da su isti imali status „izbjeglica“.

Iz materijalnih dokaza - službenih zabilješki, telegrama i dopisa nadležnih organa R.S. i MUP-a RCG, te iskaza saslušanih svjedoka, proizilazi da su okrivljeni postupajući po naredbi ministra Unutrašnjih poslova RCG sada pok. P. B. i to okr. M.M. uputio svim Centrima i Odjeljenjima bezbjednosti predmetni telegram, a okr. B.B. davao uputstva u pogledu prikupljanja podataka o licima koja su došla u C.G. sa teritorije BiH, a sve radi njihovog lišenja slobode i vraćanja na teritoriju BiH, te okrivljeni I., Š., B., G., R., B. i S. postupali po dobijenim uputstvima iz MUP-a RCG, a koji se odnose na prikupljanje podataka lišenja slobode, privodjenje i predaju lica, državljana BiH koji su se nalazili na teritoriji C.G. u B.H..

Nadalje, iz odgovora na poslaničko pitanje MUP-a RCG – Kabinet Ministra br.278/2 od 08.04.1993. godine, iskaza ovlašćenih predstavnika porodica oštećenih - sada pokojnih lica i iskaza saslušanih svjedoka – oštećenih proizilazi da su oštećeni, koji su bliže označeni u dispozitivu optužnice, a koji su zbog početka oružanih sukoba na teritoriji BiH došli u C.G. kako bi izbjegli učestvovanje u sukobima, u kritičnom periodu lišeni slobode od strane ovlašćenih službenika MUP RCG CB H.N., B. i U. i vraćeni na teritoriju B.H..

Tokom istrage je nesporno utvrđeno, da su okrivljeni svojim djelovanjem prekršili pravila međunarodnog prava propisana IV Ženevskom konvencijom o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata - čl. 3. st.1. tač. c, u vezi čl. 147. i Dopunskim protokolom II - čl. 4. st. 2. tač. e i čl. 17, te čl. 5. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda izmijenjene u skladu sa Protokolom br. 11, Konvencijom o statusu izbjeglica - čl. I.-A tač. 2. i čl.33. st.1. i Protokolom o statusu izbjeglica – čl. 1. tač.2.

Kod ovako utvrđenog činjeničnog stanja, nalazim da su se u radnjama svih okrivljenih stekli bitni elementi bića krivičnog djela koje im se stavlja na teret iz kojih razloga predlažem da se okrivljeni oglašavaju krivim za krivično djelo - ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142 stav 1 KZ SRJ.

S obzirom da krivično djelo - ratni zločin protiv civilnog stanovništva predstavlja tešku povredu normi međunarodnog prava i da ga domaće zakonodavstvo inkriminiše kao najteže krivično djelo, tužilac je shodno čl. 148. st.1. tač.4. Zakonika o krivičnom postupku, predložio da se protiv okrivljenih odredi pritvor, posebno cijeneći teške okolnosti pod kojima je kriv. djelo izvršeno i teške posledice ovog ratnog zločina.

ZAMJENIK
SPECIJALNOG TUŽIOCA
Lidija Vukčević

Ks.br. 3/09

U IME CRNE GORE

VIŠI SUD U PODGORICI - Specijalizovno odjeljenje za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina u vijeću sastavljenom od sudije Žižić Milenke, kao predsjednika vijeća, sudija Milića Medjedovića i Dragice Vuković kao članova vijeća, sa zapisničarom Ujkić Marukom, u krivičnom predmetu protiv B. B., M. M., R. R., B. D., S. B., I. M., Š. M., B. B.2 i G. S. zbog krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 142. st. 1. KZ SRJ, po optužnici VDT Specijalnog tužioca Podgorica Kts.br.17/08 od 19.01.2009. godine nakon završenog glavnog, javnog pretresa, dana 01.03.2011. godine, u prisustvu zamjenika Specijalnog tužioca Lidije Vukčević, branioca optuženog B. B. advokata Lj. N. po zamjeničkom punomoćju V. V. advokata iz Beograda, branioca optuženog M. M. I. I. adv. iz Podgorice po zamjeničkom punomoćju A. M. advokata iz Podgorice, branioca optuženog R. R. Lj. N. advokata iz Podgorice, branioca optuženog B. D. D. S. advokata iz Podgorice, optuženog S. B. i njegovog branioca advokata B. Z. iz Podgorice, branioca optuženog I. M. I. I. advokata iz Podgorice, optuženog Š. M. i njegovog branioca B. Z. adv. iz Podgorice po zamjeničkom punomoćju B. R. advokata iz Podgorice, optuženog B. B.2 i njegovog branioca B. Z. adv. iz Podgorice po zamjeničkom punomoćju P. Z. advokata iz Podgorice, optuženog G. S. i njegovog branioca V. R. advokata iz Ulcinja a u odsustvu optuženih B. B., M. M., R. R., B. D. i I. M., nakon tajnog vijećanja i glasanja donio je a dana 29.03. 2011. godine, i javno objavio

P R E S U D U

Optuženi:

B.B. JMB..., rođen.... godine u P. sa prebivalištem u B., ul. B. br. 35. Diplomirani pravnik, oženjen, otac dvoje djece, završio pravni fakultet, vojsku služio u Beogradu 1983. godine, državljanin Srbije, ranije neosuđivan. M.M. "zv. M." JMB., rođen... godine u D. sa prebivalištem u P. L. br. 2 stan br. 6, penzioner, oženjen, otac dvoje djece, završio pravni fakultet, vojsku služio 1971/72 u Slavonskoj Požegi, srednjeg imovnog stanja, državljanin Srbije, ranije neosuđivan. R.R. JMB..., rođen... godine u L. SO M. I. Republika Srbija sa prebivalištem u K., S. G. br. 328, diplomirani pravnik, penzioner, oženjen, otac troje djece, vojsku služio u Ljubljani, srednjeg imovnog stanja, državljanin Srbije, ranije neosuđivan. B.D. JMB..., rođen godine u P., sa prebivalištem u I. ul. R. br. 2. penzioner, oženjen, otac dvoje djece, završio pravni fakultet, vojsku služio u Čapljini i Bileći 1980/81, srednjeg imovnog stanja, državljanin Crne Gore, ranije neosuđivan. S.B. "zv. B." JMB..., rođen godine u G. Opština D., sa prebivalištem u U. u ul. V. M. bb, penzioner, oženjen, otac troje djece, završio fakultet bezbjednosti, vojsku služio, srednjeg imovnog stanja, državljanin Crne Gore, ranije neosuđivan.

I.M. JMB..., rođen.... godine u P., sa prebivalištem u P. ul. M. br. 28, oženjen otac dvoje djece, završio pravni fakultet, vojsku služio 1977/79 u Beogradu, srednjeg imovnog stanja, državljanin Crne Gore, ranije neosuđivan. Š.M. zv. "Š." JMB ..., rođen ... godine u P. sa prebivalištem u I. G. S 2- A/8 diplomirani ekonomista, zaposlen u Opštini H. N., oženjen, otac dvoje djece, završio ekonomski fakultet, vojsku služio 1979. godine u Zadru, srednjeg imovnog stanja, državljanin Crne Gore, ranije neosuđivan. B.B.2 zv. "B." JMB ..., rođen.... godine u B., sa prebivalištem u B. B. R. br. 10, profesor Istorije, nezaposlen, oženjen otac dvoje djece, završio filozofski fakultet, vojsku služio 1971/73 u Puli i na Prevlaci, lošeg imovnog stanja, državljanin Crne Gore, ranije neosuđivan. G.S. zv. "S." JMB ..., rođen.... godine u Baru sa prebivalištem u U. ul. V. M. br. 49. ovlašćeni policijski službenik Uprave policije Crne Gore, oženjen troje djece, diplomirani pravnik, vojsku služio 1985/86 u Beogradu, srednjeg imovnog stanja, državljanin Crne Gore, ranije neosuđivan. -na osnovu člana 373 tačka 2 Zakonika o krivičnom postupku

OSLOBADJAJU SE OD OPTUŽBE

Da su:

U maju mjesecu 1992. godine u Podgorici, Herceg Novom, Baru i Ulcinju kršeći pravila Medjnarnodnog prava za vrijeme i u vezi oružanog sukoba koji nije imao karakter medjnarnodnog sukoba na teritoriji Bosne i Hercegovine propisana IV Ženevskom konvencijom o zaštiti gradjanskih lica za vrijeme rata čl. 3. st.1. tačka c u vezi čl. 147. i dopunskim protokolom II. čl. 4. st.2. tač. e i čl. 17. vršili nezakonito preseljavanje civilnog stanovništva državljana Bosne i Hercegovine muslimanske i srpske nacionalnosti koja su imala status "izbjeglice" u skladu sa konvencijom o statusu izbjeglica čl.1. A tačka 2. i čl. 33 st.1. i protokolom o statusu izbjeglica čl.1. tač.2. na način što su izvršavajući naredbu ministra Unutrašnjih poslova Republike Crne Gore sada pokojnog Bulatović Pavla da se postupi po zahtjevima MUP-a Republike Srpske, da se lica, koja su došla sa teritorije Bosne i Hercegovine u Crnu Goru, liše slobode i vrate na teritoriju Bosne i Hercegovine i to okrivljeni B.B. u svojstvu pomoćnika ministra Unutrašnjih poslova Republike Crne Gore za Državnu bezbjednost organizovao i zahtijevao od službenika sektora za poslove Državne Bezbjednosti u svim centrima i odjeljenjima bezbjednosti u Republici Crnoj Gori da u saradnji sa službenicima sektora za poslove Javne bezbjednosti u Crnoj Gori i organima policije u Republici Srpskoj, prikupljaju podatke o označenim licima i iste, radi dobijanja daljih upustava, dostavljaju Upravi službe Državne bezbjednosti Ministarstva Unutrašnjih Poslova Republike Crne Gore a nakon toga i sektoru za poslove Javne bezbjednosti u svim centrima i odjeljenjima, okrivljeni M.M. u svojstvu pomoćnika ministra Unutrašnjih poslova Republike Crne Gore za javnu bezbjednost uputio svim centrima bezbjednosti i odjeljenjima bezbjednosti u Republici Crnoj Gori telegram br. 14-101 od 23.05.1992. godine kojim je traženo da se postupi u skladu sa zahtjevom Ministarstva Unutrašnjih Poslova Republike Srpske da se sva lica sa područja Bosne i Hercegovine, srpske nacionalnosti, starosti od 18 do 60 godina privedu radi preuzimanja i vraćanja u Bosnu i Hercegovinu, pa su postupajući po naredbi i njihovim zahtjevima i to: okrivljeni R.R. u svojstvu načelnika, okrivljeni B.D. u svojstvu višeg inspektora sektora za poslove službe Državne bezbjednosti u Herceg Novom, sada pokojni M. S. u svojstvu načelnika sektora za poslove službe državne bezbjednosti u Baru i okrivljeni S.B. u svojstvu načelnika odjeljenja službe državne bezbjednosti u Ulcinju, prikupljali i dobijali podatke iz Republike Srpske o označenim

licima a zatim ih dostavljali i o istima obavještavali Upravu službe državne bezbjednosti od koje su dobijali uputstva za dalje postupanje u odnosu na označena lica, kao i sektor za poslove službe javne bezbjednosti u Herceg Novom, Baru i Ulcinju, da bi okrivljeni I.M. u svojstvu načelnika Centra Bezbjednosti Herceg Novi, sada pokojni T. D. u svojstvu pomoćnika načelnika Centra Bezbjednosti Herceg Novi, okrivljeni Š. M. u svojstvu komandira stanice milicije u Herceg Novom, okrivljeni B.B.2 u svojstvu načelnika Centra Bezbjednosti Bar, i okrivljeni G.S. u svojstvu načelnika Odjeljenja Bezbednosti Ulcinj na osnovu označenog telegrama i podataka dobijenih od lica iz Republike Srpske, uprave Ministarstva Unutrašnjih Poslova Republike Crne Gore, podataka dobijenih i to okrivljeni I. od okrivljenih R.R. i B.D., okrivljeni B. od sada pokojnog M. S., okrivljeni G. od okrivljenog S.B. te i okrivljeni S. zahtjevali od ovlašćenih službenika u navedenim centrima i odjeljenju bezbjednosti da izvrše identifikaciju lica koja potiču sa teritorije Bosne i Hercegovine, zatim da liše slobode ta lica privedu ih i vrate na teritoriju Bosne i Hercegovine nakon čega suovlašćena lica Centra Bezbjednosti Herceg Novi i Bar i Odjeljenja bezbjednosti Ulcinj postupajući po zahtjevima okrivljenih protivpravno lišili slobode i uviše navrata prinudno preselili državljane Bosne i Hercegovine koji su se nalazili na teritoriji Crne Gore a koja lica su predana radnicima Sekretarijata Unutrašnjih poslova i Kazneno popravnog doma Foča i Sekretarijatu unutrašnjih poslova Srebrenica i to:

Dana 22. i 23.05.1992. godine u Ulcinju na zahtjev okrivljenog G.S. dobijenog preko dežurne službe i zahtjeva i podataka dobijenih od okrivljenog S.B. lišili slobode oštećene L. N., H. M. i H. E. i predali ih ovlašćenim službenicima Centra bezbjednosti Bar koji su ih zajedno sa prethodno privedenim i lišenim slobode u Centra Bezbjednosti Bar oštećenim Kubat Šefkom i Kamberić Abdulahom predali u Centar Bezbjednosti Herceg Novi nakon čega su ih ovlašćeni službenici Centra Bezbjednosti Herceg Novi zajedno sa oštećenima B. E., K. S., B. M., I. I., K. S.2, K. R., V. M., Č. D. i S. B. koje su prethodno protivpravno lišili slobode radi preseljenja predali preko Odjeljenja Bezbjednosti Plužine i ovlašćenih službenika Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Foča K. S. službeniku Kazneno popravnog doma Foča pri čemu je okrivljeni Š. organizovao njihov prevoz autobusom do Plužina gdje su ih po prethodno postignutom dogovoru preuzela lica Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Foča nakon čega su odvedeni u Kazneno popravni dom Foča. Da bi u Centar Bezbjednosti Herceg Novi ovlašćeni policijski službenici postupajući po zahtjevu i odobrenju dobijenog od okrivljenog I.M. a na osnovu podataka koji su dobijeni od okrivljenih R. i B. o licima koje treba lišiti slobode i vratiti u Bosnu i Hercegovinu, protivpravno lišili slobode i priveli u Centar Bezbjednosti Herceg Novi oštećene T. A., P. M., T. B., B. S., P. A., B. H., Č. H., P. A., V.L., B. O., P. A., V. M., B. E., B. A., B. A. i H. S., nakon čega je okrivljeni Š. a po prethodno postignutim dogovorom sa ovlašćenim službenicima Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Srebrenica predao oštećene radnicima Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Srebrenica M. P., P. P., P. S. i Ž. N. radi njihovog vraćanja u Bosnu i Hercegovinu, nakon čega su radnici Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Srebrenica preuzeli označena oštećena lica i ista odvezli u Bosnu i Hercegovinu. Da bi okrivljeni G.S. na osnovu podataka dobijenih od okrivljenog S.B. kao i okrivljeni S.B. postupajući po zahtjevu Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Sokolac zahtjevali preko Dežurne službe od ovlašćenih službenika da liše slobode i privedu u Odjeljenje Bezbjednosti lica koja su došla sa teritorije Bosne i Hercegovine radi njihovog preseljenja u Bosnu i Hercegovinu i prevezu ih u Centar Bezbjednosti Bar pa su ovlašćeni službenici dana 17 i 18.05.1992. godine protivpravno lišili slobode oštećene Č. E. i B. J. koje su predali u Centar Bezbjednosti Bar nakon čega su ovlašćeni službenici Centra Bezbjednosti Bar zajedno sa oštećenima H. A. i M. M. koje su prethodno protivpravno lišili slobode po zahtjevu okrivljenog B.B.2 i na osnovu podataka dobijenih od sada pokojnog M. S. takodje postupajući po zahtjevu Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Sokolac dana 19.05.1992. godine predali radnicima Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Sokolac u Užicama radi njihovog preseljenja u

Bosnu i Hercegovinu koja oštećena lica su od strane radnika Sekretarija Unutrašnjih Poslova Sokolac iz Užica odvedena u Bosnu i Hercegovinu. - čime bi kao saizvršioci izvršili krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 142. st.1. Krivičnog Zakona Savezne Republike Jugoslavije. 4 Troškovi krivičnog postupka u iznosu od 7.225,81 eura padaju na teret budžetskih sredstava suda.

O b r a z l o ž e n j e

Vrhovno državno tužilaštvo odjeljenje za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina optužnicom Kts. br. 17/08 od 19.01.2009. godine stavilo je na teret B.B., M.M., R.R., B.D., S.B., I.M., Š.M., B.B.2 i G.S. izvršenje krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 142. st.1. KZ SRJ. Zastupajući optužnicu na glavnom pretresu, zamjenik specijalnog tužioca, Lidija Vukčević, precizirala je činjenični opis optužnog akta. U završnoj riječi je zamjenik specijalnog tužioca nakon analize izvedenih dokaza predložila da sud optužene oglasi krivim i kazni po zakonu. Na osnovu čl. 324. st.2. ZKP-a optuženim B.B., M.M., R.R., B.D. i I.M., je po rješenju Krivičnog vijeća ovog suda Kv. br. 1217/09 pd 01.10.2009. godine suđeno u odsustvu jer isti nijesu dostižni državnim organima i za istim je od strane ovog suda naredjeno raspisivanje potjernice i to za B.D., M.M. i I.M. dana 09.03.2009. godine, za B.B. 19.03.2009. godine za R.R. 02.04.2009. godine, a Medjunarodna potjernica je raspisana od strane NCB Interpolu Podgorice dana 12.06.2009. godine, a što je utvrđeno iz dopisa Uprave policije Sektora kriminalističke policije br. 03/8/240/09-sp - 3301/1 od 12.06.2009. godine, a postoje naročito važni razlozi da im se sudi u odsustvu, imajući u vidu težinu krivičnog djela koje im se stavlja na teret. Optuženi B.B., se koristio svojim zakonskim pravom i nije iznosio odbranu. U završnoj riječi je branilac optuženog predložio da ga sud oslobodi od optužbe usled nedostatka dokaza. Optuženi M.M., je u svojoj odbrani u bitnom naveo da nikada nikakvom depešom nije naredio vraćanje građana niti srpske niti muslimanske nacionalnosti, niti bilo kojih drugih građana za B i H odnosno Republiku Srpsku. Depeša koja je stigla u MUP kojom se traži vraćanje tih ljudi nije došla na njegovo ime već na ime tadašnjeg Ministra P. B.. Depešu od 23.05.1992. godine niti je napisao, a niti je potpisao. U toj depeši se samo pominju građani srpske nacionalnosti. Da je akcija počela prije depeše može se utvrditi iz odgovora na poslaničko pitanje koje je pripremao ministar N. P. a što se može utvrditi iz informacije od jula 1992. godine koji je pripremala Služba Državne Bezbjednosti. Sva lica koja se pominju u zahtjevu odnosno jedan broj imena pominje se prije 23.05.1992. godine što znači da su prije tog datuma lišeni slobode. Akcija je radjena tajno, a za istu je saznao operativno i slučajno a u akciji nije bio angažovan. Nakon saznanja za akciju saznao je da je S. D. iz Službe Državne Bezbjednosti bio zadužen za tzv. "muslimansku problematiku". Kada je saznao za akciju pitao je P. B. o čemu se radi a on mu je odgovorio da je naredio tu akciju u cilju zaštite mira i slobode jer su u pitanju ljudi koji mogu izazvati medjunacionalne sukobe u Crnoj Gori i rekao je da će to raditi DB i da je poslao ljude iz DB-a na primorje a da će im asistenciju vršiti radnici MUP-a RCG. U vezi sa tim razgovarao je i sa B. B. koji je u to vrijeme bio pomoćnik Ministra za DB i da je siguran da će B. potvrditi ono što mu je tada rekao, a to je da je P. B. mimo njegovog znanja poslao ljude iz DB-a koji će rukovoditi tom akcijom. Telegram br. 14-101 od 23.05.1992. godine neko je potpisao u njegovo ime, navodno po njegovom ovlašćenju, a to nije uradjeno niti uz njegovo ovlašćenje niti uz njegovo znanje, a i ne zna ko ga je potpisao. Kako se na telegramu vidi da se jedan primjerak treba dostaviti i njemu to mu je isti i stigao sa ostalom poštom, a kada ga je pročitao tražio je razgovor sa Ministrom B.. Nakon razgovora sa B. napravio je zabilješku rukom na dnu kopije telegrama gdje stoji, uz saglasnost Vlade i Ministra, što je i potpisao. Ovaj telegram nije imao oznaku hitnosti. U razgovoru sa Ministrom rekao mu je da telegram od 23.05.1992. godine nema

efekta a na pitanje ministra "zašto nema efekta" odgovorio mu je da iz Bosne imaju talas izbjeglica odnosno veliki broj izbjeglica pa mu je on tada rekao "ako nema efekta obustavi akciju", tako da je on obustavio akciju telegramom od 31.05.1992. godine br. 04-1375 sa oznakom DX, koji je lično potpisao. Ovaj telegram je lično napisao i potpisao i ako nije imao nikakve veze sa telegramom od 23.05.1992. godine zato što mu je to naredio ministar. Na traženje tadašnjeg Ministra P. pročitao je informaciju i na nju dao određene primjedbe koje je svojim rukopisom i konstatovao na toj informaciji iz čega se vidi da je smatrao da su bili potrebni pisani dokazi o onome što se vidi u informaciji kao razlog za vraćanje tih ljudi u Bosnu. U primjedbama je pomenuo i datum 19.05.1992. godine jer je tog dana B i H Medjunarodno priznata. Ministar P. je odgovorio na poslaničko pitanje dopisom br.278/02 od 08.04.1993. godine. Nije mu poznato ko je pripremio i napisao telegram od 23.05.1992. godine. Prvo njegovo saznanje vezano za sadržinu telegrama saznao je kada je pitao ministra B.. U završnoj riječi, branilac optuženog je nakon detaljne analize izvedenih dokaza, predložio da ga sud oslobodi od optužbe jer djelo koje se optuženom stavlja na teret nije krivično djelo po zakonu. R.R., u svojoj odbrani u bitnom navodi da je u maju mjesecu 1992. godine bio načelnik sektora Službe DB u Herceg Novi. Načelnik centra je bio I.M., a načelnik sektora Javne bezbjednosti je bio sada pok. T. D., dok je načelnik centra bio N. Z.. Redovno je prisustvovao kolegijumima nakon čega je dobio instrukcije od pomoćnika Ministra Službe DB B. B. da više ne prisustvuje kolegijumima, jer informacije sa kolegijuma cure. Nakon toga je povremeno išao na kolegijume ali na iste nije referisao iz djelokruga svoje nadležnosti. To se nastavilo kada je za načelnika došao M. I.. Kako je imao povjerenja u njega imao je običaj da ga prije kolegijuma ukratko informiše o nekim podacima koji su bili iz domena Službe DB, a to su bili povjerljivi razgovori i isključivo u četiri oka. Telegram br. 14-101 od 23.05.1992. godine nije nikada vidio, a koliko mu je poznato ne odnosi se na sektor DB-a jer M. ne bi mogao njima ni da naloži takve aktivnosti s obzirom da je on bio pomoćnik za Javnu bezbjednost pa su se njegova naredjenja mogla odnositi samo na Javnu bezbjednost a nikako i na službu DB. Sva lica koja su u to doba došla sa područja izvan Crne Gore sa namjerom da ostanu, bila su dužna da se prijave Crvenom krstu po mjestu gdje su došla. Te podatke su ovlašćeni radnici službe DB i JB dobijali i bilo je pravilo da oni podju u Crveni krst i od radnika Crvenog krsta dobiju podatke ko se prijavio i sa kog je područja. U javnoj bezbjednosti je postojao inspektor za potražnu djelatnost kome je to bio posao kao vodji bezbjedonosnih sektora, tako da on nije imao potrebu da dostavlja te podatke javnoj bezbjednosti jer su oni sa tim podacima već raspolagali. Sektor DB u Herceg Novom je dobio instrukcije sa nivoa republičkog resora DB, a načelnik tog resora je bio B. B., da ovakve podatke treba prikupiti, da o tome treba upozoriti resor u Podgorici isključivo sa aspekta operativnog korišćenja, a u svrhu procjene bezbjedonosne situacije na terenu. Na području Herceg Novog i Boke zbog diverzionog dilovanja bilo je maltene pripravno stanje jer je u okruženju bijesnio rat i služba je morala imati ove informacije. U akciji lišavanja slobode privodjenja i predaje lica, a koja je dobila naziv deportacija, sa radnicima SUP-a Republike Srpske nije učestvovao niko ko je bio u sastavu DB-a Herceg Novi jer to nije bio njihov posao, a on ni jednom svojom radnjom nije imao učešće u ovome. Zvaničnu izjavu vezano za ovo događanje dao je pokojni D. T. a misli da je on i rukovodio ovom akcijom kao načelnik sektora javne bezbjednosti. Svako jutro je dobijao biltene vezano za ovu akciju jer im je to dostavljala javna bezbjednost. Biltene je radila dežurna služba i iste je morao dobiti prvo načelnik CB-a pa onda on, a bilten su dobijali i u rukovodstvu MUP-a RCG. U tom biltenu je moralo biti naznačeno ko je i zašto uhapšen tako da su sa tog nivoa svi morali znati za akciju. U biltenima je moralo pisati ako su lica predata ovlašćenim službenicima MUP-a Republike Srpske a od strane ovlašćenih radnika JB. To je u ime uniformisanog sastava radio Š.M. kao komandir policije jer mu je to bio posao. Resor DB sa ovim nema nikakve veze, niti je bilo nekog dogovaranja između ove dvije službe tačnije javne i državne. Sve što se dešavalo iz djelokruga rada njegovog sektora dnevno je obavještavao resor po linijama rada, a sve što je bilo ozbiljnije obavještavao je načelnika resora B. B.. Koliko se sjeća sve što se tiče predaje i preuzimanje lica organizovao

je Š.M.. On je kontaktirao sa ljudima iz Republike Srpske i Foče i isti je o tome morao sačiniti urednu dokumentaciju koja bi morala biti u arhivi centra u Herceg Novom. Za rukovodjenje akcijom znao je i prije nego što je sa njenim detaljima detaljno upoznat kada je tražena informacija od strane tadašnjeg ministra MUP-a N. P. jer je on lično pozvao Š. da sačini informaciju sa svim detaljima pa nakon što je on lično pročitao uz propratni akt prosljedio je ministru P. i ta informacija mora postojati u arhivi centra u Herceg Novom. Radnicima državne bezbjednosti nije mogao narediti obavljanje nekog posla neko iz javne bezbjednosti. Mogao im je narediti samo on, načelnik resora B. ili načelnici Uprava resora koji su po funkciji bili starješinski iznad njega. Ako su dobijali spiskove lica koja se potražuju sa područja B i H njihova obaveza je bila da ta lica operativno pokriju, a pod tim podrazumijeva da se ne bave nekom neprijateljskom djelatnošću jer je to jedino njih interesovalo. Nakon što mu je pokazan telegram br. 184 od 24.05.1992. godine naveo je da su podatke dobili od vodje sektora JB J. M. gdje su navedena lica koja su izbjeglice iz Bosne i u kome se navodi da se po njihovom mišljenju radi o ekstremistima i tražene su instrukcije šta dalje sa ovim licima. Ovaj telegram ih je interesovao samo sa stanovišta bezbjedonosne situacije i eventualno njihove neprijateljske djelatnosti. U arhivi ANB-a mora postojati dokumentovano da li je poslat odgovor na ovaj telegram. Ukoliko bi se donijela odluka da se ta lica izruče to bi se moralo dogovoriti na nivou rukovodstva MUP-a i odgovarajuće naredjenje bi išlo sektoru JB, jer su takva pravila službe. U završnoj riječi je, branilac optuženog, nakon analize izvedenih dokaza predložio da ga sud oslobodi od optužbe. Optuženi B.D. u svojoj odbrani u bitnom navodi da u okviru MUP-a postoji sektor službi JB, DB i službe za opšte i pravne i ostale poslove. Svaka služba ima pomoćnika ministra i za JB u to vrijeme bio je M. M. a za DB B. B.. Službe DB i JB su bile veoma autonomne i fizički odvojene. Nikakvog učešća, on lično, nema u predmetnoj akciji, a u službi DB on je poslednja karika u organizacionom lancu. Na njenom čelu je bio pomoćnik ministra B. B., sledeća stepenica je načelnik centra sektora DB za Herceg Novi koji je u to vrijeme bio R. R. koji je primao naredjenja od pomoćnika ministra B. B. i njemu je bio potčinjen. Sledeći u hijerarhiji je zamjenik načelnika sektora CB M. L., a nakon toga i on i svi ostali operativci i niko od operativaca, pa ni on nisu imali ovlašćenje nešto nekome da narediti pak, da naredi nešto nekome iz JB. Za predmetnu akciju saznao je nakon što je završena a ne zna na koji način je za nju saznao. Misli da je akcija trajala tokom vikenda i kada je došao na posao čuo je neformalnu priču od kolega iz JB, a čuo je i od civila u Herceg Novom da se hapse lica iz B i H. Kako su mu prve komšije bili I. K. i njegova žena H., čuvši za hapšenje skrenuo im je pažnju da sklone sina koji je iz Zvornika prebjegao u Herceg Novi kazao im je da JB Herceg Novi hapsi, da ne zna po kom kriterijumu ljude iz Bosne i da sklone sina pa se njihov sin negdje sakrio, a on mu je posle toga pomogao da dobije izbjegličku legitimaciju. U njegovoj službi su čuli da se ta hapšenja rade na osnovu naredjenja MUP-a iz Podgorice, a oni iz Službe DB-a Herceg Novi su sa gnušanjem reagovali saznajući za tu akciju. Nema saznanje ko je u Herceg Novom naredio tu akciju ni ko je koordinirao njen rad. Nekoliko mjeseci nakon hapšenja stigla je depeša iz Podgorice gdje je traženo da oni iz Službe DB Herceg Novi naprave informaciju o tome šta se dešavalo u vezi sa hapšenjima jer je u Skupštini postavljeno poslaničko pitanje pa je on radio na izradi te informacije i išao je kod komandira stanice policije Š.M. da prikupi podatke šta se tada dešavalo i on mu je tom prilikom pokazao telegram iz Podgorice i koliko se sjeća isti je bio potpisan od Ministra MUP-a ili pak njegovog pomoćnika za javnu bezbjednost. Na osnovu tih podataka sačinio je informaciju i poslao u Podgoricu u kojoj informaciji je detaljno napisao ko je uhapšen i kome su lica predata a u informaciji je pomenuo telegram koji je došao iz Podgorice kao osnov za ta hapšenja. Nikada se nije desilo da primi bilo kakvo naredjenje niti on niti neko iz njegove službe od strane Načelnika CB Herceg Novi niti njegovog pomoćnika za JB. Nikakav zadatak nije imao vezano za koordinaciju hapšenja niti mu je poznato da je takav zadatak imao neko iz njegove službe. Vezano za akciju hapšenja ne sjeća se da su on ili njegove kolege dobili bilo kakav nalog ili informaciju od strane L. i R. odnosno nijesu dobili takav nalog i informaciju niti je bilo ko učestvovao u tim akcijama. Niko mu nikada iz sektora DB nije dostavljao

spiskove lica koje treba hapsiti na području Herceg Novog. Bez obzira što je on pisao informaciju povodom ovih događaja ista je napisana na osnovu saznanja koje je dobio od Šljivančanina. U završnoj riječi je branilac optuženog nakon detaljne analize izvedenih dokaza predložio da ga sud oslobodi od optužbe usled nedostatka dokaza. Optuženi S.B., u svojoj odbrani u bitnom navodi da je tokom 1992. godine bio šef Odjeljenja DB u Ulcinju koja organizaciono pripada CB Bar. G.S. je bio šef odjeljenja JB. Šef na nivou centra bezbjednosti u Baru kome je pripadalo i odjeljenje u Ulcinju bio je sada pokojni M.S.. Telegrami u OB Ulcinj stizali su na način što bi ih dobijao šifrant a mogli su da idu i tako što bi bili dostavljeni na ruke operativcima iz Bara pa bi njihov operativac pošao u Bar i uzeo telegram koji je bio zatvoren u koverti, sa pečatom. Njemu su na ruke došla dva telegrama, ali se ne sjeća da li preko šifranta ili putem kurira, ali se sjeća da je u telegramu pominjano lice sa područja B i H muslimanske nacionalnosti i u istom je pisalo da je lice počinilo masakar neke porodice i da ga treba privesti u prostorije u Ulcinju. Telegram mu je došao iz Bara iz Sektora Državne bezbjednosti u Baru. I drugo lice se pominjalo u sličnom kontekstu, a radilo se o Č. E.. Traženo je da se to lice sprovede u Bar radi razgovora a da oni pribave operativna saznanja o lokaciji tih lica, da ih operativno pokriju u pogledu kretanja i da ih u saradnji sa službom JB privedu. Sa sadržinom telegrama upoznao je S. G., tako da je G. znao šta se traži i šta treba činiti i to je bila saradnja između ove dvije službe. Tako su saradjivali što se tiče ove akcije. On i njegovi operativci su locirali ta dva čovjeka, operativno su ih pokrili i iste su priveli službenici JB. On ova lica nije ni privodio, ni saslušavo, ni sprovodio do CB Bar i time je njegov udio u ovoj akciji završen, nikakve dalje informacije, šta se dešavalo sa tim licima, nema. Strogo se držao naredbi pretpostavljenih, nije znao šta će se dešavati sa ovim licima, niti je bilo pomena da će ova lica biti deportovana, osim da će biti informativno ispitani na okolnosti djela koja su se pominjala u telegramu. U tom periodu nikakve naredbe nije dobijao iz Podgorice, niti je imao kontakta sa B., osim sa svojim pretpostavljenim, pokojnim M.. Kako je u telegramu pisalo i bilo podvučeno da saradjuju sa službom JB zato je sa sadržajem telegrama i upoznao G. a po privodjenju u Ulcinju lica su sprovedena u Bar po saznanju i po naredjenju G.S.. Nakon što mu je predöčen sadržaj prepisa dnevnika događaja za dan 16 i 17.05.1992. godine u odnosu na lice Č. E. naveo je da je moguće da je on u kontaktu sa S. M. naredio zadržavanje ovog lica na kratko dok se ne sprovede u Bar. Ne može se sjetiti da li je naredio da se dana 22./23.05.1992. godine zadrže H. E., H. M. i L. N.. Na glavnom pretresu naveo je i to da nakon što je H. E. lišen slobode, da je razgovor obavio sa njim kako pojedinačno tako i skupa sa kolegama M. i B. jer su pokušali da zajednički dodju do podatka da li ga mogu dovesti u vezu za podjelu oružja civilnim licima. Sva pojašnjenja Č. E. su bila da je u Crnu Goru došao da skloni djecu sa ratnog područja i da nema nikakve osnove za takve optužbe na njegov račun. O obavljenom informativnom razgovoru sačinio je službenu zabilješku nakon čega je Č. pušten i tu je sa njim priča završena. Ne sjeća se da li je konsultovao načelnika centra iz Bara prije nego što je puštio Č.. Nakon što je pročitao iskaz Č. vidio je da je on ponovo priveden što je za njega novost, a iz Dnevnika događaja saznao je da je pöveden iz Ulcinja za Bar. Što se tiče B. J. zna samo ono što piše u dnevniku događaja, po čijem nalogu je privedena i kome je proslijedjena na razgovor. U Dnevniku događaja je upisano njegovo ime u kontekstu lica H. E., H. M. i L. N., u kom Dnevniku je napisano da su ista pritvorena po njegovom naredjenju i ako on takav nalog nikada nije dao niti je učestvovao u privodjenju i ako je to G., u svom iskazu potvrdio. Iznenadjenje je za njega od kud se njegovo ime našlo u Dnevniku događaja jer on nema nikakvo pravo da daje naredjenja radnicima policije JB da nekoga zadržavaju. Prepostavlja da je njegovo ime zloupotrijebljeno u dnevniku događaja, a optuženi G. je tendenciozno sa dosta netačnih i neargumentovanih podataka iznio činjenice kako bi sa sebe skinuo odgovornost jer se upravo iz dnevnika događaja može vidjeti da su radnici JB privodjena lica vodili iz Ulcinja u Bar. Bilo mu je poznato da je na teritoriji Opštine Ulcinj bilo lica sa teritorije Bosne jer su o tome vodili evidenciju i kada bi ta lica došla da se prijave sa njima bi obavili razgovor i o tome pisali belješke. Uobičajena procedura u službi DB ukoliko bi neko lice trebalo da bude saslušano

je da se oni obrate načelniku OB-a jer služba DB nije imala ovlaštenje da privodi lica i tada bi načelnik OB-a svojim potčinjenim izdao naredbu da po tome postupe a onda bi ih iz službe DB obavijestili da je to sprovedeno i da naprave procjenu kad i u koje vrijeme mogu sa tim licem obaviti informativni razgovor. Ukoliko bi to lice moralo biti zadržano opet bi morali obavijestiti načelnika OB-a jer se prostorije za zadržavanje nalaze pri službi JB. Iz Podgorice nije dobio nikakav telegram u kome se pominje nezakonito preseljavanje lica, pa i ako je bio rukovodilac službe Odjeljenja bezbjednosti u Ulcinju moguće da nije bio upoznat sa predmetnim telegramom ukoliko je procijenjeno da neko podobniji od njega može sprovesti tu akciju. Na glavnom pretresu, naveo je i to da se ne može sjetiti da je sa sadržinom telegrama o privodjenju Č. upoznao G. pojašnjavajući razliku u svojim iskazima time da je G. upoznao sa sadržinom drugog telegrama koji se odnosio na P.. Oba telegrama po kojima je postupao su bila napisana od strane službe DB Bar i potpisana od strane načelnika sada pokojnog M.. Privodjenje P. izvršeno je po telegramu koji je došao u njihovu službu iz SDB-a Bar i u kom telegramu je bilo navedeno da se preduzmu određene operative mjere i radnje u saradnji sa službom JB, što je i bio razlog da podje kod načelnika. U telegramu je pisalo da se ovo lice privede i pretrese, a po telegramu je postupao svak iz domena svoje nadležnosti i niko nikome ništa nije naredjivao. Naveo je i to da niko nije bio ovlašten da u njegovo ime dok se on nalazio na dužnosti rukovodioca službe DB Ulcinj primi telegram. Na glavnom pretresu od 07.10.2010. godine naveo je da je za akciju saznao kada je počelo izjašnjavanje preko sredstava javnog informisanja a ne nakon godinu dana nakon što je akcija sprovedena kako je kazao kod istražnog sudije. Kada je kod istražnog sudije pomenuo G. S. u kontekstu "on je to radio" to bi formulisao da je pod tim podrazumijevao da je to bio njegov posao. Na zapisniku od 09.11.2010. godine naveo je da se naknadno sjetio da je B. M. dolazio kod njega u kancelariju i tražio saglasnost da zadrži bezbjedonosno interesantne izbjeglice, što mu je on i dozvolio. U završnoj riječi je, lično i preko branioca, nakon detaljne analize iskaza svjedoka i analize ostalih izvedenih dokaza predložio da ga sud oslobodi od optužbe. Optuženi I.M., u svojoj odbrani u bitnom navodi da je apsolutna neistina da je sa B.D., Š.M., T. D., te B.B.2 imao bilo kakav međusobni dogovor, pismeno, usmeno, sredstvima veze ili na drugi način sa licima iz B i H i to sa M. M.1, M. M.2, M. M.3, K. S., M. P., P. P., P. S. i Ž. N., da narede ovlaštenim službenim licima u CB da povodom spiskova sačinjenih prema podacima iz Republike Srpske izvrše identifikaciju lica koja potiču sa teritorije B i H i protivpravno ih liše slobode radi preseljenja sa teritorije RCG na teritoriju B i H. Navedena lica iz Republike Srpske ne poznaje i sa njima nikada nije komunicirao na bilo kakav način. Iz operative akcije po telegramu - naredbi MUPa RCG koja je izvršena ukoliko njom nije naređeno izvršenje ovog krivičnog djela br. 14-101 od 23.05.1992. godine bio potpuno isključen i izuzet i u toj akciji nije učestvovao. Kada je stigao telegram u CB Herceg Novi nalazio se kod svoje porodice za vrijeme vikenda u Podgorici a kada se vratio na posao obaviješten je o sadržini telegrama i o tome da je po istom postupljeno. Kada je pitao zašto nije obaviješten dobio je odgovor od kolega iz sektora Javne bezbjednosti da za to nije imalo potrebe da je to obična rutinska akcija iz domena potražne djelatnosti i da je sa njom rukovodjeno direktno iz vrha MUP-a službe Javne bezbjednosti ili Uprave milicije. Kako sa telegramom nije bio upoznat to nije mogao izdati ni jednom službenom licu CB Herceg Novi naredbu ili instrukciju. Sa pomoćnikom ministra MUP-a M. M. povodom ove naredbe nikada se nije čuo pismeno, usmeno ili na bilo koji drugi način. Dana 31.05.1992. godine u CB Herceg Novi stigao je telegram - naredba br. 04- 1375 u kojoj stoji "obustavite aktivnosti naložene telegramom od 23.05.1992. godine" a koji je potpisan od strane odgovornog lica službe JB M. M.. U intervalu od 23.05.1992. godine do 31.05.1992. godine kada je naređeno obustavljanje operative akcije nikome nije izdao naredbu u CB za protivpravno lišenje slobode i preseljavanje lica sa teritorije RCG na teritoriju B i H. Lica koja mu se stavljaju na teret nijesu imali status izbjeglice jer prema tada i sada važećem Saveznom zakonu o kretanju i boravku stranaca sticanju svojstva izbjeglice rešavao je Savezni MUP i to pravnim aktom koji se zove rješenje a MUP RCG je nakon toga određivao lokaciju za nužni smještaj i prihvatanje takvih

lica. Ova lica nisu dobili takav status po zakonu i status izbjeglice ne može se faktički sticati prema svakom licu koje napusti svoju zemlju odnosno prebivalište. U maju 1992. godine Vlada RCG nije svojim propisima uredila sticanje gubitka svojstva raseljenih lica odnosno izbjeglica i njihova druga prava i to je učinila Uredbom o zbrinjavanju raseljenih lica koja je stupila na snagu 04.08.1992. godine i po tom propisu sticanje i gubitak svojstva izbjeglice rešava se na nivou MUP-a Područne organizacione jedinice o čemu se donosi Rješenje, a poslije toga izdaju izbjegličke legitimacije. Evidencija se prati na nivou Republike radi ostvarenja prava tih lica do povratka i sticanja uslova u svoje prebivalište. Sa stanovišta međunarodnog prava ova lica nisu imala status izbjeglica po konvenciji o statusu izbjeglica iz 1991. godine jer je po ovoj konvenciji isključena primjena konvencije prema licima koja su imala obavezu vezanu za državljanstvo B i H koja ih je potraživala. Po Odredbi čl. 12 Konvencije lični stav svakog izbjeglice rešava se Zakonom zemlje njegovog porijekla ili Zakonom mjesta u zemlju u koju je došao, što se tiče SRJ koja je konstituisana 27.04.1992. godine a po zakonu o kretanju i boravku stranaca koji je važio i čija je pravna važnost produžena po Ustavu njihov status morao se rešavati po domaćem pravu tako da se ne može govoriti o neposrednoj primjeni konvencije. Članom 5 Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i sloboda ne dopunjavaju se blanketna obilježja krivičnog djela koji se odnosi na pritvor jer ona nije bila ratifikovana u vrijeme inkriminisanog događaja već ratifikovana nakon donošenja Ustavne Povelje te se ne može retroaktivno primjenjivati. Naveo je i to, da kako je u vrijeme stizanja telegrama bio u Podgorici niko ga nije obavještavao o prispjeću telegrama, a kada je nakon vikenda došao na posao njegov pomoćnik D. T. i M. Š. sa kojim nije neposredno komunicirao niti ga primio u svoj kabinet tim povodom obavijestili su ga da je tokom vikenda povodom tog telegrama postupak završen. Telegram mu nije pokazan ali mu je rečeno da je isti potpisao tadašnji Ministar P. B., mada dopušta mogućnost da mu je rečeno da ga je potpisao pomoćnik ministra M. M.. Nije znao da je u to vrijeme država B i H bila međunarodno priznata niti je bio dužan da to zna. Bavio se imovinskom i ličnom sigurnošću gradjanja na teritoriji koju je pokrivao Herceg Novi, a u nastojanju da ne izbije građanski rat u Crnoj Gori. Nije znao da se na teritoriji B i H dešavaju oružani sukobi, odnosno ratna dejstva. U vrijeme kada nije bio fizički prisutan u CB-u zamjenivali su ga zamjenici po liniji JB. Svako jutro u 8 sati imao je kolegijum sa zamjenicima Turkovićem za JB iz sektora DB-a, četvrtkom je bio kolegijum u proširenom sastavu, u kome su učestvovali načelnik OB Kotor S. V. i OB Tivat L. S. i po potrebi šefovi kriminalistike i to na nivou OB Kotor i OB Tivat. Na tim kolegijumima o ovim događajima nije ništa raspravljano. Načelnik sektora DB-a na nivou CB-a R. R. dobio je instrukciju od pomoćnika ministra Unutrašnjih poslova SDB B. B. da ga o svim aktivnostima iz domena DB-a neposredno obavještava, tako da su njemu bile uskraćene skoro sve informacije iz sektora službe DB-a jer mu je R. rekao da ima instrukcije da ga ni o čemu ne obavještava što je iz nadležnosti DB. Nije bila praksa da načelnik bude obaviješten o tome da li su lica zadržana u CB- u i po kom osnovu. Nikakva saznanja nije imao da su ta lica vožena ni kojim prevoznim sredstvom ni po kom kriterijumu su lišeniaslobode, niti kome su predana. Nikada nikakvu naredbu u vezi sa ovim hapšenjem nije izdao komandiru stanice Š.M.. U završnoj riječi su branioi optuženog, nakon detaljne analize izvedenih dokaza predložili da ga sud oslobodi od optužbe. Optuženi Š.M. u svojoj odbrani u bitnom navodi da je bio komandir stanice policije Herceg Novi i da se sjeća da je 25.05.1992. godine bio ponedjeljak. Kada je došao na posao donijeli su mu hrpu predmeta koji su se odnosili na privedena zadržana lica, koja su privedena tokom vikenda. Rekli su mu da je to radjeno na osnovu depeše koja je došla iz MUP-a RCG Podgorice 23.05.1992. godine uveče, pa je bio revoltiran što nije bio upoznat sa tom akcijom i taj protest+ je iznio na kolegijumu CB-a 25.05.1992. godine kod načelnika M. I.. Telegram od 23.05.1992. godine pročitao je na kolegijumu, nosio je oznaku 14-101 a u potpisu je bio ministar P. B. i bio je označen kao strogo povjerljivo. Preko B. M., načelnika službe za suzbijanje kriminaliteta, saznaje da je on uz saglasnost pretpostavljenih starješina CB Herceg Novi angažovao operativni sastav inspektora da postupi po potjernicama i da se ta lica privedu, obrade i zadrže. Saznao je da je njegov dežurni

starješina davao asistenciju inspektorima za vrijeme akcije. U telegramu od 23.05.1992. godine pisalo je da se zadržavaju muslimani i on je na kolegijumu pitao zbog čega se muslimani privode a M. B. mu je odgovorio da za svako to lice postoji dokumentacija koja je došla iz MUP-a RCG, a oni su iz Bosne preko našeg Ministarstva tražili da se ta lica pronadu i vrate u Bosnu i u toj dokumentaciji piše koji je osnov privodjenja. Ovu akciju su koordinirali njegovi pretpostavljeni i to T. D. pomoćnik načelnika JB, R.R. pomoćnik načelnika za DB i I.M. načelnik CB-a. Izvršavao je sva naređenja iz telegrama tako što je organizovao posao na terenu prevozna sredstva autobus i kontrolisao zadržavanja da budu odradjena po pravilu službe i da se obezbjede odgovarajuće evidencije. 25.05.1992. godine angažovao je autobus u koji su smještana lica po spisku koji je on lično potpisao i dao radniku centra M. N. koji je sa još nekim pripadnicima CB-a sprovodio autobus do Plužina gdje su lica predana MUP-u R. Srpske. U autobusu je bilo jednako i srba i muslimana. 26.05.1992. godine njegov radnik R. A. uz dokumentaciju koju je on pripremio vozi ljude u Nikšić, autobosuom, gdje ga usmjeravaju za Trebinje i u autobusu su se nalazili srbi. Ova lica su predana Trebinju uz potpis, a njima vraćena dokumentacija. Imali su izvještaj iz Bara da je tamo lišeno slobode 7 lica zbog zločina koji su učinili u selu Kravice iz Bratunca, da se radi o licima iz Srebrenice. Iz Bratunca stupaju u vezu sa njima i obavještavaju ih da će poslati autobus za ta lica pa su lica dovedena iz Bara u Herceg Novi za koje je autobus iz Srebrenice došao 26.05.1992. godine i ista su predana. Jedan od lica koje je čekalo ulazak u autobus P. M. je pobjegao ali ga je stigao P. P., nakon čega su svi smješteni u autobus i odvezeni. 28.05.1992. godine takodje su otišla lica po spisku autobusom a jedno lice koje je bilo smješteno u autobusu T. B. ga je pozvao telefonom i rekao da su ih u Užicu izbacili iz autobusa i pitao je da li se može vratiti u Herceg Novi, objasnio mu je da su iz autobusa izbacili srbe a da su im prethodno uzeli svo zlato satove i novac a da su sa muslimanima produžili prema Bratuncu. T. je rekao da obavezno dodje jer nije mogao vjerovati da su i to uradili kako bi bio svjedok nečasne radnje. Nakon toga zove ga M. M.1 iz štaba iz Bratunca pa je pitao M. šta se dešava i isti mu je saopštio da je autobus granatiran na Konjević Polju između Bratunca i Srebrenice. Tada mu je uputio ružne riječi došao u verbalni sukob sa njim i isti ga je obavijestio da su autobus granatirali muslimani. Da su znali šta će se sa tim ljudima desiti tamo ih ne bi slali niti on niti bilo ko iz MUP-a RCG. Nakon ovog događaja piše depešu ministru MUP-a P. B., njegovom zamjeniku N. P. i pomoćnicima M. M. i B. B. i o depeši obavještava načelnika I.. Svi su došli do zaključka da su obmanuti od strane bosanskih struktura i prevareni. U to vrijeme je bio pun i spreman za polazak još jedan autobus i on je lično otišao i otvorio vrata autobusa i pustio ljude, tim činom je ova akcija i prekinuta, odnosno po njegovom naredjenju vodja smjene je pustio lica iz autobusa i to je morao napisati u knjigu dnevnih događaja. Na traženje članova porodice istima je izdavao potvrdu da je član njihove familije otpremljen za Bosnu i na osnovu koje depeše i izdao je 4 takve potvrde. U to vrijeme iz Republike Srpske u Herceg Novi dolazili su uniformisani pripadnici vojske koji su po terenu obilazili ljude i sijali strah radi čega ih je i lišavao slobode pa je tako priveden i načelnik CB Foča Gagović Dragan, koji je i pušten, a protiv njega je pisao i prestavku ministru N. P. i da im on ne dozvoljava da rade svoj posao i obilaze ljude koji su dolazili iz Bosne. U akciji vraćanja lica za Bosnu učestvovali su radnici službe DB, čiji je koordinator bio B.D.. Svaki dokument koji je sačinio vezano za ovu akciju predao je B.D. koji je i fotokopirao takav dokument i zadržao ga za sebe, a njemu vratio original. Sve šifrovane depeše koje su slali i primali, išle su DB-u u Herceg Novom. Nije mu poznato ništa vezano za telegram 14-101 od 23.05.1992. godine na koji stoji kao potpisnik pomoćnik ministra, M. M.. Ova akcija je trajala sve do 28. maja 1992. godine. Svako jutro su se sastajali kod načelnika u sastavu kolegijuma centra i svaki od njih su izlagali šta je uradjeno iz svoje oblasti i o tome su obavještavali Ministarstvo u Podgorici. Depeše prima ovlašćeni dežurni radnik na krypto zaštiti, zavodi ga u knjigu i nakon toga predaje načelniku centra ako je tu, a ako nije predaje ga pomoćniku za službu DB, a ako ni on nije tu onda načelniku službe JB, a ako niko od njih nije tu, onda je on sledeći kome se predaje telegram. S obzirom da nije obaviješten o prispjeću telegrama ne zna ko je bio u ulozi Načelnika kada

je telegram prispio 23.05.1992. godine. Izvještaj od 24.02.1993. godine, zaveden pod br. 196 sačinio je on lično. Iz Herceg Novog su otišla 4 autobusa sa privedenim licima. Telegram sa potpisom M. M. nije postojao u dokumentaciji CB Herceg Novi ni 1997. godine kada je pregledao dokumentaciju već je tamo bio telegram sa potpisom P. B.. Na glavnom pretresu, naveo je i to da je ovaj događaj istrnut iz dešavanja iz 1992. i 1993. godine da se ima u vidu da je bio rat u B i H, da su imali operativna saznanja da se spremaju terorističke akcije u Herceg Novom i njihov zadatak je bio da se spriječi prenošenje ratnih sukoba u Crnoj Gori kako bi se sačuvao građanski mir. U akciji koja je trajala od 23.05.1992. godine do 28.05.1992. godine zadržano je 70 do 80 lica srpske i muslimanske nacionalnosti, a zadržana su i dva hrvata. Kada je 25.05.1992. godine došao na posao saznao je da je akcija izvedena po naredjenju T., a što mu je saopštio B. M. a na kolegijumu I. je bio nervozan i uznemiren pitao je T. šta se dešava a T. mu je saopštio da je sproveo akciju kako je naloženo iz ministarstva, da njega nije našao, da za to nije bilo potrebe i ako mu nešto nije jasno da pita ministra B. ili M. M.. I. je rekao T. da nastavi sa akcijom, jer je preuzeo istu na sebe, a da će oni ostali dobijati instrukcije od T.. Kod T. su imali svaki dan radne sastanke kojima nije prisustvovao I.M.. Nakon 5 minuta od održanog sastanka njega poziva R.R. i saopštava mu da će B.D. sve koordinirati u ime DB-a, a da mu on kopira i dostavi sve papire i dokumentaciju što je on i uradio. Naime, za sva lica koja su se nalazila privedena u Herceg Novi a privedena su za dane vikenda fotokopirao je dokumentaciju (putne naloge, spiskove, depeše) i predao ih je B.D. da ih on preda u DB. Nikakvih drugih poslova nije imao sa službom DB. 25.05.1992. godine T. mu je kazao da se obezbjede autobusi i naprave spiskovi i lica šalju u Foču. Za svako lice koje je lišeno slobode poslao je izvještaj o lišenju slobode i u kom izvještaju je pisao osnov zadržavanja a sve je uvedeno u knjigu događaja. Za pojedina lica koja su tražena od strane B i H su bile raspisane potjernice, a za jedan dio lica su imali samo spiskove. U telegramu koji je bio potpisan od strane P. B. nije pisao razlog zbog čega treba lica da se vrate u B i H. Sve spiskove o privedenim licima je predavao B.D.. Sve depeše su im dostavljane preko DB-a a u depešama su bila napisana imena lica iz B i H i osnov zbog čega se traže. Depeša iz druge Republike ide direktno u MUP, a iz Ministarstva prema centrima. Telegram P. B. dobili su preko službe JB a šifrovana depeša nosila je je oznaku DX, a što znači HITNO i iste mora da dobije lice na koje je naslovljena. Na glavnom pretresu je pojasnio i to da je greškom prilikom saslušanja kod istražnog sudije naveo da je telegram koji je bio potpisan od strane P. B. nosio oznaku 14-101, jer on ne zna koji je bio broj tog telegrama, već samo zna da je bio šifrovan i da je bio na dvije stranice. Na glavnom pretresu je pojasnio i to da je informaciju br.196 od 24.02.2003. godine sačinio i uputio ministru P. po zahtjevu akt br.98/92 od 29.01.1993. godine. Tu informaciju tražio je od njega R. R.. Nakon što je sačinio informaciju predao je R. i on je šalje ministru i on ustvari piše u ime R., jer je upućeniji u predmetni događaj. U informaciji je napisao da je radio po naredjenju načelnika što je greškom navedeno, a trebalo da stoji da je radio prema hijerarhiji. Krajem avgusta 1997. godine kod njega je došao načelnik DB Berane M. Lj. i saopštio mu da ima zadatak da sa njim obavi razgovor po naredjenju ministra V. M. i da mu preda sve papire vezano za događaj iz 1992. godine. Od strane svog pisara obaviješten je da se svi papiri vezano za taj događaj nalaze kod načelnika CB Herceg Novi V. M.2. Kada je pogledao tu dokumentaciju vidio je da se u njoj nalaze svi originalni telegrama. Sva dokumentacija je vraćena V. M.2 u prisustvu M. Lj.. Naknadno je M. tražio od njega da na sebe preuzme akciju, da je komunicirao sa P. B. kako bi taj postupak arhivirali ali to je odbio da prihvati. Smatrao je da se njegov rad ne može zloupotrijebiti, mislio je da štiti državu i da se kaje što je bio u lancu sлаганих, пониženih i преварених. U završnoj riječi je, lično i preko branioca, nakon analize izvedenih dokaza predložio da ga sud oslobodi od optužbe. Optuženi B.B.2, u svojoj odbrani u prethodnom postupku u bitnom navodi da je bio načelnik CB Bar. Iz vrha MUP-a Podgorice dobijali su depeše da privedu vojne obveznike sa teritorije Bosne, Crne Gore i Srbije, po kojim depešama su i postupali. Ne sjeća se koliko je bilo tih depeša ali to su bile rutinske akcije koje je CB obavljao, a depeše je prosledjivao direktno saradnicima. Služba DB na nivou CB Bar a i na nivou Republike je i tada, a i sada, bila

de fakto samostalna, i ako je de jure na nivo CB Bar bila pod njegovom nadležnošću. Nikakvog uticaja nije imao na službu DB, a na području CB Bar koji je pokrивao tri Opštine Bar, Budvu i Ulcinj. Ne sjeća se da li su ljudi hapšeni po tim depešama i otpremani za Bosnu, ali se sjeća da je bilo depeša koje su govorile o ljudima koji imaju kriminalnu prošlost u Bosni i tražilo se njihovo privođenje. Oni su postupali samo po naredjenju više instance. Ako su ljudi privođeni i otpremani za Bosnu radjeno je to na osnovu depeša koje su stizale iz MUP-a Podgorica, a ne na osnovu njegovog naredjenja. Kako u to vrijeme nije imao načelnika za JB, sve depeše je vjerovatno prosledjivao načelnicima OB Ulcinj i Budva, a za područje Bara komandiru stanice policije i načelniku kriminalističke službe i istovremeno načelniku DB, koji su po tom dokumentu postupali. Operativac DB nije mogao da privede gradjanina, a da mu za to privođenje nije bila potrebna asistencija pripadnika JB -milicionera i tu mu je asistenciju obezbjedjivao komandir stanice dajući mu potreban broj radnika iz službe JB tj. uniformisanih lica. Nije mu padalo na pamet da po depešama ne postupi jer lica čije je privođenje traženo su za njega bili vojni obveznici koji su izbjegavali vojnu obavezu odnosno lica sa kriminalnim dosijeom koje potražuju vlasti B i H. Nakon što mu je prezentirana depeša od 23.05.1992. godine naveo je da se ne može sjetiti sadržaja depeše, a ukoliko su spiskovi sa licima koja se potražuju stizali u CB Bar morao je on iste vidjeti jer kao načelnik CB Bar je morao sa njima biti upoznat, osim ako se radilo o pošti koja se odnosila na sektor DB-a. Na glavnom pretresu od 07.10.2010. godine naveo je da je na optuženičkoj klupi iz političkih razloga da mu se sudi zbog verbalnog delikta i onoga što je pričao u crnogorskoj skupštini.

Na glavnom pretresu naveo je i to da sa akcijom koja mu se stavlja na teret nema nikakve veze da je sve to sprovodila služba DB iz Podgorice, da se radilo o rutinskim akcijama službe DB. U završnoj riječi je, lično i preko branioca, nakon detaljne analize izvedenih dokaza predložio da ga sud oslobodi od optužbe usled nedostatka dokaza. Optuženi G.S., u svojoj odbrani u prethodnom postupku u bitnom navodi da je bio načelnik CB u Ulcinju, koji je organizaciono pripadao CB-u Bar. Šematski MUP je imao sektor JB sektor DB i sektor ostalih upravnih poslova. U to vrijeme pomoćnik za javnu bezbjednost je bio M. M.. U zgradi OB Ulcinj bilo je Odjeljenje službe DB, koje je organizaciono i na svaki drugi način funkcionisalo i bilo podređeno CB službe DB Bar. Nikada nije dobio bilo kakve podatke vezano za lica koja su boravila na području Opštine Ulcinj a da su došli od strane milicije Republike Srpske. Kada je njegovo ime počelo da se pominje u kontekstu izvršioca krivičnog djela iz Uprave policije dobio je podatke i to iz dnevnika događaja za dan 16/17.05.1992. godine iz koga se vidi da su Č. E. priveli S. B. sa patrolom u sastavu P. i B. i da je ovo lice po naredjenju S. zadržano u prostorijama za zadržavanje u OB Ulcinj koji je bio inače glavni što se tiče Opštine Ulcinj a P. i B. su bili službenici JB. S. je imao pravo i mogućnost da traži asistenciju uniformisanih policajaca, što su oni morali i pružiti. Iz dnevnika događaja iz 22/23.05.1992. godine se vidi da su po naredbi S.B. privedeni i zadržani H. E., H. M. i L. N. i da su ova lica privedena od strane radnika K. Č. i J. V., a potom povedeni za Bar. Nikada nije vidio telegram P. B. kojim je nalogano lišavanje slobode lica sa područja B i H, a ne može se izjasniti da li je nekada vidio telegram sa potpisom M. M., a zbog protoka vremena ne može se sjetiti ni telegrama M. M. kojim se nalaže obustavljanje akcije. Nakon što mu je pokazan telegram M. M. naveo je da je dobio taj telegram ali da po njemu nije postupao, jer njemu nikada nije naredio da liši slobode gore navedena lica. Po telegramu nije postupio sa razloga što u istom nisu bila navedena imena određenih lica koja su trebala privesti. U krivični postupak je uveden na osnovu neproverene krivične prijave nepoznatog lica koje je nemoguće identifikovati a formalni podnosilac prijave je ustvari lice koji je bio operativni radnik službe JB u odsjeku za suzbijanje kriminaliteta OB Ulcinj. Telegram koji je stigao 23.05.1992. godine stigao je u kontigentu naloga koji su u to vrijeme cirkulisali prema svim područnim organima imao je oznaku "cirk" i evidentiran je u posebnoj evidenciji koja je imala opšti karakter i bila je manjeg značaja po pitanju ažurnosti i postupanja po

istim za razliku od druge vrste telegrama koji su dolazili kao direktni nalozi za izvršenje određenih zadataka iz domena MUP-a i zavodili su se u posebnu knjigu. Telegram koji je stigao 23.05.1992. godine do neposrednog izvršioca mogao je doći tek u ponedjeljak, a u OB Ulcinj prispio je nakon događaja za koje je saznao tek nakon pokretanja postupka. Stojović ga nikada nije obavještavao da povodom akcije treba da sarađuju. Na glavnom pretresu od 07.10.2010. godine naveo je i to da je istražnom sudiji samo prezentirao službenu dokumentaciju iz koje se vidi koja službena lica su konkretnom prilikom postupala u privodjenju lica koja su u optužnici navedena kao oštećeni i ako je kod istražnog sudije to njegovo kazivanje formulisano da je on znao ko je učestvovao u predmetom događaju. U završnoj riječi je lično, i preko branioca, nakon detaljne analize izvedenih dokaza predložio da ga sud oslobodi od optužbe jer krivično djelo koje mu se stavlja na teret nije djelo po zakonu. U dokaznom postupku na glavnom pretresu neposredno su, u svjedoka, saslušani G. A., M. M.1, O. S., C. S., G. M., B. M., P. S., R. E., K. N., S. D., S. V., L. S., D. A., S. B., B. D., B.M.2, M. Lj., S. Ž., P. V., P. R., L. R., na osnovu čl. 356. st.1. tač. 3. ZKP-a, po saglasnom predlogu stranaka pročitani su iskazi svjedoka L. A., H. A., H. H., B. R., K. S., B. Š., P. H., P. H.2, T. R., B. N., B. D.2, I. I., Š. M., C. Dž., M. R., S. D.2, T. B., M. M.2., M. A., B. S., L. M., M. N., K. H., P. B., K. S.2., H. Š., H. Š.2., M. E., P. A., K. A., P. S., B. N.2, Č. M., K. Č., J. V., N. B., M. M.2, Š. Z., V. I., Č. D., M. R., B. N.3, K.R., P. M., H. D., N.K., B. S.2, M. R.2, Č. Z., O. M., K. N.2, R. A., B. V., K. B., Š. Z., D. M., T. B., L. N., L. Ž., N. S., Č. E., M. V., na osnovu čl. 356. st. 1. tač. 1. i 2. ZKP-a pročitani su iskazi svjedoka B. K., M. I., T. R., K. H., H. M., Č. S., Č. E., K. Z., B. Z., T. I., Ž. N., M. R., K. S., M. M.4, P. N., na osnovu čl. 356. st. 1. tač. 1. ZKP-a pročitani su iskazi svjedoka koji su umrli B. A., i H. H., pročitani su telegrami MUP-a RCG SJB br. 14-101 od 23.05.1992. godine, pročitani su telegrami Srpske Republike B i H MUP Sarajevo br. 01-67/92 od 17.05.1992. godine, pročitani su telegrami MUP RCG br. 04-1375 od 31.05.1992. godine, pročitani su telegrami OB Žabljak br. 192/92 od 28.04.1992. godine, pročitani su telegrami Stanice javne bezbjednosti Foča br. 15/92 od 01.05.1992. godine, tim što dvije riječi nisu pročitane jer su nečitke, pročitani su telegrami MUP RCG – SDB br. 03-833 od 15.05.1992. godine, pročitana je službena zabilješka o zadržanim licima sa područja Bi H srpske nacionalnosti – telegram br. 14-101- od 23.05.1992. godine – bez broja i datuma, pročitani su telegrami SDB Herceg Novi br. 184 od 24.05.1992. godine, pročitani su dopisi (u rukopisu) Š.M. upućeni načelniku CB Herceg Novi, bez broja i datuma, pročitani su dopisi Ratnog štaba Srebrenica br. 65/92 od 25.05.1992. godine upućeni ratnom štabu Bratunac, pročitani su akti Ratnog štaba Opštine Srebrenica br. 53/92 od 25.05.1992. godine, pročitano je odobrenje Ratnog štaba Opštine Srebrenica br. 58/92 od 25.05.1992. godine, pročitani su putni nalogi br. 00111 od 25.05.1992. godine, pročitani su spiskovi MUP RCG – CB Herceg Novi br. 03- 1073 od 25.05.1992. godine, pročitana je potvrda izdata od strane komandira Stanice milicije Š.M. koja se odnosi na D. S., pročitana je Informacija MUP RCG SDB Herceg Novi br. 279 od 01.07.1992. godine, pročitani su telegrami CB Bar – Sektor za poslove SDB br. 10-326 od 01.07.1992. godine, pročitani su telegrami SDB – sektor Bar br. 10-362 od 22.07.1992. godine, pročitani su telegrami CB Bar – sektor za poslove SDB. br. 10-328 od 02.07.1992. godine, pročitani su odgovori MUP RCG br.905/92 od 18.08.1992. godine upućeni S. T. D. pročitana je informacija MUP RCG SJB Herceg Novi br. 196. od 24.02.1993. godine, pročitani su izvještaji MUP RCG CB Herceg Novi br. 196 od 24.02.1993. godine potpisani od strane Š.M., pročitani su odgovori na poslaničko pitanje MUP RCG – Kabinet ministra br. 278/2 od 08.04.1993. godine, pročitani su spiskovi ekstremno orijentisanih muslimanskih fundamentalista SDB Bar br. 175/2 od 22.05.1992. godine, pročitani su spiskovi lica sa područja Opštine Foča za kojima su rasisane potjernice Centra službi bezbjednosti Trebinje – Stanica javne bezbjednosti Foča upućeni SDB Bar s.p. b. 172/3 od 22.05.1992. godine, pročitani su spiskovi ekstremista SDA iz Čajniča primljeni u CB Bar SDB Bar s.p. 175/1 od 22.05.1992. godine, pročitani su spiskovi lica sa područja Opštine Foča za kojima su

raspisane potjernice, pročitani su spisak lica sa područja SO-e Čajniče interesantnih za službu JB i TO, pročitani su dopisi MUP RCG s.p.br.03-1797 od 26.05.1992. godine sa spiskovima lica iz BiH, pročitani su Akti RSUP Srbije SDB br. 5260/2 od 28.05.1992. godine upućeni MUP RCG – SDB Bar s.p. br. 03-1885 od 01.06.1992. godine sa službenom zabilješkom SDB Užice s.p. 02-539/1 od 21.05.1992. godine, pročitani su Akti RSUP Srbije SDB br. 5260/2 od 28.05.1992. upućeni MUP RCG – SDB Bar s.p. br. 03-1866 od 01.06.1992. godine sa službenom zabilješkom SDB Užice s.p. 02-540/1 od 21.05.1992. godine, pročitani su spisak lica sa teritorije Republike B i H koji se vraćaju na područje iste Republike vezano za depešu MUP RCG, pročitana je potvrda izdata od strane Š.M., koja se odnosi na I. I., pročitana je potvrda izdata od strane Š.M., koja se odnosi na B. E., pročitani su skupštinski materijali – dnevni red sjednice skupštine Crne Gore, održane 05.06.1992. godine sa izvodima iz stenografske bilješke i zapisnikom Odbora za politički sistem, pravosuđe i Upravu sa sjednice održane 05.06.1992. godine stavovi i zaključci Skupštine, pročitani su skupštinski materijali – Dnevni red sjednice Skupštine održane 02.12.1992. godine sa izvodima iz stenografskih bilješki i zaključkom Skupštine, pročitano je poslaničko pitanje dr R. V. postavljenog na IV sjednici prvog zasijedanja Skupštine RCG od 05. i 10.03.1993. godine, pročitani su zapisnici sa prve sjednice prvog redovnog zasijedanja skupštine RCG održane 31. marta i 01. aprila 1993. godine i izvod iz stenografske bilješke, pročitani su zapisnici sa devete sjednice Odbora za politički sistem, pravosuđa i upravu od 19.07.1993. godine, pročitani su zapisnici sa pete sjednice prvog redovnog zasijedanja Skupštine održane 20,21,26.,27. i 28.07.1993. godine, pročitani su Zapisnici Odbora za politički sistem, pravosuđa i Upravu sa sjednice održane 09.12.1994. godine, pročitani su Izvodi iz stenografske bilješke sa druge sjednice drugog redovnog zasijedanja Skupštine RCG održane 12,13,14,15,16,20,26 i 27.12.1996. godine, pročitani su dopisi MUP RCG Kabinet ministra SP br. 01-93/1 od 20.01.2005. godine upućeni Vrhovnom državnom tužiocu Crne Gore, pročitani su dopisi MUP RCG SDB br. 250/51-6445 od 27.12.2004. godine.

Ksž.br.25/2011

APELACIONI SUD CRNE GORE, u vijeću sastavljenom od sudije Radmile Mijušković, kao predsjednika vijeća, sudija Rama Strikovića i Zorana Smolovića, kao članova vijeća, uz učešće namještenika suda Milice Rašović, kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženih B.B., M. M, R. R., B. D., S. B., I. M., Š. M., B. B.1. i G. S., zbog krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl.142 st.1 Krivičnog zakona Savezne Republike Jugoslavije (KZ SRJ), odlučujući po žalbama Vrhovnog državnog tužilaštva, Odjeljenja za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, oštećene K. S. i oštećene P. H., obje iz G. - B i H, izjavljenim protiv presude Višeg suda u P. Ks.br.3/09 od 29.03.2011. godine, na sjednici vijeća održanoj u smislu čl.393 Zkp-a, u prisustvu zamjenika Vrhovnog državnog tužioca Slavice Popović, optuženog Š. M., branioca optuženog M. M. adv. M. A. iz P, branioca optuženog R. R. adv. N. Lj. iz P, branioca optuženog B. D. adv. D. S. iz P, branioca optuženog S. B. adv. B. Z. iz P, branioca optuženog I. M. adv. L. B. iz P i branioca optuženog Š. M. adv. B. R. iz P, a u odsustvu uredno obaviještenih optuženog B. B. i njegovih branilaca adv. V. V. i R. R. iz B., optuženih M. M., R. R. i S. B., branioca optuženog I. M. adv. I. I. iz P, optuženog G. S. i njegovog branioca adv. R.V. iz U, dana 17.02.2012. godine, donio je

R J E Š E N J E

Uvažavaju se žalbe Vrhovnog državnog tužilaštva, Odjeljenja za suzbijanje organizovanog kriminala, terorizma i ratnih zločina, oštećene K. S. i oštećene P. H., ukida presuda Višeg suda u P. Ks.br.3/09 od 29.03.2011. godine i predmet vraća prvostepenom sudu na ponovno sudjenje.

O b r a z l o ž e n j e

Presudom Višeg suda u P. Ks.br.3/09 od 29.03.2011. godine, optuženi B. B. iz P, M. M. iz P, R. R. iz K, B. D. iz H. N., S. B. iz U, I. M. iz P, Š. M. iz H. N., B. B.1. iz B. i G. S. iz U, oslobođeni su od optužbe da su počinili krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 142 st.1 KZ SRJ, na osnovu čl. 373 tač.2 Zkp-a, jer nije dokazano da su počinili krivično djelo za koje su optuženi. Tom presudom je i odlučeno da troškovi krivičnog postupka u iznosu od 7.225,81,00 eura padaju na teret budžetskih sredstava suda.

Protiv navedene presude žalbu su izjavili Vrhovno državno tužilaštvo, Odjeljenje za suzbijanje organizovog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, oštećena K. S. i oštećena P. H., obje iz G.-B i H.

Državni tužilac je izjavio žalbu zbog bitne povrede krivičnog postupka, povrede krivičnog zakonika i pogrešno ili nepotpuno utvrdjenog činjeničnog stanja, sa predlogom da ovaj sud uvaži žalbu, ukine pobijanu presudu i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje.

Oštećena K. S. i oštećena P. H. posebno su izjavile potpuno identične žalbe, zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, povrede krivičnog zakonika i bitnih povreda odredaba krivičnog postupka, sa predlogom da ovaj sud preinači pobijanu presudu na način što će optužene oglasiti krivim za krivično djelo koje im je stavljeno na teret i osudi ih po zakonu ili ukine pobijanu presudu i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovni postupak i odlučivanje.

U odgovoru na žalbu državnog tužioca branioci optuženog B. B. su predložili da se ta žalba odbije i potvrdi presuda prvostepenog suda. Traženo je da okrivljeni i njegovi branioci budu obaviješteni o sjednici vijeća ovog suda kada se bude odlučivalo o ovoj žalbi.

U odgovoru na žalbu državnog tužioca branilac optuženog M. M. je predložio da se ta žalba odbije kao neosnovana i potvrdi prvostepena presuda. Tražio je da bude obaviješten o sjednici vijeća na kojoj će se razmatrati žalba tužioca.

U odgovoru na žalbu državnog tužioca branilac optuženog R. R. je predložio da se odbije ta žalba kao neosnovana a shodno odredbama Zkp-a odluči o troškovima naime sastava odgovora na žalbu. Takodje, shodno odredbama Zkp-a tražano je da se ovaj optuženi i njegov branilac obavijeste o sjednici vijeća radi prisustvovanja.

U posebnim odgovorima na žalbe oštećenih K. S. i P. H. branilac optuženog R. R. je takodje predložio da se ove žalbe odbiju kao neosnovane, kao i takodje tražio da shodno odredbama Zkp-a ovaj sud ovog optuženog i njegovog branioca obavijesti o sjednici vijeća radi prisustvovanja.

U odgovoru na žalbu državnog tužioca branilac optuženog B. D. je predložio da se ta žalba u odnosu na ovog optuženog odbije kao neosnovana a prvostepena presuda potvrdi, kao i zahtijevao da ga ovaj sud obavijesti o sjednici vijeća.

U odgovoru na žalbu državnog tužioca branilac optuženog S. B. je predložio da se ta žalba odbije kao neosnovana i potvrdi pobijana presuda, a shodno zakonskim odredbama tražio je da ovaj sud optuženog i njegovog branioca pismeno obavijesti o danu i času održavanja sjednice vijeća ovog suda.

U odgovoru na žalbu državnog tužioca branioci optuženog I. M. su predložili da se ta žalba odbije kao neosnovana i potvrdi prvostepena presuda, kao i zahtijeva da branioci optuženog budu obaviješteni i pozvani na sjednicu žalbenog vijeća.

U odgovoru na žalbu državnog tužioca branilac optuženog Š. M. je predložio da se ta žalba odbije kao neosnovana i potvrdi prvostepena presuda, kao i zahtijevano da sud ovog optuženog i njegovog branioca obavijesti o sjednici vijeća ovog suda.

U odgovoru na žalbu državnog tužioca branilac optuženog G. S. je predložio da se ta žalba u odnosu na ovog optuženog odbije kao neosnovana a presuda prvostepenog suda potvrdi.

U odgovoru na žalbe oštećenih K. S. i P. H., branilac optuženog G. S. je naveo da u odnosu na ove žalbe ostaje pri navodima iz odgovora na žalbu izjavljenu od strane državnog tužioca, kao i stavljen je zahtjev da bude obaviješten o sjednici vijeća ovog suda povodom žalbi državnog tužioca i oštećenih.

Po razmatranju spisa predmeta, Vrhovno državno tužilaštvo je u smislu čl. 392 Zkp-a stavio predlog, da se žalbe Odjeljenja za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina i oštećenih K. S. i P. H. uvažavaju a odgovori na žalbe branilaca optuženih ocijene kao neosnovane.

Ispitujući pobijanu presudu u granicama izjavljenih žalbi, cijeneći i navode istaknute u odgovorima na žalbu branilaca optuženih, pazeći po službenoj dužnosti i na povrede zakonika u

smislu čl.398 Zkp-a, ovaj sud je našao:

- žalbe su osnovane.

Pobijana presuda sadrži bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz čl. 386 st.1 tač.8 Zkp-a, jer su dati razlozi o odlučnim činjenicama nejasni, postoji i znatna protivurječnost datih razloga o odlučnim činjenicama, kao i protivurječnost razloga o tim činjenicama sa sadržinom izvedenih dokaza, zbog čega se pobijana presuda nije mogla sa sigurnošću ispitati. Na ove povrede ukazano je kako u žalbi državnog tužioca tako i žalbama oštećenih K. S. i P. H., pa je uvažavajući te žalbe ukinuta pobijana presuda.

U razlozima pobijane presude (str.161 i 162) prvostepeni sud pored ostalog kao utvrđeno navodi da je BiH bila jedna od Republika bivše SFRJ, nakon provedeog referenduma 05.04.1992. godine proglašava nezavisnost, međunarodno je priznata 06.04.1992. godine a u Ujedinjene nacije primljena je 22.05.1992. godine, da je na dijelu teritorije B i H formirana Srpska Republika B i H i to uspostavljanju civilne administrativne vlasti, kao i formiranju vojnih snaga, koja proglašava 07.04.1992. godine odvajanje od B i H, te da su u aprilu 1992 godine na teritoriji BiH izbili su oružani sukobi, koji se neslužbeno završavaju 21.11.1995. godine Dejtonskim sporazumom. Iz ovih činjenica prvostepeni sud odmah potom zaključuje "Radilo se dakle, o oružanom sukobu između pripadnika naroda koji su živjeli na njoj teritoriji Srba, Hrvata i Muslimana, zbog čega ovaj sukob nema karakter međunarodnog oružanog sukoba".

U odnosu na navedeni zaključak prvostepenog suda o karakteru oružanog sukoba koji se vodio na teritoriji BiH prvostepeni sud u razlozima (str.204) zaključuje "Glavne strane u sukobu u B i H su Vlada Republike B i H i snage bosanskih Srba, pri čemu su snage bosanskih Srba kontrolisale teritoriju Republike Srpske i prije 19 maja 1992. godina su imali podršku ili su bile pod komandom JNA. Za period posle 19 maja 1992. godine, kada su se snage SRJ povukle kao takve sa teritorije B i H oružane snage Republike Srpske djelovale su pod opštom kontrolom i za račun SRJ koje činjenice su utvrđene i presudama Međunarodnog suda, iz kojih činjenica proizilazi da je i SRJ bila u oružanom sukobu sa Vladinim snagama B i H, a ovo nasuprot stavu odbrane. Mirovni pregovori u Dejtonu u novembru 1995. godine indirektan su pokazatelj da je vojska SR Jugoslavije učestvovala u planiranju i nadziranju vojnih operacija vojske Republike Srpske".

Iz prednjeg proizilazi da postoji očigledna protivurječnost navedenih razloga u pogledu odlučne činjenice-karaktera oružanog sukoba koji se vodio na teritoriji B i H, jer prvostepeni sud u razlozima prvo zaključuje iz utvrđenih činjenica da se radilo o oružanom sukobu koji nema karakter međunarodnog oružanog sukoba, da bi potom u razlozima zaključio da su oružane snage Republike Srpske i poslije povlačenja JNA sa teritorije B i H djelovale pod opštom kontrolom i za račun SRJ, kao i da je SRJ bila u oružanom sukobu sa snagama Vlade B i H, kojim razlozima oružanom sukobu na teritoriji B i H je dat karakter međunarodnog oružanog sukoba. Osim toga, sem navodjenja da su ove činjenice utvrđene i presudama Međunarodnog suda i da je Dejtonski sporazum indirektan pokazatelj ovog zaključka, nejasno je iz datih razloga iz kojih izvedenih dokaza prvostepeni sud izvodi zaključak da je i SRJ bila u oružanom sukobu sa vladinim snagama B i H a iz kojih proizilazi da oružani sukob na teritoriji B i H ima karakter međunarodnog oružanog sukoba.

Takodje, u razlozima prvostepene presude (str.205) prvostepeni sud zaključuje " Jedino je čl.3. Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata (IV Ženevska konvencija) zajednički za sve konvencije i primjenjuje za oružane sukobe uopšte, dakle i na sukobe koje imaju

medjunarodni i sukobe koje imaju nemedjunardni karakter.”, a odmah potom u razlozima sud navodi da “ Član 3 obavezuje svaku stranu u sukobu, da u slučaju oružanog sukoba, koji izbije na teritoriji jedne od strane ugovornica primjenjuje odredbe ovog člana, koje podrazumijevaju da se prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumijevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu, postupa u svakoj prilici čovječno bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, vjeri ili ubjedjenju, polu, rodjenju ili imovnom stanju, ili bilo kome drugom sličnom mjerilu.”, koji razlozi ustvari predstavljaju citiranje dijela sadržine odredbi čl.3 IV Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata.

Medjutim, navedeno zaključivanje prvostepenog suda da čl.3 Ženevske konvecije je zajednički za sve konvencije i primjenljiv za oružane sukobe uopšte, dakle kako na sukobe koji imaju medjunarodni tako i sukobe koji imaju nemedjunarodni karakter je nejasan i protivurječan razlozima koje prvostepeni sud odmah potom daje i koji razlozi ustvari predstavljaju dio sadržine odredbe čl.3 Konvencije, a iz kojih proizilazi da se ova odredba odnosi na oružane sukobe koji nemaju medjunarodni karakter. Osim toga, navedeni zaključak prvostepenog suda da se ovaj član IV Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata odnosi na sve oružane sukobe, dakle kako one koje imaju tako i one koje nemaju medjunarodni karakter, protivurječan je i sa samom sadržinom odnosa koje uređuje ova odredba Konvencije. Naime, iz odredbi čl.2 IV Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata, koji se prema nazivu ovog člana odnosi na primjenu ove Konvencije, proizilazi da se ova Konvencija primjenjuje u slučajevima objavljivanja rata ili svakog drugog oružanog sukoba koji izbije između dvije države ili više Visokih strana ugovornica, dakle u slučaju rata ili nekog drugog oružanog sukoba koji imaju medjunarodni karakter, dok se odredbe čl. 3 iste Konvencije, kako to proizilazi i iz naziva ove zakonske odredbe” Sukobi koji nemaju medjunarodni karakter ” odnosi na sukobe koji nemaju medjunarodni karakter, pa je zaključivanje prvostepenog suda da se odredbe ovog člana Konvencije odnose na sve sukobe uopšte, ne samo protivurječno sa odmah potom datim razlozima koji ustvari predstavljaju dio sadržine toga člana Konvencije, već i protivurječno sa samom sadržinom čl.3 Konvencije.

Pošto se navedene nejasnoće i protivurječnosti u razlozima pobijane presude odnose na odlučne činjenice koje su u konkretnom slučaju značajne za pravilan način rješavanja krivičnog predmeta, čime su počinjene apsolutno bitne povrede krivičnog postupka i zbog čega ti razlozi pobijanu presudu u cjelini čine nezakonitom, to je uvažavanjem tih žalbi ukinuta pobijana presuda.

U ponovnom postupku prvostepeni sud će izvesti već ranije izvedene dokaze kao i druge dokaze za koje nadje za potrebnim, otkloniće povrede postupka ukazane ovim rješenjem, nakon čega će pravilnom ocjenom izvedenih dokaza, kako pojedinačno tako i u njihovoj međusobnoj vezi donijeti pravilnu i zakonitu odluku .

Sa iznijetih razloga,na osnovu čl.407 st.1 Zkp–a, odlučeno je kao u dispozitivu rješenja .

APELACIONI SUD CRNE GORE

Podgorica dana 17.02.2012.godine

Zapisničar,

Milica Rašović

PREDSJEDNIK VIJEĆA-SUDIJA

Radmila Mijušković

Ks.br. 6/12

U IME CRNE GORE

VIŠI SUD U PODGORICI - Specijalizovno odjeljenje za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina u vijeću sastavljenom od sudije Žižić Milenke, kao predsjednika vijeća, sudija Ratka Ćupića i Dragice Vuković kao članova vijeća, sa zapisničarom Ujkić Marukom, u krivičnom predmetu protiv B.B, M.M, R.R, B.D, S.B, I.M, Š.M, B.B i G.S zbog krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 142. st. 1. KZ SRJ, po optužnici VDT Specijalnog tužioca Podgorica Kts.br.17/08 od 19.01.2009. godine nakon završenog glavnog, javnog pretresa, dana 24.10.2012 godine, u prisustvu zamjenika Specijalnog tužioca Lidije Vukčević, branioca optuženog B.B advokata L.J.N. po zamjeničkom punomoćju V.V. advokata iz Beograda, optuženog M.M i njegovog branioca A.M. adv. iz Podgorice, optuženog R.R. i njegovog branioca L.J.N. advokata iz Podgorice, optuženog B.D i njegovog branioca L. B. advokata iz Podgorice, optuženog S.B i njegovog branioca B. Z. advokata iz Podgorice, optuženog I.M i njegovih branioca L. B. i I. I. advokata iz Podgorice, optuženog Š.M i njegovog branioca B. R. advokata iz Podgorice, optuženog B.B. i njegovog branioca P. Z. advokata iz Podgorice, optuženog G.S i njegovog branioca V. R. advokata iz Ulcinja, a u odsustvu optuženog B.B., nakon tajnog vijećanja i glasanja donio je, a dana 22.11.2012 godine, i javno objavio

P R E S U D U

Optuženi:

B.B JMB. rođen u P sa prebivalištem u B, Diplomirani pravnik, oženjen, otac dvoje djece, završio pravni fakultet, vojsku služio u, državljanin S., ranije neosuđivan.

M.M JMB..., rođen u D sa prebivalištem u P , penzioner, oženjen, otac dvoje djece, završio pravni fakultet, vojsku služio, srednjeg imovnog stanja, državljanin S., ranije neosuđivan.

R.R JMB rođen u L sa prebivalištem u K, br., diplomirani pravnik, penzioner, oženjen, otac troje djece, vojsku služio srednjeg imovnog stanja, državljanin S, ranije neosuđivan.

B.D JMB rođen u P, sa prebivalištem u I ul. R br. . penzioner, oženjen, otac dvoje djece, završio pravni fakultet, vojsku služio u, srednjeg imovnog stanja, državljanin C G, ranije neosuđivan.

S.B "zv. " JMB rođen u G Opština D, sa prebivalištem u U u ul. bb, penzioner,

oženjen, otac troje djece, završio fakultet bezbjednosti, vojsku služio, srednjeg imovnog stanja, državljanin C G, ranije neosudjivan.

I.M JMB rodjen u P, sa prebivalištem u P ul. M br. , oženjen otac dvoje djece, završio pravni fakultet, vojsku služio srednjeg imovnog stanja, državljanin C G ranije neosudjivan.

Š.M zv. " " JMB rodjen u P sa prebivalištem u I G S diplomirani ekonomista, zaposlen u Opštini H N, oženjen, otac dvoje djece, završio ekonomski fakultet, vojsku služio ----- srednjeg imovnog stanja, državljanin C G ranije neosudjivan.

B.B zv. "" JMB rodjen u B, sa prebivalištem u B B R br. , profesor Istorije, nezaposlen, oženjen otac dvoje djece, završio filozofski fakultet, vojsku služio lošeg imovnog stanja, državljanin C G, ranije neosudjivan.

G.S zv. "" JMB rodjen u B sa prebivalištem u U ul. V M br. . ovlašćeni policijski službenik Uprave policije Crne Gore, oženjen troje djece, diplomirani pravnik, vojsku služio srednjeg imovnog stanja, državljanin C G ranije neosudjivan.

-na osnovu člana 373 tačka 2 Zakonika o krivičnom postupku

OSLOBADJAJU SE OD OPTUŽBE

Da su:

U maju mjesecu 1992. godine u Podgorici, Herceg Novom, Baru i Ulcinju kršeći pravila Medjunarodnog prava za vrijeme i u vezi oružanog sukoba koji nije imao karakter medjunarodnog sukoba na teritoriji Bosne i Hercegovine propisana IV Ženevskom konvencijom o zaštiti gradjanskih lica za vrijeme rata čl. 3. st.1. tačka c i dopunskim protokolom II. čl. 4. st.1 i st.2. tač. e i čl. 17. vršili nezakonito preseljavanje civilnog stanovništva državljana Bosne i Hercegovine muslimanske i srpske nacionalnosti koja su imala status "izbjeglice" u skladu sa konvencijom o statusu izbjeglica čl.1. A tačka 2. i čl. 33 st.1. i Protokolom o statusu izbjeglica čl.1. tač.2. povredjujući ljudsko dostojanstvo civilnih lica koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima i koja imaju pravo da njihova ličnost, čast i ubjedjenje da ne treba da učestvuju u oružanom sukobu, budu poštovani i u odnosu na koje se mora postupiti u svakoj prilici čovječno i bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na vjeri ili ubjedjenju na način što su: izvršavajući naredbu ministra Unutrašnjih poslova Republike Crne Gore sada pokojnog B. P. da se postupi po zahtjevima MUP-a Srpske Republike B i H, da se lica, koja su došla sa teritorije Bosne i Hercegovine u Crnu Goru, liše slobode i vrate na teritoriju Bosne i Hercegovine i to okrivljeni B.B u svojstvu pomoćnika ministra Unutrašnjih poslova Republike Crne Gore za Državnu bezbjednost organizovao i zahtijevao od službenika sektora za poslove Državne Bezbjednosti u svim centrima i odjeljenjima bezbjednosti u Republici Crnoj Gori da u saradnji sa službenicima sektora za poslove Javne bezbjednosti u Crnoj Gori i organima milicije u Srpskoj Republici B i H, prikupljaju podatke o označenim licima i iste, radi dobijanja daljih upustava, dostavljaju Upravi službe Državne bezbjednosti Ministarstva Unutrašnjih Poslova Republike Crne Gore a nakon toga i sektoru za poslove Javne bezbjednosti u svim centrima i odjeljenjima, okrivljeni M.M u svojstvu pomoćnika

ministra Unutrašnjih poslova Republike Crne Gore za javnu bezbjednost uputio svim centrima bezbjednosti i odjeljenjima bezbjednosti u Republici Crnoj Gori telegram br. 14-101 od 23.05.1992. godine kojim je traženo da se postupi u skladu sa zahtjevom Ministarstva Unutrašnjih Poslova Srpske Republike B i H da se sva lica sa područja Bosne i Hercegovine, srpske nacionalnosti, starosti od 18 do 60 godina privedu radi preuzimanja i vraćanja u Bosnu i Hercegovinu, pa su postupajući po naredbi i njihovim zahtjevima i to: okrivljeni R.R. u svojstvu načelnika, okrivljeni B.D. u svojstvu višeg inspektora sektora za poslove službe Državne bezbjednosti u Herceg Novom, sada pokojni M. S. u svojstvu načelnika sektora za poslove službe državne bezbjednosti u Baru i okrivljeni S.B u svojstvu načelnika odjeljenja službe državne bezbjednosti u Ulcinju, prikupljali i dobijali podatke iz Srpske Republike B i H o označenim licima a zatim ih dostavljali i o istima obavještavali Upravu službe državne bezbjednosti od koje su dobijali uputstva za dalje postupanje u odnosu na označena lica, kao i sektor za poslove službe javne bezbjednosti u Herceg Novom, Baru i Ulcinju, da bi okrivljeni I.M u svojstvu načelnika Centra Bezbjednosti Herceg Novi, sada pokojni T. D. u svojstvu pomoćnika načelnika Centra Bezbjednosti Herceg Novi, okrivljeni Š.M u svojstvu komandira stanice milicije u Herceg Novom, okrivljeni B.B u svojstvu načelnika Centra Bezbjednosti Bar, i okrivljeni G.S u svojstvu načelnika Odjeljenja Bezbjednosti Ulcinj na osnovu označenog telegrama i podataka dobijenih od lica iz Srpske Republike B i H, uprave Ministarstva Unutrašnjih Poslova Republike Crne Gore, podataka dobijenih i to okrivljeni I od okrivljenih R.R i B. D., okrivljeni B. od sada pokojnog M. S., okrivljeni G. od okrivljenog S.B a te i okrivljeni S. zahtjevali od ovlašćenih službenika u navedenim centrima i odjeljenju bezbjednosti da izvrše identifikaciju lica koja potiču sa teritorije Bosne i Hercegovine, zatim da liše slobode ta lica privedu ih i vrate na teritoriju Bosne i Hercegovine nakon čega su ovlašćena lica Centra Bezbjednosti Herceg Novi i Bar i Odjeljenja bezbjednosti Ulcinj postupajući po zahtjevima okrivljenih protivpravno lišili slobode i u više navrata prinudno preselili državljane Bosne i Hercegovine koji su se nalazili na teritoriji Crne Gore a koja lica su predata radnicima Sekretarijata Unutrašnjih poslova i Kazneno popravnog doma Foča i Sekretarijatu unutrašnjih poslova Srebrenica i to:

Dana 22. i 23.05.1992. godine u Ulcinju na zahtjev okrivljenog G.S. a dobijenog preko dežurne službe i zahtjeva i podataka dobijenih od okrivljenog S.B a lišili slobode oštećene L. N., H. M. i H. E. i predali ih ovlašćenim službenicima Centra bezbjednosti Bar koji su ih zajedno sa prethodno privedenim i lišenim slobode u Centra Bezbjednosti Bar oštećenim K. Š. i K. A. predali u Centar Bezbjednosti Herceg Novi nakon čega su ih ovlašćeni službenici Centra Bezbjednosti Herceg Novi zajedno sa oštećenima B. E., K. S., B. M., I. I., K. S., K. R., V. M., Č. D. i S. B. koje su prethodno protivpravno lišili slobode, dana 25.05.1992. godine, radi preseljenja predali preko Odjeljenja Bezbjednosti Plužine i ovlašćenih službenika Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Foča K. S. službeniku Kazneno popravnog doma Foča pri čemu je okrivljeni Š. organizovao njihov prevoz autobusom do Plužina gdje su ih po prethodno postignutom dogovoru preuzela lica Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Foča nakon čega su odvedeni u Kazneno popravni dom Foča.

Da bi u Centar Bezbjednosti Herceg Novi ovlašćeni policijski službenici postupajući po zahtjevu i odobrenju dobijenog od okrivljenog I.M. a na osnovu podataka koji su dobijeni od okrivljenih R. i B. o licima koje treba lišiti slobode i vratiti u Bosnu i Hercegovinu, protivpravno lišili slobode i priveli u Centar Bezbjednosti Herceg Novi oštećene T. A. , P. M., T. B., B. S., P. A., B. H., Č. H., P. A., V. Lj., B. O., P. A., V. M., B. E., B. A., B. A. i H. S., nakon čega je okrivljeni Š. a po prethodno postignutim dogovorom sa ovlašćenim službenicima Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Srebrenica 27.05.1992. godine predao oštećene radnicima Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Srebrenica M. P., P. P., P. S. i Ž.

N. radi njihovog vraćanja u Bosnu i Hercegovinu, nakon čega su radnici Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Srebrenica preuzeli označena oštećena lica i ista odvezli u Bosnu i Hercegovinu.

Da bi okrivljeni G.S na osnovu podataka dobijenih od okriljenog S.B a kao i okrivljeni S.B osim izvršavanja naredbe sada pok. P. B., postupajući i po zahtjevu Sekretarija Unutrašnjih Poslova Sokolac zahtjevali preko Dežurne službe od ovlašćenih službenika da liše slobode i privedu u Odjeljenje Bezbjednosti lica koja su došla sa teritorije Bosne i Hercegovine radi njihovog preseljenja u Bosnu i Hercegovinu i prevezu ih u Centar Bezbjednosti Bar pa su ovlašćeni službenici dana 17 i 18.05.1992. godine protivpravno lišili slobode oštećene Č. E. i B. J. koje su predali u Centar Bezbjednosti Bar nakon čega su ovlašćeni službenici Centra Bezbjednosti Bar zajedno sa oštećenima H. A. i M. M. koje su prethodno protivpravno lišili slobode po zahtjevu okrivljenog B. B. i na osnovu podataka dobijenih od sada pokojnog M. S. takodje postupajući po zahtjevu Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Sokolac dana 19.05.1992. godine predali radnicima Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Sokolac u Užicama radi njihovog preseljenja u Bosnu i Hercegovinu koja oštećena lica su od strane radnika Sekretarija Unutrašnjih Poslova Sokolac iz Užica odvedena u Bosnu i Hercegovinu.

- čime bi kao saizvršioци izvršili krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 142. st.1. Krivičnog Zakona Savezne Republike Jugoslavije.

Troškovi krivičnog postupka u iznosu od 7.643, 81 eura padaju na teret budžetskih sredstava suda.

O b r a z l o ž e n j e

Vrhovno državno tužilaštvo odjeljenje za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina optužnicom Kts. br. 17/08 od 19.01.2009. godine stavilo je na teret B. B., M.M., R. R., B. D., S.B., I.M., Š.M, B. B. i G.S. izvršenje krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 142. st.1. KZ SRJ. Zastupajući optužnicu na glavnom pretresu od 15.02.2011.godine, zamjenik Specijalnog tužioca, Lidija Vukčević, izmijenila je činjenični opis optužnog akta. U ponovljenom postupku zamjenik Specijalnog tužioca je na osnovu čl. 360 ZKP-a izmijenila optužnicu na zapisniku o glavnom pretresu od 14.09.2012. godine.

U završnoj riječi je zamjenik Specijalnog tužioca ostajući pri izmijenjenoj optužnici, nakon analize izvedenih dokaza predložila da sud optužene oglasi krivim i kazni po zakonu.

Optuženom B. B. kao državljaninu Srbije sa nepoznatom adresom u drugoj državi i za koga je u povraćenim sudskim pismenima konstatovano da je nepoznat na datoj adresi i koji i dalje nije dostižan državnim organima Crne Gore je sudjeno u odsustvu na osnovu čl. 324. st.2. ZKP-a, a postoje naročito važni razlozi da mu se sudi u odsustvu, imajući u vidu težinu krivičnog djela koje mu se stavlja na teret, a po pravosnažnom rješenju Krivičnog vijeća ovog suda Kv. br. 1217/09 od 01.10.2009. godine.

Optuženi **B.B.**, se na zapisniku od 13.10.2008. godine pred istražnim sudijom Okružnog suda u Beogradu Vijećem za ratne zločine po zamolnici Višeg suda u Podgorici Ki.br.239/05 od 26.08.2008. godine, koristio svojim zakonskim pravom i nije iznosio odbranu.

U završnoj riječi je branilac optuženog predložio da ga sud oslobodi od optužbe usled nedostatka dokaza.

Optuženi **M.M.** je u svojoj odbrani u bitnom naveo da nikada nikakvom depešom nije naredio vraćanje građana niti srpske niti muslimanske nacionalnosti, niti bilo kojih drugih građana za B i H odnosno Republiku Srpsku. Depeša koja je stigla u MUP kojom se traži vraćanje tih ljudi nije došla na njegovo ime već na ime tadašnjeg Ministra P. B.. Depešu od 23.05.1992. godine niti je napisao, a niti je potpisao. U toj depeši se samo pominju građani srpske nacionalnosti. Da je akcija počela prije depeše može se utvrditi iz odgovora na poslaničko pitanje koje je pripremao ministar N. P. a što se može utvrditi iz informacije od jula 1992. godine koji je pripremala Služba Državne Bezbjednosti. Sva lica koja se pominju u zahtjevu odnosno jedan broj imena pominje se prije 23.05.1992. godine što znači da su prije tog datuma lišeni slobode. Akcija je radjena tajno, a za istu je saznao operativno i slučajno, a u akciji nije bio angažovan. Nakon saznanja za akciju saznao je da je S. D. iz Službe Državne Bezbjednosti bio zadužen za tzv. "muslimansku problematiku". Kada je saznao za akciju pitao je P. B. o čemu se radi a on mu je odgovorio da je naredio tu akciju u cilju zaštite mira i slobode jer su u pitanju ljudi koji mogu izazvati medjunacionalne sukobe u Crnoj Gori i rekao je da će to raditi DB i da je poslao ljude iz DB-a na primorje a da će im asistenciju vršiti radnici MUP-a RCG. U vezi sa tim razgovarao je i sa B. B. koji je u to vrijeme bio pomoćnik Ministra za DB i da je siguran da će B. potvrditi ono što mu je tada rekao, a to je da je P. B. mimo njegovog znanja poslao ljude iz DB-a koji će rukovoditi tom akcijom. Telegram br. 14-101 od 23.05.1992. godine neko je potpisao u njegovo ime, navodno po njegovom ovlašćenju, a to nije uradjeno niti uz njegovo ovlašćenje niti uz njegovo znanje, a i ne zna ko ga je potpisao. Kako se na telegramu vidi da se jedan primjerak treba dostaviti i njemu to mu je isti i stigao sa ostalom poštom, a kada ga je pročitao tražio je razgovor sa Ministrom B.. Nakon razgovora sa B. napravio je zabilješku rukom na dnu kopije telegrama gdje stoji, uz saglasnost Vlade i Ministra, što je i potpisao. Ovaj telegram nije imao oznaku hitnosti. U razgovoru sa Ministrom rekao mu je da telegram od 23.05.1992. godine nema efekta a na pitanje ministra "zašto nema efekta" odgovorio mu je da iz Bosne imaju talas izbjeglica odnosno veliki broj izbjeglica pa mu je on tada rekao "ako nema efekta obustavi akciju", tako da je on obustavio akciju telegramom od 31.05.1992. godine br. 04-1375 sa oznakom DX, koji je lično potpisao. Ovaj telegram je lično napisao i potpisao i ako nije imao nikakve veze sa telegramom od 23.05.1992. godine zato što mu je to naredio ministar. Na traženje tadašnjeg Ministra P. pročitao je informaciju i na nju dao odredjene primjedbe koje je svojim rukopisom i konstatovao na toj informaciji iz čega se vidi da je smatrao da su bili potrebni pisani dokazi o onome što se vidi u informaciji kao razlog za vraćanje tih ljudi u Bosnu. U primjedbama je pomenuo i datum 19.05.1992. godine jer je tog dana B i H Medjunarodno priznata. Ministar P. je odgovorio na poslaničko pitanje dopisom br.278/02 od 08.04.1993. godine. Nije mu poznato ko je pripremio i napisao telegram od 23.05.1992. godine. Prvo njegovo saznanje vezano za sadržinu telegrama saznao je kada je pitao ministra B.. Na glavnom pretresu od 06.09.2012. godine je naveo i to da nikada nije dobio telegram od strane P. B.. Na telegramu koji je poslat i potpisan od strane P. ne postoji broj njegove organizacione jedinice 04, da mu je ovaj telegram nakon što je poslat dostavljen poštom što je nedopustivo u takvim situacijama ako bi se radilo o izvršenju naredjenja po njegovom nalogu. Telegram nema oznaku DX i šifrovano već se radilo o običnom telegramu. Predmetni telegram je najvjerovatnije dobio 26.05.1992. godine, jer telegrame koji stižu u neradne dane, a kako je 23.05.1992. godine bila subota teleprinterista ih dostavlja prvog narednog dana šefu koji je zadužen da signira telegrame, jer je on bio zauzet drugim aktivnostima 25.05.1992. godine. Da je dobio telegram od Ministra B. morao bi postupati po njemu i nije bilo nikakvog razloga

da ga daje P.. Nikada nije vidio telegram koji je bio potpisan od strane ministra P. B., niti mu je ministar P. B. rekao koga je zadužio da sačini taj telegram. Nikada nije dobio nikakvu povratnu informaciju da je po tom telegramu postupano, što bi morao dobiti ukoliko je radjeno po njegovom nalogu. Nije mu poznato da je I.M. rukovodio akcijom, niti mu je poznato da je bilo ko od ostalih optuženih rukovodio akcijom. Telegramom od 31.05.1992. godine obustavljena je akcija koja se odnosila na lica srpske nacionalnosti.

U završnoj riječi, je lično i preko branioca nakon detaljne analize izvedenih dokaza, predložio da ga sud oslobodi od optužbe jer djelo koje se optuženom stavlja na teret nije krivično djelo po zakonu.

R.R., u svojoj odbrani u bitnom navodi da je u maju mjesecu 1992. godine bio načelnik sektora Službe DB u Herceg Novi. Načelnik centra je bio I.M., a načelnik sektora Javne bezbjednosti je bio sada pok. T. D., dok je načelnik centra bio N. Z.. Redovno je prisustvovao kolegijumima nakon čega je dobio instrukcije od pomoćnika Ministra Službe DB B. B. da više ne prisustvuje kolegijumima, jer informacije sa kolegijuma cure. Nakon toga je povremeno išao na kolegijume ali na iste nije referisao iz djelokruga svoje nadležnosti. To se nastavilo kada je za načelnika došao M. I.. Kako je imao povjerenja u njega imao je običaj da ga prije kolegijuma ukratko informiše o nekim podacima koji su bili iz domena Službe DB, a to su bili povjerljivi razgovori i isključivo u četiri oka. Telegram br. 14-101 od 23.05.1992. godine nije nikada vidio, a koliko mu je poznato ne odnosi se na sektor DB-a jer M. ne bi mogao njima ni da naloži takve aktivnosti s obzirom da je on bio pomoćnik za Javnu bezbjednost pa su se njegova naredjenja mogla odnositi samo na Javnu bezbjednost a nikako i na službu DB. Sva lica koja su u to doba došla sa područja izvan Crne Gore sa namjerom da ostanu, bila su dužna da se prijave Crvenom krstu po mjestu gdje su došla. Te podatke su ovlašćeni radnici službe DB i JB dobijali i bilo je pravilo da oni podju u Crveni krst i od radnika Crvenog krsta dobiju podatke ko se prijavio i sa kog je područja. U javnoj bezbjednosti je postojao inspektor za potražnu djelatnost kome je to bio posao kao vodji bezbjedonosnih sektora, tako da on nije imao potrebu da dostavlja te podatke javnoj bezbjednosti jer su oni sa tim podacima već raspolagali. Sektor DB u Herceg Novom je dobio instrukcije sa nivoa republičkog resora DB, a načelnik tog resora je bio B. B., da ovakve podatke treba prikupiti, da o tome treba upozoriti resor u Podgorici isključivo sa aspekta operativnog korišćenja, a u svrhu procjene bezbjedonosne situacije na terenu. Na području Herceg Novog i Boke zbog diverzionog dilovanja bilo je maltene pripravno stanje jer je u okruženju bijesnio rat i služba je morala imati ove informacije. U akciji lišavanja slobode privodjenja i predaje lica, a koja je dobila naziv deportacija, sa radnicima SUP-a Republike Srpske nije učestvovao niko ko je bio u sastavu DB-a Herceg Novi jer to nije bio njihov posao, a on ni jednom svojom radnjom nije imao učešće u ovome. Zvaničnu izjavu vezano za ovo događanje dao je pokojni D. T. a misli da je on i rukovodio ovom akcijom kao načelnik sektora javne bezbjednosti. Svako jutro je dobijao biltene vezano za ovu akciju jer im je to dostavljala javna bezbjednost. Biltene je radila dežurna služba i iste je morao dobiti prvo načelnik CB-a pa onda on, a bilten su dobijali i u rukovodstvu MUP-a RCG. U tom biltenu je moralo biti naznačeno ko je i zašto uhapšen tako da su sa tog nivoa svi morali znati za akciju. U biltenima je moralo pisati ako su lica predata ovlašćenim službenicima MUP-a Republike Srpske a od strane ovlašćenih radnika JB. To je u ime uniformisanog sastava radio Š.M. kao komandir policije jer mu je to bio posao. Resor DB sa ovim nema nikakve veze, niti je bilo nekog dogovaranja izmedju ove dvije službe tačnije javne i državne. Sve što se dešavalo iz djelokruga rada njegovog sektora dnevno je obavještavao resor po linijama rada, a sve što je bilo ozbiljnije obavještavao je načelnika resora B. B.. Koliko se sjeća sve što se tiče predaje i preuzimanje lica organizovao je Š.M. On je kontaktirao sa

ljudima iz Republike Srpske i Foče i isti je o tome morao sačiniti urednu dokumentaciju koja bi morala biti u arhivi centra u Herceg Novom. Za rukovođenje akcijom znao je i prije nego što je sa njenim detaljima detaljno upoznat kada je tražena informacija od strane tadašnjeg ministra MUP-a N.P. jer je on lično pozvao Š. da sačini informaciju sa svim detaljima pa nakon što je on lično pročitao uz propratni akt proslijedio je ministru P. i ta informacija mora postojati u arhivi centra u Herceg Novom. Radnicima državne bezbjednosti nije mogao narediti obavljanje nekog posla neko iz javne bezbjednosti. Mogao im je narediti samo on, načelnik resora B. ili načelnici Uprava resora koji su po funkciji bili starješinski iznad njega. Ako su dobijali spiskove lica koja se potražuju sa područja B i H njihova obaveza je bila da ta lica operativno pokriju, a pod tim podrazumijeva da se ne bave nekom neprijateljskom djelatnošću jer je to jedino njih interesovalo. Nakon što mu je pokazan telegram br. 184 od 24.05.1992. godine naveo je da su podatke dobili od vodje sektora JB J. M. gdje su navedena lica koja su izbjeglice iz Bosne i u kome se navodi da se po njihovom mišljenju radi o ekstremistima i tražene su instrukcije šta dalje sa ovim licima. Ovaj telegram ih je interesovao samo sa stanovišta bezbjedonosne situacije i eventualno njihove neprijateljske djelatnosti. U arhivi ANB-a mora postojati dokumentovano da li je poslat odgovor na ovaj telegram. Ukoliko bi se donijela odluka da se ta lica izruče to bi se moralo dogovoriti na nivou rukovodstva MUP-a i odgovarajuće naredjenje bi išlo sektoru JB, jer su takva pravila službe. Na glavnom pretresu od 06.09.2012. godine naveo je i to da su lica privedena od strane Javne Bezbjednosti po nalogu tadašnjeg ministra sada pokojnog P. B. a uz saglasnost Državnog tužioca. O pravilu rada službe DB ni jedan podatak koji dobije na terenu nijesu smjeli proslijediti službi DB, već samo svojoj službi po liniji rada. Da je upravo tako radjeno jasno ukazuje telegram koji je B.D uputio IV Odjeljenju I Upravu R. D. i koji telegram nosi oznaku 184 od 24.05.1992. godine. Kada operativni radnik na terenu dodje do određenog podatka sačinjava službenu zabilješku ili telegram, a u lijevom uglu stavlja inicijale dok je na desnoj strani ime i prezime i svojeručni potpis starješine ili lica koje je on ovlastio da ga u njegovo ime potpiše. Poznato mu je da je akcijom rukovodio D. T., a nema lično saznanje da je I. rukovodio akcijom.

U završnoj riječi je, je lično i preko branioca, nakon analize izvedenih dokaza predložio da ga sud oslobodi od optužbe.

Optuženi **B.D** u svojoj odbrani u bitnom navodi da u okviru MUP-a postoji sektor službi JB, DB i službe za opšte i pravne i ostale poslove. Svaka služba ima pomoćnika ministra i za JB u to vrijeme bio je M. M. a za DB B. B.. Službe DB i JB su bile veoma autonomne i fizički odvojene. Nikakvog učešća, on lično, nema u predmetnoj akciji, a u službi DB on je poslednja karika u organizacionom lancu. Na njenom čelu je bio pomoćnik ministra B. B., sledeća stepenica je načelnik centra sektora DB za Herceg Novi koji je u to vrijeme bio R. R. koji je primao naredjenja od pomoćnika ministra B. B. i njemu je bio potčinjen. Sledeći u hijerarhiji je zamjenik načelnika sektora CB M. L., a nakon toga i on i svi ostali operativci i niko od operativaca, pa ni on nisu imali ovlašćenje nešto nekome da naredite pak, da naredite nešto nekome iz JB. Za predmetnu akciju saznao je nakon što je završena a ne zna na koji način je za nju saznao. Misli da je akcija trajala tokom vikenda i kada je došao na posao čuo je neformalnu priču od kolega iz JB, a čuo je i od civila u Herceg Novom da se hapse lica iz B i H. Kako su mu prve komšije bili I. K. i njegova žena H., čuvši za hapšenje skrenuo im je pažnju da sklone sina koji je iz Zvornika prebjegao u Herceg Novi kazao im je da JB Herceg Novi hapsi, da ne zna po kom kriterijumu ljude iz Bosne i da sklone sina pa se njihov sin negdje sakrio, a on mu je posle toga pomogao da dobije izbjegličku legitimaciju. U njegovoj službi su čuli da se ta hapšenja rade na osnovu naredjenja MUP-a iz Podgorice, a oni iz Službe DB-a Herceg Novi su

sa gnušanjem reagovali saznajući za tu akciju. Nema saznanje ko je u Herceg Novom naredio tu akciju ni ko je koordinirao njen rad. Nekoliko mjeseci nakon hapšenja stigla je depeša iz Podgorice gdje je traženo da oni iz Službe DB Herceg Novi naprave informaciju o tome šta se dešavalo u vezi sa hapšenjima jer je u Skupštini postavljeno poslaničko pitanje pa je on radio na izradi te informacije i išao je kod komandira stanice policije Š.M. a da prikupi podatke šta se tada dešavalo i on mu je tom prilikom pokazao telegram iz Podgorice i koliko se sjeća isti je bio potpisan od Ministra MUP-a ili pak njegovog pomoćnika za javnu bezbjednost. Na osnovu tih podataka sačinio je informaciju i poslao u Podgoricu u kojoj informaciji je detaljno napisao ko je uhapšen i kome su lica predana a u informaciji je pomenuo telegram koji je došao iz Podgorice kao osnov za ta hapšenja. Nikada se nije desilo da primi bilo kakvo naredjenje niti on niti neko iz njegove službe od strane Načelnika CB Herceg Novi niti njegovog pomoćnika za JB. Nikakav zadatak nije imao vezano za koordinaciju hapšenja niti mu je poznato da je takav zadatak imao neko iz njegove službe. Vezano za akciju hapšenja ne sjeća se da su on ili njegove kolege dobili bilo kakav nalog ili informaciju od strane L.i R. odnosno nijesu dobili takav nalog i informaciju niti je bilo ko učestvovao u tim akcijama. Niko mu nikada iz sektora DB nije dostavljao spiskove lica koje treba hapsiti na području Herceg Novog. Bez obzira što je on pisao informaciju povodom ovih događaja ista je napisana na osnovu saznanja koje je dobio od Š.. Na zapisniku o glavnom pretresu od 06.09.2012. godine je naveo i to da se znalo gdje se nalaze lica sa prostora BiH tako da nikakva pomoć od strane DB nije trebala radnicima JB da bi ista bila privedena. Jedinu kontakt koji je imao sa Š. je bio kada je sačinjavao odgovor na predstavku koja u spisima egzistira kao informacija. Odgovor je uradio jer mu je bilo naloženo da on to uradi. Nema saznanje da je optuženi I. rukovodio ovom akcijom.

U završnoj riječi je je lično i preko branioca nakon detaljne analize izvedenih dokaza predložio da ga sud oslobodi od optužbe usled nedostatka dokaza.

Optuženi **S.B.**, u svojoj odbrani u bitnom navodi da je tokom 1992. godine bio šef Odjeljenja DB u Ulcinju koja organizaciono pripada CB Bar. G.S je bio šef odjeljenja JB. Šef na nivou centra bezbjednosti u Baru kome je pripadalo i odjeljenje u Ulcinju bio je sada pokojni M. S.. Telegrami u OB Ulcinj stizali su na način što bi ih dobijao šifrant a mogli su da idu i tako što bi bili dostavljeni na ruke operativcima iz Bara pa bi njihov operativac pošao u Bar i uzeo telegram koji je bio zatvoren u koverti, sa pečatom. Njemu su na ruke došla dva telegrama, ali se ne sjeća da li preko šifranta ili putem kurira, ali se sjeća da je u telegramu pominjano lice sa područja B i H muslimanske nacionalnosti i u istom je pisalo da je lice počinilo masakar neke porodice i da ga treba prvesti u prostorije u Ulcinju. Telegram mu je došao iz Bara iz Sektora Državne bezbjednosti u Baru. I drugo lice se pominjalo u sličnom kontekstu, a radilo se o Č. E.. Traženo je da se to lice sprovede u Bar radi razgovora a da oni pribave operativna saznanja o lokaciji tih lica, da ih operativno pokriju u pogledu kretanja i da ih u saradnji sa službom JB privedu. Sa sadržinom telegrama upoznao je S. G., tako da je G. znao šta se traži i šta treba činiti i to je bila saradnja između ove dvije službe. Tako su saradjivali što se tiče ove akcije. On i njegovi operativci su locirali ta dva čovjeka, operativno su ih pokrili i iste su priveli službenici JB. On ova lica nije ni privodio, ni saslušavao, ni sprovodio do CB Bar i time je njegov udio u ovoj akciji završen, nikakve dalje informacije, šta se dešavalo sa tim licima, nema. Strogo se držao naredbi pretpostavljenih, nije znao šta će se dešavati sa ovim licima, niti je bilo pomena da će ova lica biti deportovana, osim da će biti informativno ispitani na okolnosti djela koja su se pominjala u telegramu. U tom periodu nikakve naredbe nije dobijao iz Podgorice, niti je imao kontakta sa B., osim sa svojim pretpostavljenim, pokojnim M.. Kako je u telegramu pisalo i bilo podvučeno da

saradjuju sa službom JB zato je sa sadržajem telegrama i upoznao G. a po privodjenju u Ulcinju lica su sprovedena u Bar po saznanju i po naredjenju G.S. Nakon što mu je predöčen sadržaj prepisa dnevnika događaja za dan 16 i 17.05.1992. godine u odnosu na lice Č. E. naveo je da je moguće da je on u kontaktu sa S. M. naredio zadržavanje ovog lica na kratko dok se ne sprovede u Bar. Ne može se sjetiti da li je naredio da se dana 22./23.05.1992. godine zadrži H. E., H. M. i L. N.. Na glavnom pretresu naveo je i to da nakon što je H. E. lišen slobode, da je razgovor obavio sa njim kako pojedinačno tako i skupa sa kolegama M. i B. jer su pokušali da zajednički dodju do podatka da li ga mogu dovesti u vezu za podjelu oružja civilnim licima. Sva pojašnjenja Č. E. su bila da je u Crnu Goru došao da skloni djecu sa ratnog područja i da nema nikakve osnove za takve optužbe na njegov račun. O obavljenom informativnom razgovoru sačinio je službenu zabilješku nakon čega je Č. pušten i tu je sa njim priča završena. Ne sjeća se da li je konsultovao načelnika centra iz Bara prije nego što je puštio Č.. Nakon što je pročitao iskaz Č. vidio je da je on ponovo priveden što je za njega novost, a iz Dnevnika događaja saznao je da je poveden iz Ulcinja za Bar. Što se tiče B. J. zna samo ono što piše u dnevniku događaja, po čijem nalogu je privedena i kome je prosljedjena na razgovor. U Dnevniku događaja je upisano njegovo ime u kontekstu lica H. E., H. M. i L. N., u kom Dnevniku je napisano da su ista pritvorena po njegovom naredjenju i ako on takav nalog nikada nije dao niti je učestvovao u privodjenju i ako je to G., u svom iskazu potvrdio. Iznenadjenje je za njega odkud se njegovo ime našlo u Dnevniku događaja jer on nema nikakvo pravo da daje naredjenja radnicima policije JB da nekoga zadržavaju. Prepostavlja da je njegovo ime zloupotrijebljeno u dnevniku događaja, a optuženi G. je tendenciozno sa dosta netačnih i neargumentovanih podataka iznio činjenice kako bi sa sebe skinuo odgovornost jer se upravo iz dnevnika događaja može vidjeti da su radnici JB privodjena lica vodili iz Ulcinja u Bar. Bilo mu je poznato da je na teritoriji Opštine Ulcinj bilo lica sa teritorije Bosne jer su o tome vodili evidenciju i kada bi ta lica došla da se prijave sa njima bi obavili razgovor i o tome pisali belješke. Uobičajena procedura u službi DB ukoliko bi neko lice trebalo da bude saslušano je da se oni obrate načelniku OB-a jer služba DB nije imala ovlašćenje da privodi lica i tada bi načelnik OB-a svojim potčinjenim izdao naredbu da po tome postupe a onda bi ih iz službe DB obavijestili da je to sprovedeno i da naprave procjenu kad i u koje vrijeme mogu sa tim licem obaviti informativni razgovor. Ukoliko bi to lice moralo biti zadržano opet bi morali obavjestiti načelnika OB-a jer se prostorije za zadržavanje nalaze pri službi JB. Iz Podgorice nije dobio nikakav telegram u kome se pominje nezakonito preseljavanje lica, pa i ako je bio rukovodilac službe Odjeljenja bezbjednosti u Ulcinju moguće da nije bio upoznat sa predmetnim telegramom ukoliko je procjenjeno da neko podobniji od njega može sprovesti tu akciju. Na glavnom pretresu, naveo je i to da se ne može sjetiti da je sa sadržinom telegrama o privodjenju Č. upoznao G. pojašnjavajući razliku u svojim iskazima time da je G. upoznao sa sadržinom drugog telegrama koji se odnosio na P.. Oba telegrama po kojima je postupao su bila napisana od strane službe DB Bar i potpisana od strane načelnika sada pokojnog M.. Privodjenje P. izvršeno je po telegramu koji je došao u njihovu službu iz SDB-a Bar i u kom telegramu je bilo navedeno da se preduzmu određene operativne mjere i radnje u saradnji sa službom JB, što je i bio razlog da podje kod načelnika. U telegramu je pisalo da se ovo lice privede i pretrese, a po telegramu je postupao svak iz domena svoje nadležnosti i niko nikome ništa nije naredjivao. Naveo je i to da niko nije bio ovlašćen da u njegovo ime dok se on nalazio na dužnosti rukovodioca službe DB Ulcinj primi telegram. Na glavnom pretresu od 07.10.2010. godine naveo je da je za akciju saznao kada je počelo izjašnjavanje preko sredstava javnog informisanja a ne nakon godinu dana nakon što je akcija sprovedena kako je kazao kod istražnog sudije. Kada je kod istražnog sudije pomenuo G. S. u

kontekstu "on je to radio" to bi formulisao da je pod tim podrazumijevao da je to bio njegov posao. Na zapisniku od 09.11.2010. godine naveo je da se naknadno sjetio da je B. M. dolazio kod njega u kancelariju i tražio saglasnost da zadrži bezbjedonosno interesantne izbjeglice, što mu je on i dozvolio.

U završnoj riječi je, lično i preko branioca, nakon detaljne analize iskaza svjedoka i analize ostalih izvedenih dokaza predložio da ga sud oslobodi od optužbe.

Optuženi **I.M.**, u svojoj odbrani u bitnom navodi da je apsolutna neistina da je sa B.D, Š.M, T. D., te B.B imao bilo kakav međusobni dogovor, pismeno, usmeno, sredstvima veze ili na drugi način sa licima iz B i H i to sa M. M., M. M., M. M., K. S., M. P., P. P., P. S. i Ž. N., da narede ovlašćenim službenim licima u CB da povodom spiskova sačinjenih prema podacima iz Republike Srpske izvrše identifikaciju lica koja potiču sa teritorije B i H i protivpravno ih liše slobode radi preseljenja sa teritorije RCG na teritoriju B i H. Navedena lica iz Republike Srpske ne poznaje i sa njima nikada nije komunicirao na bilo kakav način. Iz operativne akcije po telegramu - naredbi MUP-a RCG koja je izvršena ukoliko njom nije naređeno izvršenje ovog krivičnog djela br. 14-101 od 23.05.1992. godine bio potpuno isključen i izuzet i u toj akciji nije učestvovao. Kada je stigao telegram u CB Herceg Novi nalazio se kod svoje porodice za vrijeme vikenda u Podgorici a kada se vratio na posao obaviješten je o sadržini telegrama i o tome da je po istom postupljeno. Kada je pitao zašto nije obaviješten dobio je odgovor od kolega iz sektora Javne bezbjednosti da za to nije imalo potrebe da je to obična rutinska akcija iz domena potražne djelatnosti i da je sa njom rukovodjeno direktno iz vrha MUP-a službe Javne bezbjednosti ili Uprave milicije. Kako sa telegramom nije bio upoznat to nije mogao izdati ni jednom službenom licu CB Herceg Novi naredbu ili instrukciju. Sa pomoćnikom ministra MUP-a M. M. povodom ove naredbe nikada se nije čuo pismeno, usmeno ili na bilo koji drugi način. Dana 31.05.1992. godine u CB Herceg Novi stigao je telegram - naredba br. 04-1375 u kojoj stoji "obustavite aktivnosti naložene telegramom od 23.05.1992. godine" a koji je potpisan od strane odgovornog lica službe JB M. M.. U intervalu od 23.05.1992. godine do 31.05.1992. godine kada je naređeno obustavljanje operativne akcije nikome nije izdao naredbu u CB za protivpravno lišenje slobode i preseljavanje lica sa teritorije RCG na teritoriju B i H. Lica koja mu se stavljaju na teret nijesu imali status izbjeglice jer prema tada i sada važećem Saveznom zakonu o kretanju i boravku stranaca sticanju svojstva izbjeglice rešavao je Savezni MUP i to pravnim aktom koji se zove rješenje a MUP RCG je nakon toga određivao lokaciju za nužni smještaj i prihvatanje takvih lica. Ova lica nisu dobili takav status po zakonu i status izbjeglice ne može se faktički sticati prema svakom licu koje napusti svoju zemlju odnosno prebivalište. U maju 1992. godine Vlada RCG nije svojim propisima uredila sticanje gubitka svojstva raseljenih lica odnosno izbjeglica i njihova druga prava i to je učinila Uredbom o zbrinjavanju raseljenih lica koja je stupila na snagu 04.08.1992. godine i po tom propisu sticanje i gubitak svojstva izbjeglice rešava se na nivou MUP-a Područne organizacione jedinice o čemu se donosi Rješenje, a poslije toga izdaju izbjegličke legitimacije. Evidencija se prati na nivou Republike radi ostvarenja prava tih lica do povratka i sticanja uslova u svoje prebivalište. Sa stanovišta međunarodnog prava ova lica nisu imala status izbjeglica po konvenciji o statusu izbjeglica iz 1991. godine jer je po ovoj konvenciji isključena primjena konvencije prema licima koja su imala obavezu vezanu za državljanstvo B i H koja ih je potraživala. Po Odredbi čl. 12 Konvencije lični stav svakog izbjeglice rešava se Zakonom zemlje njegovog porijekla ili Zakonom mjesta u zemlju u koju je došao, što se tiče SRJ koja je konstituisana 27.04.1992. godine a po zakonu o kretanju i boravku stranaca koji je važio i čija je pravna važnost produžena po Ustavu njihov status morao se rešavati po domaćem pravu tako da se ne može govoriti o neposrednoj

primjeni konvencije. Članom 5 Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i sloboda ne dopunjavaju se blanketna obilježja krivičnog djela koji se odnosi na pritvor jer ona nije bila ratifikovana u vrijeme inkriminisanog događaja već je ratifikovana nakon donošenja Ustavne Povelje te se ne može retroaktivno primjenjivati. Naveo je i to, da kako je u vrijeme stizanja telegrama bio u Podgorici niko ga nije obavještavao o prispjeću telegrama, a kada je nakon vikenda došao na posao njegov pomoćnik D. T. i M. Š. sa kojim nije neposredno komunicirao niti ga primio u svoj kabinet tim povodom obavijestili su ga da je tokom vikenda povodom tog telegrama postupak završen. Telegram mu nije pokazan ali mu je rečeno da je isti potpisao tadašnji Ministar P. B., mada dopušta mogućnost da mu je rečeno da ga je potpisao pomoćnik ministra M. M.. Nije znao da je u to vrijeme država B i H bila međunarodno priznata niti je bio dužan da to zna. Bavio se imovinskom i ličnom sigurnošću gradjanja na teritoriji koju je pokrивao Herceg Novi, a u nastojanju da ne izbije gradjanski rat u Crnoj Gori. Nije znao da se na teritoriji B i H dešavaju oružani sukobi, odnosno ratna dejstva. U vrijeme kada nije bio fizički prisutan u CB-u zamjenivali su ga zamjenici po liniji JB. Svako jutro u 8 sati imao je kolegijum sa zamjenicima T. za JB iz sektora DB-a, četvrtkom je bio kolegijum u proširenom sastavu, u kome su učestvovali načelnik OB Kotor S. V. i OB Tivat L. S. i po potrebi šefovi kriminalistike i to na nivou OB Kotor i OB Tivat. Na tim kolegijuma o ovim događajima nije ništa raspravljano. Načelnik sektora DB-a na nivou CB-a R. R. dobio je instrukciju od pomoćnika ministra Unutrašnjih poslova SDB B. B. da ga o svim aktivnostima iz domena DB-a neposredno obavještava, tako da su njemu bile uskraćene skoro sve informacije iz sektora službe DB-a jer mu je R. rekao da ima instrukcije da ga ni o čemu ne obavještava što je iz nadležnosti DB. Nije bila praksa da načelnik bude obaviješten o tome da li su lica zadržana u CB- u i po kom osnovu. Nikakva saznanja nije imao da su ta lica vožena ni kojim prevoznim sredstvom ni po kom kriterijumu su lišena slobode, niti kome su predana. Nikada nikakvu naredbu u vezi sa ovim hapšenjem nije izdao komandiru stanice Š.M. Na glavnom pretresu od 06.09.2012. godine je naveo i to da je akcija sprovedena po naredbi tadašnjeg ministra Unutrašnjih poslova P. B. od 23.05.1992. godine, a koja se odnosila na čitavo područje CG, a radilo se o vraćanju vojnih obveznika u Republiku Srpsku starosti od 18 do 60 godina koji nijesu imali prebivalište u CG. Telegram pomoćnika ministra M. M. koji se navodi u optužnici CB Herceg Novi nikada nije dobio, niti je po njemu postupano. Kao dokaz te tvrdnje je sveska prijemnih odnosno dolaznih telegrama. Vrlo dobro se sjeća da kada je 25.05.1992. godine došao na posao na kolegijumu u užem sastavu njegov pomoćnik T. ga je obavijestio da je akcija izvedena i tek tada je imao priliku da se upozna sa sadržinom telegrama. Vrlo dobro se sjeća da je u potpisu stajalo P. B. i da je pisalo da su sabirni centri Bar i Herceg Novi za primorje. Kada je pitao T. zašto ga nije obavijestio o toj aktivnosti odgovorio mu je da je akcija koordinirana iz vrha MUP-a CG i da za to nije bilo nikakve potrebe. T. je insistirao da on održi konferenciju za javnost, što je odbio rekavši mu da on to učini jer je od početka vodio akciju, što je T. i uradio. Nije se uključivao u dalju akciju, a nije posumnjao u nikakvu protivpravnost akcije jer je ista naredjena od strane najvišeg funkcionera MUP-a i člana Vlade pokojnog P. B.. Osnov je bio u odredbi čl. 78 tadašnjeg zakona o Unutrašnjim poslovima, a po vojnim propisima kada se naredi Opšta mobilizacija svako onaj koji se ne odazove i bez pisanog poziva mora biti priveden ratnim jedinicama. Na kolegijumu u proširenom sastavu u kome je prisustvovao Š. u četvrtak 28.05.1992. godine Š. ih je informisao da se licima srpske nacionalnosti koja su odvezena autobusom prema Užicama desio neki incident, i isti je tražio dalji stav po akciji. Rekao je Š. da on izvrši konsultacije sa vrhom MUP-a i od tada je akcija prekinuta, bez obzira što je telegram od MUP-a CG o prestanku akcije stigao u MUP Herceg Novi 31.05.1992. godine potpisan od strane pomoćnika ministra M. M.. Nije dobijao depeše od lica iz Republike Srpske niti od R. i B. u pogledu ove

akcije. Nije zahtijevao identifikaciju oštećenih u CB-ima i OB Kotor i OB Tivat, što su potvrdili V.S. i S. L., kao načelnici tih odjeljenja bezbjednosti. Njegovo saizvršilaštvo isključuju činjenice što ni sa jednim od optuženih nije učestvovao ni u jednoj radnji izvršenja. Nije imao nikakav kontakt sa ministrom M. i B. B. koji je bio u drugoj službi kao ni sa kolegama iz CB i OB Bar. Naveo je i to da Načelnik CB kod takvog stanja stvari nije ništa mogao učiniti, niti je mogao zaustaviti akciju Ministra Unutrašnjih Poslova. Ako je to neko očekivao to je potpuna nerazumnost i apsurd. Pojašnjavajući razlike u svom iskazu gdje je prilikom prvog saslušanja naveo da mu telegram nije pokazan ali mu je rečeno da je isti potpisao tadašnji Ministar P. B., mada dopušta mogućnost da mu je rečeno da ga je potpisao pomoćnik ministra M. M., dok je na glavnom pretresu od 06.09.2012. godine naveo da se vrlo dobro sjeća da je u potpisu stajalo P. B., naveo je da je naknadno pregledao dokumentaciju i da se prisjetio da mu je pokazan telegram na kome je stajao potpis ministra P. B.. Dvadeset godina je veliki period što je isključivi razlog njegovog ranijeg iskaza. U svojoj odbrani na glavnom pretresu od 24.10.2012. godine a nakon izmjenjene optužnice je naveo i to prema licima koja su vraćena u Srpsku Republiku B i H nije nehumano i neljudski postupao niti je vršena rasna i vjerska diskriminacija. Crna Gora nije odlučivala šta će se sa licima desiti u B i H i samo se o nehumanom postupanju prema tim licima može govoriti za postupanje u B i H. Crna Gora nije bila jedna od strana u sukobu.

U završnoj riječi je lično i preko branioca, nakon detaljne analize izvedenih dokaza predložio da ga sud oslobodi od optužbe. Optuženi **Š.M** u svojoj odbrani u bitnom navodi da je bio komandir stanice policije Herceg Novi i da se sjeća da je 25.05.1992. godine bio ponedjeljak. Kada je došao na posao donijeli su mu hrpu predmeta koji su se odnosili na privedena zadržana lica, koja su privedena tokom vikenda. Rekli su mu da je to radjeno na osnovu depeše koja je došla iz MUP-a RCG Podgorice 23.05.1992. godine uveče, pa je bio revoltiran što nije bio upoznat sa tom akcijom i taj protest je iznio na kolegijumu CB-a 25.05.1992. godine kod načelnika M. I.. Telegram od 23.05.1992. godine pročitao je na kolegijumu, nosio je oznaku 14-101 a u potpisu je bio ministar P. B. i bio je označen kao strogo povjerljivo. Preko B. M., načelnika službe za suzbijanje kriminaliteta, saznaje da je on uz saglasnost pretpostavljenih starješina CB Herceg Novi angažovao operativni sastav inspektora da postupe po potjernicama i da se ta lica privedu, obrade i zadrže. Saznao je da je njegov dežurni starješina davao asistenciju inspektorima za vrijeme akcije. U telegramu od 23.05.1992. godine pisalo je da se zadržavaju muslimani i on je na kolegijumu pitao zbog čega se muslimani privode a M. B. mu je odgovorio da za svako to lice postoji dokumentacija koja je došla iz MUP-a RCG, a oni su iz Bosne preko našeg Ministarstva tražili da se ta lica pronađu i vrate u Bosnu i u toj dokumentaciji piše koji je osnov privodjenja. Ovu akciju su koordinirali njegovi pretpostavljeni i to T. D. pomoćnik načelnika JB, R.R. pomoćnik načelnika za DB i I.M. načelnik CB-a. Izvršavao je sva naređenja iz telegrama tako što je organizovao posao na terenu prevozna sredstva autobus i kontrolisao zadržavanja da budu odradjena po pravilu službe i da se obezbjede odgovarajuće evidencije. 25.05.1992. godine angažovao je autobus u koji su smještana lica po spisku koji je on lično potpisao i dao radniku centra M. N. koji je sa još nekim pripadnicima CB-a sprovodio autobus do Plužina gdje su lica predana MUP-u R. Srpske. U autobusu je bilo jednako i srba i muslimana. 26.05.1992. godine njegov radnik R. A. uz dokumentaciju koju je on pripremio vozi ljude u Nikšić, autobosuom, gdje ga usmjeravaju za Trebinje i u autobusu su se nalazili srbi. Ova lica su predana Trebinju uz potpis, a njima vraćena dokumentacija. Imali su izvještaj iz Bara da je tamo lišeno slobode 7 lica zbog zločina koji su učinili u selu Kravice iz Bratunca, da se radi o licima iz Srebrenice. Iz Bratunca stupaju u vezu sa njima i obavještavaju ih da će poslati autobus za ta lica pa su lica dovedena iz Bara u Herceg Novi za koje je autobus

iz Srebrenice došao 26.05.1992. godine i ista su predata. Jedan od lica koje je čekalo ulazak u autobus P. M. je pobjegao ali ga je stigao P. P., nakon čega su svi smješteni u autobus i odvezeni. 28.05.1992. godine takodje su otišla lica po spisku autobusom a jedno lice koje je bilo smješteno u autobusu T. B. ga je pozvao telefonom i rekao da su ih u Užicu izbacili iz autobusa i pitao je da li se može vratiti u Herceg Novi, objasnio mu je da su iz autobusa izbacili srbe a da su im prethodno uzeli svo zlato satove i novac a da su sa muslimanima produžili prema Bratuncu. Taušanu je rekao da obavezno dodje jer nije mogao vjerovati da su i to uradili kako bi bio svjedok nečasne radnje. Nakon toga zove ga M. M. iz štaba iz Bratunca pa je pitao M. šta se dešava i isti mu je saopštio da je autobus granatiran na Konjević Polju izmedju Bratunca i Srebrenice. Tada mu je uputio ružne riječi došao u verbalni sukob sa njim i isti ga je obavijestio da su autobus granatirali muslimani. Da su znali šta će se sa tim ljudima desiti tamo ih ne bi slali niti on niti bilo ko iz MUP-a RCG. Nakon ovog događaja piše depešu ministru MUP-a P. B., njegovom zamjeniku N. P. i pomoćnicima M. M. i B. B. i o depeši obavještava načelnika I.. Svi su došli do zaključka da su obmanuti od strane bosanskih struktura i prevareni. U to vrijeme je bio pun i spreman za polazak još jedan autobus i on je lično otišao i otvorio vrata autobusa i pustio ljude, tim činom je ova akcija i prekinuta, odnosno po njegovom naredjenju vodja smjene je pustio lica iz autobusa i to je morao napisati u knjigu dnevnih događaja. Na traženje članova porodice istima je izdavao potvrdu da je član njihove familije otpremljen za Bosnu i na osnovu koje depeše i izdao je 4 takve potvrde. U to vrijeme iz Republike Srpske u Herceg Novi dolazili su uniformisani pripadnici vojske koji su po terenu obilazili ljude i sijali strah radi čega ih je i lišavao slobode pa je tako priveden i načelnik CB Foča G. D., koji je i pušten, a protiv njega je pisao i prestavku ministru N. P. i da im on ne dozvoljava da rade svoj posao i obilaze ljude koji su dolazili iz Bosne. U akciji vraćanja lica za Bosnu učestvovali su radnici službe DB, čiji je koordinator bio B.D. Svaki dokument koji je sačinio vezano za ovu akciju predao je B. D. koji je i fotokopirao takav dokument i zadržao ga za sebe, a njemu vratio original. Sve šifrovane depeše koje su slali i primali, išle su DB-u u Herceg Novom. Nije mu poznato ništa vezano za telegram 14-101 od 23.05.1992. godine na koji stoji kao potpisnik pomoćnik ministra, M. M.. Ova akcija je trajala sve do 28. maja 1992. godine. Svako jutro su se sastajali kod načelnika u sastavu kolegijuma centra i svaki od njih su izlagali šta je uradjeno iz svoje oblasti i o tome su obavještavali Ministarstvo u Podgorici. Depeše prima ovlašćeni dežurni radnik na krypto zaštiti, zavodi ga u knjigu i nakon toga predaje načelniku centra ako je tu, a ako nije predaje ga pomoćniku za službu DB, a ako ni on nije tu onda načelniku službe JB, a ako niko od njih nije tu, onda je on sledeći kome se predaje telegram. S obzirom da nije obaviješten o prispjeću telegrama ne zna ko je bio u ulozi Načelnika kada je telegram prispio 23.05.1992. godine. Izvještaj od 24.02.1993. godine, zaveden pod br. 196 sačinio je on lično. Iz Herceg Novog su otišla 4 autobusa sa privedenim licima. Telegram sa potpisom M.M. nije postojao u dokumentaciji CB Herceg Novi ni 1997. godine kada je pregledao dokumentaciju već je tamo bio telegram sa potpisom P.B..

Na glavnom pretresu, naveo je i to da je ovaj događaj istrgnut iz dešavanja iz 1992. i 1993. godine da se ima u vidu da je bio rat u B i H, da su imali operativna saznanja da se spremaju terorističke akcije u Herceg Novom i njihov zadatak je bio da se spriječi prenošenje ratnih sukoba u Crnoj Gori kako bi se sačuvao građanski mir. U akciji koja je trajala od 23.05.1992. godine do 28.05.1992. godine zadržano je 70 do 80 lica srpske i muslimanske nacionalnosti, a zadržana su i dva hrvata. Kada je 25.05.1992. godine došao na posao saznao je da je akcija izvedena po naredjenju T., a što mu je saopštio B. M. a na kolegijumu I. je bio nervozan i uznemiren pitao je T. šta se dešava a T. mu je saopštio da je sproveo akciju kako je naloženo iz ministarstva, da njega nije našao, da za to nije bilo potrebe i ako mu nešto nije jasno da pita ministra B. ili M. M.. I. je rekao T. da

nastavi sa akcijom, jer je preuzeo istu na sebe, a da će oni ostali dobijati instrukcije od T.. Kod T. su imali svaki dan radne sastanke kojima nije prisustvovao I.M. Nakon 5 minuta od održanog sastanka njega poziva R.R i saopštava mu da će B.D sve koordinirati u ime DB-a, a da mu on kopira i dostavi sve papire i dokumentaciju što je on i uradio. Naime, za sva lica koja su se nalazila privedena u Herceg Novi a privedena su za dane vikenda fotokopirao je dokumentaciju (putne naloge, spiskove, depeše) i predao ih je B. D. da ih on preda u DB. Nikakvih drugih poslova nije imao sa službom DB. 25.05.1992. godine T. mu je kazao da se obezbjede autobusi i naprave spiskovi i lica šalju u Foču. Za svako lice koje je lišeno slobode poslao je izvještaj o lišenju slobode i u kom izvještaju je pisao osnov zadržavanja a sve je uvedeno u knjigu događaja. Za pojedina lica koja su tražena od strane B i H su bile raspisane potjernice, a za jedan dio lica su imali samo spiskove. U telegramu koji je bio potpisan od strane P. B. nije pisao razlog zbog čega treba lica da se vrate u B i H. Sve spiskove o privedenim licima je predavao B. D.. Sve depeše su im dostavljane preko DB-a a u depešama su bila napisana imena lica iz B i H i osnov zbog čega se traže. Depeša iz druge Republike ide direktno u MUP, a iz Ministarstva prema centrima. Telegram P. B. dobili su preko službe JB a šifrovana depeša nosila je je oznaku DX, a što znači HITNO i iste mora da dobije lice na koje je naslovljena. Na glavnom pretresu je pojasnio i to da je greškom prilikom saslušanja kod istražnog sudije naveo da je telegram koji je bio potpisan od strane P. B. nosio oznaku 14-101, jer on ne zna koji je bio broj tog telegrama, već samo zna da je bio šifrovan i da je bio na dvije stranice. Na glavnom pretresu je pojasnio i to da je informaciju br.196 od 24.02.2003. godine sačinio i uputio ministru P. po zahtjevu akt br.98/92 od 29.01.1993. godine. Tu informaciju tražio je od njega R. R.. Nakon što je sačinio informaciju predao je R. i on je šalje ministru i on ustvari piše u ime R., jer je upućeniji u predmetni događaj. U informaciji je napisao da je radio po naredjenju načelnika što je greškom navedeno, a trebalo da stoji da je radio prema hijerarhiji. B.D mu nikada nije izdavao naredjenja, niti mu je poznato da je B.D davao bilo kakvu informaciju bilo kojem radniku. Krajem avgusta 1997. godine kod njega je došao načelnik DB Berane M. Lj. i saopštio mu da ima zadatak da sa njim obavi razgovor po naredjenju ministra V. M. i da mu preda sve papire vezano za događaj iz 1992. godine. Od strane svog pisara obaviješten je da se svi papiri vezano za taj događaj nalaze kod načelnika CB Herceg Novi V. M.. Kada je pogledao tu dokumentaciju vidio je da se u njoj nalaze svi originali telegrama. Sva dokumentacija je vraćena V. M. u prisustvu M. Lj.. Naknadno je M. tražio od njega da na sebe preuzme akciju, da je komunicirao sa P. B. kako bi taj postupak arhivirali ali to je odbio da prihvati. Smatrao je da se njegov rad ne može zloupotrijebiti, mislio je da štiti državu i da se kaje što je bio u lancu sлаганих, пониženіх і преварених.

U završnoj riječi je, lično i preko branioca, nakon analize izvedenih dokaza predložio da ga sud oslobodi od optužbe .

Optuženi **B.B.**, u svojoj odbrani u prethodnom postupku u bitnom navodi da je bio načelnik CB Bar. Iz vrha MUP-a Podgorice dobijali su depeše da privedu vojne obveznike sa teritorije Bosne, Crne Gore i Srbije, po kojim depešama su i postupali. Ne sjeća se koliko je bilo tih depeša ali to su bile rutinske akcije koje je CB obavljao, a depeše je prosledjivao direktno saradnicima. Služba DB na nivou CB Bar a i na nivou Republike je i tada, a i sada, bila de fakto samostalna, i ako je de jure na nivo CB Bar bila pod njegovom nadležnošću. Nikakvog uticaja nije imao na službu DB, a na području CB Bar koji je pokrивao tri Opštine Bar, Budvu i Ulcinj. Ne sjeća se da li su ljudi hapšeni po tim depešama i otpremani za Bosnu, ali se sjeća da je bilo depeša koje su govorile o ljudima koji imaju kriminalnu prošlost u Bosni i tražilo se njihovo privođenje. Oni su postupali samo po naredjenju više instance. Ako su ljudi privođeni i otpremani za

Bosnu radjeno je to na osnovu depeša koje su stizale iz MUP-a Podgorica, a ne na osnovu njegovog naredjenja. Kako u to vrijeme nije imao načelnika za JB, sve depeše je vjerovatno prosledjivao načelnicima OB Ulcinj i Budva, a za područje Bara komandiru stanice policije i načelniku kriminalističke službe i istovremeno načelniku DB, koji su po tom dokumentu postupali. Operativac DB nije mogao da privede gradjanina, a da mu za to privodjenje nije bila potrebna asistencija pripadnika JB -milicionera i tu mu je asistenciju obezbjedjivao komandir stanice dajući mu potreban broj radnika iz službe JB tj. uniformisanih lica. Nije mu padalo na pamet da po depešama ne postupi jer lica čije je privodjenje traženo su za njega bili vojni obveznici koji su izbjegavali vojnu obavezu odnosno lica sa kriminalnim dosijeom koje potražuju vlasti B i H. Nakon što mu je prezentirana depeša od 23.05.1992. godine naveo je da se ne može sjetiti sadržaja depeše, a ukoliko su spiskovi sa licima koja se potražuju stizali u CB Bar morao je on iste vidjeti jer kao načelnik CB Bar je morao sa njima biti upoznat, osim ako se radilo o pošti koja se odnosila na sektor DB-a. Na glavnom pretresu od 07.10.2010. godine naveo je da je na optuženičkoj klupi iz političkih razloga da mu se sudi zbog verbalnog delikta i onoga što je pričao u crnogorskoj skupštini.

Na glavnom pretresu naveo je i to da sa akcijom koja mu se stavlja na teret nema nikakve veze da je sve to sprovodila služba DB iz Podgorice, da se radilo o rutinskim akcijama službe DB. Ne sjeća se da je M. M. nekada sa njim kontaktirao vezano za predmetni događaj. Sa I.Mom nije imao nikakvu komunikaciju vezano za dovodjenje lica iz Bara do Herceg Novog.

U završnoj riječi je, lično i preko branioca, nakon detaljne analize izvedenih dokaza predložio da ga sud oslobodi od optužbe usled nedostatka dokaza.

Optuženi **G.S.**, u svojoj odbrani u prethodnom postupku u bitnom navodi da je bio načelnik CB u Ulcinju, koji je organizaciono pripadao CB-u Bar. Šematski MUP je imao sektor JB sektor DB i sektor ostalih upravnih poslova. U to vrijeme pomoćnik za javnu bezbjednost je bio M. M.. U zgradi OB Ulcinj bilo je Odjeljenje službe DB, koje je organizaciono i na svaki drugi način funkcionisalo i bilo podređeno CB službe DB Bar. Nikada nije dobio bilo kakve podatke vezano za lica koja su boravila na području Opštine Ulcinj a da su došli od strane milicije Republike Srpske. Kada je njegovo ime počelo da se pominje u kontekstu izvršioca krivičnog djela iz Uprave policije dobio je podatke i to iz dnevnika događaja za dan 16/17.05.1992. godine iz koga se vidi da su Č. E. priveli S. B. sa patrolom u sastavu P. i B. i da je ovo lice po naredjenju S. zadržano u prostorijama za zadržavanje u OB Ulcinj koji je bio inače glavni što se tiče Opštine Ulcinj a P. i B. su bili službenici JB. S. je imao pravo i mogućnost da traži asistenciju uniformisanih policajaca, što su oni morali i pružiti. Iz dnevnika događaja iz 22/23.05.1992. godine se vidi da su po naredbi S.B a privedeni i zadržani H. E., H. M. i L. N. i da su ova lica privedena od strane radnika K. Č. i J. V., a potom povedeni za Bar. Nikada nije vidio telegram P. B. kojim je nalogano lišavanje slobode lica sa područja B i H, a ne može se izjasniti da li je nekada vidio telegram sa potpisom M. M., a zbog protoka vremena ne može se sjetiti ni telegrama M. M. kojim se nalaže obustavljanje akcije. Nakon što mu je pokazan telegram M. M. naveo je da je dobio taj telegram ali da po njemu nije postupao, jer njemu nikada nije naredio da liši slobode gore navedena lica. Po telegramu nije postupio sa razloga što u istom nisu bila navedena imena određenih lica koja su trebala privesti. U krivični postupak je uveden na osnovu neproverene krivične prijave nepoznatog lica koje je nemoguće identifikovati a formalni podnosilac prijave je ustvari lice koji je bio operativni radnik službe JB u odsjeku za suzbijanje kriminaliteta OB Ulcinj. Telegram koji je stigao 23.05.1992. godine stigao je u kontingentu naloga koji su u to vrijeme cirkulisali prema svim područnim organima imao je oznaku "cirk" i evidentiran je u posebnoj evidenciji koja je imala opšti karakter

i bila je manjeg značaja po pitanju ažurnosti i postupanja po istim za razliku od druge vrste telegrama koji su dolazili kao direktni nalozi za izvršenje određenih zadataka iz domena MUP-a i zavodili su se u posebnu knjigu. Telegram koji je stigao 23.05.1992. godine do neposrednog izvršioca mogao je doći tek u ponedjeljak, a u OB Ulcinj prispio je nakon događaja za koje je saznao tek nakon pokretanja postupka. S. ga nikada nije obavještavao da povodom akcije treba da sarađuju. Na glavnom pretresu od 07.10.2010. godine naveo je i to da je istražnom sudiji samo prezentirao službenu dokumentaciju iz koje se vidi koja salužbena lica su konkretnom prilikom postupala u privodjenju lica koja su u optužnici navedena kao oštećeni i ako je kod istražnog sudije to njegovo kazivanje formulisano da je on znao ko je učestvovao u predmetnom događaju. Na glavnom pretresu od 06.09.2012. godine naveo je i to da nije poznavao optuženog I., nijesu imali dodirnih tačaka, niti su sarađivali vezano za predmetni događaj kao ni za bilo koji drugi.

U završnoj riječi je lično, i preko branioca, nakon detaljne analize izvedenih dokaza predložio da ga sud oslobodi od optužbe jer krivično djelo koje mu se stavlja na teret nije djelo po zakonu.

U dokaznom postupku na glavnom pretresu neposredno su, u svjedoka, saslušani H.H., B.R., K.S., B. Š., P. H., na osnovu čl. 356. st.1. tač. 3. ZKP-a, po saglasnom predlogu stranaka pročitani su iskazi svjedoka G. A., M. M., O. S., C. S., G.M., B. M., P. S., R. E., K. N., S. D., S. V., L. S., D. A., S. B., B. D., B. M., M. L., S. Ž., P.V., P. R., L. R., L. A., H. A., P. H., T. R., B. D., Š.M., C. D., M. R., S. D., T. B., M.M., M.A., B. S., L. M., M. N., K.H., P. B., K. S., H. Š., H. Š., M. E., P. A., K. A., P. S., B. N., Č.M., K. Č., J. V., N. B., M. M., Š. Z., V. I., Č. D., M. R., B. N., K. R., P. M., H.D., N. K., B. S., M. R., Č. Z., O. M., K. N., R. A., B. V., K. B., Š. Z. i D. M., T. B., L. N., L. Ž., N. S., Č. E., M. V., B. K., M. I., T. R., K. H., H. M., Č. S., K. Z., B. Z., T. I., Ž. N., M. R., K. S., M. M., P. N., B. N. i I. I.. Zahtjev svjedoka B. N., da joj se dodijeli status zaštićenog svjedoka je odbijen kao neosnovan, jer za to nije bilo zakonom propisanih razloga, o čemu je sud donio posebno rješenje. Na osnovu čl. 356. st. 1. tač. 1. ZKP-a pročitani su iskazi svjedoka koji su umrli B. A., i H. H., pročitani su telegrami MUP-a RCG SJB br. 14-101 od 23.05.1992. godine, pročitani su telegrami Srpske Republike B i H MUP Sarajevo br. 01-67/92 od 17.05.1992. godine, pročitani su telegrami MUP RCG br. 04-1375 od 31.05.1992. godine, pročitani su telegrami OB Žabljak br. 192/92 od 28.04.1992. godine, pročitani su telegrami Stanice javne bezbjednosti Foča br. 15/92 od 01.05.1992. godine, stim što dvije riječi nisu pročitane jer su nečitke, pročitani su telegrami MUP RCG – SDB br. 03-833 od 15.05.1992. godine, pročitana je službena zabilješka o zadržanim licima sa područja B i H srpske nacionalnosti – telegram br. 14-101- od 23.05.1992. godine – bez broja i datuma, pročitani su telegrami SDB Herceg Novi br. 184 od 24.05.1992. godine, pročitani su dopisi (u rukopisu) Š.M. upućeni načelniku CB Herceg Novi, bez broja i datuma, pročitani su dopisi Ratnog štaba Srebrenica br. 65/92 od 25.05.1992. godine upućeni ratnom štabu Bratunac, pročitani su akti Ratnog štaba Opštine Srebrenica br. 53/92 od 25.05.1992. godine, pročitano je odobrenje Ratnog štaba Opštine Srebrenica br. 58/92 od 25.05.1992. godine, pročitani su putni nalogi br. 00111 od 25.05.1992. godine, pročitani su spisi MUP RCG – CB Herceg Novi br. 03-1073 od 25.05.1992. godine, pročitana je potvrda izdata od strane komandira Stanice milicije Š.M. koja se odnosi na D. S., pročitana je Informacija MUP RCG SDB Herceg Novi br. 279 od 01.07.1992. godine, pročitani su telegrami CB Bar – Sektor za poslove SDB br. 10-326 od 01.07.1992. godine, pročitani su telegrami SDB – sektor Bar br. 10-362 od 22.07.1992. godine, pročitani su telegrami CB Bar – sektor za poslove SDB. br. 10-328 od 02.07.1992. godine, pročitani su odgovori MUP RCG br. 905/92 od 18.08.1992. godine upućeni S. T. D. pročitana je informacija MUP RCG SJB Herceg Novi br. 196. od 24.02.1993. godine, pročitani su izvještaji MUP RCG CB Herceg Novi br. 196 od 24.02.1993.

godine potpisan od strane Š.M., pročitana je odgovor na poslaničko pitanje MUP RCG – Kabinet ministra br. 278/2 od 08.04.1993. godine, pročitana je spisak ekstremno orijentisanih muslimanskih fundamentalista SDB Bar br. 175/2 od 22.05.1992. godine, pročitana je spisak lica sa područja Opštine Foča za kojima su raspisane potjernice Centra službi bezbjednosti Trebinje – Stanica javne bezbjednosti Foča upućen SDB Bar s.p. b. 172/3 od 22.05.1992. godine, pročitana je spisak ekstremista SDA iz Čajniča primljen u CB Bar SDB Bar s.p. 175/1 od 22.05.1992. godine, pročitana je spisak lica sa područja Opštine Foča za kojima su raspisane potjernice, pročitana je spisak lica sa područja SO–e Čajniče interesantnih za službu JB i TO, pročitana je dopis MUP RCG s.p.br.03-1797 od 26.05.1992. godine sa spiskovima lica iz BiH, pročitana je Akt RSUP Srbije SDB br. 5260/2 od 28.05.1992. godine upućen MUP RCG – SDB Bar s.p. br. 03-1885 od 01.06.1992. godine sa službenom zabilježskom SDB Užice s.p. 02-539/1 od 21.05.1992. godine, pročitana je Akt RSUP Srbije SDB br. 5260/2 od 28.05.1992. upućen MUP RCG – SDB Bar s.p. br. 03-1866 od 01.06.1992. godine sa službenom zabilježskom SDB Užice s.p. 02-540/1 od 21.05.1992. godine, pročitana je spisak lica sa teritorije Republike B i H koji se vraćaju na područje iste Republike vezano za depešu MUP RCG, pročitana je potvrda izdata od strane Š. M., koja se odnosi na I. I., pročitana je potvrda izdata od strane Š.M., koja se odnosi na B. E., pročitana je skupštinski materijal – dnevni red sjednice skupštine Crne Gore, održane 05.06.1992. godine sa izvodom iz stenografske bilješke i zapisnikom Odbora za politički sistem, pravosudje i Upravu sa sjednice održane 05.06.1992. godine stavovi i zaključci Skupštine, pročitana je skupštinski materijal – Dnevni red sjednice Skupštine održane 02.12.1992. godine sa izvodima iz stenografskih bilješki i zaključkom Skupštine, pročitano je poslaničko pitanje dr R. V. postavljenog na IV sjednici prvog zasijedanja Skupštine RCG od 05. i 10.03.1993. godine, pročitana je zapisnik sa prve sjednice prvog redovnog zasijedanja skupštine RCG održane 31. marta i 01. aprila 1993. godine i izvod iz stenografske bilješke, pročitana je zapisnik sa devete sjednice Odbora za politički sistem, pravosudja i upravu od 19.07.1993. godine, pročitana je zapisnik sa pete sjednice prvog redovnog zasijedanja Skupštine održan 20,21,26.,27, i 28.07.1993. godine, pročitana je Zapisnik Odbora za politički sistem, pravosudja i Upravu sa sjednice održane 09.12.1994. godine, pročitana je Izvod iz stenografske bilješke sa druge sjednice drugog redovnog zasijedanja Skupštine RCG održane 12,13,14,15,16,20,26 i 27.12.1996. godine, pročitana je dopis MUP RCG Kabinet ministra SP br. 01-93/1 od 20.01.2005. godine upućen Vrhovnom državnom tužiocu Crne Gore, pročitana je dopis MUP RCG SDB br. 250/51-6445 od 27.12.2004. godine, pročitana je dopis MUP RCG SJB 03 STR pov. Br. 01-3999/2 od 19.01.2005. godine, pročitana je akt MUP RCG 24 br. 115/04-397092 od 24.12.2004. godine, pročitano je rješenje Općinskog suda u Sarajevu br. R-890/99 od 06.03.2000. godine koje se odnosi na M. M.. Pročitana je informacija MUP RCG SDB i Uprava od 02.07.1992. godine, pročitano je rješenje MUP SRCG br. S.p. br.281/1 od 28.12.1990. godine, pročitano je rješenje MUP RCG br. 1693/1 od 26.02.1993. godine, pročitano je obavještenje Generalnog sekretarijata – Predsjednika Republike – Komisije za predstavke i predloge br. 07-194/4 od 14.04.1993. godine upućeno Č. F., pročitano je obavještenje Generalnog sekretarijata – Predsjednika Republike – Komisije za predstavke i predloge br. 07-436 od 05.07.1993. godine upućeno Č. S., pročitana je potvrda o prijavi boravišta Crvenog krsta CG – Herceg Novi izdata na ime B. Š., pročitana je spisak lica (u rukopisu) predatih dana 25.05.1992. godine iz Herceg Novog u KPD Foča, koji je sudu dostavio oštećeni H. M., pročitana je potvrda preduzeća »Mikrotri« od 10.05.1999. godine, pročitano je Rješenje IV Opštinskog suda u Beogradu P2. 47/2000 od 25.12.2002. godine, pročitana je dopis UP PJ Herceg Novi br. 03-245/08-5011 od 09.06.2008. godine upućen istražnom sudiji Višeg suda u Podgorici, pročitana je zapisnik sa 94 sjednice Vlade RCG od 24.04.1992. godine, pročitana

je izvod iz zapisnika sa zajedničke sjednice Vlade RCG i Predsjedništva RCG održane 08.04.1992. godine, pročitano je zapisnik Osnovnog suda u Srbinju br. Kri.33/94 od 11.07.1994. godine, pročitano je Rješenje Općinskog suda u Goraždu br. 84/2001 od 04.07.2001. godine, pročitano je dopis načelnika SDB Herceg Novi, R.R sa zapisnikom sa sastanka održanog dana 08.04.1992. godine u Njivicama, pročitano je dopis SDB s.p.br.03-1885 od 01.06.1992. godine i plan mjera i aktivnosti u suprotstavljanju diverzantsko – terorističkoj aktivnosti na području RCG od 14.05.1992. godine, pročitano je rješenje Općinskog suda u Visokom br. 111/04 od 04.10.2005. godine, pročitano je izvod iz matične knjige umrlih Općine Goražde od 20.12.2004. godine za B. M., pročitano je rješenje MUP RCG br. 1674/1 od 24.02.1992. godine donijeto na ime R.R, pročitano je Rješenje MUP RCG br. 2570/13 od 20.07.1992. godine donijeto na ime R.R, pročitano je akt MUP i Javne uprave 01 br. Pov. 2674/1 od 11.08.2008. godine upućen Vrhovnom državnom tužiocu Crne Gore, pročitano je izvod iz kaznene evidencije UP PJ Podgorica br. 29-245/08-2121/2-497 od 08.02.2008. godine za okr. I.M, pročitano je izvod iz kaznene evidencije UP PJ Bar br. 24-03/24508-959 od 07.02.2008. godine za okrivljenog B. B., pročitano je izvod iz kaznene evidencije Uprave policije – Ispostave Danilovgrad br. 241/08-258/2 od 12.01.2008. godine za okrivljenog M.M., pročitano je izvod iz kaznene evidencije UP PJ Pljevlja br. 03-115/08-0394/2 od 12.02.2008. godine za okrivljenog Š.M., pročitano je izvod iz kaznene evidencije UP PJ Pljevlja br. 03-115/08-0394/2 od 12.02.2008. godine za okrivljenog B. D., pročitani su izvodi iz kaznene evidencije za okrivljene B. B., R.R, G.S i S.B, pročitano je izvod iz dnevnika događaja Ispostave Ulcinj za maj 1992. godine, pročitano je izvod iz dnevnika događaja Područne jedinice Bar za maj 1992. godine, pročitano je izvod iz dnevnog biltena dežurne službe CB Herceg Novi za maj 1992. godine, izvršen je uvid u Knjigu evidencije »cirk« depeša RSUP – Odjeljenje bezbjednosti Ulcinj, pročitano je izvod iz evidencije o primljenim ovlaštenjima za period maj mjesec 1992. godine CB H. Novi, pročitano je dopis MUP-a i Javne Uprave Službe za zajedničke poslove br. 05/10-11274/1 od 27.07.2010. godine, a povodom dostave molbe B. S., pročitano je dopis Uprave policije PJ Bar br.04-0124/10-7586/2 od 22.10.2010. godine, izvršen je uvid u rješenje MUP-a br.22-349 od 11.01.1991. godine o rasporedjivanju R.R. na poslove načelnika Sektora Državne bezbjednosti - pomoćnika načelnika CB Herceg Novi od 10.01.1991. godine, izvršen je uvid u rješenje MUP-a br.12970 od 13.12.1991. godine o rasporedjenju B. D. na radno mjesto Višeg inspektora u Sektoru SDB Herceg Novi od 01.01.1992. godine, izvršen je uvid u rješenje MUP-a br.3041/1 od 15.08.1991. godine o rasporedjenju S.B. na radno mjesto načelnika Odjeljenja SDB Ulcinj, pročitano je dopis ANB br.250-13-3135-2/10 od 04.10.2010. godine i vrši uvid u izvod iz opisa poslova i zadataka za radna mjesta u službi DB-a, pročitano je dopis Uprave policije PJ Bar Ispostave Ulcinj 25 br.02-240-2996/2 od 28.09.2010. godine, pročitano je dopis Vlade Crne Gore Uprave policije br.240/09 - 42532/3 od 10.12.2009. godine, izvršen je uvid u pravila o radu službe DB, izvršen je uvid u pravilnik o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u MUP-u RCG br.9942 od 18.10.1990. godine, izvršen je uvid u pravilnik o načinu vršenja odredjenih poslova JB i o primjeni posebnih ovlaštenja i dužnosti, izvršen je uvid u pravilnik o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u DB, pročitano je dopis koordinatora radne grupe A. D. upućen MUP-u RCG ministru P. od 16.11.1992. godine, pročitana je informacija MUP-a RCG potpisana od strane Ministra N.P., izvršen je uvid u Rješenje MUP-a br.788/2 od 01.07.1991. godine o postavljenju B. B. na poslove i zadatke načelnika CB Bar, izvršen je uvid u Rješenje MUP-a br.961 od 30.01.1991. godine o postavljenju G.S. na poslove načelnika OB Ulcinj, izvršen je uvid u Rješenje MUP-a br.12970 od 13.12.1991. godine o postavljenju na radno mjesto komandira stanice milicije SUP-a Herceg Novi Š.M., pročitano je dopis ANB-a br.250-01-4287/10 od 23.11.2010. godine, pročitano je dopis

Uprave policije PJ Herceg Novi 27-03 br.240/10-6574/3 od 23.11.2010. godine, izvršen je uvid u obavezne instrukcije o vodjenju evidencija o pojavama i događajima koji su od značaja za rad organa Unutrašnjih poslova, izvršen je uvid u Rješenje o postavljenju M. M. br 02-1849 od 20.06.1991. godine, izvršen je uvid u Rješenje o razriješenju M. M. br 02-2844 od 01. i 02.09.1994. godine, pročitana informacija o paravojnom organizovanju u SRJ i BiH Uprave bezbjednosti GŠVJ II Uprave General štaba vojske Jugoslavije, pročitana je akt Savezne Republike Jugoslavije, Savezno ministarstvo za unutrašnje poslove br.1481 od 01.08.1992. godine naslovljen MUP- R. Srbije ministru, MUP-u RCG ministru, a potpisan od strane Saveznog ministra za unutrašnje poslove P. B., pročitana je akt Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu br.1498-1 od 01.08.1992. godine potpisan od strane načelnika generalštaba vojske Jugoslavije Ž. P., pročitana je telegram MUP-a RCG SJB br. 07-333-29 od 19.05.1992. godine upućen MUP-u Srbije CB i OB svima potpisan od strane načelnika UZSK B. K., pročitana je odluka o imenovanju članova savjeta za Narodnu odbranu predsjedništva SRCG br.01-32 od 16.01.1991. godine potpisan od strane predsjednika M. B., pročitana je akt ministarstva narodne odbrane br.0401-17/1 od 06.02.1992. godine naslovljen M. B. a potpisan od strane sekretara savjeta pukovnika B. B., pročitana je akt naslovljen predsjedniku predsjedništva RCG potpisan od strane B. B. bez broja i datuma, pročitana je akt MUP-a CB Herceg Novi br. 01-361 od 26.05.1992. godine upućen predsjedniku M. B., a upućen od strane načelnika CB Herceg Novi M. I., pročitana je akt predsjedništva RCG br.01-1 od 03.04.1992. godine upućen komandi IV armijske oblasti potpisan od strane predsjednika M. B., pročitana je akt predsjedništva RCG br.01-1 od 03.04.1992. godine upućen Republičkom štabu TO Podgorica potpisan od strane predsjednika M. B., pročitana je akt štaba TO RCG br.06/1033-1 od 27.05.1992. godine upućen predsjedništvu RCG potpisan od strane komandanta generalpotpukovnika D. Đ., pročitana je akt predsjedništva RCG br.01-632 od 26.05.1992. godine u potpisu sekretar predsjedništva M. P., pročitana je akt predsjedništva RCG br.01-4 od 12.05.1992. godine potpisan od strane predsjednika M. B., pročitana je informacija o mobilizaciji nekih ratnih jedinica upućena predsjedniku predsjedništva RCG a potpisan od strane B. B., pročitano je saznanje službe o podjeli naoružanja u organizaciji TO RCG, pročitana je akt Skupštine RCG br.02-1261/11 od 08.06.1992. godine potpisan od strane predsjednika Skupštine dr. R. V., pročitana je akt predsjedništva RCG br.01-705 od 11.06.1992. godine potpisan od strane predsjednika M. B., pročitana je akt Crvenog krsta CG sa pregledom raseljenih lica, pročitana je informacija o stanju i problemima izbjeglica na području RCG potpisana od strane A. D., pročitana je akt MUP-a kabinet ministra br.278/2 od 08.04.1993. godine ministra N. P. - odgovor na poslaničko pitanje, pročitana je informacija o regrutima i rezervistima iz Crne Gore na ratištu bez datuma, potpisa i pečata, pročitana je dopis MUP-a i Javne uprave kabinet ministra br.01-2741/3 od 07.12.2010. godine, pročitana je dopis Uprave policije br. 081/10-44010/2 od 07.12.2010. godine.

L. A., saslušana u svojstvu svjedoka u bitnom je navela da je do 1992. godine živjela sa svojom porodicom u Foči. Početkom ratnih dejstava u B i H u aprilu 1992. godine iz Foče su pobjegli u Goražde, a početkom maja mjeseca 1992. godine u Pljevlja, jer su u Goraždama bili neredi, a iz Pljevalja ima zeleni izbjeglički karton koji joj je dao Crveni krst. U Pljevlja su ostali do 06.05.1992. godine kada su se s obzirom da je njena firma imala kamp kućicu u Baošićima uputili tamo, jer su znali da se tamo mogu smjestiti. U Baošiće su stigli 06.05.1992. godine. Istog dana kada su stigli sreli su ženu koja se preziva R., koja im je rekla da je policija odvela 3 njena sina na informativne razgovore i da se nijesu vratili pa su procijenili da im tu nije sigurno. Prenoćili su u Baošiće i sutradan su se uputili prema Ulcinju. Po dolasku u Ulcinj prijavili su se u Crveni križ i u policiju radi trenutnog mjesta boravka, a od strane Crvenog krsta su dobili potvrdu MKCK koji ih je

rasporedio da idu kod porodice po prezimenu L.. Njen suprug je tada imao 50 godina i nije bio dobio poziv od vojske, a njen suprug nije potraživan ni po kom osnovu. Dana 22 maja u kuću ove porodice došla su dvojica uniformisanih policajaca oko 8 sati ujutru i odveli su T. F. supruga njene sestre S., P. N., supruga njene sestre M. a odveli su i njenog muža L. N. na informativni razgovor. Oko 14 časova istog dana muževi njenih sestara su se vratili dok su njenog muža zadržali na informativni razgovor. F. i N. su joj rekli da je iz Foče došao S. M. zv. Š., koji je zajedno sa lokalnom policijom bio u policijskoj stanici u Ulcinju, a da sa njima nijesu obavljali informativne razgovore. Pošla je do policije i tražila prijem kod načelnika policijske stanice. Isti je nije htio primiti sve do 19 sati naveče uz obrazloženje da to nije ni dužan učiniti jer nije prošlo 48 sati, koliko imaju pravo da zadrže njenog supruga. Posle 19 sati dozvolili su joj da uz policijsku pratnju desetak minuta razgovara sa mužem i tada joj je isti rekao da se skupa sa H. E. i H. M. koji su takodje iz Foče nalazi u podrumskim prostorijama gdje je bilo i fekalija. Suprug joj je kazao da je razmišljao zbog čega je mogao biti priveden što nije mogao utvrditi jer je bio omiljen u Foči, bio je sportista. U policiji joj je rečeno da će ostati u stanicu policije do 8 sati ujutro kada će biti pušten. Ujutro je pošla u policiju i insistirala da je primi načelnik i da joj se da pismeni trag da joj je muž priveden pa je primio načelnik koji je bio krupan čovjek u uniformi mada sa sigurnošću ne može tvrditi da je bio u uniformi i koga sada zbog protoka vremena ne bi mogla prepoznati, a isti joj se nije predstavio, niti je pak kad saznala njegovo ime. Isti joj je rekao da će N. biti pušten u 12 sati. Ostala je ispred policije da sačeka 12 sati. I u 12 sati su ispred policije izveli N., M. i E., pa su N. i E. ugurali na zadnje sjedište policijskog vozila, a M. na prednje sjedište. Pokušala je da pridje vozilu i pitala ih gdje ih vode, rečeno joj da ih vode u Bar, na informativni razgovor. Pošla je u Bar i kada su u policijskoj stanici tražili informacije policajci su ih toliko vrijedjali i saopštili im da su oni već ubijeni, da muslimani ubijaju srbe po Bosni i Hercegovini, te da će i njih, ako se tu zadrže ubiti. Odmah se vratila u Ulcinj i o tome obavijesti MKCK u Ženevi šta se desilo sa njenim mužem. Od Medjunarodnog crvenog krsta u Ženevu dobila je potvrdu da je njen suprug registrovan u KPD Foča. Sjutradan je pošla i u MKCK u Podgoricu i u popodnevnim satima primio je sekretar S. K. koji joj je obećao da će provjeriti gdje joj se muž nalazi. U Podgorici je bila i u Policijskoj upravi koja je nadležna za područje Crne Gore i primio je P. B. za koga su joj rekli da je on bio glavni u to vrijeme u policiji. Skupa sa njim primio je i N.P., a nakon što im je ispričala šta joj se sa mužem desilo nikakav odgovor od njih nije dobila i rekli su joj da sa svim tim dešavanjima nijesu upoznati. Sa N. P. i P. B. je obavila telefonski razgovor. Iz Podgorice se vratila u Ulcinj gdje je održavala telefonsku komunikaciju sa S. K. koji joj je rekao da je bio u Foči da se njen muž nalazi u KPD i da ga nije mogao vidjeti, a da je to informacija koju je dobio od predsjednika Crvenog krsta Foče. Zbog svih dešavanja početkom juna 1992. godine napustila je Crnu Goru i pošla u Makedoniju. Čitavo vrijeme tragala je za mužem. Iz Makedonije otišla je u Hrvatsku gdje je tragajući za suprugom saznala da je njen muž N. L. odveden iz KPD Foča na razmjenu 25.08.1992. godine. To je zadnja informacija koju je saznala o mužu. 2006. godine u masovnoj grobnici prema mjestu Čelebići pronadjeni su posmrtni ostaci njenog muža. Pridružila se krivičnom gonjenju protiv optuženih.

B. K. saslušana u svojstvu svjedoka u bitnom je navela da je iz Višegrada, zbog događaja koji su se dešavali u Bosni, 20 maja pošla za Crnu Goru skupa sa mužem B. H., sinom B. N. koji je imao 8 mjeseci i sa zaovom V. F. i njenom djecom A. i A.. Došli su u Baošiće, kod Herceg Novog, gdje je njena zaova godinama ljetovala u odmaralištu Bilo je kasno, petak naveče, kada su stigli. Tu su bili za vikend, a rano ujutro u ponedjeljak pošli su i prijavili se u Crveni krst i policiju. Sjutradan došli su policajci koji tražili na uvid lične karte i kazali su H. da podje sa njima. Pitala je policajca zašto ga vodi, a on joj je odgovorio na

informativni razgovor. Kako nikome ništa nijesu radili nije ni očekivala da će se nešto loše desiti i mislila je da će se H. brzo vratiti. Istog dana, iz kampa, su odvedeni Č. F., njegov sin Č. B. i ujak P. A., B. S. i H.S.. Kako se H. nije vratio do 14 i 10 časova to je skupa sa zaovom pošla u policiju da vidi šta se dešava. Niko u Policiji nije htio da je primi a kako je plakala policajci koji su prolazili pored nje govorili su "što plačeš, što se kriviš, plakale su i naše žene i majke i nemoj da i tebe odvedem, hoćete svoju državu, evo Vam države, eto Vam Alije". Osjećala se jako bespomoćno i nesigurno. Neko od policajaca je govorio da je njen suprug skupa sa ostalima vraćen u B i H, u Srebrenicu, a kako nije mogla dobiti bilo kakve druge informacije vratila se u Baošiće. U međuvremenu u kamp je došao čovjek iz Višegrada M. koga su zvali M., donio im je ključeve od auta i saobraćajnu i poruku da idu iz Crne Gore. Tu poruku je poslao njen muž H.. Tu poruku je M. dobio od J. Z. koji je takodje bio iz Višegrada i koji je bio rezervni policajac iz Višegrada i poznavao je njenog muža i bio je tu prisutan. Sve to je saznala od F. Č. koga su pustili i koji se vratio u kamp jer je bio teški srčani bolesnik. Ponovo je oko 17 sati pošla u policijsku stanicu ali i ovog puta policajci su bili neljubazni, a njenoj zaovi su pokazali spisak ljudi koji su odvedeni iz Herceg Novog i predati navodno u Srebrenicu, i H. je bio pod brojem 11 ili 14. Od tada nikada ništa nije saznala za muža. Sjutradan ih je H. S. poveo kod H. roditelja u Bijelo Polje, koji su takodje iz Višegrada. U Bijelom Polju je bila oko mjesec dana, a onda je sa djetetom otišla za Skoplje kod majke. Navela je i to da se krivično goni nalogodavac, ali ne i ljudi koji su izvršavali naredjenja.

M. I., saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je 1992. godine imao 5 - 6 godina i jedino što može da kaže ispred svoje porodice da je njegov otac M. M. odveden iz Crne Gore 1992. godine i nikada ništa o njemu nisu saznali, njegova majka M. E. ne bi mogla svjedočiti jer bi to za nju bilo jako potresno. Sjeća se da su 1992. godine sa njihovog placa u Dobrim vodama odvedeni od strane policije u policijsku stanicu, a odveli su ih uniformisani policajci Crne Gore. Jedino što mu je ostalo u sjećanju je rečenica da su njegovog oca M. odveli kod "doktora Kornjače". Pridružio se krivičnom gonjenju protiv optuženih.

T. R., u bitnom je navela da je supruga I. T. i da je njen suprug 1992. godine radio u Crnoj Gori i da od tada za njega nikada ništa nije čula. Njen suprug I. je od 1976. godine radio u srbijanskoj firmi "Elektron" i ova firma je slala radnike po terenu pa je tako 1990. godine 1991. godine i 1992. godine bio u Crnoj Gori kao radnik ove firme. 1992. godine je radio u Budvi na tunelu "Sveti Trojčila". 25/26 maj 1992. godine se njen muž čuo sa njenim bratom I., koji je iz Višegrada pobjegao u Budvu i bili su se dogovorili da se tog dana vide, a onda je njen muž I. javio da se ne mogu vidjeti jer odlazi u neki vojni objekat, a što joj je sve ispričao I. koji sada živi u Švedskoj. Pridružila se krivičnom gonjenju protiv optuženih.

K. H., u bitnom je navela da je njen sin K. S. radio u Budvi kod V. S. u piceriji "San Marino" pred sam rat, u maju 1992. godine. Sa sinom se čula svaki dan, a u maju mjesecu 1992. godine ne sjeća se tačno datuma, sin joj se prvi put nije javio. Kostii njenog sina su pronadjene u jami Piljak. M. Č. joj je pričao da su i njega digli iza kafe iz kuće nakon što se prijavio u Crveni krst. Pridružila se krivičnom gonjenju protiv optuženih.

B. A., saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je 1992. godine živio na području Opštine Srebrenica a njegovi sinovi A. i A. su živjeli u Srebrenici odvojeno i svaki od njih je imao svoju porodičnu kuću i porodicu. A. je radio u boksite, a A. u UPI u knjigovodstvu. A. je imao dva sina, a A. dvije kćerke. Kada je počeo rat 1992. godine sinovi su mu u aprilu otišli za Crnu Goru sa svojim porodicama s obzirom da je A. imao pašenoga u Herceg Novom, a i ranije su svake godine tamo išli na more. Čuo je da su

njegovi sinovi i počeli raditi u Herceg Novom, nikada se sa njima nije čuo ni vidio posle toga, a snaha iz Švedske mu je javila da su ne dugo nakon što su došli u Herceg Novi A. i A. odvedeni od strane crnogorske policije, nakon čega su njegove snahe i unučad napustili Crnu Goru i otišli u Švedsku. Nakon pada Srebrenice od poznanika je čuo da su mu sinovi bili u KPD Foča što nije bilo sigurno. Posmrtni ostaci sina A. su pronađeni u Sremskoj Mitrovici dok za drugog sina A. nikada ništa nije saznao. Pridružio se krivičnom gonjenju protiv optuženima.

H. M., saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo, da je živio u Foči i da je 02. maja 1992. godine skupa sa ženom A., sinom N., ćerkom A. i bratanićem E. H. su krenuli preko Goražda za Crnu Goru. Došli su u Ulcinj i smjestili su se kod M.K. u Ulcinju i kod istog su iznajmili sobe. Prijavili su se u Crveni krst. 22. maja 1992. godine u 12 sati došla je policija sa inspektorom i sve ih odvela u MUP Ulcinj. Naime, po njih su došli jedan uniformisani policajac i jedan inspektor u civilu. Odveli su ih do policije, a odveli su i V. S. i V. S.. Kada su došli u policiju tu je bilo još petnaestak ljudi. U hodniku policije su bili oko pola sata a onda je inspektor koji ih je poveo iz kuće i koji je bio u civilu rekao da ostanu H. M., H. E. i L. N., a da su ostali slobodni. Njih je uveo u kancelariju i rekao im da izvade iz džepova sve što imaju a nakon čega su ih odveli u podrum-samice i rečeno ime je da će ih saslušavati. Naveče oko 20 sati došao je uniformisani policajac i izveo ga gdje je u hodniku petnaestak minuta razgovarao sa ženom i kćerkom. Taj policajac je vratio njegovoj kćerki ključeve od auta i novac. Kada je svanulo 23. maja kroz rupicu na limu vidio je da se ispred MUP-a skupilo dosta ljudi i negdje oko 12 sati izveli su ih ispred MUP-a stavili im lisice na ruke, uveli ih u vozilo i povelili za Bar. Policajci koji su bili ispred policije u Baru su ih tukli nogama i rukama. Uveli su ih u podrumске prostorije zgrade i tu su zatekli K. Š., B. A., K. A. i Č. E.. Od svih njih je samo živ Č. E. koji živi u Austriji. Povelili su ih u pravcu Herceg Novog i smjestili ih u prostorije policijske stanice gdje su bili sve do 25 maja, a nisu im davali ni hranu, niti mogućnost da izadju da izvrše nuždu. 25. maja ujutro doveli su i druge ljude tako da ih je u prostoriju bilo 21-no. Dovedeni su B. M., Č. A., K. S., čovjek po prezimenu B., I. I., J. B., B. A., B. i N., P. I., H. Č., dok se drugih imena ne sjeća. Tog jutra u 12 sati izveli su ih ispred zgrade MUP-a gdje ih je čekao autobus i odveli su ih prema Foči. Kada su došli u Plužine ispred MUP-a su ih izveli iz autobusa pa su ih uveli u autobus koji je došao iz Foče i u Foču su stigli negdje oko 21 sat naveče. Do Plužina je skupa sa njima, u autobusu, bilo civilno lice, a i dva naoružana uniformisana policajca. Kada ih je preuzeo autobus iz Foče, preuzela ih je fočanska policija. Iz knjige "Kobna sloboda" saznao je da su 83 državljanina B i H deportovana iz Crne Gore, a njih 7 je preživjelo, i to Č. E. koji živi u Austriji, H.R. koji živi u Njemačkoj, I. I. koji živi u Danskoj, B. i N. K. koji žive u Americi, a Č. H. je gledao posle rata u Sarajevu, a sada ne zna gdje se nalazi. 31. avgusta 1992. godine njih 55 iz KPD Foča stavili su ih u autobus i povezli prema Crnoj Gori, i negdje blizu Nikšića autobus presreće policija iz Foče i vraća autobus ponovo u Foču. Jedan od policajaca, koji je presreo autobus zvao se P. E.. Kada su se vratili u KPD Foča odvojili su 20 osoba i oni nestaju, a njih 31-o vraćaju u isti autobus, dovode do Podgorice i govore im da su slobodni. Od te 31-dne osobe koja je vraćena u Podgorici nije bila nijedna osoba koja je deportovana iz Crne Gore zajedno sa njim. Pridružio se krivičnom gonjenju protiv optuženih.

H. A., saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo da je prije rata živio u Potočanima kod Srebrenice i da je zbog ratnih dešavanja u Bosni na poziv tetke skupa sa sestrom došao u Crnu Goru u Dubravu kod Bara. Nakon 10 do 15 dana po dolasku u Crnu Goru prijavili su se Crvenom krstu i policiji i dobili su potvrdu o boravku, a posjeduje i potvrdu izdatu od strane policije da mu je oduzeta službena legitimacija jer je prije rata bio ovlašćeno službeno lice B i H. Smjestio se kod M. B. i 20 dana nakon njegovog dolaska rano ujutro

oko 6 sati upala je policija sa automatskim puškama i pancir košuljama i poveden je u stanicu policije na ispitivanje. Tog dana je povedeno 30 bošnjaka i ispitivani su na okolnosti da li su učestvovali u ratnim zbivanjima. Uveče su ga pustili uz obrazloženje da nije ni na kakvim spiskovima. U prostorijama CB Bar nisu mu pokazali nikakav akt koji je stigao iz Bosne, a na kome je bilo njegovo ime. Nakon par dana ponovo su došla uniformisana lica priveli su ga u stanicu policije i tražili da prizna da je učestvovao u naoružavanju bošnjaka, da je preprodavao oružje i pratio Transporte oružja, pa kako nije htio da im prizna počeli su ga udarati a između ostalog i palicom po tabanima. Ponovo su ga pustili kući da bi opet posle par dana došla policija i tražila da podje sa njima da da izjavu. Tada se uplašio za svoj život, svezali su ga lisicama za stolicu i tako je proveo noć. Svaki put kada je priveden u stanicu policije ispitivalo ga je neuniformisano lice. Tokom noći su privedeni Č. E. i B. J.. Povelili su ih na željezničku stanicu gdje su njihovim novcem kupili karte za relaciju Bar i Užice i deportovali ih do Užica gdje ih je sačekala policija koja ih je prebacila za Sokolac. Od Bara do Užica pratila su ih dva uniformisana policajca iz Crne Gore. Tamo su tučeni, maltretirani, ispitivani a 28 maja razmijenjeni su na mostu Vrbanje. Navodi i to da je i M. M. došao u Crnu Goru da skloni porodicu od ratnih dešavanja. Pridružuje se krivičnom gonjenju protiv optuženih.

H. H., saslušana u svojstvu svjedoka u bitnom je navela da je živjela u Goraždama i da je 15 maja krenula za Crnu Goru skupa sa mužem H. S., svekrom H. Š. i dvoje malodobne djece S. i S., da su došli u Baošiće jer su njeni roditelji tu imali vikendice i došli su bili u istu prije njih. Njeni roditelji se zovu F. Č. i I. Č., a kasnije je došao njen brat Č. H., sestrice P. A., sestrična A. H. i sestra Č. F.. Došli su u Crnu Goru da bi izbjegli rat i dešavanja u Bosni jer su firme već bile prestale da rade, postavljene su bile barikade, a djeca srpske nacionalnosti petnaestak dana prije nego što su oni napustili Goražde su od strane njihovih roditelja sklonjeni. U Crnu Goru su zbog ratnih deštava došli i V. M. i V. L. sa porodicama. U Baošićima su bili petnaestak dana kada su počela maltretiranja od strane mještana. Kada su došli u Baošiće prijavili su se u Crveni krst gdje su dobili kartone na osnovu kojih su primali humanitarnu pomoć, a prijavili su se i u mjesnoj zajednici čovjeku koji se zvao N.. 26. maja 1992. godine oko 10 sati došla su dvojica uniformisanih policajaca tražili su od svih muškaraca lične karte nakon čega su im rekli da ih vode u Herceg Novi na informativni razgovor, sa tim policajcima su bili njihove komšije iz Goražda V. Lj. i V. M.. Tog dana odveli su joj muža H. S. brata Č. H. i sestrića P. A., koji je tek navršio 16 godina a odveli su joj i oca Č. F., ali su ga s obzirom da je bio star pustili nakon dva sata, a svestra i ako je bio sa njima nisu povelili jer je imao 90 godina. Pored njih odveli su i B. S., čovjeka po prezimenu P., K. S. i momka po prezimenu B.. Nakon što joj se otac vratio otišla je da razgovara sa suprugama V. Lj. i V. M. koje su isto bile smještene u istom kampu koje su im rekly da su im se muževi vratili i da treba da idu na ratište. Njen otac je pisao pismo predsjedniku B. i dobio je pismeni odgovor da su predati Srebrenici na razmjenu. Pridružila se krivičnom gonjenju protiv optuženih.

B. R., saslušana u svojstvu svjedoka u bitnom je navela da je njen sin B. E. početkom 1992. godine otišao iz Goražda sa suprugom koja je bila trudna u Crnu Goru, tačnije Herceg Novi gdje su se već nalazili njena ćerka i zet I. I. sa djecom. Njen sin koji je sa svojom suprugom S. otišao iz Goražda iz razloga što je S. bila trudna i što je u Goraždu počeo rat. Ćerka joj je ispričala da je E. skupa sa njenim mužem I. 25. maja 1992. godine doveden u KPD Foča i ćerka joj je rekla da ih je legitimisao Š. M. i ako joj nisu poznati detalji ko ga je tačno i na koji način lišio slobode te da posjeduje potvrdu izdatu od Š. M. na kojoj je navedeno da je 25.05.1992. godine B. E. doveden u prostorije MUP-a Herceg Novi. Poznato joj je da su svi bili prijavljeni Crvenom krstu i policiji Herceg Novi a sve radi humanitarne pomoći. Posmrtni ostaci njenog sina pronađeni su u grobnici Miljevina I

(jedan) 19. novembra 2006. godine. Pridružila se krivičnom gonjenju protiv optuženih.

K. S., saslušana u svojstvu svjedoka u bitnom je navela da je dana 15.04.1992. godine usled ratnih dejstava koji su počeli u B i H sa svojom djecom K. S. i S., došla iz Goražda u Crnu Goru, jer su ratna dejstva bila počela u Višegradu i Foči. 45 dana je provela u Pljevljima, a nakon toga otišla je u kamp Đenoviće kod Herceg Novog, jer je njenog sina koji je harmonikaš pozvao l.l. da skupa sviraju kako bi zaradili novac za život. 24. maja 1992. godine došli su u Đenoviće, a sutradan ujutru pošli su u Crveni krst da se prijave, a na putu do Crvenog krsta srela je Č. S. koja je plakala i rekla joj da su joj odveli muža A. U Crvenom krstu su joj rekli da se mogu prijaviti samo žene i da ne primaju prijave muškaraca. I u Pljevljima je bila prijavljena Crvenom krstu, a ni tamo nisu htjeli da evidentiraju muškarce. Njen sin je ostao kući da spava a kada se vratila ispred kampa njena kćerka S. je plakala i rekla joj da su S. odveli. Sa kćerkom je pošla u stanicu policije u Herceg Novi gdje su vrijedjane a kada je pitala zašto su joj zadržali sina rekli su im "da im pucamo u noge". Jedan od policajaca koji je bio ljubazniji rekao joj je da će u 14 sati biti prevežen iz Herceg Novog i da mogu doći da se pozdrave. Ostala je pred stanicom policije i vidjela dva autobusa i čula je da će ih voziti preko Plužina u Foču. Tačno u 14 sati izveli su joj sina iz MUP-a sa još 40-tak muškaraca. Prozivali su ih i to tako što su prozvali muškarce srpske nacionalnosti koji su sjeli na prednja sjedišta, a na zadnja sjedišta su sjedjeli mušakrci muslimanske nacionalnosti. Njen sin je tada imao 22 godine i samo joj je rekao "mama nemoj plakati". Naredna tri dana dolazila je svaki dan u stanicu policije tražeći informacije, ali je sve bilo bezuspješno. Dvojica muškaraca iz Goražda bili su prividno uhapšeni jer su se slobodno kretali po stanici sa policijom, a kasnije je saznala da su izašli iz autobusa u Baošićima. Radilo se o V. M. i M. M.. Nakon tri dana čula je da su hapsili i radno sposobne žene tako da je sa kćerkom otišla u Makedoniju. Na sudjenju Krnjoelcu prepoznala je na video zapisu iz KPD Foča svog sina. 2006. godine pronašla je posmrtnu ostatku svoga sina u masovnoj grobnici Piljak kod Tjentišta. Pridružila se krivičnom gonjenju protiv optuženih.

B. Š., saslušana u svojstvu svjedoka u bitnom je navela da je 02. maja 1992. godine sa suprugom S. i troje djece A., E. i S. i majkom D. napustila Goražde i otišla u Crnu Goru da se skloni od ratnih golgota. Goražde je bilo blokirano sa ljudima srpske nacionalnosti a barikade oko Goražda su postavljene 26 marta 1992. godine, a Goražde je bilo etnički očišćeno jer su skoro svi srbi bili otišli, a morala je ići na posao jer je imala ratno- radnu obavezu. Njen direktor M. P. kazao je njenom suprugu S. da nju i djecu vodi za Crnu Goru i uz pomoć jednog lica uspjeli su da prodju sve barikade i dodju u Crnu Goru. Došli su u kamp u Baošiće i sklonili se u kuću rodjaka M. R.. 04. maja 1992. godine otišla je u Crveni krst i prijavila sebe, muža, djecu i majku, gdje su ih jako loše dočekali i govorili su da se vrate A.. 26. maja 1992. godine između 09,30 i 10 časova na vrata su došla dva uniformisana policajca, došli sa kombijem i tražili su lična dokumenta. Njenom mužu S. su rekli da podje sa njima na informativni razgovor. Na pitanje zašto ga vode nije dobila nikakvo obavještenje. Sa njenim mužem odveden je H.S., Č. H., P. A., P. A. koji je imao 19 godina, Č. F. koga su vratili nakon 2 sata jer je star i srčani je bolesnik. U to auto sjedjeli su i V.M. i V. Lj. do šofera. To su srbi iz Goražda i njih dvojica su se vratila skupa sa Č. F.. Išla je u MUP Herceg Novi da se interesuje za muža, a primjetila je da je stalno prati čovjek po imenu N., koji je bio u civilu. Taj N. je došao kod nje kući nedelju dana nakon što su joj muža povel i rekli su joj da su došli da je vode na ratište jer je ona kazala da će one samohrane majke dići Baošiće u vazduh. Tog dana je nisu povel. Naveče je kontaktirala u Bijelom Polju Č.L. i H. S. i oni su došli po nju, majku i djecu i povel su je. Vidjela je i tog dana N. kome je rekla da su došli njeni da je vode u Bijelo Polje jer nema sredstava. Njen komšija iz Goražda F. Č. pismeno se obratio parlamentu

Crne Gore koji je tražio njnog muža i objašnjenje zbog čega su odvedeni i Parlament mu je poslao spisak ljudi koji su odvedeni u Srebrenicu a ona je zbog lične sigurnosti sa majkom i sa djecom pošla u Makedoniju. Navela je i to da nakon što je S. odveden da je došao neki mlađji čovjek po imenu S. i dao joj broj telefona D. B. i rekao joj da ga ona nazove i da se njemu obrati za informaciju o S.. S. je imao kućicu u istom kampu gdje su i oni bili smješteni Pošto se bojala za svoju sigurnost to nikada nije uradila. Pridružila se krivičnom gonjenju protiv optuženih.

Č. S., saslušana u svojstvu svjedoka u bitnom je navela da je 23. aprila 1992. godine napustila Goražde sa suprugom A., djecom L. i E. i svojim roditeljima i da su otišli u Herceg Novi jer su imali stan, a njen suprug je inače državljanin Crne Gore. Zbog početka rata u Bosni odlučili su da napuste teritoriju B i H i sklone se sa porodicom i djecom dok to ne prodje. Dolaskom u Herceg Novi prijavili su se u policiju radi prijave boravka i u Crveni krst radi humanitarne pomoći. 23.05.1992. godine oko 22,30 časova došla su dva policajca od kojih je jedan bio u uniformi CB-a a drugi u maskirnoj uniformi i povelili su joj supruga na informativni razgovor. Kako se nije vratio sa informativnog razgovora pokušala je da dodje do načelnika ili nekog od šefova u policiji ali nije uspjela. 25. maja 1992. godine oko 13,30 časova krenula je u policiju da odnese suprugu lijekove ali joj je tada poznanik rekao da nema potrebe da ide jer su svi autobusom deportovani za Foču. Pisala je pismo predsjedniku Crne Gore M. B. od koga je dobila odgovor da ne zna šta se dešava svim ljudima gdje su i da će po nalogu Republike Srpske biti predati K. S.. Tragala je za svojim suprugom i od lica srpske nacionalnosti saznala je da je on bio skupa sa njenim mužem u autobusu kada su odvezeni iz Herceg Novog i isti joj je rekao da su njega pustili iz KPD Foča posle tri dana kada je dokazao da je Srbin. Kako ovog čovjeka ne bi željela izlagati neprijatnosti nije saopštila njegove podatke. U decembru 2004. godine u selu Protići pored Srebrenici u mulju pored rijeke pronađeni su posmrtni ostaci njenog supruga. Pridružila se krivičnom gonjenju protiv optuženih.

P. H., saslušana u svojstvu svjedoka u bitnom je navela da su njen otac i majka početkom 1992. godine pošli u Baošiće, a nakon njih pošao je i njen brat Č. H. i odveo je njeno dvoje djece jer su već u Goražde bila previranja, kako bi joj sačuvao djecu i da se on sam skloni. 30. aprila 1992. godine do Priboja ih je prebacio prijatelj njenog brata koji je srpske nacionalnosti, a zatim su autobusom pošli za Baošiće. Smjestili su se u vikendicu koju su njeni roditelji kupili u Baošićima i u kojoj su svake godine boravili u proljeće i jesen a u istoj su i lještovali. 02.05.1992. godine brat joj se javio i rekao joj da su stigli i on i djeca. 04.05.1992. godine prekinute su sve veze sa Goraždom i nikada više se nisu čuli. Nakon nekoliko mjeseci preko radio veze stupila je u kontakt sa ocem koji joj je rekao da su oni pobjegli u Bijelo Polje a da su joj brat Č. H., sin P. A. i zet H. S. odvedeni. Članovi njene porodice bili su prijavljeni Crvenom krstu u Baošićima. Otac joj je rekao da su i njega bili uhapsili, ali su ga pustili. Nikada nije ništa saznala za članove svoje porodice. Više puta se obraćala vlastima Crne Gore, pisala je i Đ. ali nikada nije dobila odgovor. Njen otac je pisao pismo vlastima Crne Gore i dobio odgovor iz kabineta da su uhapšeni i odvedeni, navodno u Srebrenicu. Njen sin P.A. imao je 18 godina i nikome ništa nije bio kriv. Otac joj je ispričao da su 25. maja došla dva policajca i dva lica iz Goražda Lj. V. i M. V.. Rekao je da je među licima koja su privedena bilo i lica srpske nacionalnosti ali da su isti vraćeni. Pridružila se krivičnom gonjenju protiv optuženih.

PI H, saslušana u svojstvu svjedoka u bitnom je navela da je njen sin P. A. u martu mjesecu 1991. godine pošao na odsluženje vojnog roka u Banja Luku gdje je trebao da ostane do marta mjeseca 1992. godine. Produžen mu je vojni rok pa kako nije mogao da se zbog svih dešavanja vrati u Goražde pošao je u Crnu Goru i smestio se kod I. K.. Nekoliko dana nakon njegovog dolaska u Crnu Goru došla je policija i uhapsila ga.

Preko sredstava javnog informacija došla je do informacije da je prebačen u Foču ili Bratunac. Posmrtni ostaci njenog sina pronadjeni su u Sremskoj Mitrovici. Pridružila se krivičnom gonjenju protiv optuženih.

K.Z., saslušana u svojstvu svjedoka u bitnom je navela da je u aprilu mjesecu 1992. godine sa mužem Š. i roditeljima N.M. i F. iz Foče došla u Crnu Goru, iz Foče su pobjegli jer je počela agresija na Foču. Prvo su došli u Bar gdje su se prijavili Crvenom krstu i smješteni su u Sutomore. U Sutomore su se prijavili policiji i dobili potvrde o mjestu boravka koje im je izdala policija. U maju mjesecu 1992. godine došla je policija i po spisku je tražila ljude a izmedju njih i njenog muža i odveli su ga kao i još trojicu muškaraca bošnjačke nacionalnosti i rekli su da će ih vratiti nakon saslušanja. Tog dana ih nisu vratili, a sutradan ujutru ponovo su došla dva policajca i odveli nju i njenog oca N. M.. Odveli su ih u Bar, a vidjela je muža da je bio vezan lisicama skupa sa Š. R.. Vidjela je S. M. iz Foče koji je bio u civilu i bio je sa policajcima iz Bara. Nakon sat vremena došao je policajac sa spiskom i pustili su nju i njenog oca, a zadržali su njenog muža i onu trojicu koji su sa njim povedeni i rekli su im da njih treba da saslušaju. Sutradan ujutro su pošli u policiju gdje im je rečeno da nisu saslušani i da dodju popodne. Došli su ponovo oko 12 sati kada im je rečeno da su otišli za Herceg Novi. Nikada više od tada nije vidjela muža a isti je 2006. godine pronadjen u grobnici Patkovina izmedju Foče i Ustikoline.

B. Z., saslušana u svojstvu svjedoka u bitnom je navela da je inače živjela u Goraždu pa kada su počeli sukobi 1992. godine otišla je u Prozor kod svojih roditelja gdje ih je rat i zatekao. Njen muž Š. B. je radio u brodogradilištu V.V. u Crnoj Gori u Bijeloj od 1990. godine. 13. aprila 1992. godine zadnji put se čula sa svojim mužem i od tada nikada ništa za njega nije saznala. Djever joj je 1995. godine kazao da joj je muž odveden za Foču i da mu se tu gubi svaki trag. Pridružila se krivičnom gonjenju.

T. R. saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo da je T. S. njegov brat i da su on i njegov brat u Herceg Novom živjeli od 1981. godine. U Crnu Goru su došli 07. januara 1981. godine iz Visokog. Radili su građevinske poslove. 05. ili 27 maja njegovog brata su sa terase lokala na Trgu u Herceg Novom pokupili policajci i zna da je nakon toga odveden u Foču jer postoje podaci da je tamo primljen. Šta se sa njim nakon toga desilo ne zna. On nije bio kući kada mu je brat odveden jer je bio u rezervi tadašnje JNA od 15.03.1992. godine do 24.11.1992. godine. Dok je bio u rezervi ponekad je dolazio kući da obidje familiju pa je tako došao kući dva tri dana nakon S. odvođenja i žena T. N. mu je rekla da su ga odveli. Petnaestak dana prije toga dolazio je inspektor R.M. da pita za njega i S. i žena mu je rekla da je on u rezervi a da za S. ne zna. Njegova supruga i on išli su u policiju da se raspituju za S. i jedan čovjek koji je bio dosta nervozan mu je rekao da mu je brat odveden u Foču. Jedan od policajaca u Herceg Novom, H.K., zbog odbijanja da ide u akcije je suspendovan godinu dana. 2008. godine tijelo njegovog brata je pronadjeno u Zvorniku, a isti je sahranjen u B i H.

B. N., saslušana u svojstvu svjedoka u bitnom je navela da je 21.04.1992. godine sa svojim suprugom O. i dvoje djece kćerkom M. koja je tada imala 7 i po godina i sinom A. koji je imao 4 i po godine došla u Crnu Goru u kuću koju su imali u Bijeloj i koju su sagradili prije rata. Prijavili su se Crvenom krstu da bi imali status izbjeglice. U Foči-Miljevini su ostavili roditelje, kuću, radnju, kamion. Prva dva dana po dolasku u Crnu Goru boravili su u Tivtu dok se ne priključi struja u njihovoj kući u Bijelu i prijavili su se Crvenom krstu u Tivtu, a prijavili su se i Crvenom krstu u Herceg Novom. 20.05.1992. godine došla su dva uniformisana policajca tom prilikom obavili informativni razgovor sa njenim mužem i to su i zapisali. U četvrtak popodne pošla je u obližnju radnju, bilo je 15,30 sati jer su se u radnji slušale vjesti i čula je da se govori o muslimanima kako su

došli, kako su naoružani, pominjali su ime A. Š. kako je on najveći krvnik pa se vratila kući i kazala mužu da bježe. Suprug joj je kazao da nikome ništa nije kriv i da nema razloga da bježi. U petak naveče došao je njihov poznanik koji je bio vojno lice E. M. i kazao im da je bio na mitingu, da je na istom govorio načelnik MUP-a I. i da je sve najgore govorio o muslimanima i predložio im je da idu iz Bijele. Njen suprug to nije prihvatio jer kada su došli u Crnu Goru imali su propusnicu iz Srpskog štaba iz Miljevine a tri srbina su ih sprovela do Nikšića i to V., E. i Z. koji je bio veliki prijatelj sa njenim suprugom. U ponedjeljak 26. maja u 12,30 časova došla su dva policajca i povelili su njenog supruga, a isti se autobusom vratio oko 16,20 časova i rekao joj da su mu zadržali dokumenta i da sutra ujutro u 8 sati treba da se javi u stanicu policije. Uveče su tražili neke poznanike, a između ostalih i policajca sada pokojnog M. J. i molili su ga da mu pomogne da ga ne bi odveli. 27. maja ujutro u 8 sati ispred MUP-a čekao ga je J. M. dao mu je dokumenta i rekao mu da dva tri dana ne hoda mnogo i da se susdrži dok gungula ne prodje. Došao je kući oko 9 sati a ona je pošla do prodavnice koja se nalazi u blizini brodogradilišta Bijela i preko puta kapije brodogradilišta vidjela je uniformisano vojno lice. Bilo joj je poznato da je u brodogradilištu radilo desetak muslimana koji su u Bijelu došli prije rata kao kooperanti. Žurno se vratila kući i vidjela je komšinicu K. H. čija je kuća desetak metara udaljena od njene i H. joj je rekla da je došla policija i odvela njenog supruga, a kćerka koja je bila prisutna rekla joj je da je njenog supruga poveo policajac B. koji je bio u plavoj policijskoj uniformi a od komšije N. Z. saznala je da je uniformisano vojno lice dolazilo u brodogradilište da traži muslimane i da mu je stražar rekao da oni nemaju nikoga iz Bosne a obavijestio je ta lica tako da su isti pobjegli, a ovo lice je došlo zbog hapšenja, mada ne zna da li je eventualno isti došao iz Bosne. Posle 5 -6 dana otišla je u stanicu policije da vidi šta joj je sa suprugom ali nikakav odgovor nije dobila i policajac joj je rekao da ide kući da čuva djecu jer vode i žene. Po prvi put posle 18 godina došla je u sud da nešto kaže i na taj način oslobodi svoju dušu. 1994. godine donijeto je rješenje kojim je njen suprug proglašen mrtvim. Nikada nije saznala pravu istinu gdje joj je muž odveden, čula je samo čaršijske priče da joj je muž odveden prema Zvorniku i do danas nije pronadjen. Tražila je da bude kažnjen onaj koji je kriv.

B. D., saslušana u svojstvu svjedoka u bitnom je navela da je skupa sa suprugom M., djeverom N. i djetetom koje je imalo dvije godine u aprilu mjesecu 1992. godine izbjegla iz Goražda. Zbog dešavanja u Foči i Višegradu odlučili su da napuste Goražde, a jedini put koji je bio otvoren je bio preko Čajniča za Crnu Goru. Došli su u Plav i smjestili se u vikendicu kod njene tetke ali kako su došle još neke izbjeglice postalo je tijesno i njen muž je odlučio da krenu za Baošiće gdje su inače ljetovali. Došli su u Baošiće i smjestili se u bungalove. Oko 20.05.1992. godine njen muž je pošao do Herceg Novog da nešto kupi i u popodnevnom satima brat od koleginice iz Goražda donio je ključeve vozila njenog supruga i rekao joj da su joj supruga pokupili jer je bila racija. Bili su popisani tako da su imali status izbjeglica. Telefonom je zvala policiju i pitala za supruga a lice sa kojim je razgovaralo preko telefona rekao joj je "vrat ćemo ga odakle je došao". Djever joj je imao 19 godina pa ih je uhvatila panika i odlučili su da bježe, pokupili su stvari i krenuli u pravcu Budve kada ih je zaustavila patrola policije. Kada su došli ispred zgrade policije vidjela je tridesetak pohapšenih. Jedan policajac je izvršio pretres njenog vozila pronašao je kuhinjski nož i naslonio ga njenom djeveru na vrat i kazao mu "šta je došao si da kolješ ovdje". Počela se svađati sa policijom i kazala mu je da su mu brata pokupili što su u policiji i provjerili i nekim čudom su joj djevera pustili. Otišli su za Bijelo Polje, a potom u Zagreb pa u Njemačku. Prvu informaciju je dobila dok je bila u Zagrebu od lica koje je bilo skupa sa njenim suprugom u Foči, u zatvoru, koje joj je reklo da se njen muž tamo nalazi. Misli da su odvođeni i ljudi srpske nacionalnosti ali da od njih niko nije ubijen. Njen muž je ubijen kod Foče u Miljevini i pronadjen je posle 16 godina, ubijen

je negdje u julu mjesecu 1992. godine pa njihova razmjena nije izvršena jer su ih u Goraždama smatrali izbjeglicama koji su pobjegli i nijesu se oko njih mnogo angažovali, a u Foči su oni bili muslimani koje treba pobiti.

I.I., saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo da je pred ratna zbivanja u B i H a na poziv prijatelja, M. M., koji mu je rekao da zbog dešavanja skloni djecu preko Čajniča u aprilu mjesecu 1992. godine došao u Crnu Goru skupa sa majkom, ženom i dvoje maloljetne djece i smjestili su se u kamp kućice u Kumboru vlasništvo Goraždanskog preduzeća Zdrastvo. U kampu je bilo smješteno još lica iz Goražda a medju njima je bilo i lica srpske nacionalnosti takodje iz Goražda. Prijavili su se u Mjesnu zajednicu Kumbor i Crveni krst Herceg Novi gdje su dobili kartone da su evidentirani. Boravili su tu dvadesetak dana, a kada je sa prijateljem B.B. i šurom B.E. pošao na pijacu od Kumbora u pravcu Herceg Novog. Zaustavljen je od strane crnogorske policije koja im je tražila dokumenta - ličnu kartu i kazali im da podju skupa sa njima na informativni razgovor. Nikakav informativni razgovor sa njim nije obavljan. Bio je ponedjeljak, a u samice u koje su ih zatvorili bilo je puno ljudi koji su zatvoreni preko vikenda. Njegovog prijatelja D.B., s obzirom da je bio invalid i nije imao šaku pustili su pa je on obavijestio njegovu suprugu da je zatvoren, te i prijatelja M.M. koji je bio jedan od direktora u turističkom preduzeću Boka koji je došao u stanicu policije u Herceg Novi i interesovao se kod komandira Š. da ga pusti. Objasnio mu je da je muzičar da tu dolazi godinama ali je Š. rekao da je ušao u kompjuter i da ako ga pusti da će on za to odgovarati. Rekao mu je da će biti odvezeni za Foču gdje će sa njima biti obavljeni informativni razgovori i da će biti pušteni. Sa dva autobusa pošli su do Plužina u jednom autobusu su bili muslimani i u pola drugog, a druga polovina drugog autobusa su bili srbi, gdje ih je čekao autobus koji je došao iz Foče. To je bilo 25. maja a datuma se sjeća jer je tog dana bio Dan mladosti, a iz Herceg Novog su krenuli negdje rano popodne i u Plužine su došli negdje oko 18 časova. U tom autobusu on je bio skupa sa licima muslimanske nacionalnosti a kada je doveden u Foču u KPD nije bilo lica srpske nacionalnosti a pričalo se da su oni prebačeni na ratište. U Foči ih je preuzeo komandir KPD Koroman. U logoru je proveo nepune tri godine, a od toga 13 mjeseci u KPD Foča, godinu dana u logoru u Rudom, a potom u Kuli Sarajevo nakon čega je razmijenjen. Njegovo vidjenje je da je KPD Foča bio logor jer na prozorima nije bilo stakala a temperatura je bila 20 ispod nule. Dok je boravio u KPD u par navrata je preko stražara pisao molbu Upravniku logora K. jer je sa njim htio da razgovara i pita ga za razlog njegovog boravka tu, nikada nije primljen na razgovor, nikada nije saznao zašto je zatvoren osim zato što mu je ime i prezime muslimansko.

Š. M. saslušana u svojstvu svjedoka u bitnom je navela da je 15. aprila 1992. godine skupa sa mužem, dvije kćerke i bratom P.A. došla u Crnu Goru u mjesto Baošiće. Goražde su napustili jer je u to vrijeme situacija bila napeta, a ispostavilo se da je tako jer je 04.05.1992. godine i počeo rat u Goraždu. U Baošićima su se smjestili u kampu, a nakon petnaestak dana prijavili su boravak u Crveni križ u Baošićima. Nikakvih problema nisu imali do 25.05.1992. godine, kada je crnogorska policija odvela B.M. koji je iz Goražda. Sledećeg dana 26.05.1992. godine njen brat je u jutarnjim satima između 09 i 10 sati pošao da kupi hleb za doručak a kako se zadržao bila je zabrinuta i poslala je kod Čengić Fahre saopštila mu je da nema A.. Kada je došao policajac i tražio da muškarci pokažu lične karte i izađu vani. Krenula je u pravcu svoje kamp kućice da bi potražila brata i sakrila ga i tada je vidjela svoga brata A. i Lj. V. koga je od ranije poznavala, jer je radio sa njenim bratom A. kao pravnik u bolnici. U kući joj se nalazio suprug, a brat joj je tražio ključeve kako bi ušao u kuću da se presvuče, dala mu je ključeve. Tada je došao policijac koji je prethodno bio kod F. Č., pitao je A. ima li još nekoga u kući našto mu je A. rekao da nema samo sestra i djeca dok joj se muž sakrio iza ormara, pa kada je brat

dao policajcu ličnu kartu isti mu je opsovao balisku majku i rekao "ima lijepo ime", nakon čega ga je poveo u kombi, a sa njima je otišao i Lj. V. pa je na neki način bila mirnija jer je mislila da će Lj. V. spasiti njenog brata. Sa kombijem su odvezli njenog brata A., Č. F., njegovog sina B., unuka P. A. i zeta H.S. i rekli su da ih vode da ih nešto ispituju. Posle dva sata H. H. joj je rekla da je u kamp došao Lj. i da ode da pita šta joj je sa bratom. Kada je Ljuba pitala za Aliju samo je slegnuo ramenima, a Lj. svastika D. joj je rekla da ide da joj zbog nje ne bi ubili muža M. V. jer su oni sa njima u ratu. Vratila se u kamp kada je ponovo došla policija i tražila njenog muža, pa im je rekla da joj muž nije u kampu. Tu je ostala još dva dana a 28 maja poznanik iz Goražda koji je srbin joj je kazao da ide u Skoplje, pa onda u Tursku, pa su tako ona, muž i djeca otišli u Makedoniju, a potom u Tursku. Poznato joj je da su joj brata odveli u stanicu policije Herceg Novi, a kada je otišla u policiju da se raspita za brata otjerali su je a saznala je da su naredni dan odvedeni. Nikada nije saznala šta joj se desilo sa bratom, a u sudskom postupku proglašen je umrlim. Svi članovi njene porodice pa i njen brat A. bili su prijavljeni Crvenom krstu i dobili kartone, a prethodno je policija vršila popis svih onih koji su se nalazili u kampu.

T. I., saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo da je prije rata živio u Višegradu a kada je njegov brat I. bio zaposlen u Elektronu u Beograd i radio je na terenu u Budvi sve od 1991. godine. Kada je u Višegrad ušao sedmi korpus njegov brat je došao jer je mislio da je tu sigurno, boravio u Višegradu sedmicu dana i vratio se u Budvu, da radi. Ostavio mu je broj telefona, i rekao mu da ako se pogorša situacija, da i on dođe u Budvu. Posle odlaska sedmog korpusa situacija, se munjevito izmijenila, počeli su da hvataju ljude po ulicama pa je odlučio da pođe u Crnu Goru gdje je i došao 21.05.1992. godine. U Budvi se telefonom javio bivšim gazdama kod kojih je živio njegov brat i žena sa troje djece i oni su ih primili, a kako je njegov brat otišao da radi na rasvjeti tunela Trojca kod Kotora živio je u hotelu Stari Grad u Kotoru zajedno sa ostalim radnicima. Odmah je pošao da obiđe brata, a kako je bio vikend brat je došao da noći kod njih u Budvu. Brat mu je otišao 24-og negdje u podne sa namjerom da se u srijedu 28-og vrati, da bi bili skupa. U utorak naveče 27 maja ga je telefonom pozvao i rekao da ne može doći jer ima neodložne poslove i to su bile poslednje riječi koje je od njega čuo. Nikada nije pronašao brata. Kako mu se brat nije javljao pošao je u Kotor ali tamo ništa nije saznao. Preko televizije je čuo da se u Skupštini postavljaju poslanička pitanja, ko je naredio da se hapse izbjeglice iz Bosne. On i supruga su se prijavili policiji u Budvi i Crvenom krstu, ali njega nikada nisu odvodili u policiju. Napustili su Crnu Goru, otišli za Skoplje, a potom za Švedsku.

Ž. N., saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo da je u maju mjesecu 1992. godine u gradu sreo M. P. koji je bio u ratnoj policijskoj uniformi jer je u B i H bilo ratno stanje. On nije bio lično angažovan u vezi ratne vojne obaveze. M. mu je predložio da odu u Crnu Goru, na more 3 - 4 dana, koji predlog je prihvatio jer je u Bratuncu bilo ratno stanje. Sa M. P. i još dva tri čovjeka, koji su bili u vojnim uniformama, sjeo je u autobus koji je vozio M. R.. Nije znao razlog njihovog odlaska u Crnu Goru, a svi osim M. nisu bili za to da on ide sa njima. Saznao je da lica koja su bila u autobusu sa njim su braća P. iz Srebrenice. Kada su autobusom došli na ulaz u Crnu Goru, jedan od P. je izašao, pokazao pismeni dokument tako da su bez ikakve kontrole prešli granicu. Kada su došli u Herceg Novi, on i M., su ostali u autobusu, a M. i P. su izašli iz autobusa i rekli im da ih tu sačekaju. Autobus je bio parkiran u neposrednoj blizini policijske stanice u Herceg Novom. Poslije izvjesnog vremena vidio je da je iz stanice izvedena jedna grupa ljudi, a vidio je okupljene građane koji su se interesovali kuda će sa tim ljudima. Ova lica su smještena u autobus i ako nije znao ko su, ni koje su nacionalnosti. Kada su došli u Užice jedan čovjek je počeo galamiti, govoreći da je srbin i zašto ga vode, pa su u Užicu omogućili ko hoće da izadje

iz autobusa. Jedna grupa je ostala i dovežena je do Bratunca. Nije mu poznato šta se sa ovim ljudima desilo, niti zašto su odvedeni iz Herceg Novog.

M. R., saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo da čim je proglašeno ratno stanje da je mobilisan u vojsku i angažovan da radi kao vozač autobusa, koji je zadužio od vojne komande. Naređeno mu je da se javi u Opštinu Bratunac gdje mu je saopšteno, u maju 1992. godine, da treba da ode autobusom i doveze odredjeni broj ljudi iz Crne Gore. Krenuli su za Crnu Goru i među licima koji su bili u vojnim uniformama jedino je prepoznao lice po nadimku "Ž.", kome je bilo ime N. dok se prezimena ne sjeća. Došli su u Budvu kada je, u autobus od strane lica koja su sa njim došla autobusom dovedeno 7-8 ljudi. Jedino što je čuo, dok su putovali iz Budve prema Bratuncu, je da je ovim ljudima rečeno "Odlučite se gdje će da bude razmjena". Dolaskom u Bratunac mu je naredjeno da vozi prema Sasama. Kada je došao u pravca štala ZZ "Zadruga" iz Bratunca rečeno mu je da se tu okrene autobusom, ovi ljudi su izvedeni, a o daljoj njihovoj sudbini ne zna ništa.

C. D., saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo da je 1992. godine živio u Ulcinju te da je zastupao humanitarnu organizaciju dobrovoljno društvo Merhamed iz Novog Pazara. Njihova uloga je bila da pruže pomoć izbjeglicama i socijalno ugroženim licima. Rasporedjivali su izbjeglice po kućama i džamijama a sjeća se da je jednom prilikom kada su stigla dva autobusa izbjeglica policija reagovala pitajući ih ko ih je pozvao pa se on javio i objasnio da ih je on pozvao, u ime dobrovoljnog društva Merhamed iz Novog Pazara. Kada su stigla dva autobusa sa izbjeglicama došli su komandir policije i načelnik policije S. i G.. Komandir policije S. mu je rekao da manipulise sa ljudima našto mu je odgovorio da im je on samo organizovao smještaj i hranu. Bio je progonjen, od strane policije koja ga je maltretirala, pretresala, tako da je živio u strahu od policije. Kada mu je stigla humanitarna pomoć iz Pariza a radilo se o količini od 15 kg. Isti su zaplijenjeni, a kasnije prodati u privatnim apotekama. Policija je počela da deportuje izbjeglice tako da je zapisivao njihova imena, a u Crvenom krstu policiji su davali adrese gdje se izbjeglice nalaze jer policija ne bi znala gdje žive izbjeglice da nisu dobili podatke od Crvenog krsta. U Ulcinj je dolazio M. zv. Š., četnički vojvoda, koji je po spisku tražio izbjeglice. Nakon što su počeli da odvođe izbjeglice tražio je prijem kod gradonačelnika M. B. koji ga je primio i zvao G. i javnog tužioca i nakon razgovora sa njima rekao mu je da se u to ne miješa da to radi policija i da on u vezi toga nema nikakve ingerencije. Poznato mu je da je Č. E. uhapšen po naređenju policije, a u Crnu Goru je došao jer nije htio da ratuje. Policajci, kada bi došli da hapse ljude, bi kazali da su došli po naređenju načelnika G., jer je G. posle boga, bio glavni u Ulcinju. U sudnici je nakon što mu je G. postavio pitanje istoga i prepoznao. S. i B. su lica lišavali slobode, a G. izdavao naređenja. Nakon što je potpisan Dejtonski sporazum svu dokumentaciju vezanu za organizaciju M.vratio je u Novom Pazaru.

K.S., saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo da je njegov ratni raspored bio na fizičkom obezbjeđenju KPZ Foča gdje se javio 20.04.1992. godine i po ratnom rasporedu bio sve do kraja decembra 1992. godine. Po dolasku na radnu obavezu vidio je da se više puta dovode lica u KPZ Foča, ali nije znao ni zbog čega ni po kom osnovu, a lica koja su se nalazila na izdržavanju kazne su već prethodno bila napustila zatvor mada ne zna po kom osnovu. Ništa mu nije poznato o protivpravnom lišavanju 83 državljana Republike B i H muslimanske i srpske nacionalnosti. U drugoj polovini juna mjeseca 1992. godine dok se nalazio kući pozvao ga je dežurni iz KPZ Foča i rekao mu da je iz Crne Gore došao autobus građana iz B i H koji treba da prime u KPZ Foča. Kada je došao do KPZ vidio je autobus u kome su se nalazila lica koja su podijelili tako da je zaključio da ima pola srba pola muslimana, a nakon što su ih pretresli smjestili su ih u

različite prostorije. Prišao mu je jedan policajac koji je u ruci držao spisak privedenih lica tražio od njega da potpiše da su im navedena lica predata, a koliko se sjeća to lice se zvalo R. T., potpisao je spisak. S obzirom da je njegov posao bio fizičko obezbjeđenje objekta nije mu poznato koliko su lica zadržana u KPZ Foča, niti šta je sa njima bilo.

M. M., saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo da nije ništa poznato u vezi zbivanja u maju i junu mjesecu 1992. godine u Foči jer se tada nalazio u Sarajevu, a u Foču je došao 10. jula 1992. godine. Ništa mu nije poznato o protivpravnom lišavanju slobode državljana B i H niti o njihovom transportu u B i H.

M. R., saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo da je radio u CB Herceg Novi u sektoru JB da nikakve veze nije imao sa službom DB, jer su to dva odvojena sektora a bio je jedini inspektor za krvno seksualne delikte za Boku. Po liniji rada načelnik mu je bio M. I., a šef javne bezbjednosti sada pokojni T. D.. R. R. je bio načelnik službe SDB za Boku, a nakon što je I. otišao sa mjesta načelnika CB Herceg Novi R. R. je postao načelnik i za JB i za nacionalnu bezbjednost. U to vrijeme bio je u sastavu novoformirane specijalne jedinice za područje čitave Boke čiji je komandant bio B. M. koji je radio kao šef kriminaliteta, a instruktor je bio F. M.. Nikada nije upoznat sa bilo kakvim telegramom od bilo kog službenika ili funkcionera MUP-a, niti sa sadržajem tih telegrama. Naveo je i to da je M. R. bio u njegovoj jedinici koja nije učestvovala ni u kakvoj akciji, te da je neistina što je P. S. kazao da je M. R. skupa sa njima hapsio pojedina lica. Nakon ovakvih saznanja iz sredstava javnog informisanja razgovarao je sa M. R. i on mu je kazao da se po povratku kući sreo sa ekipom na parkingu ispred MUP-a koji su išli da privode lica i pozvali su ga da podje sa njima da im pomogne jer je on bio pripadnik specijalne jedinice i dobro obučen i kazao mu je da je sa njima išao prema Samačkom Hotelu u Meljinama i da je grupu predvodio P. S. koji ga je i pozvao da podje skupa sa njima. Svakog dana u jutarnjim časovima u prostorijama stanice policije zaduživao se sa hranom, bojevom municijom, a po potrebi šatorskim krilima a razduživali su se istog dana u večernjim satima. Jednog jutra se u hodniku sreo sa Š. koji je bio vidno uznemiren i koji je saopštio "katastrofa ljudi su pobijeni", a vidio je i užas na njegovom licu. Kako je žurio nije ga ništa pitao ali pretpostavlja da je tog dana akcija obustavljena. B. M. je svakog dana išao sa njima na teren, a u centar je ostajao samo kada su održavani kolegijumi nakon čega bi posle sat, dva dolazio na teren, gdje su bili i vikendom. U razgovoru sa K. R. i D. N. je saznao da su deportovani ljudi muslimanske i srpske vjeroispovjesti i isti su mu saopštili da su do granice Crne Gore u autobusima bili smješteni skupa i lica srpske i muslimanske nacionalnosti, a da su na granici, od strane ljudi koji su ih preuzeli, razdvojeni. Od kolega iz policije saznao je da su vraćana lica zbog razmjene ili služenja vojnog roka, a K. mu je rekao da su ga u Bosnu vratili kao vojnog obveznika. Nikakvo saznanje nije imao za predmetnu akciju, pa u vrijeme dok je on radio samo je jedna služba radila po šifrovanim depešama i ista se nalazila u prostorijama DB. JB je imala svoj teleprinter, a imala je mogućnost prijema telegrama i u dežurnoj službi. Šifrovani telegram prima i otvara načelnik, a ako je načelnik odsutan onda lice koje ga mijenja. Hitnost telegrama određuje onaj koji ga šalje, a oznaka DX znači vrlo hitno. Po njemu S. P. nije mogao da pusti samoinicijativno 3 lica muslimanske nacionalnosti, jer bi time izvršio zloupotrebu službene dužnosti i snosio bi posledice.

S. D., saslušana u svojstvu svjedoka, u bitnom je navela da je supruga pokojnog A. T.. Nakon što je došlo do sukoba na području B i H odlučili su da predju kod njenih roditelja u Beograd. Njen suprug je radio u firmi Mikro 3 koja je imala svoje predstavništvo u Beogradu. Po nalogu firme njen suprug je sa još troicom kolega P. S. i izvjesnom V. pošao u Budvu na sajam informatike. Nije se smatrao izbjeglicom već radnikom firme. Sa suprugom se čula 25. maja 1992. godine i isti joj je kazao da je sajam završen i da će

da ide za Herceg Novi gdje su imali kuću. P. S. joj je kasnije ispričao da je A. zaustavila policija jer je imao lična dokumenta B i H i da su i njega i S. priveli u CB Herceg Novi. Tražili su prijem kod Š.M a koji im je omogućio jedan telefonski razgovor. Uspjela je da stupi u telefonski kontakt sa nekim iz CB Herceg Novi i saopšteno joj je da je pohapšeno tridesetak lica sa područja B i H iz razloga što su nosioci ličnih dokumenata ove države, da su potrpani u autobus i odvedeni iz Herceg Novog. S. joj je ispričao da je autobus sa njima došao do Zlatibora i da su iz autobusa pušteni S. i M. a da su ostali ostali u autobusu. M. je dao 20.000 maraka da bi ga pustili, novac je dao stražarima ili sprovodnicima, a S. je ubijedio policiju da je Srbin. U julu mjesecu 1992 godine boravila je u Herceg Novom gdje je primio Š.M i pokazao joj je dokumentaciju rekavši "Ja sam na osnovu ovoga postupao", ali ona iz te dokumentacije nije mogla ništa vidjeti, ni razumjeti. Š. joj je rekao da je hapšenje organizovao M. M. pa joj je Š. omogućio da sa njim razgovara. M. joj je rekao da je traženo da se pohvata što više bošnjaka da bi se vršila razmjena koja nikada nije uradjena jer muslimani nisu bili zainteresovani za razmjenu. Njen suprug nije imao izbjeglički status jer je radio u firmi koja je imala sjedište u Beogradu. Supruga je proglasila nestalim licem 2002. godine. Navela je i to da je ishod ovog postupka ne interesuje, a da je naknadu štete već tražila u parničnom postupku.

T. B., saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo, da je sa ženom i dvoje djece koji su tada imali 2 i po i 5 godina došao u Crnu Goru jer su u Gacku počela ratna dešavanja sa namjerom da smjesti porodicu a da se on vrati u Bosnu. To je bilo u drugoj polovini maja 1992. godine. Supruga se prijavila i imala izbjeglički karton a status raseljenog lica imala je sve do prošle godine kada je dobila državljanstvo. Za sebe nije siguran da li se prijavio kada je došao u Crnu Goru. Bili su smješteni u Igalu, u odmaralištu. Nakon par dana od kada su došli u CG on je pošao da razmjeni 50 DM da bi kupio doručak. Kada se vratio čekao ga je policajac koji se zvao N., a koji se prezivao H. ili H.. Tražio mu je ličnu kartu, uzeo je sa sobom, a njemu je kazao da ne žuri i da dodje u CB. Javio se u dežurnu službu gdje mu je rečeno od strane lica koje je bilo u dežurnoj službi da pođe sa njim i uputio niz stepenice, došli su do nekih velikih vrata i tada je vidio da je to ćelija. U toj istoj prostoriji nalazilo se još jedno lice. Protekom sat, dva vremena ćelija se počela popunjavati tako da je u istoj bilo oko petnaestak lica. Prošla su i 3- 4 sata, a niko nikoga nije zvao na razgovor samo su dovodili jednog po jednog. Nakon toga se na vratima pojavio policajac i kazao svima da pođu za njim. Ušli su u jednu veliku salu koja mu je ličila na učionicu, i u istoj nije bilo ni stolova, ni stolica. Pojavilo se lice koje je bilo u uniformi sa 3 zvjezdice i dvije debele trake, predstavio se da je on komandir stanice policije M. Š. i saopštio im je da imaju naređenje da se lica sa teritorije bivših Republika vrate nazad jer među njima ima kriminalaca i profitera, da njihova obaveza nije da utvrđuju da li je neko od njih nešto uradio već da vrate sve muškarce vojno sposobne. Niko od pripadnika policije u Herceg Novom ih nije maltretirao. U toj Sali bilo ih je 30-ak. U jednom momentu vidio je da je došlo do komešanja, pročuo se glas da je jedno lice pobjeglo tačnije iskočilo kroz prozor, a njima je rečeno da jedan po jedan ulaze u autobus. Ušli su u autobus autoprevoznika Banja Luka. U autobusu je bilo 5-6 uniformisanih vojnika, u različitim uniformama, odmah mu je bilo jasno da to nije prava vojska već paravojska, a tada je vidio da je dovedeno i ovo lice koje je pobjeglo. Bio je sav modar i u šljivama, ta lica su komentarisala u smislu obraćajući se ovom licu koje je pobjeglo » njima možeš pobjeći, a nama ne možeš«. Povezali su ih lisicama i to tako što su pojedine vezali lisicama izmedju sebe. Lice sa kojim je bio vezan je bio musliman jer su većina u autobusu bili muslimani. U autobusu su im ova lica koja su bila u uniformi prijetila, zastrašivali su ih, šikanirala. Autobusom su došli do Budve i ispred stanice policije u Budvi su se zadržali sat, dva, a nakon toga su krenuli starim putem od Budve prema Kotoru, nakon čega su svratili u jednu privatnu kuću, a nakon toga su prošli Podgoricu i došli do Bioča. Na Bioče

su se zaustavili. Uniformisana lica imala su automatske puške i lako naoružanje, tačnije škorpion sa prigušivačem. Prošli su Novu Varoš i na putu su im oduzeli svo zlato i novac koji su imali. Rečeno im je da će im novac i zlato biti vraćeni kada dodju na Pale i da će tamo srbi ići u matične jedinice a muslimani za razmjenu. Kada su došli do željezničke stanice u Užicama autobus je skrenuo i stao i pustili su njih 7-8 da izađu a među nima je bio i jedan Hrvat. Dali su im nešto sitnog novca i rekli hvatajte se Beograda, nemojte da se vraćate na primorje jer imaju svoje grupe na primorju gdje će i dalje da rade. On i R. P. su se izdvojili, i odlučili su da krenu za Valjevo. Kada su došli u Valjevo telefonom je pozvao stanicu policije u Herceg Novom tražio je M. Š., i nakon što ga je dobio rekao mu šta se desilo. On mu nije vjerovao i pitao ga hoćeš li ti doći da sve to ispričaš. Pitao ga je ko mu garantuje bezbjednost, a on mu je odgovorio "ja ti garantujem". Pošao je i sve ispričao Š.M, a on ga je pitao da li će da pođe sa njim da sve ispriča D. B. pa je pošao i sve ispričao B., a sutradan je kući napisao izjavu i predao je B.. Š. mu je rekao "mamu im jebem pošteno su nas zajebali, a svi su imali službenu legitimaciju". U Crnoj Gori se tada zadržao 7 dana, a potom se vratio u Bosnu jer je bio vojni obveznik.

M. M., saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo da je od 1991. godine kao gradjevinski tehničar radio u Herceg Novom, a u maju mjesecu 1992. godine dok je upravljao vozilom zaustavljen je od strane policije kada mu je rečeno da se javi u stanicu policije Herceg Novi. Vjerovatno je bio prijavljen u Crnoj Gori, s obzirom da je u istoj radio od ranije, a poštovao je zakonsku proceduru oko prijave boravišta. U Herceg Novom je bila njegova porodica jer je uvijek bila sa njim kada bi radio u Crnoj Gori jer je on privatnik a njegova porodica se bavila spremanjem hrane za radnike. Policija u Herceg Novom je bila jako korektna. Shvatio je da je to zbog vojne obaveze jer je bio državljanin B i H. Kada je došao u prostorije stanice policije smješten je u jednu prostoriju a nakon dva - tri sata autobusom je sa jednim brojem lica, odveden za Plužine. Pretpostavka mu je bila da ih vraćaju na ratište. U Plužinama ih je čekao autobus, u koji su prešli, a onda su odvedeni za Foču. Na putu do Plužina niko nije maltretiran od strane policije. U Foči je prenoćio a potom ga je našla supruga pa je pušten.

M. A., saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo da je u kritičnom periodu bio službenik Resora -a DB MUP-a RCG, na mjestu glavnog inspektora po italijanskoj kontraobavještajnoj službi. Načelnik Resora-a DB, u svojstvu pomoćnika ministra MUP-a RCG, bio je B.B, a ministar MUP-a sada pokojni P. B., dok je pomoćnik sektora JB bio ministar M.. Dana 05.10.1992. godine postavljen je na funkciju načelnika, sektora SDB u Centru Herceg Novi. Nije napismeno primio dužnost načelnika tačnije nije vršena primopredaja dužnosti. Nije imao nikakvo posredno ni neposredno saznanje vezano za događaje iz maja mjeseca 1992. godine, tačnije lišavanja slobode, zadržavanja i deportacije. Nema saznanje ko je učestvovao u ovoj akciji. R. R. ga nije upoznao da postoji neka dokumentacija vezano za period maj mjesec 1992. godine. Godinu i po dana nakon imenovanja u Herceg Novom iz Podgorice je tražena informacija u vezi događaja i tražena je od ministra P. N.. Normalno je bilo da zahtjev dodje njemu na ruke kao načelniku DB, a da on kasnije traži informacije od ostalih službenika službe DB. Pojasnio je da je to uobičajena poslovna procedura i da se zahtjev za davanje informacija prosledjuje načelniku službe DB ili JB. Informacija je radjena u pisanoj formi a ne zna da li je nešto ostalo u arhivi CB Herceg Novi. Misli da je informacija radjena na osnovu sjećanja pojedinih lica koja su prikupljena operativnim radom, a ne na osnovu pisanih dokumenata. Nije mu poznato da li je neka druga od službi povodom ovog događaja davala informaciju. Informacija koja je radjena opisivala je predmetni događaj i dosta ljudi je učestvovalo u sačinjavanju informacija. Nije mu poznato da li je prilikom sačinjavanja ove informacije kontaktiran R. R.. Informaciju potpisuju oni na osnovu čijih

izjava je ista sačinjena, a zatim informaciju svojim potpisom verifikuje načelnik. Imao je organizacijsku, a ne linijsku odgovornost da odgovori na zahtjev ministra P.

B. S., saslušana u svojstvu svjedoka, u bitnom je navela da je M. P. njen suprug, da su se vjenčali 21.01.1992. godine i odlučili da podju u Australiju. Tražili su dozvolu za iseljenje, a živjeli su i radili u Sarajevu. Kako je počeo rat u aprilu 1992. godine planiraju da napuste zemlju. M. napušta Sarajevo i odlazi za Tuzlu, a ona mu se pridružuje 23. aprila, a 24. aprila skupa odlaze u Beograd kako bi sredili papire koji su bili na čekanju. Bili su smješteni 15 dana u hotelu Slavija, a kako se zbog ratnog stanja nisu osjećali sigurnim odlučili su da podju u Crnu Goru, u Herceg Novi, jer im se tamo činilo sigurnije. Smjestili su se u Institut Dr. Simo Milošević. Na recepciji su predali lične karte i smatrali su da su na taj način prijavljeni vlastima tog grada. I ako je stanje bilo jako konfuzno odlučili su da ostanu u Herceg Novi jer nisu imali razloga da bježe. Jednog dana u sobu su došla dva policajca iz Herceg Novog i saopštio im da će sa njima da obave informativni razgovor, pitaju ih da li su čuli za proglas izdat od strane Republike Srpske o opštoj mobilizaciji. Čuli za proglas ali su shvatili da se radi o ljudima koji su se nalazili u B i H. Povelili su M. na informativni razgovor i od tada ga više nikada nije sreća. Odveden je 26 maja 1992. godine oko 10 sati da bi negdje oko 14 sati u sobu upala 4 policajca naoružana sa kalašnjikovima, saopštio joj da je M. pobjegao, tražili joj sliku, a onda je čula da je toci vokijem javljeno da su ga uhvatili na plaži. Pošla je u policiju u Herceg Novi gdje je vidjela veliki broj žena sa djecom, a policajci su ponavljali "mi smo ih poslali". Sjutradan je u policiji primio šef policije Herceg Novi i u kratkom razgovoru joj je saopštio da je M. vraćen u Srebrenicu- Bratunac. Pokazao joj je papir gdje je pisalo M. ime, a pored imena Srebrenica. Uputila je pismo na više adresa u Crnoj Gori i dobila više odgovora. M. je 2003. godine pronađen u Jami pored Bjeljine i saopšteno joj je da je M. polovinom jula 1992. godine izvadjen iz Drine sa još šestoricom i sahranjen u blizini fabrike. U Tuzli su izvršili identifikaciju i 2005/2006 godinu su obavješteni da mogu preuzeti njegove posmrtno ostatke.

L. Ž., saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo da je bio operativni radnik SDB u Tivtu i njegovi poslovi su bili kontraobavještajne prirode. Nema nikakve veze sa hapšenjem lica i ne može se sjetiti da li je eventualno dobio naredjenje da to radi. Sektor javne i državne bezbjednosti su bili odvojeni ali "krovnu funkciju je obavljao načelnik CB-a, a u to vrijeme je bio M. I.". Kao operativac naredjenja je dobijao od R. R., a R. R. od B. B., a da li je bilo naredbodavnih ovlašćenja i konsultacija i po kojim linijama između I.M i R. R., i u kom segmentu, to ne znam. Čuo je da je postojao telegram ministra Unutrašnjih poslova, sada pokojnog P.B., ali ga on nikada nije vidio, a ne isključuje mogućnost da je takav telegram dolazio u sektor SDB Herceg Novi.

L.M., saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo da je radio u CB Herceg Novi u SDB i obavljao je poslove pomoćnika načelnika ove službe R.R.. Pismena su posebno dostavljana službama državne i javne bezbjednosti, a sve telegrame i depeše za SDB primao je jedan čovjek - šifrant, a ako je nešto došlo za službu JB ovlašćeno lice za prijem pošte JB preuzimalo je takvu poštu za sektor JB. Na svakoj depeši i telegramu pisao je stepen povjerljivosti i ime ličnosti, odnosno funkcionera kome je naslovljeno. Ako ide za SDB naslovljeno je R.R., a ako ide u JB naslovljeno je načelniku Centra ili njegovom zamjeniku. Za telegram kojim se potražuju lica od strane Republike Srpske čuo je kada je na Skupštini postavljeno poslaničko pitanje. U sačinjavanju informacije za predmetni događaj, a povodom postavljenog poslaničkog pitanja, nije učestvovao.

M.N., saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo da je u to vrijeme bio službenik CB Herceg Novi i da mu je komandir bio Š.M. Dobro se sjeća da je dobio nalog od

Š.M koji je potpisao nalog da on bude u pratnji jednog autobusa. Sa spiska je prozivao lica koja su se nalazila ispred CB Herceg Novi. Nisu bili vezani, a u autobus su ulazili po njegovoj prozivci. Na spisku je bilo lica i muslimanske i srpske nacionalnosti, a bilo je jedno lice hrvatske nacionalnosti. U obezbjeđenju su bila njih trojica ili četvorica naoružani i obučeni u uniformama policije. Bio je maj mjesec a u putnom nalogu je bila navedena relacija Nikšić i od Nikšića ka Plužinama. U stanici policije Plužine lica po spisku predao je dežurnom u OB Plužine. Niti je ispitivao, niti mu je to bio posao, ko je naredio transport ovih lica, a postupio je prema spisku koji je dobio od komandira Š. kroz redovnu proceduru i službu.

P.N., saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo da je u kritično vrijeme bio na funkciji zamjenika Ministra Unutrašnjih poslova RCG čiji je ministar bio pokojni P.B. Prvo saznanje, vezano za navedeni događaj, je kada je postavljeno poslaničko pitanje nakon čega je u zakonskom roku od službe dobio zatraženi pismeni odgovor sa svim detaljima koji su službi bili dostupni u tom trenutku. Nikada nije vidio telegram sa sadržinom i potpisom P.B. da se lica uhapsu i deportuju sa područja RCG. Informaciju o deportaciji muslimana sačinio je nakon stupanja na funkciju ministra Unutrašnjih poslova i nakon što je informacija tražena od strane odgovarajućih skupštinskih tijela. Zadužio je sve službe na nivou MUP-a i naredio im da sačine korektnu i iznad svega istinitu informaciju, da ista bude sveobuhvatna i zna da se ona kao takva i pojavila na Skupštini RCG. Nikada nije dobio depešu od Š.M da su lica muslimanske nacionalnosti uhapšena i deportovana za Bosnu jer komandir ne može da se obraća ni zamjeniku a ne ministru. Svaki telegram ili depeša koja dodje u CB mora se naći na sto načelnika CB kome je i poslata. Načelnik CB koji prima depešu nije u obavezi da potpisuje prijem depeše već to radi lice koje prima depešu.

K.H., saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo da je u kritičnom periodu bio policajac u Herceg Novi a neposredni starješina mu je bio Š.M koji im je predočio da u CB postoji telegram kojim se traži privođenje lica srpske i muslimanske nacionalnosti, državljana B i H, da je to zahtjev državnih organa Republike Srpske i da se za ova lica traže određene provjere po raznim osnovama. To im je saopštio Š.M. kao komandir stanice CB Herceg Novi prilikom primopredaje dužnosti gdje je bilo i prisutno između 30 do 40 ljudi, u uniformi. Š. je rekao da je telegram došao iz vrha MUP-a i da se po njemu mora postupiti. On po naredjenju nije postupio, što je odmah saopštio Š., a još jedan broj njegovih kolega nije postupio po naredjenju. Zbog toga što nije postupio po naredjenju nije snosio nikakve posledice. O sudbini tih lica saznao je iz sredstava javnog informisanja, ali zna da je više autobusa bilo parkirano ispred stanice Herceg Novi i da su lica transportovana u pravcu Bosne. U akciji su učestvovala sva odjeljenja CB Herceg Novi, kako rukovodeći kadar tako i uniformisana policija, kriminalistika i pripadnici SDB-a. Raspored dežurne službe vršio je Š., unaprijed, za neradne dane subotu i nedjelju i za dane praznika, i isti im je uručivan od strane dežurnog starješine.

P. B., saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo da je u kritično vrijeme radio u CB Herceg Novi kao inspektor po pitanju privrednog kriminala i nije učestvovao u bilo kakvoj akciji hapšenja te da mu nije ništa poznato u vezi predmetne akcije. Poznato mu je da funkcionalno koordiniraju službe državne i javne bezbjednosti, da je bilo zajedničkih akcija u određenim poslovima, da je i sam učestvovao u jednoj takvoj akciji, ali da ta akcija nema veze sa predmetnim događajem.

K.S. saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo da je u kritičnom periodu obavljao dužnost Sekretara Crvenog krsta. Kada su na prostoru bivše SFRJ počeli sukobi Skupština RCG formirala je jedno koordinaciono tijelo na području RCG čiji predsjednik je bio A.D.,

a u sastavu tog koordinacionog tijela bili su i predstavnici pojedinih ministarstava i on kao predstavnik Crvenog krsta. Sva lica koja su dolazila sa područja zahvaćenih ratom iz bivših republika SFRJ Slovenije, Hrvatske B i H su imala status izbjeglih lica. Jedan od djelokruga njegovog rada je bio da vodi evidenciju izbjeglih i raseljenih lica, a što su radile opštinske organizacije i sačinjavali dnevne informacije o broju tih lica i dostavljali ih Crvenom krstu RCG koji spiskovi su isključivo služili za dodjelu humanitarne pomoći. Arhive sa tim podacima nalaze se u Opštinskim organizacijama koje su u to vrijeme imale svojstvo pravnih lica. Lica koja su se javila Crvenom krstu dobijala su potvrdu i bila su zavedena pod odredjenim brojem. Sva lica koja su dolazila i prijavljivala se Crvenom krstu, su evidenitirana i spiskovi su se vodili prema licima, a ne prema porodicama.

H. Š., saslušana u svojstvu svjedoka u bitnom je navela da je sa svojom porodicom do aprila mjeseca 1992. godine živjela u Foči kada je 28. aprila 1992. godine sa kćerkom A. otišla u Njemačku, a njen suprug H.E. je ostao, jer nije imao pasoš. Nekoliko dana nakon njenog odlaska on je skupa sa H. M. otišao u Ulcinj gdje su se po dolasku prijavili i registrovali kao izbjeglice. Skoro svakodnevno se čula sa suprugom telefonom, a dan nakon što je njen suprug odveden pozvala je M. supruga A. i saopštila joj da je E.M. i njenog sina, poveo S. M. iz Foče, u policiju. Od M. je kasnije saznala da je njen muž odveden u KPD Foča. U međuvremenu je pokrenula postupak da proglasi muža umrlim, a njegovo tijelo nije pronadjeno.

H. Š. saslušana u svojstvu svjedoka u bitnom je navela da je majka nestalog H. H. koji je 10. aprila 1992. godine otišao za Crnu Goru. Poslednji put se sa njim čula 23. maja 1992. godine. Njen sin je pošao iz Srebrenice jer je radio u Splitu, htio je da se vrati na posao i mislio je da će lakše doći preko Crne Gore i bio je u Herceg Novom. U Herceg Novom je bio od 10 do 23. maja 1992. godine kada su obavješteni da je uhapšen od strane policije Herceg Novi što je obavijestila kćerka B.B.. Njen sin je pronadjen i ekshumiran na groblju u Sremskoj Mitrovici 2005. godine.

M. E. saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo da je njegov brat B. E. živio u Srebrenici sa suprugom i djecom, te da je zbog rata u Srebrenici pošao u Herceg Novi. Po dolasku u Herceg Novi čuo se sa njim telefonom i rekao mu je da su se prijavili u Crveni krst. 7 dana nakon što su se čuli, poslednji put telefonom, pozvala ga je snaha i uplakana mu saopštila da su E. i još trojicu muškaraca odveli neki ljudi, od tada ništa zvanično nisu saznali o E.. Preko Instituta za nestale pronašli su njegove posmrtno ostatke koji su bili zakopani na groblju kod Beograda jer mu je tijelo pronadjeno na obali Save, nakon čega je prebačen u Tuzlu radi identifikacije.

P.A. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo da je njegov brat P.A. radio u Goraždu u fabrici vojne opreme Pobjeda. Početkom ratnih dejstava u B i H njegov brat je skupa sa porodicom otišao u Crnu Goru u mjesto Kumbor, a sa njim su otišli i Lj. V. i M. V.. 26 aprila 1992. godine stupio je u komunikaciju sa Z. Ž. koji mu je rekao da je tog dana iz Kumbora u Herceg Novi odveden njegov brat i od tog dana ništa više nije čuo za brata.

K.A. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo da je otac nestalog K.A. koji je početkom rata izbjegao u Crnoj Gori, a živio je u Foči. Njegovog sina su uhapsili i vratili ga nazad u Foču. Naime, srpska policija iz Foče je otišla na granicu Crne Gore, na Šćepan Polje, pa su dovedeni vezani ljudi, gdje su ih preuzeli i vratili u Foču. Ostaci njegovog sina pronadjeni su na "Piljku" na Tjentištu.

P.S. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je bio kolega sa B.N. i da su često bili skupa u patroli. Radio je u Ulcinju. Vjerovatno je da su on i B., kao uniformisana

lica, pružali asistenciju B.S. koji je bio u službi DB. Ne zna da li je S. B. mogao da naredi zadržavanje bilo kog lica. Njemu je mogao da naredi neko iz dežurne službe, a B.S. nije mogao narediti. Patrolni list su dobijali na početku smjene, a popunjavali ga na kraju smjene sa svim podacima šta su tog dana radili. U patrolnom listu je pisao po čijem naredjenju vrši privodjenje. Vezano za konkretno privodjenje nije znao koga privode a podatke je dobio od lica kada se legitimisao. Kada lice dovede u dežurnu službu on je svoj dio posla završio. Misli da je lice koje je priveo Č.E. što se podsjetio kad je pročitao u novinama. To je bio prvi put u njegovoj praksi i ako 20 godina obavlja dužnost policajca da je vršio asistenciju nekome iz službe DB.

B.N., saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo da je kao policajac u Ispostavi policije u Ulcinju obično bio u patroli sa P. S.. On i P. su od strane dežurne službe pozvani da podju sa S. pa su pošli u Štoj i lice doveli na razgovor. Nije znao podatke lica koje treba da dovede na razgovor a ne zna ih ni danas. To je bio jedini put kada je vršio asistenciju radnicima službe DB. Vodja patrole je bio P. koji je popunjavao i patrolni list, a sve je evidentirano u knjigu dežurstva.

Č. M., saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je bio operativac SDB i njegov pretpostavljeni koji je mogao da izda naredjenja u Ulcinju je bio B.S., a u Baru M.S. Što se tiče konstatacije u dnevniku događaja od 18.05.1992. godine da je u 22,30 časova, po njegovom naredjenju privedena B.J., niti je učestvovao u tome, niti o tome nešto zna. Nikada u svojoj karijeri nije naredio da se neko privede, niti je učestvovao u nekom privodjenju. Sastavni dio njegovog posla je bio obavljanje informativnog razgovora ali nikada nije obavljao informativni razgovor, niti tražio od službe DB da se nekom licu uputi poziv, jer je pozivanje vršeno preko komandira ili dežurne službe, a postojala je koordinacija posla izmedju službe DB i JB.

K.Č., saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je u OB Ulcinj obavljao mahaničarske poslove jer je po profesiji bio automehaničar i vozio je vozila za potrebe OB Ulcinj. Ne može se sjetiti da je skupa sa J.V. prevezao iz OB Ulcinj za CB Bar lice H. E., H. M. i L. N. i moguće da je njegovo ime greškom napisano jer je u to vrijeme kao policajac radio V.Č.. Nikada sa J.V. nije prevezio lica od OB Ulcinja do OB Bara i ne može da objasni od kud se njegovo ime našlo u dnevniku događaja.

J. V. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je u Ulcinju radio kao policajac i bio je uniformisano lice. K.Č. je radio u istom periodu kao i on na popravci vozila i kao vozač. Dešavalo se da bude skupa sa njim kada su privodjena lica. Dnevnik događaja je po njemu vjerodostojna knjiga jer se u njoj bilježi svaka sitnica vezano za angažovanje policije na području Ulcinja. Ne može se sjetiti da li je sa nekim od kolega odvodio zadržana lica iz Ulcinja za Bar, a ako ih je vodio to je bilo po direktivi nadležnih starješina i to S.D. i G.S. Ne može se sjetiti da li je privodio lica H.E., H.M. i L.E., ali ako su ti podaci upisani u dnevniku događaja trebalo bi da su tačni. Dnevnik događaja vodi dežurni smjene, on upisuje sve podatke i odgovoran je za ažurnost i tačnost podataka u dnevniku.

N.B. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je bio inspektor za opšti kriminalitet u CB Herceg Novi. Neposredni starješina mu je bio D.T. Što se tiče predmetnog događaja nije mu ništa poznato jer nikada nije dobio naredjenje da bilo koga lišava slobode, privodi ili zadržava a da je sa područja BiH. Nakon što mu je predočena informacija dežurne službe CB Herceg Novi za dan 22.05.1992. godine u kojoj se navodi da je po naredjenju N. u 16,20 časova zadržan u prostorijama za zadržavanje B.M. iz Goražda naveo je da sa tim nema nikakve veze. Na glavnom pretresu je pojasnio da je djelokrug njegovog posla bio vezan za pitanje kradja i teških kradja i da je B.M. mogao biti samo zadržan

na okolnosti obavljanja informativnog razgovora zbog eventualne sumnje da je počinio krivično djelo iz djelokruga njegovog rada. Dnevnu informaciju piše dežurni starješina i u pismenom obliku je dostavlja nadležnim u CB. Ako napravi procjenu da određeno lice treba da bude zadržano o tome obavještava dežurnu službu, dežurna služba obavještava načelnika koji potpisuje rješenje o zadržavanju. Za predmetnu akciju saznao je prvi put kada je dobio poziv od strane istražnog sudije da bude saslušan u svojstvu svjedoka.

M.M. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je radio u OB Ulcinj koji organizaciono pripada CB Bar i to kao samostalni inspektor u Odjeljenju DB, a po liniji rada albanska obavještajna služba. B.S. je bio rukovodilac za sektor Odjeljenja DB. S obzirom da mu je posao bio vezan za granicu prema Albaniji nije mu poznato ništa vezano za predmetne događaje jer nikoga nije privodio ili pak zadržavao. Nije mu poznato lice Č.E. kao ni to da je isti privodjen. Na glavnom pretresu je naveo da se čitajući iskaz Č.E. u novinama prisjetio da je Č.E. bio načelnik kriminalistike Goražde i da je svake godine dolazio u službu JB Ulcinj i da se družio sa pojedinim kolegama iz Ulcinja, sjeća se da je stigla depeša u kojoj se navodi da je Č.E. učestvovao u finansiranju pripadnika mudžahedina kao i u presjecanju kolone JNA prilikom povlačenja zbog čega je ovo lice privedeno, saslušano i o tome sačinjena službena zabilješka. Lično je sa ovim licem obavio razgovor čijem saslušanju nije niko prisustvovao i u prostoriju u kojoj je saslušavan se nije nalazilo lice sa heklerom, niti je Č. udaran. Nakon njega pojedinačno sa Č.E. sve kolege iz njihove službe su saslušavali Č.E. i njihov posao je bio da daju procjenu da li je lice koje saslušavaju iskreno ili ne i što se tiče procjene za Č.E. njihovo mišljenje je bilo da Č.E. nije iskren. Depeša vezana za Č.E. stigla je iz Podgorice iz službe DB, iz Uprave. Nevezano za predmetnu akciju sjeća se da su dobili pismeno naredjenje iz Uprave iz Podgorice da se sprovodi akcija vezana za obavljanje informativnog razgovora sa licima srpske i muslimanske nacionalnosti vezano za izbjegavanje vojne obaveze i vezano za vršenje krivičnih djela od strane ovih lica, koja akcija je izvedena odmah nakon izbijanja rata u Bosni i dolaska izbjeglica. Telegram je stigao načelniku S., a S. je sa sadržajem telegrama upoznao sve operativce, pa i njega. Akcija je važila za sva lica koja su se nalazila na prostoru Crne Gore, a sa prostora su B i H. U depeši je bilo navedeno da je akcija otvorena i da traje godinu dana. Kao operativac morao je izvršavati naredjenja S.M. kao i naredjenja koja mu je ovaj izdao bez znanja načelnika službe SDB-a.

Š.Z. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je bio uniformisano lice policajac u stanici policije CB Hereg Novi. Neposredni starješina mu je bio M.Š., a načelnik M.I. Uvijek su radili po upustvima odnosno telegramima koji su dolazili iz Uprave policije a sjeća se da je došao jedan takav telegram koji je nalagao da se privedu lica starosti od 18 do 60 odnosno 65 godina a u cilju razmjene za zarobljena lica na području B i H. Sva vojno sposobna lica su trebala biti vraćena na području B i H. Ne sjeća se ko ga je upoznao sa sadržinom telegrama ali pretpostavlja da je to uradio dežurni starješina jer su oni obično čitali telegrame. Zadatak im je bio da legitimišu i privedu lica sa područja B i H koji nisu imali nikakve popire za boravak na području Opštine Herceg Novi.

V.I. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je radio u CB Herceg Novi kao inspektor za delikte vezane za narkomaniju i nedozvoljenu trgovinu. Neposredni starješina mu je bio B.M. Nije učestvovao u predmetnoj akciji, a nakon desetak dana od sprovedene akcije D.T. mu je rekao da su sva lica bez obzira na nacionalnost, a koja su došla sa područja B i H predali ovlašćenim službenicima Republike Srpske kako bi isti bili upućeni u vojsku Republike Srpske. Nije mu poznato ko je naredio tu akciju, ali obzirom da mu je poznat rad u policiji to je morao narediti neko od starješina iz Podgorice. D.T. mu nije rekao ko je rukovodio akcijom, a ista je sprovedena po telegramu.

Ć.D. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je 08.05.1992. godine izbjegao u Trebinje, a kako je u Trebinju bilo ratište odlučio je da podje u Herceg Novi gdje se prvo smjestio kod svastike a kasnije kod ženinog rođaka koji živi u Švedskoj i kome je plaćao kiriju. Dana 25.05.1992. godine pošao je da kupi hleb kada je u Meljine zaustavljen od strane policije, legitimisan, oduzeta su mu dokumenta i naloženo mu je da podje sa njima u prostorije CB Herceg Novi gdje je smješten u podrumске prostorije sa još jednom grupom pritvorenih lica, između ostalih tu su bili K. R. i V. M., koji su takodje izbjegli iz Sarajeva, sa svojim porodicama. Istog dana u poslepodnevnim časovima smješten je u autobus Auto Boke, a njegovoj supruzi je rečeno da ga vode na Trebinjsko ratište. Smješteni su u dva autobusa sa kojima su došli do Plužina, a potom je u Plužinama prebačen u drugi autobus u pratnji drugih ljudi i odveden u zatvor Foča koji je ustvari bio štab srpske Republike. Upravnik zatvora je razgovarao sa njima i rekao im da ne zna razlog zbog čega su dovedeni u Foču. Nakon dva tri dana provedena u zatvoru Foča odvedeni su u školski centar, gdje im je rečeno da se jave u jedinicu i gdje su zadužili naoružanje, a kako nije bilo uniforma dobili su potvrdu da mogu napustiti Foču pa je skupa sa K.R. i još dva lica kojima se ne sjeća imena, vratio se u Herceg Novi 01.06.1992. godine u kasnim večernjim časovima nakon čega ga policija više nije kontaktirala. U Herceg Novom je živio do 1993. godine.

M.R. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je u maju mjesecu 1992. godine bio pripadnik uniformisanog sastava CB Herceg Novi te da je bio ili dežurni starješina ili zamjenik u dežurnoj službi. Neposredni starješina mu je bio Š.M koji nije bio prisutan kada ga je T. upoznao sa telegramom. D.T. koji je u to vrijeme bio pomoćnik načelnika za JB neposredno ga je upoznao da je iz MUP-a stigla depeša da se privedu građani sa područja B i H koji nemaju regulisano prijavljeno prebivalište ili boravište na području Opštine Herceg Novi i muška lica sa područja B i H koji ispunjavaju uslove da budu vojni obveznici. Misli da je telegram bio potpisan od strane ministra Unutrašnjih poslova jer ga nije do detalja čitao već samo onaj dio koji je bio u obavezi da sprovede. Od D.T. dobili su naredjenje da svi građani sa područja B i H se zadrže dok ne dodju institucije iz B i H da ih preuzmu. Obaveza njih iz dežurne službe je bila da obavijeste sve operativno uniformisane kolege i akcija je trajala 24 sata. U vrijeme izvodjenja akcije nije vidio M.I., a zna da je akcijom rukovodio D. T.. D. T. mu je rekao da će pravoslavci ići u vojsku Republike Srpske, a da će muslimane razmijeniti za zarobljene pravoslavce. U dežurnoj službi je bio obični teleprinter gdje su dolazile obične depeše, a u državnoj bezbjednosti se nalazio aparat gdje su primane šifrovane depeše. Nije mu poznato da li je ovaj telegram stigao kao šifrovan samo se sjeća da je nosio oznaku hitnosti. Davao je asistenciju S.P. kada su sprovedena četiri lica iz Meljina. Za svako privedeno lice pravljen je izvještaj o zadržavanju, a što je sve moralo biti evidentirano i u informaciji dnevnih događaja. Nikakav kontakt nije imao sa operativcima državne bezbjednosti jer niko od njih nije učestvovao u ovoj akciji koju je radila javna bezbjednost.

B.N. saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo da je bio službenik policije OB Ulcinj u uniformisanom sastavu policije. Vezano za predmetni događaj nije nikoga privodio jer u tom pravcu nije dobio naredjenje. Poznaje H.D. koji mu je jednom prilikom kazao da je G. trebao jednom da ga zatvori i da je on protiv njega podnio prijavu da bi mu se osvetio. Poznato mu je da je S.G. imao sukob sa A. sinom koji je ostao bez posla navodno zbog tog sukoba i da je zbog toga sve naknadno proisteklo vezano za prijavu i da to zna cijeli Ulcinj.

K.R. saslušan u svojstvu svjedoka u bitnom je naveo, da je 4. aprila 1991. godine iz Sarajeva došao u Igalo sa ženom i djecom jer je bilo ratno stanje, pucalo se na sve strane, a i bile su postavljene i barikade. Dolaskom u Crnu Goru nije se nigdje prijavio jer

je došao u svoju kuću. Datuma se ne sjeća, ali u maju mjesecu je kada je pošao da kupi hleb zaustavljen je kod Hotela Tamaris od strane policije koja mu je uzela dokumenta i saopšteno mu da dodje u policiju, po dokumenta. Kada je došao na portirnicu saopštio im je ime i prezime, tražio im dokumenta i samo je rečeno "vodite ga dolje." Smješten je u prostoriju sa još jednim brojem lica. Niko od službenih lica mu nije uzimao izjavu niti mu je pak uručivano rješenje o zadržavanju. U policiju mu nije saopšten razlog zbog čega je lišen slobode. Istog dana je smješten u autobus u kome je bilo pola lica srpske, a pola muslimanske nacionalnosti, povežen je do Plužina gdje ih je preuzela policija iz Foče. U autobusu je bilo između 45 i 50 lica, a među njima su bili G. N. i Ć. D. Smješteni su u prostorije KPD gdje su boravili od petka do ponedjeljka ujutro, kada su prebačeni u školski centar gdje su proveli ostatak do 7 dana koliko su ukupno bili zadržani i pušteni su da idu.

P.M. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je u periodu od 20.05.1992. godine postavljen za načelnika Uprave milicije MUP-a RCG koju dužnost je obavljao do 13. januara 1993. godine. U upravi milicije postojala su tri odjeljenja i to odjeljenje za Javni red i mir, odjeljenje za bezbjednost saobraćaja i odjeljenje za pogranične poslove. Dan dva nakon stupanja na dužnost njegov prvi susret je bio sa izbjeglicama muslimanske nacionalnosti iz Trebinja, kada je obaviješten da je na Zlatici parkirano 5 autobusa. Obišao ih je i vidio da se u autobusima nalaze lica muslimanske nacionalnosti, žene, djeca a i bilo je i mlađih muškaraca. Konsultovao je M.M. Svima je garantovao bezbjednost i rekao im da radi na tome da ih zbrine. Dva autobusa su smještena u Crnu Goru, a ostali su uz pratnju policije pošli u Novi Pazar. Dva tri dana nakon tog događaja u kabinetu M.M. koji mu je bio šef, a u to vrijeme i pomoćnik ministra unutrašnjih poslova RCG, dat mu telegram iz SUP-a Foča sa spiskom lica koje treba uhapsiti na kom spisku je bilo 168 lica. Čim mu je M. predao telegram to je bio znak da treba da raspiše potragu za tim ljudima. Rekao je M. da to nije njegova nadležnost, jer potraga za licima nije nadležnost policije, rekao mu je da je to vrlo delikatno pitanje i da bi bilo pametno da se konsultuje sa šefovima. Dok su bili u kabinetu došao je ministar P.B. Nakon što je P.B. pročitao telegram i B. je kazao isto što i M. na što je B. dajući telegram M. M. rekao "treba postupiti po ovome". Sjutradan ga je M. ponovo pozvao u kabinet i rekao mu je "stav je da se ovaj telegram raspiše". Kako je M. opet ponovio "ovo je delikatno pitanje i ovo ludilo rata će da prodje", M. mu je rekao "dobro, ok, ovo nije tvoja nadležnost ali ćeš ovo dati B. K." koji je u to vrijeme bio načelnik uprave za suzbijanje kriminaliteta da bi ga on raspisao. Pojasnio je i to da je to za njega bilo delikatno pitanje sa razloga što je muslimane trebalo predati srbima. Zna da je telegram pošao prema B.K. Šta se dalje dešavalo vezano za ovaj telegram nije mu poznato. Nakon par dana zajedničkom naredbom komandanta druge armije vojske JNA generala P.S. i ministra MUP-a postavljen je za rukovodioca Republičkog operativnog štaba i operativnih štabova u Opštinama za razoružanje paravojnih formacija, oružanih stranačkih grupa uz primjenu zakonskih mjera i postupaka. Tri mjeseca je bio na zadatku u Pljevljima. Sjeća se da je došao još jedan telegram MUP-a Republike srpske mada sa sigurnošću ne može tvrditi koji je od ova dva telegrama stigao prvi kojim je traženo da se sprovedu lica srpske nacionalnosti koja su sa područja Republike Srpske, a sa razloga jer se radilo o mobilizaciji istih kako bi se odazvali vojnim vlastima Republike Srpske. Taj telegram mi je lično dao M. M. rekao mu da ga tehnički obradi i da ga po njegovom ovlaštenju i naredjenju proslijedi centrima i odjeljenjima bezbjednosti RCG. M. M. mu je dao sugestije kako da se telegram napiše i on je napisao svaku riječ koju mu je M. izdiktirao, pa nakon što je telegram sačinjen uputio ga je svim Centrima bezbjednosti i odjeljenjima bezbjednosti, a ispod imena i prezimena M.M. stoji po ovlaštenju tako da je on na telegramu stavio svoje ime i prezime. Telegram je zaveden mada se ne može sa sigurnošću izjasniti da li u kabinetu M.M. jer ako ide van zvaničnog radnog vremena kada

u kabinetu nije sekretarica onda se zavodi u dežurnoj službi. Jedan primjerak poslao je i M.M. što je bio znak da je njegov nalog ispoštovan i da je dat nalog da se uhapsu srbi koje potražuje MUP R. Srpske. Postupio je po ovom drugom telegramu sa razloga što su se i u Crnoj Gori hapsili ili potraživali ljudi radi izbjegavanja vojne obaveze pa ništa strašno nije vidio u tome da se srbi zbog vojne obaveze vrata u B i H. Kada je u kabinetu kod M. razgovarano oko telegrama kojim su traženi muslimani bili su prisutni on, M. i B., a kada je obavljan razgovor vezano za telegram kojim su traženi srbi bili su prisutni on, M., Ministar B. i Ž. Š. koji je bio načelnik odjeljenja za pripreme u ministarstvu. Telegram, koji je stigao iz Foče, bio je naslovljen MUP-u na ruke ministru. Na tom spisku najveći broj lica su bili muslimani. Na telegramu nije pročitao razlog zbog čega ova lica treba da budu uhapšena jer sobzirom da nije njegova nadležnost, telegram nikada nije pročitao do kraja. Na telegram koji je stigao iz Sarajeva kojim su potraživani srbi dok je razgovarao sa M. pravio je i belješke na tom aktu, a to su ustvari bila pitanja koja je postavio M. i na istom piše "kome da se predaju, na koji telefon da se javi", a i evidentirao je i ono što mu je M. kazao da napiše da se preko Crvenog krsta iskontrolišu sva lica koja pripadaju ovoj depeši i da se tako postupi. Logično je bilo da se u telegramu napiše ko će koordinirati akciju ali ta pitanja M. M. je prećutao, jer da je on samoinicijativno napisao telegram sigurno bi naveo lica koje će koordinirati akciju. Dok je bio načelnik Centra bezbjednosti Podgorica primio je na stotine telegrama i ako je telegram naslovljen načelniku CB-a on ga mora i dobiti, jer je dežurna služba u obavezi bez obzira koje je vrijeme dana ili noći da ga obavijesti o prispjeću telegrama a ako na telegramu piše oznaka DX to je oznaka hitnosti. Ništa mu nije poznato vezano za realizaciju ovog telegrama.

Naveo je i to da prilikom prvog saslušanja pred istražnim sudijom nije naveo dva detalja koja su mu sa sadašnjeg stanovišta bitna, a to da je 02.06.2008. godine pozvan od bivšeg kolege B. R. da se vide u Hotelu Ljubović kada mu je isti predao 3 papira koje je on posle 18 godina ponovo vidio, a to su bili telegram koji je stigao iz B i H, telegram koji je upućen svim centrima i OB da se sprovede akcija privodjenja srba vojnih obveznika i treći telegram kojim se akcija obustavlja, prenio mu je poruku M. M. da sve treba usmjeriti prema P. B. jer da nije mrtav bio bi u Hagu. Godinu dana prije nego je saslušan kod istražnog sudije sastao se sa M. M., po njegovom pozivu i u razgovoru koji su obavili u blizini kliničkog centra M. ga je pitao da li se na sudjenju može pozvati na njega našto mu je on odgovorio "ne bi bilo dobro, ti znaš moj stav i moj i tvoj razgovor povodom deportacije muslimana". Da ga je tada poslušao ne bi se desilo što se desilo. Nije mu poznata nikakava aktivnost B. B. u predmetnoj akciji, a kada je sa M.M. razgovarao kod kliničkog centra on mu je rekao "ti znaš da je ovu akciju sprovodila DB našto mu je on odgovorio "ja ne znam ništa o tome".

H. D. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da mu nije ništa poznato vezano za predmetni događaj a da je krivičnu prijavu protiv G.S. kao advokat po punomoćju koje je dobio od vlastodavca M. S., napisao po njegovom kazivanju. M. mu je dao i broj telefona Č. E. koga je on pozivao i ovaj mu je rekao da ga to ne interesuje. Imao je osjećaj da je čovjek koji mu je predao punomoćje instruiran od nekoga ko je znao da je on imao sukob sa G. koji sukob je lične prirode jer je protiv njega vođen predkrivični postupak zbog krivičnog djela falsifikovanje isprave - punomoćja, a po prijavi službe na čijem čelu je bio G.S. Nikada B. N. nije rekao da je iz osвете protiv G.S. podnio prijavu.

N. K. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je u vrijeme kritičnog događaja radio u CB Herceg Novi na poslovima i zadacima višeg inspektora za poslove odbrambenih priprema i DSZ. Neposredni pretpostavljeni mu je bio I.M kao načelnik centra. Nije učestvovao u predmetnoj akciji jer nije dobio naredjenje da u istoj učestvuje. Nije mu ništa poznato u vezi akcije jer to i nije djelokrug njegovog rada. U prirodi svog

posla nije imao kontakte sa službama javne i državne bezbjednosti.

B. S. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je početkom 1993. godine izabran na mjestu potpredsjednika Skupštine RCG. Njegov posao kao potpredsjednika je bio ono za što ga ovlasti predsjednik Skupštine. Po proceduri poslanička pitanja se postavljaju usmeno a ukoliko poslanik ili grupa poslanika želi postaviti pitanja nadležna ministru odnosno predsjedniku Vlade onda se moraju postaviti pismeno i ista idu preko predsjednika Skupštine. Bio je ovlašćen da u ime predsjednika takva pitanja notira i proslijedi nadležnom ministru ili predsjedniku Vlade. Pretpostavlja da je po istom osnovu pitanje grupe poslanika vezano za predmetni događaj proslijeđen nadležnom ministru koji je u to vrijeme bio N. P. Sa tog razloga odgovor na poslaničko pitanje proslijeđeno je na njegovo ime, a potom saglasno poslovniku, podnosiocima pitanja. Detalje oko predmetne akcije saznao je kada je dobio odgovor na poslaničko pitanje. Nema saznanje ko je naredio akciju kao ni ko je obustavio istu. Odnos SRJ prema novo formiranim odcijepljenim državama jasno je deklarisan u deklaraciji donijetoj 27. aprila 1992. godine.

M. R. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je u to vrijeme bio zamjenik načelnika prve uprave službe DB MUP-a RCG, da mu nije ništa poznato u vezi predmetne akcije jer je bio zadužen da organizuje bezbjedonosne mjere vezano za jedan šahovski meč na Svetom Stefanu Fišer - Spaski. Rukovodilac sektora u svom radu ima dozu samostalnosti može da saradjuje sa operativnim centrima, a da njega kao načelnika o tome ne obavještava.

Ć. Z. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je radio u CB Herceg Novi na poslovima i zadacima policajca a neposredni starješina mu je bio komandir stanice Š.M. Sobzirom da je kao sportski radnik vodio djecu KK Primorje to se nakon treninga priključivao M. J., a da prethodno nije direktno išao u centar. J. mu je saopštio da ima naredjenje da se privedu lica sa područja B i H i to muškarci. Privodili su lica i muslimanske i srpske nacionalnosti, radi obavljanja informativnog razgovora. Kada privedeno lice preda dežurnoj službi sa njim gubi svaki kontakt. Privodjenje je trajalo dva - tri dana.

O. M. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je u to vrijeme bio kriminalistički tehničar čiji je načelnik bio B. M. koji mu je rekao da je stigla depeša iz Podgorice i da se ta depeša odnosi na sva lica, sa područja B i H, koja su vojno sposobna bez obzira na nacionalnost i da ih treba privesti u CB Herceg Novi. Ne može se sjetiti da li je učestvovao u ovoj akciji, ali se sjeća da je nakon akcije u ponedjeljak ispred CB-a vidio autobus i pored autobusa lice po prezimenu G. koji je u Herceg Novom živio od 1987. godine. Kada ga je pitao šta radi tu rekao mu je "ne znam priveli su me, moram i ja ići". Što se tiče Herceg Novog, misli da je akcijom rukovodio D. T.

K. N. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je radio kao vodja sektora u CB Herceg Novi i to uniformisani sastav policije koji pripada javnoj bezbjednosti i bio je zadužen za teritoriju Igalo. Naredjenje mu je mogao izdavati samo komandir stanice za JRM to je bio Š.M. Privodjenja su lica sa područja B i H, bez obzira na nacionalnost, koja su boravila na području Herceg Novog, a koja nisu imala prijavljeno boravište. Ta lica su starosti od 18 do 60 godina. Po naredjenju Š.M. i on je učestvovao u toj akciji. Š.M. im je rekao da je telegram došao iz Podgorice od visokog funkcionera MUP-a pominjao je ministra. Telegram nije vidio, a naredjenje nije smio odbiti. Po pravilima službe ni jedan službenik ne smije odbiti naredjenje pretpostavljenog, osim ako se radi o izvršenju krivičnog djela. Zadržavanje lica mogao je da naredi onaj ko je naredio njihovo privodjenje, konkretno Š.M. Na glavnom pretresu je pojasnio da Š. nije pomenuo da je telegram stigao od ministra i da je to greškom konstatovano na zapisniku.

R. A. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je radio kao saobraćajni policajac u CB Herceg Novi kada ga je, iz dežurne službe, dok se on nalazio u Meljinama u saobraćajnoj patroli pozvao kolega, rekao mu da uzme pušku i da prati autobus u kome se nalaze građani srpske nacionalnosti i da ih preda vojnoj kasarni u Nikšiću. Rečeno mu je da srbi koji su izbjegli vojnu obavezu u Bosni treba da budu vraćeni, njihovih vojnim organima. Sa njim je skupa bio policajac R. Z.. U autobusu je prepoznao lice po imenu G.. Kada su došli u kasarnu Nikšić rečeno im je da je to neka greška i nijesu dali da autobus udje u kasarnu. Kontaktirao je dežurnu službu u Herceg Novom kada mu je rečeno da ide za Trebinje. Kada su došli u kasarnu, u Trebinju je napravljen popis putnika. Rekli su im da izadju iz autobusa i vidio je da je nakon toga bar pola od njih napustilo krug kasarne. Nakon povratka iz Trebinja, na patrolnom listu napisao je da je tog dana bio u Trebinju u pratnji autobusa, po nalogu dežurne službe. Kada su na terenu zadatak primaju preko dežurne službe i dužni su da ga izvrše, ukoliko ne predstavlja krivično djelo.

B. V. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je u maju mjesecu 1992. godine radio u CB Herceg Novi kao zamjenik komandira stanice milicije. Za vrijeme vikenda u maju mjesecu išao je na Žabljak i nakon jednog vikenda u ponedjeljak kada je došao na posao pošao je kod načelnika I. vezano za službenu konsultaciju. Vidio je da je ljut i rekao je "kako Vi to hapšenje vršite bez mog znanja". U tom momentu nije znao o čemu govori, izašao je iz njegove kancelarije i pošao kod D. T. koji je bio načelnik za Javnu bezbjednosti i pitao ga je zašto je Ivanović ljut, zbog nekog hapšenja, našto mu je T. odgovorio " šta ima da se ljuti mi smo postupili po depeši koju je potpisao P. B.". Pokazao mu je depešu i vidio je potpis P. B.. Ko je akcijom rukovodio iz vrha MUP-a, ne zna, a pričalo se da je akcijom rukovodio M. M.. Depeše su dolazile teleprinterom ako nijesu povjerljive a ako su bile povjerljive dolazile su šifrovane pa ih šifrant dešifruje i dostavlja ih onome kome su naslovljene. Prije nego što se desila predmetna akcija u Herceg Novi su počele da stižu izbjeglice pa jednom prilikom dok je bio dežurni ispred policije se bilo okupilo oko stotinu lica pa je kontaktirao načelnika I. i pitao ga šta će sa licima jer je počela da pada kiša našto mu je on rekao da ih pusti u restoran. Nakon što je završena akcija iz Foče su dolazili J.G. i izvjesni Č. koji je bio komandir policije. Bili su naoružani i htjeli su da hapse po Herceg Novom u čemu ih je spriječio i saopštio im da ako neko treba da se hapsi da preko ministarstva pošalju depešu nakon čega su se vratili. Misli da je predmetna akcija išla preko D.T. i pomoćnika ministra M.

K. B. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je obavljao funkciju načelnika uprave za suzbijanje kriminaliteta za područje RCG. Svi poslovi obavljali su se preko Uprave za suzbijanje kriminaliteta na nivou Crne Gore u saradnji sa operativcima i načelnicima Odjeljenja za suzbijanje kriminaliteta na području Opština odnosno centara ili Odjeljenja bezbjednosti, za svaku Opštinu. Svi poslovi su koordinirani sa jednog mjesta i obavljali su se isključivo uz konsultaciju i znanje ministra ili njegovih pomoćnika. O predmetnoj akciji Uprava za suzbijanje kriminaliteta nije imala nikakvih saznanja niti informacija. U upravi za suzbijanje kriminaliteta postoji služba za pojačan nadzor i potražnu djelatnost koja služba postupa po zahtjevima Interpolu, pravosudja i pronalaženju lica koja se traže zbog izvršenja krivičnog djela. U okviru poslova koje je obavljao nikada nije postupao po zahtjevima kojima su potraživana lica koji su vojni obveznici jer je to bila isključiva nadležnost vojne policije. Uprava na čijem se čelu nalazio nije imala nikakav zahtjev da lišava lica sa područja B i H. Nikada nije učestvovao u izradi bilo kakve informacije po bilo čijem naredjenju. Prisustvovao je kolegijumima gdje je predsjedavao pokojni B., ali nikada na tim kolegijumima predmetna akcija nije bila predmet razmatranja. Nikada nije dobio telegram iz kabineta pomoćnika ministra M. povodom vraćanja muslimana,

a ako bi mu bio upućen telegram isti bi išao preko dežurne službe i bio zaveden u djelovodnik kod sekretarice. Nije se moglo desiti da sekretarica dobije telegram a da on kao načelnik o tome ne bude upoznat. Protekom mjesec ili dva dana saznao je da je akcija sprovedena. Nema nikakva saznanja ko je rukovodio akcijom. Ni jedna služba pri MUP-u ovakvu vrstu akcije ne može da uradi jer je to isključiva nadležnost vojne policije.

Š. Z. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je bio pomoćnik za prekršajnu prevenciju u CB Herceg Novi. Nije učestvovao u akciji ali se sjeća da je ispred CB-a vidio gužvu. Vidio je da je privedeno lice koje se zvalo O. ili se možda prezivalo O., a koji je živio godinama u Bijeloj pa je njegova supruga N. došla kod njega kući, a sa njom je bio vodja sektora J. i molila ih je da urade nešto da ga puste pa su on i J. lično pitali Š.M. da ga pusti i Š. ga je pustio. Ovaj čovjek je ponovo uhapšen. Poznato mu je da se pričalo da je stigla depeša iz B i H da se pominju ljudi koji su za vrijeme ratnih dejstava "okrvavili ruke" kao i lica koja izbjegavaju vojnu obavezu u B i H i da se tamo trebaju vratiti. Nije mu poznato ko je naredio predmetnu akciju ni ko je njom rukovodio.

D. M. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je radio u CB Herceg Novi na poslovima operativne kaznene evidencije i da mu je šef bio B. M.. Jedan put je D. T.pozvao u njegov kabinet, njih 5-6, iz kriminalistike i rekao im da je dobio naredjenje iz Podgorice, putem telegrama, da privedu lica koja se nisu odazvala vojnoj obavezi, a pobjegla su sa područja B i H. Vidio je da T. u rukama drži telegram. Privodili su lica sposobna za vojsku, bez obzira na nacionalnost.

G. A. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je radio u OB Ulcinj kao inspektor za imovinske delikte u Odjeljenju kriminalistike. U OB Ulcinj stizale su depeše iz CB Foča kojim su potraživana odredjena lica, a na kraju telegrama je pisalo lišiti slobode u slučaju pronalaženja. Telegrami su stizali kod starješine organa koji ih nakon toga rasporedjivao i odredjivao ko će po njima postupati. Po naredjenju G. vršio je provjere ovih lica kroz registar potjernica i objava i kroz glasnik potjernica i objava i utvrdio da se nijedno od tih lica ne potražuje. Operativnim radom na terenu došao je do podataka da je neko od tih lica direktor zavoda za zapošljavanje, inspektor u Opštini, predsjednik partije, gradonačelnik Opštine Srebrenica pa je sam sebi postavio pitanje zašto se ta lica potražuju. Njegovo saznanje vezano je 6 osoba koji su lišeni slobode i privedeni u OB Ulcinj. Č. E. je bio šef kriminalističke policije u Goraždu dok je šef kriminalističke službe u Ulcinju u aprilu mjesecu 1992. godine bio V. K.. U kancelariju V. K. zazvonio je telefon, a kako on nije bio tu, on se javio. To je bila druga polovina aprila mjeseca 1992. godine. Javila mu se muška osoba koja se predstavila kao Č. E. i kazao mu je da zove K. jer treba da mu donese neke "varalice "za ribarenje. U priči ga je pitao kako je stanje u Crnoj Gori, misleći na bezbjedonosnu situaciju, rekavši mu da ima vikendicu u Štoju i da bi htio da dovede porodicu radi njihove lične sigurnosti u Ulcinj, jer se u Goraždu pucalo, našto mu je odgovorio da je u Crnoj Gori stanje sasvim normalno, da je bezbjedno, da može doći i da će mu biti drago da se upoznaju i saradjuju po pitanju kriminalistike. Posle nekoliko dana, skupa, sa kolegom Lj. S. pošao je do vikendice Č. E., gdje su pronašli Č. sa svojom porodicom, ocem, majkom, suprugom i dvoje djece. U razgovoru mu je Č. rekao da su srbi iz policije u Goraždu napustili posao, da su to bili njegovi inspektori, pa je saopštio načelniku da ne može raditi u jednonacionalnom sastavu i da će da ide za Ulcinj pa kada se vrate kolege na posao da ga kontaktiraju telefonom i da će se on vratiti na posao. O svemu tome on i L. S. su sačinili službenu zabilješku koju su predali kroz posebni upisnik V. M. koji je to proslijedio načelniku G.. Č. mu je dao svoj broj telefona ako mu nešto treba da ga nazove. Jedne večeri, sjeća se da je to bio petak naveče, telefonom ga je oko pola noći pozvao M. B. koji je bio šef DB u Ulcinju i koji je penzionisan i aktiviran 1992. godine. Pitao ga je da li se kod njega nalazi Č. E. pa mu je

saopštio da nije kod njega, a pitao je B. zašto mu treba našto mu je ovaj odgovorio da treba da identifikuje neka lica. Kada je u ponedjeljak došao na posao, saznao je da je Č. E. deportovan. Posle nekoliko dana Č. ga je nazvao telefonom i zamolio ga da ode do njegove porodice i saopšti im da je sa njim sve u redu. Pošao je ali nije zatekao porodicu Č.. Bračni par G. N. i D. su mu saopštili da su oko pola noći uniformisana lica iz policije opkolili naselje, da je naišao Č. E. i da je zaustavljen, da su mu stavili lisice na ruke, izvršili pretres njega i auta i odveli ga. Posle nekoliko dana sreo je M. B. pitao ga za Č., a on mu je odgovorio kako je on dijelio oružje po Bosni. Polovinom aprila mjeseca 2009. godine Č. E. ga je pozvao telefonom i ispričao mu da je uhapšen, da mu je jedan od policajaca dok se nalazio u policiji kazao "Ubi se da te ja ne ubijem". Da je od strane jednog visokog policajca udaren jednom palicom po kičmi da je dva dana lisicama bio vezan za radijator i da ga je komandir stanice policije tupim dijelom rokovnika udario po vilici i da mu je polomio vilicu i nekoliko zuba. Sredinom maja mjeseca telefonom ga je pozvao G.S da dodje kod njega u kancelariju, a pored G. je bio načelnik odjeljenja Ulcinj B. S.. Načelnik G. mu je rekao da uzme zapisnik i da izvrši pretres kuće lica koje je izbjeglo sa područja B i H, P. A., jer je isti kako mu je kazao G. pun oružja i da to uradi sa ljudima iz službe DB. Kako je i B. S. potvrdio da je ovaj pun oružja povjerovao mu je pa je, skupa, sa B. pošao u naselje Štoj. B. mu je saopštio da je kuća pod prismotrom pa je dolaskom primjetio tri operativca službe DB. Prišao im je B. M. i kazao im da P. nije tu. Sačekali su u kafani kod D. V., pa kada je naišao P., on i B. su ga presreli, legitimisali, ušli u njegovu kuću i pretresli, ali nisu ništa našli. Kada su krenuli da idu neko od operativaca DB je rekao da je on njima potreban. On i B. S. su se vratili vozilom, a šta je sa P. bilo i da li je privodjen, ne zna a kasnije je čuo da je likvidiran na području Trebinja. Dalje mu je poznato da su u kući K.M. bile smještene četiri porodice i to porodica H. M., H. E., L. M., dok se četvrtog prezimena ne sjeća. K. mu je rekao da je došla policija, da je bila mučna situacija, da su lišeni slobode i da je bilo puno krvi na stepeništu. K. mu je ispričao da ga je kontaktirao H. M. i rekao mu da su trojica od njih strijeljana, a da je on ostao živ. K. mu je rekao da su isti prenoćili u OB Ulcinj, nakon čega su odvedeni za CB Bar. Sve to je organizovao i rukovodio, iz svoje kancelarije G.S, jer ništa nije moglo biti radjeno bez njegovog znanja i naredjenja. Zapazio je da je u tom periodu kod G. dolazio komandant specijalnih jedinica sa Pala, a zapazio je da se jednom prilikom ispred zgrade policije u Ulcinju okupilo petnaestak lica i primjetio je kako kod G. ulazi jedan čovjek krupnije gradje, a kasnije je povezao s obzirom da se pričalo o vojvodi Šumaru iz Foče, da je to taj Šumar. Poznato mu je i da je C. Dž. imao jako puno neprijatnosti, da je više puta privodjen u policiju zbog toga što je formirao humanitarno društvo za pomoć izbjeglicama. Naveo je i to da u njegovoj karijeri nije zapamtio da je nekada neko u prostorijama policije zadržan po naredjenju službenika DB. Sjeća se da je Č. u prvom navratu bio priveden od strane radnika DB B. S. Nakon provjera u Javnoj bezbjednosti je prosljedjen DB- u, i B., koji ga je nakon saslušanja, pustio. Naveo je i to da je i njegov sin bio maltretiran od strane S. G., a radio je po potragama u OB Ulcinj i četiri godine bez posla i da je sud presudio da se vrati na posao.

M. M. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je bio policajac u CB Herceg Novi i da mu nije ništa poznato u vezi predmetne akcije.

O.S. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je bio zaposlen u službi DB kao jednom od resura MUP-a RCG pri Prvoj Upravi i bio je načelnik od jedne od uprave službe koja služba je imala za zadatak da prati odredjene aktivnosti usmjerene protiv državnog uredjenja. Predmetna akcija je izvedena da što manji broj ljudi zna o njoj i da što manji broj ljudi učestvuje u njoj zbog čega je smatrao izdvojenom akcijom jer o njoj nije znala većina ljudi, uključujući i njega. Nakon što se u akciji govorilo u Skupštini Crne

Gore pozvao ga je R. M. koji je tada bio načelnik Prve uprave i njemu prvi pretpostavljeni a na kom sastanku su bili N. P., B. B. i R. M.. Na sastanku mu je rečeno da će biti u sastavu parlamentarne komisije kao predstavnik MUP-a koji treba da istraži okolnosti pod kojima se akcija odvijala. Komisija je bila u sastavu D. kao predsjednik komisije, L., J. R. i Đ.. U kancelariji u kojoj su se nalazili P.B. i M. rečeno mu je da pribavi podatke slanjem telegrama svim centrima i Odjeljenjima bezbjednosti kojim je traženo da se odgovori ko je sve u akciji učestvovao, ko je naredio, koliko je ljudi lišeno slobode i predato, po čijem nalogu, na čiji zahtjev. Mogao je da traži informacije samo od službe DB i to pojedinačno po centrima. Sve telegrame koje je poslao bili su naslovljeni rukovodiocu službe. Počele su da pristižu informacije iz svih centara i odjeljenja bezbjednosti i u tim informacijama je pojedinačno nabrojano koja su lica lišena slobode, koliko je lica i gdje predato organima Republike Srpske. U svim informacijama je navedeno da je postupano po depeši koja je došla od strane MUP-a. Te informacije u vidu telegrama pristizali su na njegovo ime jer je on bio član komisije. Sve pristigle informacije su čuvane u posebnom dosijeu. 1994. godine je pošao u penziju tako da ne zna šta se sa dosijeom dešavalo. Sa sadržajem prispjelog materijala upoznao je P., B. i M.. Nesumnjiv zaključak, koji je on mogao da izvede, je da je postojao dogovor nekoga iz MUP-a RCG i ljudi iz MUP-a B i H ili Republike Srpske vezano za ovu akciju. Tvrdi da je u ovoj akciji učestvovala i JB i DB, a što se može vidjeti iz depeše. U telegramima koji su stizali kao odgovor nije navedeno ko je naredio izvodjenje akcije. Kako se u informacijama pominjala depeša pošao je u kancelariju kod Ž. S. sa ciljem da sazna sadržinu i autora te depeše. Ž. je tada bio šifrant i čovjek koji obradjuje depešu i sjeća se da mu je Ž. rekao da je depeša povučena, a na njegovo pitanje ko je povukao depešu odgovorio je "ovi odozgo". S. Ž. mu nije rekao sadržaj depeše koja je povučena, jer se pozvao na državnu tajnu. Povodom rada komisije sačinjena je informacija koju je dostavio ministru nakon čega je ministar sačinio informaciju i dostavio je Skupštini. Stoji iza svega što je napisano u informaciji jer je to ustvari bio sadržaj telegrama koje je dobijao. Nakon što mu je prezentirana informacija o preduzetim mjerama prema raseljenim licima sa područja B i H naslovljena MUP-u RCG SDB Prva uprava Podgorica od 02.07.1992. godine svjedok je naveo da je moguće da je to informacija koju je sačinjavao i dostavio ministru. Na šestoj strani informacije navedeni su inicijali lica koji piše informaciju i lica koje kuca informaciju. Nakon što su mu prezentirana dva telegrama naslovljena njemu, a potpisana od strane M. i to telegram br. 10-326 od 01.07.1992. godine i telegram br. 10-328 od 02.07.1992. godine, naveo je da su to telegrami koje je dobio od M., a na osnovu kojih je između ostalih sačinio informaciju. Na glavnom pretresu je naveo i to da sobzirom na obim izvodjenja ove akcije, a to da je učestvovala cijela operativna struktura MUP-a CG, da je sa njom zahvaćen veliki broj lica, da je deportovano nekoliko desetina lica, da akcija nije mogla da bude organizovana bez učešća rukovodioca sa posebnim ovlašćenjima i bez znanja ministra, njegovih zamjenika, dva rukovodioca operativnih službi. Objašnjavajući razlike u svojim iskazima vezano za broj lica koja su učestvovala u akciji naveo je da mu je jako teško da precizira sve ko je učestvovao u akciji. Na glavnom pretresu je naveo i to da je informaciju tražio i od službi DB i od službe JB a objašnjavajući razlike u svom iskazu pojasnio je da je istražnom sudiji kazao da je informacije tražio samo od službe DB jer je bio rukovodjen time što je bio radnik DB-a.

C. S. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je u maju 1992. godine bio inspektor za suzbijanje opšteg kriminaliteta u CB Herceg Novi. Sjeća se da su pred kraj maja, da je to bio petak na subotu između 21 i 22 sata, preko dežurne službe CB Herceg Novi pozvani svi linijski inspektori kao i vodje sektora, dvadesetak policajaca, da dodju u centar. Kada su se javili u dežurnu službu rečeno im je da se jave D. T. . U kancelariji su bili D. T. i B. M.. T. im je saopštio da je dobio telegram od ministra unutrašnjih poslova P.

B., a i sam je vidio da je telegram potpisan od strane P. B.. Telegram je bio teleprinterski i šifrovan. Na osnovu dugogodišnjeg iskustva zna da je telegram bio šifrovan bio je formata 40 x 60, poduži list koji se koristi u rad teleprintera i to je tajni list i u rolni. Vidio je da u naslovu piše svim centrima bezbjednosti. Telegram po pravilima službe dobija načelnik, a ako je načelnik odsutan dobija ga njegov pomoćnik za javnu bezbjednost koji je po pravilima službe dužan da obavijesti načelnika centra. Kazao im je da provjere sva lica koja nemaju prijavljeno prebivalište i boravište i da se privedu u centar. Sva lica koja su pronađena i zadržana u prostorijama dežurne službe i njihovog restorana. Sjutradan kada je došao na posao lica su bila u CB i u dežurnoj službi se komentarisalo da će biti deportovana u Bosnu.

L. N. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je bio policajac u CB Herceg Novi i u ličnom obezbjeđenju načelnika CB Herceg Novi M I . Dobro se sjeća da se radilo o vikendu kada je izvedena akcija. I je povezao službenim vozilom u petak za Podgoricu gdje su stigli oko 17 sati, a u ponedjeljak ujutro u 5,30 uzeo je I. u Podgorici i povezao ga u Herceg Novi, gdje su stigli u jutarnjim satima. U vozilu nije pominjana nikakva akcija tako da je njegova procjena da Ivanović o akciji nije imao pojma. Nakon što je ostavio I. u centar povezao je vozilo da se popravi i da ga opere pa je svratio u kafani na piće i sreo kolegu Ć. Z. koji mu je rekao da su imali puno posla za vikend da je stigla naredba iz Podgorice da se kupe vojni obveznici sa područja B i H od punoljetstva pa do 60 godina. Rekao mu je da mu je bilo teško jer su žene plakale, a da su im oni objašnjavali da će sve biti u redu pošto se jave u vojne jedinice B i H. kada je negdje oko 14 sati u razgovoru o tome informisao I. on je odmahnuo glavom i rekao da je i on nešto čuo, ali da o tome više nisu pričali. Njegovo vidjenje je da je D. T. bio načelnik u sjenci i da je on sa svima rukovodio i sve organizovao. Siguran je da I. nije rukovodio, niti komandovao, niti koordinirao akciju.

T. B. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je radio kao policajac u Ulcinju, da mu nije ništa poznato o predmetnom događaju. Nije učestvovao u privodjenju ili zadržavanju bilo kog lica vezano za ovaj događaj, niti je od bilo koga pa ni od G.S. dobio naredjenja, a narediti se može samo da se naredjenje zavede u knjigu dežurne službe, a dežurna služba u pisanoj formi izdaje naredjenja, da se ne može usmeno naredjivati, jer i usmena naredba se zavodi u knjigu dežurne službe i patrolne listove.

G. M. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je u maju mjesecu 1992. godine bio na dužnosti načelnika bezbjednosti u mornaričkoj pozadinskoj bazi u Kumboru te da ni on, ni njegovi pomoćnici ili bilo koji pripadnik jedinice u kojoj je bio, nije imao nikakve veze sa operacijom koju zovu deportacija ljudi iz Bosne i Hercegovine. Još u to vrijeme čuo je da su lica sa područja B i H dovodjena u policijsku stanicu i vraćena nazad u B i H. To je čuo kada je saznao da je njegov rođak T. B. priveden u stanicu policije. Pošao je u CB Herceg Novi da se informiše o njemu ali mu je rečeno da ne može doći ni do T. ni do Š. Vidio je T. u autobusu sa još puno ljudi. Protekom dva tri dana kod njega je došao T. B. i ispričao mu da su ih odvezli autobusom prema Užicu i da su njega i još nekolicinu izbacili iz autobusa, tačnije da su izbacili srbe i da su mu oduzeli prsten. U maju mjesecu 1992. godine nije se susretao sa M. Š. koji se preziva S. i koga zna od ranije ali ga je gledao tokom septembra i oktobra mjeseca 1992. godine kada je dolazio kamionom, kao snabdjevač, da preuzme hranu od vojske za potrebe Republike Srpske.

B. M. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je od proglašenja neposredne ratne opasnosti bio u rezervnom sastavu SDB i da je bio baziran u Ulcinju. Neposredni pretpostavljeni mu je bio B. S. Osnovni cilj rada njegove službe je bio da dokumentuju i otkriju određene stvari koje su se ticale bezbjednosti jer je u Crnoj Gori bila dramatična

situacija, proglašena neposredna ratna opasnost, a zadatak službe je bio da na terenu utvrdjuje šta se dešava kroz neposredne kontakte sa ljudima jer je prijetila opasnost da se ratni požar iz Hrvatske, preko Albanije proširi na Crnu Goru i da ne dodje do bratoubilačkog rata. Nikada nije vidio nikakav telegram kojim je tražena deportacija u B i H, a poznato mu je da je na prostoru Ulcinja bio smješten jedan broj izbjeglica. Sva naredjenja dobijao je od S. M. koga je usmeno obavještavao o preduzetim aktivnostima. Nikada mu S. nije izdao nikakvo naredjenje, niti je S. imao uvid u njegov rad. Čuo je za lica B. J. i Č. E. ali ih nikada nije vidio i to od organa vojne bezbjednosti koji su djelovali na terenu, tačnije od I. D. koji više nije živ i koji je ova lica pominjao u kontekstu nekog masakra koji se desio na području Goražda nad pripadnicima vojne policije. Neko od kolega iz službe DB tražio je od njega da nazove A. G. jer su imali saznanje da je Č. kod njega na ručku pa je pozvao A. i kazao mu da kaže Č. da se javi u SUP. Nije mu poznato da li je Č. postupio po tom zahtjevu i javio se u SUP. Nije mu poznato da je B. J. privodjena u MUP, a nakon što mu je prezentiran podatak iz dnevnika događaja gdje je za dan 18/19.05.1992. godine u 22,30 časova konstatovano da je po njegovom naredjenju privedena B. J. naveo je da je to fiktivno napisano jer po njegovom naredjenju B. J. nije privodjena.

P. S. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je u maju mjesecu 1992. godine radio u CB Herceg Novi kao inspektor za krvne i seksualne delikte te da se sjeća da je negdje oko 14,30 časova kada je došao u kancelariju čuo daktilografinju T. kako govori noćas u 8 sati svi inspektori kod D. T.. U 20 sati pošao je u kancelariji T., gdje je zatekao T. i dvojicu kolega iz kriminalistike. Pitao je D. što ih je zvao a on mu je rekao "brato noćas treba da privodimo neke muslimane". Pitao ga je kakve muslimane, a on mu je rekao "muslimane iz Bosne koji su po gradu, puni su zatvori A. I., mi treba da ih predamo, a oni će ih tamo razmijeniti za srbe koji su u A. zatvorima i mi treba da ih predamo srpskim vlastima". Pružio mu je depešu, a to je bilo parče papira formata A4 i rekao mu ovo je depeša ministra B., koji naredjuje da to radimo. Nije pažljivo čitao sadržinu kompletnog telegrama, izuzev rečenica koje su bile podvučene i u kojima je pisalo "uhapsiti muslimane iz B i H" starosti od 18. do 80 godina i predati ih tamo gdje srbi drže vlast u Bosni. U potpisu je bio P. B. Nije vidio kome je naslovljen telegram. Taj tekst je bio otkucan na teleprinteru, kao telegram. Pitao je T. gdje se nalaze muslimani, a on mu je rekao da su kuće locirane. Pretpostavlja da je kuća locirana od strane radnika službe DB koji su podatke dostavili T. koji je rukovodio akcijom, i ako nema nikakvih konkretnih saznanja da su operativci dostavljali podatke D. T., jer mozak operacije je bila služba DB, a to smatra iz razloga što se ne može ozbiljna i obimna akcija, kao ta, izvesti bez znanja službe DB. T. mu je rekao da ima dvojicu kolega kao pomoćnike. Jedan od pomoćnika mu je bio njihov policajac R. M., dok je ovaj drugi bio u maskirnoj glibavoj uniformi. M. je imao patrolni list koji je trebao da popuni. Sjeli su u službeno vozilo i prema informaciji koju mu je dao T. pošli su prema samačkom Hotelu Prvoborac, kada su došli nagnulo je tridesetak ljudi koji su počeli da viču, tu su turci balije, vodite ih, pokazajući im kuću gdje su inače bili krenuli. Došao je na vrata te kuće, neko mu je otvorio vrata pa je ušao i vidio krupnog čovjeka starosti 57 do 58 godina sa vidnim rezom na grudima, a jedna žena ga je čistila peškirom jer se preznojavao. Pitao ga je šta mu je, a on mu je rekao da je skoro u Beogradu ugradio bajpas. Ovaj koji je bio u maskirnoj uniformi izvukao je jednog muškarca ispod kreveta a jednog je našao na balkonu izmedju cvijeća. Rekao im je, da sobzirom da su bila trojica, da je dovoljno da ova tri lica privedu. Kazao je M. da ovog bolesnog povede u Dom zdravlja da se ljekar izjasni dali može da putuje i da mu da potvrdu, dok su ova dvojica pošla za njim. Od njih je uzeo podatke, imena, datume rođenja i sačinio zapisnik. Ušao je u dežurnu službu u kojoj je vidio puno ljudi raznih uniformi, vojske, policije, paravojske, maskirnih uniformi, smrdjela je rakija šljivovica to je

bila polupijana družina. Pitao je gdje su privedena lica i rečeno mu je da su u restoranu. Sišao je u restoran i vidio je dvije grupe ljudi koje čuva jedan policajac sa automatskom puškom. Pitao ga je ko su to ljudi, a on mu je odgovorio za jednu grupu da su srbi, za drugu da su muslimani, da idu za Bosnu i to srbi da ratuju, a muslimani da budu razmijenjeni. Tražio je nekoga od rukovodećeg kadra, ali nije našao nikoga ni iz Državne ni iz Javne bezbjednosti. Nikoga od radnika Državne bezbjednosti tu noć nije vidio u CB Herceg Novi. Kada je sve to vidio odlučio je da ovoj dvojici, koju je priveo, kaže da idu. Pustio ih je da izađu na sporedni ulaz, koji uveče koriste čistačice. Kada je izašao ispred zgrade CB-a vidio je onog bolesnog kako u ruci drži potvrdu, rekao mu je da pazi dobro tu potvrdu i ako policija dodje ponovo po njega da kaže da je već privodjen i da su ga oslobodili. Ljude koje je tu noć priveo za istima nisu bile raspisane potjernice, to su sve bili porodični ljudi, a lica koje je imalo zdravstvene probleme do unazad 5-6 godina dok nije umro stalno se javljalo jednoj porodici u Meljinama. Nije mu poznato da je neko od radnika CB odbio naredjenje jer i da se sanazalo šta je on uradio zatvorili bi ga. Dalje je naveo da se ovakva akcija nije mogla raditi bez znanja državne bezbjednosti. Ovu akciju je mogao da naredi vrh policije, neko od članova užeg kolegijuma, ministar, njegov zamjenik i pomoćnici po Javnoj i Državnoj bezbjednosti. Tu večer kada su vršili privodjenje sa njim nije bio niko iz Državne bezbjednosti. Po pravilima službe njima iz Javne bezbjednosti ne mogu izdavati naredbe službenici iz Državne bezbjednosti. Nakon što mu je pokazan telegram br. 14-101 od 23.05.1992. godine i telegram br. 04-1375 od 31.05.1992. godine kazao je da prvi put vidi te telegrame i da to nisu telegrami koji su bili kod D. T.. Posle petnaestak dana čuo je priče među kolegama da ljude koje su oni otpremili za Bosnu su ubijeni. To ga je mnogo pogodilo, rekao je da je to sramotna akcija, da to neće prećutati, radio je još godinu dana kada je dobio rješenje o prestanku radnog odnosa. Unazad 4-5 godina iz vrha policije dobio je informaciju da je predmetna dokumentacija uništena odnosno da je nestala. Depeša koja je bila potpisana od strane B. bila je sigurno u 40 primjeraka, a konkretno zna da je u CB Herceg Novi jedna bila u službi Državne bezbjednosti jedna u službi Javne Bezbjednosti, takodje i u Kotoru i u Tivtu, jedna u službi JB, a jedna u službi DB.

R. E. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da se u njegovoj kući tokom marta ili početkom aprila 1992. godine bila smještena lica B. A. sa suprugom H. i sinovima E. i E., B. A. sa suprugom B. i ćerkama A. i N., B. E. sa suprugom H. i kćerkama N. i E., H. H. i H. M. sa sestrom B. i njenim suprugom A. B., Č. N. sa djecom I. i M. i F. I. sa N. i N.. Došli su u Crnu Goru jer se već šušalo da može doći do sukoba, a prijatelji Srbi su im sugerisali da napuste Srebrenicu. 23.05.1992. godine došao im je u posjetu u Herceg Novi jer je on tada živio u Plavu i pošao je na večeru sa B. A. i I. F. kada je primjetio J. M. zv. Ž. koji je iz Srebrenice i koga poznaje iz vremena dok je radio u Srebrenici i poznato mu je da je on bio član SDP-a u Srebrenici, a opisao ga je kao čovjeka manjeg rasta i povijenog u ramenima. Kada se tu večer vratio kući žene koje su bile smještene u njegovu kuću su mu saopštile da su povedeni B. A., B. E. i H. H., a njihove žene su mu rekle da su u SUP-u vidjele J. M. i da su privedeni od strane radnika SUP-a sa kojima su bila vojna lica u civilnim odjelima i to M., koji je radio u Kumboru u Herceg Novom i koji je prije nego što su lišeni slobode, dolazio, pozivao telefonom i kontaktirao da vidi jesu li još uvijek tu, gdje su bili smješteni. Skupa sa B. A. pošao je u pravcu Herceg Novog da bi u policiji vidio zbog čega su ova lica povedena, kada je u blizini stanice policije zaustavljen pa su privedeni i on i A. Vidio je u jednoj prostoriji B. B. i H. kako su rukama naslonjeni na zid. Zadržali su ih 4-5 sati kada je došao jedan policajac i jednog po jednog odvodio da bi ih legitimisao. Njega su nakon što su ga legitimisali pustili da ide kući. Sjutradan je pošao da traži D. T. da vidi šta je sa ovim licima ali ga nije našao. Dolaskom u Plav policajac iz Plava, C. Š. mu je kazao E. stigla je depeša " sklanjaj ljude iz kuće" što je on

i uradio. C. mu je rekao da je to depeša MUP-a RCG jer je on radio upravo na prijemu telegrama i pošte. U razgovoru sa M. B. koji sastanak im je omogućio A. D.. Momir mu je rekao kada ga je pitao za ova lica "ovo je jedna velika greška države Crne Gore i vidio mu je suzu na licu". Kazao mu je da je, na nesreću, većina tih ljudi stradalo. Kada je pitao D. T., posle godinu dana, šta se desilo sa ljudima da bi bar znao gdje su im kosti T. mu je rekao mi smo ih isporučili za razmjenu.

K. N. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je radio kao policijac u CB Herceg Novi kao uniformisano lice pri sektoru JB. U maju mjesecu sjeća se da je bio neradni dan, negdje oko 22 sata naveče dobio je poziv da se javi u kabinet načelnika za javnu bezbjednost pokojnog D. T.. Tamo je bio i B.M. koji je bio načelnik kriminalističke službe. Bilo ih je desetak i više i to uniformisanih policajaca i službenika kriminalističke službe. Nije vidio nikoga od radnika službe DB. D. T. je ispred sebe držao telegram i saopštio im da je stiglo naredjenje da se privedu lica, bez obzira na nacionalnost, koja su došla sa područja B i H jer ih potražuju njihovi organi zbog izbjegavanja vojne obaveze. Rekao im je da je telegram stigao iz ministarstva tačnije od ministra. U grupi u kojoj se nalazio predvodio je sada pokojni J. M. koji je imao informacije o lokacijama koje treba obići. J. je opisao kao proćelavog, visokog i lice koje je imalo brkove. Tu večer nisu nikoga priveli, a obilazak sektora završili su između pola noći i jedan sat. Prvi naredni dan, a to je bio radni dan pozvao ga je u kancelariju pokojni R.G. i rekao mu da ide u sprovodničku službu u pravcu granice sa Bosnom. Ispred centra su bila dva autobusa a u autobusu su bili ljudi koje je trebalo odvesti na granicu B i H. G. je imao papire kod sebe i sprovodnički list i spisak lica. Došli su u Plužine i parkirali su autobus ispred zgrade stanice policije, a primjetio je i uniformisane ljude iz Foče, čekao je R. G. u vozilu Golf koji se prethodno kretao ispred autobusa. Vratili su se za Herceg Novi, a što je bilo sa autobusima i licima u autobusu, nije mu poznato. Naveo je i to da mu nije poznato da je bilo koji službenik sektora DB učestvovao u akciji.

S. D. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je radio u OB Ulcinj kao komandir stanice policije. S proljeća 1992. godine bio je komandir primorske specijalne jedinice i najmanje vremena je provodio u zgradi policije u Ulcinju jer je najveći dio vremena bio na terenu. Ne sjeća se kada je to bilo po datumu, ali zna da je naveče došao u OB, da je vidio gužvu i da ima više ljudi nego što je uobičajeno. Pregledao je papire koji su mu bili u kancelariji, ali među tim papirima, nije bilo ništa što se tiče predmetnog događaja. Praksa je bila kada dodje da se sretne sa svojim starješinom G.S. pa kada je pošao put G. kancelarije na hodniku je vidio civilna lica, njemu nepoznata. Kada je ušao u kancelariju pitao je G. šta rade ti ljudi tu, a on mu je odgovorio "to radi Služba državne bezbjednosti i da se mi ne miješamo u to, to nije naš posao, to je njihov posao, pusti da se mi ne miješamo". Lica koje je taj dan vidio u OB-u, nisu bili službenici ni Javne ni Državne bezbjednosti Ulcinja.

S.V. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je bio načelnik OB Kotor koji je teritorijalno pripadao Herceg Novom. Načelnik CB u Herceg Novom bio je I.M. Sobzirom na sva dešavanja u okruženju, a pri tom misli na rat u Hrvatskoj i Bosni pripravnost svih centara i Odjeljenja je bila na većem nivou tako da su starješine dolazile u centre i odjeljenja i van radnog vremena. Ne sjeća se tačnog datuma, ali se sjeća da je bio petak ili eventualno subota u maju mjesecu 1992. godine u večernjim satima oko 22 sata došao je u OB Kotor i vidio u dežurnoj službi ljude. Pitao je dežurnog starješinu što su ti ljudi tu, a on mu je odgovorio da je to po naredjenju iz CB Herceg Novi, a na njegovo pitanje ko je rukovodio akcijom u Kotoru, tačnije ko je naredio da se to radi, rekao mu je da je to naredio komandir stanice milicije D. B.. Pošao je u svoju kancelariju i preko specijalne veze pozvao dežurnu službu CB Herceg Novi. Pitao je za načelnika I. pa mu

je rečeno da je u Podgorici, a na pitanje gdje je D. T. rečeno mu je da je izašao na teren i da će se u centar vratiti malo kasnije. Tada je u njegovu kancelariju ušao D. B., jer je dežurnom kazao da ga pozove. Pitao je D. B. da ga izvjesti o čemu se radi i on mu je saopštio da je telefonskim putem stiglo naredjenje iz CB Herceg Novi da je iz MUP-a RCG iz Podgorice stigla depeša da se sva lica srpske i muslimanske nacionalnosti i to muškog pola koja se sa prostora B i H nalaze na području Opštine Kotor privedu i da se nakon privodjenja obavijesti CB Herceg Novi kako bi tražili dalje instrukcije iz Podgorice šta da se radi. Tu je sa D. vodio razgovor u smislu da li postoji pravno uporište, jer se radi o licima koja imaju status izbjeglice i sjeća se da mu je D. rekao da se to radi po zahtjevu policije Republike Srpske. Bilo mu je jasno da traže srbe kao vojne obveznike i da ih traže vlasti Republike Srpske ali mu nije bilo jasno za lica muslimanske vjeroispovijesti. B. mu je rekao da među privedenim ima 5 muslimana, a da su ostali srbi. Sa B. je tu razgovarao šta bi se desilo muslimanima ako budu predati vlastima Republike Srpske i tada dolaze do zaključka da bi mogli biti i ubijeni. On i D. B., zajednički, donose odluku da puste 5 muslimana, da im D. kaže da se izgube sa područja Opštine Kotor, jer ih sutradan može neko drugi uhapsiti, a i ne zna se koliko će akcija da traje. Dogovorio se sa D. B. da na sebe preuzme obavezu s obzirom da ih je ovih 5 muslimana privela jedna patrola, da popriča sa ljudima iz patrole i da im kaže da se o ovome čuti jer su bili svjesni da mogu snositi posledice i da mogu ostati bez posla. D. je to prihvatio, a on mu je saopštio da u slučaju da to procuri da preuzima odgovornost na sebe, da je on ustvari to naredio i ove ljude su pustili. Pošao je kući, a D. ga je sutradan obavjestio da je 5 muslimana pustio, da je pustio i jednog privedenog srbina, na intervenciju nekog iz Opštine Kotor. Zvao je Herceg Novi i saopštio im da među privedenim licima nema muslimana. Pitao je šta će sa privedenim srbima a iz CB Herceg Novi su mu rekli da ih dovede, što je on i učinio, angažujući autobus Auto Boke. Iste noći lica su povedena u Herceg Novi. Pravilo je bilo da načelnik u CB u Herceg Novom svakog četvrtka održava kolegijum, sa pomoćnicima i načelnicima OB-a. Pitao je I. za deportaciju, na što mu je on odgovorio "Bajo o ovome očiju mi ništa ne znam, i niti sam znao dok nisam u ponedjeljak došao na posao" i dok mu D. T. nije pokazao telegram, a praksa je bila da se ponedjeljkom održavaju sastanci. Razgovarali su koji je bio pravni osnov privodjenja muslimana i srba, pominjali su Medjunarodnu konvenciju i došli do zajedničkog zaključka da nema pravnog osnova za privodjenje ovih lica i da to nije trebalo raditi. Njegovo ubjedjenje je da su o ovoj akciji morali znati najveći rukovodioci MUP-a RCG, a da P. B. nije mogao narediti ovakvu akciju bez konsultacije Državnog vrha. Depešu nikada nije vidio, a čuo je da je istu potpisao pokojni P. B. a što mu je saopštio D. B.. D. B. mu nije saopštio o kakvoj vrsti depeše se tačno radi, ali je njegova pretpostavka da je isti imao oznaku Hitnosti "Veri urgent". Nikada nije vidio telegram koji nosi oznaku 14-101, jer takav telegram nije stigao u OB Kotor, a praksa je bila da telegrami stižu u CB Herceg Novi, a onda bi ih neko iz Službe CB Herceg Novi pozivao telefonom i obavještavao o telegramu, a što je radjeno za telegrame koji su bili hitne prirode. Dežurna služba je radila dnevnu informaciju tako da je on dobio informaciju koja je sadržala podatak o licima koja su lišena slobode i predana Herceg Novom. D. B. je pokušao da ga obavjesti o prijemu naredjenja koji je dobio telefonskim putem o privodjenju lica srpske i muslimanske nacionalnosti, a kako nije bio kući, a u to vrijeme nije nosio radio stanicu nije ga mogao obavjestiti. D. B. su mogli naredjenja izdati I. ili T. ili lice koje oni ovlaste i B. ih je mogao predati CB - u Herceg Novi, a da on o tome nije informisan, jer postupao po naredjenju više instance. Naveo je i to da je na nivou Republike postojao dežurni operativni centar (DOC) i svako jutro prije početka radnog vremena, dežurne službe iz centara ili Odjeljenja o svemu šta se događalo prethodna 24 sata su obavještavali DOC, a DOC je na osnovu takvih informacija sačinjavao dnevni bilten o svim bezbjedonosno interesantnim podacima,

pojavama i događajima, koji su se dešavali na području Crne Gore tako da je vrh policije morao znati šta se dešava u Crnoj Gori. U svakom Odjeljenju i Centru bezbjednosti postojale su tzv. Dnevne informacije dežurne službe i tu su bili svi podaci o svemu što se događalo za područje Odjeljenja ili Centra za 24 sata. Svako jutro je dobijao dnevnu informaciju.

L. S. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je bio načelnik OB Tivat koji organizaciono pripada CB-u Herceg Novi. Sjeća se da je pristizalo više telegrama da su privodjena lica srpske i muslimanske nacionalnosti i da je suština bila da se radi o vojnim obveznicima koji su dezertirali i da treba da se povrate na njihova područja. Sjeća se da je 23 i 24 maja dobio depešu kao načelnik OB Tivat kojom su se potraživala lica srpske i muslimanske nacionalnosti zbog izvršenih krivičnih djela iz Republike Srpske. Sjeća se da je tokom maja i juna bilo privodjenja po raznim osnovama, da su privodjena lica H. S. i tri lica po prezimenu Č. i da su svi pušteni. Sjeća se i telegrama za koji misli da je bio potpisan od strane P.B.. Ne sjeća se da li je ovaj telegram dobio u dane vikenda ili u ponedjeljak ujutro. Telegramom je traženo da se vrate lica srpske i muslimanske nacionalnosti, koja su vojni obveznici Odgovorno tvrdi da ni jedno lice, koje je privedeno u OB Tivat, nije sprovedeno iz Tivta za Herceg Novi. Prisustvovao je sastancima u vrijeme kada je načelnik CB Herceg Novi bio I.M., ali nikada na kolegijumima nije bilo razgovora vezano za lišavanje slobode lica muslimanske i srpske nacionalnosti i njihove deportacije za B i H. Dežurna služba je bila u obavezi da dnevne izvještaje o svim aktivnostima sa područja OB Tivat dostavlja CB Herceg Novi i dežurnom operativnom centru u Podgorici. Ti dnevni izvještaji su sadržali podatke o tome ko je lišen slobode zbog čega, je li zadržan. Takav izvještaj je dobijao ujutro, i isti je razmatran na kolegijumu. Poštu je dobijao teleprinterom i to je bila otvorena pošta, a ako je bila šifrovana dobijao je preko CB Herceg Novi, ista je bila zatvorena i naslovljena na njegovo ime. Sva šifrovana pošta je dolazila službeno i imala je poseban režim dostave. Naredbe ili uputstva o preduzimanju određenih akcija saopštavana su i usmeno, putem specijalnog telefona ako je to zahtjevalo hitnost. Nakon što mu je prezentiran telegram br. 14-101, naveo je da se ne može sjetiti da li je dobio ovaj telegram ali kako na istom pište OB - svima, onda je ovaj telegram trebao da stigne i u OB Tivat.

D. A. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je bio poslanik Skupštine Crne Gore i potpredsjednik Skupštine. Kao potpredsjednik Skupštine krajem septembra 1991. godine, bio je izabran u koordinaciono tijelo koje je imalo ulogu i obavezu da prati stanje izbjeglica. 25.maja 1992. godine, kod njega kući u Bijelo Polje, došla su tri lica izmedju kojih i R. E. koji ga je upoznao da su lica muslimanske nacionalnosti, koja su se nalazila u njegovoj kući lišena slobode i odvedena u stanicu policije Herceg Novi. Tražio je od njega pomoć, a on je pozvao sada pokojnog R. V. koji mu je rekao da prvi put čuje o tome i da će tražiti da se sastane sa tadašnjim predsjednikom Republike M.B. i predsjednikom Vlade M. Đ. Sjutradan ga je pokojni R.V. pozvao telefonom, saopštio mu da su se sastali, da su o tome razgovarali i donijeli odluku da se obustavi lišenje slobode lica sa područja B i H. 28.05.1992. godine Republičko koordinaciono tijelo za praćenje stanja i smještaj izbjeglica održalo je sastanak na kome su donijeti zaključci sa kojima je upoznata Vlada, a u kojim zaključcima je navedeno da ovakve akcije štete međunarodnom ugledu Republike Crne Gore. R. je tražio od njega da mu obezbjedi sastanak sa M. B., što je on i učinio na Kisjelim vodama, u Bijelom Polju, ali tom sastanku, on nije prisustvovao. 05.juna 1992. godine poslanik u tadašnjem Sazivu Skupštine RCG Č. L. je saopštio da se hapse izbjeglice sa područja B i H, da se isporučuju B i H i da je većina od njih mrtva. Prekinut je rad Skupštine i donešena odluka da se formira parlamentarna grupa ili komisija koja će ispitati te navode. Formirana je komisija u sastavu Č. L., M. O., R. J. i A. D.. Komisija

je obilazila područje Ulcinja, Bara, Nikšića, Plužina, Pljevalja, Herceg Novog i sačinjena je informacija koja je prosljedjena kabinetu Predsjednika RCG. U informaciji je navedeno da je sve do 18.05.1992. godine postojala komunikacija između bezbjedonosnih službi B i H i RCG, a da je saradnja prekinuta 18.05.1992. godine jer je B i H međunarodno priznata. Zadatak komisije je bio sagledavanje problema izbjeglica, upoznavanje sa aktuelnim pitanjima u Opštini, broju izbjeglica, načinu na koji im se pomaže i njihove eventualne potrebe. S. O., je nezavisno od formiranja komisije, prisustvovao jednom broju sastanaka koji su održavani u radu koordinacionog odbora koja je formirana pri Skupštini. Od strane Ministra P., tačnije od MUP-a traženo je da ih informišu o razlozima odvođenja lica, načinu postupanja i sa sudbinom ljudi koji su odvedeni. Na jednoj od sjednica Skupštine razmatran je izvještaj koji je dostavljen od strane tadašnjeg ministra P. Nakon što je svjedoku pokazan dopis upućen MUP-u Crne Gore, ministru P. pod br.013610 od 17.11.1992. godine, svjedok je naveo da je to autentičan akt i da je potpis na tom aktu njegov.

S. B. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je zbog ratnih dešavanja napustio Sarajevo 1992. godine i došao u kuću koju je imao u Igalu i u kojoj su mu živjeli roditelji. Žena mu je bila u drugom stanju, nije se dobro osjećala pa je pošao da je poveze u bolnicu u Kotor, kada je u Risnu zaustavljen od strane policije, oduzeta su mu dokumenta i to lična karta i vozačka dozvola i rečeno mu da podje sa njima u stanicu milicije u Kotor. Ne sjeća se koji je datum bio kada je zaustavljen sem da je to bio dan pred deportaciju. Posle izvjesnog vremena dokumenta su mu vratili i kazali mu da se sjutradan javi stanici policije Herceg Novi, što je on i uradio. Zadržali su ga u jednom hodniku, a otac i komšija su došli da ga izvuku jer je imao problema psihičke prirode i trebao je da ode do Doma zdravlja da izvadi potvrdu da ga puste. Samoinicijativno je krenuo kući u čemu su ga spriječili radnici policije i strpali su ga u zatvor. Tu je proveo dva - tri sata i u popodnevnim satima njih 40 do 50 smjestili su autobus i povezli do Plužina gdje ih je preuzela milicija Srpske vojske i odvela u Foču. G. N. je takodje bio u autobusu kao i R. K. i V. Š.. Ne sjeća se da mu je neko saopštio razlog zbog čega je lišen slobode. Nisu ga ispitivali, niti su mu dali rješenje o zadržavanju. Pretpostavlja da je tražen zbog mobilizacije i ako on vojsku nije služio. U Foči su utvrđivali ko je srbin, a ko nije, pa su srbe izdvojili i smjestili u KPD Foča. Preko upravnika K. S. i jednog vojnika, čijeg se imena ne seća, uspio je da javi ocu gdje se nalazi i on je došao po njega i izvukao ga.

N. S. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je tokom 1992. godine bio pripadnik službe SDB Bar i da je radio na poslovima odbrambenih priprema, konkretno to je bio rad službe u ratnim uslovima. Zadatak njegove službe je bio i suzbijanje terorističkih djelatnosti. U tom periodu dešavale su se česte eksplozije po lokalima i kafićima čiji su vlasnici bili lica muslimanske i albanske nacionalnosti. Postavljalo se pitanje da li te eksplozije imaju političku pozadinu o čemu je obavještavao svog pretpostavljenog, sada pokojnog S. M. po čijem naredjenju je radio, o svom vidjenju ovih događaja. Aktivnostima koje je konkretno preduzeo uspjeli su da prekinu lanac i da procesuiraju postupke protiv određenog broja lica. Nema nikakva konkretna saznanja vezano za predmetnu deportaciju i nije bio uključen u taj dio posla. Ispitivao je lica koja su došla sa prostora B i H zbog izbijanja ratnih sukoba i o tome sačinjavao službenu zabilješku što je radio po naredjenju S. M. Ispitivanje je vršio u prostorijama javne Bezbjednosti i njegov posao se završavao onog momenta kada završi razgovor sa tim licem o čemu obavijesti dežurnu službu i rukovodioca M. i dalje ne raspolaže sa podatkom šta se sa tim licem dešava. Nakon što su mu prezentirani podaci iz Dnevnika događaja PJ Bar za maj mjesec 1992. godine, u kome je konstatovano da su 18/19. 05.1992. godine u 23 i

30 časova po nalogu N. zadržana lica H. A., Č.E. i B. J., te i podaci da je za 22.05.1992. godine u 15 i 30 časova konstatovano da su u prostorije za zadržavanje radi dalje obrade zadržan B. R.K. A., Č. E. i K. Š., te da je u rubrici prezime i ime ovlašćenog radnika koji je postupao navedeno N. i L.naveo je da nije imao nikakve kontakte sa ovim licima, da mu se ime slučajno našlo, jer ova lica nisu privodjena po njegovom nalogu. Nije mu poznato da li su u službi DB-a stizali telegrami iz B i H kojim su potraživana lica sa tih prostora. B.B mu nije bio pretpostavljeni, tako da sa njim nije imao nikakve kontakte.

B. D. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je u maju mjesecu 1992. godine bio komandir stanice milicije OB Kotor. U drugoj polovini maja mjeseca 1992. godine, u petak ili subotu poslepodne, od strane dežurnog OB Kotor obavješten je da dodje hitno u stanicu policije. Kada je došao u stanicu policije, dežurni ga je obavijestio da se javi načelniku JB u CB Herceg Novi, sada pokojnom D. T.. Kada je stupio u vezu sa njim i on mu je saopštio da moraju postupiti po telegramu - depeši MUP-a RCG, da sve vojne obveznike starosti od 18 do 60 godina koji se nalaze na prostoru OB Kotor privedu radi vraćanja u Bosnu i čekaju dalja naredjenja. Nikada nije vidio telegram, niti mu je D.T. rekao ko je u potpisu telegrama. Organizovao je rad u Kotoru da lica koja su evidentirana, budu pronadjena. Pri svakom OB postoji inspektor za potragu i strance pa su raspolagali na nivou OB-a sa podacima o tačnom broju i imenima lica koja se nalaze na njihovom području. Stupio je u vezu sa načelnikom OB Kotor S. V., a kada je on došao već je bilo privedeno 20 ili 21 lice. Načelnik S. ga je pozvao u kancelariju i pitao ga zašto su ljudi privedeni i po čijem naredjenju pa mu je rekao da je to telefonskim putem naredjeno od strane načelnika za JB u CB Herceg Novi, D. T.. Medju licima koja su priveli bilo je 5 lica muslimanske nacionalnosti, a on i načelnik su znajući da je u Bosni rat razgovarali na temu zašto se vraćaju muslimani u Bosnu. Zaključili su da ukoliko bi isti bili vraćeni mogli bi imati neprijatnosti, pa su odlučili da ih ne vraćaju za Bosnu i da ih puste. Razgovarao je sa tim licima, koja su izrazila želju da idu za Rožaje kod porodica koja je on, sobzirom da je iz Rožaja, poznavao. Rekao im je da se ne zadržavaju u Kotoru i da idu u Rožaje. Na traženja predsjednika opštine Kotor pustili su jedno lice srpske nacionalnosti, na par dana, kako bi smjestio porodicu i da se sam javi vojnim vlastima u Republici Srpskoj. 14. lica je, autobusom Auto Boke iz Kotora, u pratnji dva policajca otpremljeno za Herceg Novi i ne zna dalje šta se desilo. Ni jedno od ovih lica nije zadržavano već su samo privedena što je evidentirano u patrolnim listovima i nije sačinjavana nikakva službena zabilješka jer isti nijesu ispitivani već je sa njima obavljen kratak razgovor ispred Dežurne službe. Ne zna imena lica koja su pustili, a ista nisu mogla biti predata CB Herceg Novi bez znanja načelnika OB Kotor.

M. Lj. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je 1992. godine radio u lužbi JB u Budvi, a 1997. godine bio je operativac službe DB u Beranama. Š. zna kao kolegu, a prvi kontakt sa njim je imao na njegovu inicijativu 1997. godine, kada je bio službeno u Herceg Novom i kada ga je Š. pitao da li može da računa na njega ako mu nešto bude trebalo. Razmjenili su brojeve telefona i par puta su se čuli telefonom. Sa Š. je imao samo kolegijalne kontakte. Jednom prilikom Š. mu je saopštio telefonom da ima neke podatke koji se odnose na deportaciju muslimana i da je htio da mu preda koverat kako bi iste predao tadašnjem načelniku DB-a V. M., pa kada je posle 5-6 mjeseci došao u Bijelu pozvao je Š. koji mu je predao dokumentaciju za V. M. u kojoj dokumentaciji, kako mu je kazao, nedostaje depeša, jer je nije našao i istu je predao M. u Budvi. Nikada nije imao razgovor a da su skupa bili prisutni on, V. M. i Š. Nikada Š. nije vodio kod V. M.

B. M. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je SRJ proglašena 27. aprila 1992. godine ali da je ta država bila nepostojeća. Mogla je da se konstituiše tek nakon izbora koji su bili zakazani za 31 maj i konstituisanja državnih organa Savezne Skupštine,

izbora predsjednika Jugoslavije i konstituisanja Savezne Vlade. U tom međuvremenu kroz ustavni zakon o sprovođenju Ustava SRJ regulisano je da se produžava mandat predsjedništvu SFRJ, na čijem čelu je bio dr. B. K., a članovi su bili B. J., J. K. i V. J.. Oni su sa stanovišta pozitivnog ustava bili jedini i isključivi koji su komandovali JNA - om, odnosno naredjivali generalštabu JNA i imali su u rukama izvršnu vlast jugoslovenske diplomatije. U oblasti odbrane i bezbjednosti nadležnost je bila podijeljena između Republika članica i Federacije stiče da je realna supermacija bila na Federalnom nivou. U odnosu na Ustav SRCG, koji je tada bio na snazi, pitanje odbrane i bezbjednosti bilo je regulisano tako što je postojalo predsjedništvo SRCG i ono je izabrano na neposrednim izborima, ali ustav to nije predviđao, pa je to bilo fingiranje demokratije. Na neposrednim izborima Skupština je dobila 5 obavezujućih imena koje je trebalo izabrati u predsjedništvu SRCG. On je izabran kao predsjednik predsjedništva, a status članova su dobili S. M., M. P. Đ., prof. dr. S. V. i H. M.. Ustav RCG je davao jednaka prava svim članovima predsjedništva i glas svakoga je vrijedio jednako. Sve odluke su donosili uvijek jednoglasno i nikada nije bilo preglasavanja. Po tadašnjem ustavu politiku je vodila Vlada RCG. Predsjedništvo je predstavljalo Crnu Goru u odnosu prema inostranstvu i u samoj Federaciji. Izvršne i glavne poluge vlasti bile su u Vladi. Odluku o imenovanju članova savjeta za narodnu odbranu predsjedništva SRCG donijeta je na osnovu zakona o Opštenarodnoj odbrani i poslovnika predsjedništva CG. Ovaj savjet je donio odluku koja će po njemu pomoći ključnom razumijevanju onoga što se tada dešavalo. Informacija o regrutima i rezervistima iz Crne Gore razmatrana je i usvojena od strane Vlade RCG na sjednici od 23.01.1992. godine čime dokazuje da je Vlada ta koja razmatra sva pitanja uključujući i pitanje odbrane rezervista i regruta iz CG, dakle ne u smislu komandovanja nego u smislu logistike, koji dokument pokazuje da je Crna Gora tada bila u ogromnim i teškim iskušenjima. Po tom dokumentu se vidi da je tokom 1991. godine i početkom 1992. godine bilo mobilisano 34.000 ljudi i 2.000 rezervista. Tada je već bila donešena odluka da se regruti iz CG ne upućuju na služenje vojnog roka u JNA u 1992. godini. Tada u Bosni u kojoj počinju nemiri ima skoro 2.000 naših građana pripadnika JNA a do 15. januara u redovima JNA iz RCG poginulo je 100 naših državljana. U aprilu mjesecu 1992. godine uputio je dopis sa istim sadržajem i to Republičkom štabu teritorijalne odbrane a drugo Komandi IV armijske oblasti u kom pismu predsjedništva CG protestuje što je izvršena mobilizacija dvije jedinice građana CG i koji su upućeni na ratište u Hercegovini. Bili su suočeni sa činjenicom da je sve veći broj državljana CG pripadnika JNA izašlo izvan CG i da su bili angožavani na dubrovačkom i mostarskom ratištu. To nije bila politika državnog rukovodstva CG, već je to bila odluka generalštaba Jugoslavije. Dokument koji ima oznaku Narodna odbrana i koji je napisan i potpisan od strane generala B., govori se kakva je situacija u neposrednom okruženju CG i šta će se desiti u Crnoj Gori, kada se realizuje odluka predsjedništva SFRJ da se povuku jedinice JNA sastavljene od građana i državljana SFRJ odnosno RCG. Kompletan državni vrh Crne Gore je bio stanovišta da se uradi apsolutno sve da se sačuva i očuva građanski mir u CG. Način za očuvanje građanskog mira bio je dvostruki. Jedna je bila diplomatska aktivnost prema međunarodnoj zajednici, a druga odbrana položaja srpskog naroda u istočnoj Hercegovini. Da je pala Istočna hercegovina ne bi mogli sačuvati građanski mir u Crnoj Gori i po procjenama 70 do 80.000 ljudi, izbjeglica, bi dolazilo iz Krajine i izazvali bi građanski rat, po međunarodnim odnosima. To je bila činjenica koja ih je rukovodila da sve vrijeme aktivno rade na tome, da ostanu položaji srpskog naroda u Hercegovini. 19 maja 1992. godine u posjetu Crnoj Gori je došao ruski ministar Inostranih Poslova A.K. i obavijestio ih da će BiH uskoro biti priznata, a da ćemo mi doći u situaciju da budemo tretirani kao agresori, jer ćemo sa svojom vojskom biti na teritoriji druge države. Objasnio mu je da je naše legalno, legitimno međunarodno priznato pravo na

samoodbranu i da mi moramo da zaštitimo srpski narod u Hercegovini, da bi zaštitili sve građane Crne Gore. Tokom 1992. godine 30 ljudi na čelu sa braćom K. iz Čajniča u Pljevljima je blokiralo i zauzelo grad. Mnogi od ljudi koji se optužuju bili su uspješni ili angažovani da spriječe to ludilo koje je imalo za krajnji cilj da se izvrši etničko čišćenje u Pljevljima. Kada su od Kozirijeva dobili garancije da će on činiti sve i da će zaustaviti hrvatsko, muslimanske snage da udju u Trebinje onda oni donose odluku da se sa tog područja povuku. Predsjedništvo Jugoslavije donosi odluku 04. maja da se pripadnici JNA povuku iz Bosne, ali povlačenje nije počelo sve do 19 maja. Pregled rasprave i rada u Crnoj Gori je bilo kako da se zaštiti 860 momaka koji su bili u redovima JNA u BiH. Depeša telegram br. 073329 od 19 maja 1992. godine upućen je MUP-u Srbije CB i OB svima u kojoj je navedeno da je MUP RCG Služba JB od strane stanice JB Foča obaviještena da u slučaju pronalaska lica na teritoriji SRJ ista budu lišena slobode i o tome obaviještena radi preuzimanja daljih mjera jer se radi o licima ekstremistima sa područja Foče sa spiskom 161 lice. Ovaj telegram je bio potpisan od strane načelnika Uprave za suzbijanje kriminaliteta B. K.. Tako bi postupila, kao naša, svaka policija u svakoj zemlji na svijetu, kada radi u okolnostima u kojima imate mogućnost izbijanja građanskog rata. Naša policija je tada od strane državnog rukovodstva djelovala pod izričitim nalogom da moraju da učine, apsolutno sve, da spriječe međugrađanski sukob i prelivanje građanskog rata u RCG. On se realizovao na način da smo morali da saradujemo sa ljudima iz Foče, Čajniča i Goražda. Kada su od strane generala B. obaviješteni da su pripadnici JNA iz Crne Gore vraćeni, Savjet za Narodnu odbranu donosi odluku da se uspostavi granica prema Bosni i obavještava policiju da je to sada strana država. Pismo koje mu je 26 maja uputio načelnik CB H. Novi I. upravo pokazuje da se JNA na prostoru Crne Gore raspala, tako da u tom momentu više nijesu imali vojsku. U tom momentu bilo je 950 policajaca u službi JB i 400 u službi DB i taj ukupan broj nije mogao da obavi svoje zadatke onako kako bi trebalo, jer i dalje stoji prijetnja za građanski mir. Sjednica Savjeta je zakazana 26. maja a održana 27. maja. Na sjednici je razmatrana realizacija i dinamika ostvarivanja plana odbrambenih aktivnosti RCG sa posebnim osvrtom na zaštitu njenih granica. Državnim organima RCG dat je nalog da najodlučnije sprečavaju incidente i ponašanje pojedinaca i grupa koji zastupaju ekstremno, nacionalističko ili političke stavove i da se radi obezbjeđenja građanskog mira u Crnoj Gori zahtjeva koordinirana akcija vojnih organa bezbjednosti i MUP-a RCG, kako bi se onemogućila nekontrolisana upotreba vatrenog oružja. Na toj sjednici jedna od tačaka dnevnog reda bila je i razmatranje dopune i formiranja novih jedinica TO i to je dokument od 27.05. koji nosi naslov "podjela naoružanja". U situaciji kada se raspada JNA, kada su snage bezbjednosti veoma slabe i kada sa svake strane prijetje paravojne formacije donešena je odluka o tome da se izvrši popuna i formiranje novih jedinica TO. To naredjenje dao je predsjednik Vlade M. Đ. Tako su morali da se štite formirajući nove jedinice. Na tom sastanku razmotren je i dokument B. B. kojim ih obavještava da će 27. maja biti izvučeni svi naši pripadnici JNA, dakle da će biti povučeni sa hercegovačkog ratišta i da će napustiti dio fronta na teritoriji Hrvatske. Zbog svih tih dešavanja policija je komunicirala sa depešama kojih zasigurno ima stotine, a depeše su način u kojima se komunicira u okviru jedinstvene zemlje. Jedinstvena zemlja SFRJ je toliko godina funkcionisala i neko je trebao policiji da kaže kada treba da prekine tu komunikaciju. Taj trenutak može da bude vezan uz međunarodno priznanje BiH ili do trenutka dok neko od nadležnih državnih organa to ne odluči, odnosno kaže policiji da granicu tretira kao međudržavnu. S obzirom na to da je u Crnoj Gori u tom periodu bilo prema evidenciji Crvenog Krsta CG 63.377.000 izbjeglica, logično je i prirodno u svakoj zemlji na svijetu da svaka služba bezbjednosti mora da se fokusira, da vidi ko su ti ljudi, da sa njima obavi razgovor jer je sasvim moguće da među istim postoje teroristi i ljudi koji ne žele dobro

Crnoj Gori. To je pretpostavka, uslov i funkcionisanje rada službe DB jer oni za to postoje. Javna bezbjednost treba da ih prati i razgovara. Dakle, onog trenutka kada su ostvareni državni i politički ciljevi i kada su dobili garancije od međunarodne zajednice iznad svega Ruske federacije i Američkog Stejt departmenta granica je zatvorena formalno na način što je našoj policiji rečeno da više ne može da komunicira sa njima. Tu granicu nisu zatvorili ni mjesecima poslije toga, jer jednostavno nijesu imali snage za to, jer je tu granicu i dan danas nemoguće zatvoriti jer je to ogroman prostor. Godinama su predavani i postupano je po depešama jer su svi bili građani SFRJ. Svi oni koji su došli u Crnu Goru prihvaćeni su i imali su isti tretman kao naši državljani. Njihova djeca su se upisivala u naše škole, ostvarivali su prava na socijalno i zdravstveno osiguranje. Tek u avgustu mjesecu preko uredbe Vlade RCG uredili su činjenicu da su oni ipak izbjeglice. Kada je na skupštinskom zasijedanju poslanik Č. L. obavijestio javnost da se građani muslimanske nacionalnosti hapse i sprovode u nepoznatom pravcu. Formirana je radna grupa koja je imala zadatak da utvrdi tu činjenicu. Radna grupa je obišla izbjeglice u svim centrima i niko tada nije znao za sudbinu ljudi koji su vraćeni u Bosnu. A. D. koji je bio predsjednik te komisije i radna grupa nije mogla ustanoviti ničiju pojedinačnu odgovornost. Rekao mu je da mu ta njegova priča apsolutno ništa ne znači već da se mora sprovesti čitav postupak koji je predviđen zakonom i taj postupak rezultira pismom koje A. D. upućuje N. P. 07.11.1992. godine. N. P. je sačinio informaciju koja je raspravljana u Skupštini RCG 03. decembra. Ovaj dokument usvojen je i na Vladi RCG 03.12.1992. godine. Ta informacija, koju je usvojila Skupština CG, tretira se kao početna greška, propust i nesnalaženje. Nikada niko nije osporio činjenicu sadržanu u toj informaciji da je policijski postupak radjen uz saglasnosti i uz konsultaciju sa tadašnjim državnim tužiocem V. Š.. U toj informaciji, koju nikada niko nije demantovao, se navodi da su procijenili da ne postoji mogućnost da se kvalitetno vodi istraga protiv lica za koja pada sumnja iz Centara Bezbjednosti Republike BiH i da je iz razloga cjelishodnosti bolje ta lica prepustiti njihovim organima.

Svjedok je naveo i to da su BiH priznali tek nakon 3 godine kada je završen Dejtonski mirovni sporazum.

Č. E. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je u aprilu mjesecu 1992. godine skupa sa suprugom i dvoje djece, jer su u okolnim gradovima, oko Goražda, već počeli sukobi uz saglasnost svog pretpostavljenog načelnika centra, sada rahmetli Dž. B., dobio saglasnost da ženu, djecu i roditelje odveze do Ulcinja. U Goraždu je bio načelnik kriminalističke policije centra službe bezbjednosti. Nikada nije napuštao svoj posao, već je samo tražio dozvolu da porodicu odvede do Ulcinja i imao je namjeru da se vrati u Goražde, ali to u tom momentu nije bilo moguće. Zajedno sa njim, u drugom vozilu krenula su i djeca njegovog pretpostavljenog B. Dž.. To je bio jedini razlog zbog čega je napustio Goražde i došao u Ulcinj. Ne može se sjetiti da li su se odmah nakon dolaska u Crnu Goru prijavili policiji i Crvenom krstu, ali se sjeća da su bili u policiju i da su od Crvenog krsta dobijali pakete. Dva puta je lišavan slobode i to tako što su prvi put došla dva auta i rekli su mu da treba da podje sa njima da da izjavu gdje je u policijskoj stanici zadržan dva dana nakon čega je pušten kući. Prvi put je lišen slobode oko 9-10 sati izjutra od strane lica koja su bila u civilu i to u civilnom autu Golf 2. To nije bilo klasično lišavanje slobode, nego je pozvan da da izjavu u stanicu policije. Do policijske stanice došao je vozilom Golf vlasništvo njegovog prijatelja B. Od njega je uzeta izjava jer su ga pitali na okolnosti razloga dolaska u Crnu Goru. Odmah nakon ispitivanja je pušten, i kući je pošao vozilom kojim je i došao. Isti dan nakon puštanja kući ponovo je došla policija i odveden je u policijsku stanicu Ulcinj. Drugi put je priveden od strane uniformisanog sastava policije. Ovo drugo odvođenje bilo je spektakularno, sa puno policajaca i vozila,

a policajci su bili naoružani automatskim puškama. Bio je vezan za radiator u hodniku odakle je odvođen u prostor za ispitivanje. I drugi put je ispitivan na iste okolnosti. Nije dobio nikakvo rješenje o lišavanju slobode. Prilikom informativnih razgovora nikada mu nije saopšteno da je eventualno za njim raspisana potjernica i da ga potražuju organi BiH. Prilikom prvog i drugog privođenja misli da ga nisu ispitivala ista lica, ali su ispitivači i prvi i drugi put bili u civilu. Prilikom drugog ispitivanja pojavljivala su se uniformisana lica a i udaren je od strane uniformisanog lica rokovnikom u predjelu lica. Iz policijske stanice Ulcinj prebačen je u Bar, gdje su bili i B.J. i H. A.. H. A. je bio skupa sa njim u ćeliji, a B. J. je bila zatvorena u ćeliji koja je bila puna fekalija. Nije mu poznat razlog A. dolaska u Crnu Goru, a B. J. je došla, u Crnu Goru, zbog ratnih dejstava. U Baru su zadržani dva do tri dana, gdje je takodje ispitivan od strane lica u civilu, nakon čega su u pratnji policije odvezeni na željezničku stanicu Bar i u pratnji policajaca prebačeni do Titovog Užica. Policajac koji ih je predavao pitao je kome ih predaje, našto mu je rečeno da je to srpska policija Sokolac odakle su i prebačeni za Sokolac. G. A. je upoznao prije 1992. godine i prije nego što je krenuo za Crnu Goru pozvao je A. telefonom i rekao mu da želi da dodje u Crnu Goru, našto mu je A. rekao da može sigurno i bezbjedno doći. Nakon dolaska u Ulcinj dva puta je kontaktirao sa A., nakon čega je A. nestao, a kada je on uhapšen nikada se nije pojavio da pita šta se to desilo. Nakon napuštanja Crne Gore, sa A. je jedan put kontaktirao telefonom, kada mu je A. rekao da je spreman da mu se izvine zbog toga što je uhapšen, ali kako se osjećao povrijeđenim nije želio da razgovara sa njim. Nikada sa A. nije pričao u vezi postupanja policije prema njemu niti je pak od A. tražio da mu obavijesti porodicu nakon napuštanja Crne Gore. Nijesu mu poznata imena lica koja su ga lišila slobode, kao ni lica koja su vršila njegovo ispitivanje. Ništa mu ne znače imena G.S, B.B i S.B, kao ni ime M. Š. Nikada nije čuo za ime K. V.. Nije mu poznato ni gdje sada živi B. J.. Poznato mu je lice E. K., jer je njegov rahmetli otac kupio zemlju od E. K.

S. Ž. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je 1992. godine radio u Upravi Sektoru za unutrašnje poslove službe DB, odnosno ne može sa sigurnošću da tvrdi da li je radio u službi DB i JB, ali je radio poslove za obadvije službe. To je ustvari protok otvorenih (cirkularni) i zatvorenih (šifrovanih) telegrama. Bili su linijski vezani sa Saveznim sekretarijatom za Unutrašnje poslove i bili su dužni da telegram dostave onome kome je naslovljen. Telegram koji stigne iz Saveznog sekretarijata za Unutrašnje poslove, a naslovljen je ministru može jedino da raspiše ministar. Dnevno je stizalo oko 200 telegrama, pa sobzirom na protek vremena teško mu je da se sjeti koji su telegrami stizali i šta je pisalo u njima. Šifrovani telegrami su bili dostupni samo licima na koje je telegram glasio. Šifrovani telegram može da otvori samo šifrer koji je na terenu, da ga dešifruje i dostavi onome kome je upućen. Šifrovani telegram nakon što se dešifruje se kovertuje i dostavlja u koverti licu kome je naslovljen, a ako u šifrovanom telegramu piše da se dostavi na ruke onda ga šifrer mora lično predati licu kome je naslovljen. Kad stigne otvoreni, odnosno cirkularni telegram, a i kada se takav telegram šalje postupak je isti i telegram se signalizira na organizacione jedinice. Onaj koji šalje telegram određuje hitnost telegrama i da li će telegram biti otvoreni ili zatvoreni. Ne može se sjetiti da li su u tom periodu stizali telegrami za potraživanja lica iz BiH. Oznaka DX je oznaka hitnosti, što znači da je takav telegram morao biti dostavljen u roku od 4 sata, onome kome je naslovljen. Ako na telegramu piše "svima" onda se telegram šalje svim centrima i odjeljenjima bezbjednosti. Telegram br. 14-101 od 23.05.1992. godine je dostavljen samo Javnoj bezbjednosti jer da je dostavljen i Državnoj bezbjednosti moralo bi pisati i "SDB svima". Ako se povlači telegram upućen od strane ministra, ministar bi prvo zvao njihovu službu da traži da se telegram vrati a potom bi zvao sve one kojima je telegram upućen da unište telegram. Nigdje se ne evidentira da je telegram povučen. Svjedok je naveo i

to da se ne može sjetiti da li je S. O. dolazio kod njega da se interesuje za telegram koji je bio poslat od P. B. i ne može se sjetiti da li mu je nešto saopštio povodom tog telegrama. Telegram koji oni dobiju za slanje su u kucanoj formi. Taj telegram sadrži potpis lica koje šalje telegram. Taj telegram nakon što bude prekucan na teleprinteru vraća se onome ko ga je poslao i on ne ostaje u njihovoj službi, a u službi ne ostaje ni prepis tog telegrama. Nakon što je svjedoku prezentiran telegram 14-101 od 23.05.1992. godine na kome se za pomoćnika ministra M. M. nalazi potpis M. P., naveo je da je to telegram koji je stigao u njihovu službu, koji je prekucan na teleprinteru i poslat onome kome je naslovljen. Između telegrama 14-101 od 23.05.1992. godine i 04-1375 od 31.05.1992. godine nema nikakve razlike, izuzev što su poslani iz različitih organizacionih jedinica i oba su sa terena dakle, odcijepljeni sa teleprintera i to su telegrami koji stižu CB-u i OB-u.

P. V. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je tko 1992. godine radio kao mlađji inspektor za kriptu zaštitu podataka i informacija kao šifrant u OB Ulcinj. Njegov posao je bio šifra, tačnije tajna pisana obavijest koja se treba sačuvati i predati onome kome je bila namijenjena. Nakon što su mu prezentirani telegrami br. 14-101 od 23.05.1992. godine i br. 04-1375 od 31.05.1992. godine svjedok je naveo da se tih telegrama sjeća kada su mu prezentirani od strane istražnog sudije ovog suda, da ta dva telegrama nisu šifrovana tako da nisu mogla doći u njegovu službu. Naveo je i to da se ne može sjetiti da li je u to vrijeme stizao neki šifrovani telegram vezano za predmetni događaj. Bio je jedini šifrant u OB Ulcinj i u njegovu službu nije stizao telegram potpisan od P. B.. Nakon što mu je prezentiran telegram br. 07-333-29 od 19.05.1992. godine svjedok je naveo da taj telegram nije stizao u OB Ulcinj.

M. V. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je 1992. godine bio student vojne akademije u Beogradu pa tako nema nikakvih saznanja u vezi predmetnog događaja. 1995. godine postavljen je na mjestu pomoćnika načelnika CB Herceg Novi na kom radnom mjestu je bio do 1999. godine kada je postavljen za načelnika CB Herceg Novi. Nikada sa M., M. i Š. nije imao razgovor vezano za dokumentaciju koja se tiče predmetnog događaja. Š. je dolazio kod njega u kancelariju tim povodom i razgovor je sa Š. vodio na njegovu inicijativu. Š. se raspitivao o dokumentaciji, ali se ne sjeća bližih detalja razgovora sobzirom da je prošlo 13 godina, od tada. Sjeća se da je u Centru bezbjednosti Herceg Novi postojala dokumentacija, u kopiji i u kojoj su se nalazile službene zabilješke i kopije dnevnih informacija, ali samo za službu Javne bezbjednosti koja dokumentacija je bila u fascikli i bila je ažurirana u okviru staničnih evidencija CB-a. Pretpostavlja da se originali nalaze kod ovlašćenih službenih lica koja su u redovnoj proceduri ovlašćena da dokumentaciju čuvaju i ažuriraju.

P. R. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je u maju mjesecu 1992. godine radio na poslovima šefa odsjeka za kriptozastitu u Herceg Novom. Po zanimanju je kriptolog, a to je razrada šifrovanih dokumenata. U maju mjesecu 1992. godine stizali su telegrami iz Republičkog MUP-a, ali se ne može sjetiti ni jednog od prispjelih telegrama niti pak njihove sadržine. Službi u kojoj je radio stizali su telegrami za službu DB i za načelnika JB i to su bili telegrami koji su imali oznaku tajnosti, tačnije šifrovani telegrami. Obični telegrami nisu dolazili u njihovu službu. Šifrovane depeše se posle 5 godina uništavaju tako da su ih uništavali u mašine za rezanje papira. U tom periodu stizalo je puno telegrama tako da se ne može sjetiti telegrama iz tog perioda, a da je bio potpisan od strane P. B.

L. R. saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo, da je zdrastveno jako loše i da se zbog prirode bolesti ne sjeća događaja koji su se desili u maju mjesecu 1992. godine, o čemu je priložio medicinsku dokumentaciju. Jedino čega se sjeća je da je u tom periodu u Baru radio kao vodja sektora pri službi JB na poslovima imovinskih delikata, da se ne

sjeća postupanja koje je evidentirano u dnevniku događaja za 25.05.1992. godine. U tom periodu radio je po naredjenju pretpostavljenog a to mu je bio komandir stanice policije.

Telegramom MUP-a RCG SJB br. 14-101 od 23.05.1992. godine, konstatovano je da je isti upućen svim načelnicima CB i OB. U istom je navedeno da je od MUP-a Srpske Republike B i H dobijen akt, a što je konstatovano i u **Telegramu Srpske Republike B i H MUP Sarajevo br. 01-67/92 od 17.05.1992. godine**, koji je upućen na ruke Ministru MUP-a R. Srbije i MUP-a R. Crne Gore a potpisan od strane Ministra za unutrašnje poslove M. S. sa sadržinom " na području Srpske Republike Bosne i Hercegovine u zadnjem periodu znatno su intezivirana ratna dejstva i proglašena opšta ratna opasnost i zavedena opšta mobilizacija muškaraca srpske nacionalnosti starosti od 18 do 60 godina. Izbjegavajući obaveze prema svojoj Saveznoj Republici B i H jedan broj građana srpske nacionalnosti je prešao na teritoriju SRJ. U cilju vraćanja istih i stavljanja u funkciju državnih potreba naše Republike molimo Vas da sve one koji nemaju stalni boravak na Vašim prostorima privedete i obavijestite ovaj organ zbog preuzimanja". Dalje, u telegramu je navedeno " potrebno je da postupite u skladu sa zahtjevima navedenim u ovom telegramu. Preko Crvenog krsta iskontrolisati spiskove lica izbjeglih sa ovog područja i sa licima koja su obuhvaćena ovom depešom postupiti u skladu sa ovim aktom". U potpisu je pomoćnik ministra M. M. za koga je telegram potpisan od strane P., a koje činjenice da je on po ovlaštenju M. M. potpisao telegram potvrdio je M. P. saslušan u svojstvu svjedoka.

Telegramom MUP RCG br. 04-1375 od 31.05.1992. godine, koji je upućen načelnicima svih CB-a i OB-a konstatovano je da je isti potpisan od strane pomoćnika ministra M. M. i u kome je navedeno "obustavite aktivnosti naložene ovim telegramom " a veza je telegram br. 14-101 od 23.05.1992. godine. Dalje je navedeno " o svim pitanjima u vezi sa ovom problematikom konsultovati pomoćnika Ministra za SJB i načelnika Uprave policije a koji telegram je dostavljen i SDB i UZSK. Isti je telegram je nosio oznaku "DH".

Telegramom OB Žabljak br. 192/92 od 28.04.1992. godine, konstatovano je da je isti upućen pomoćniku Ministra za SJB i pomoćniku ministra za SDB i načelniku CB Pljevlja. U istom je navedeno da su dana 26.04.1992. godine od strane javne bezbjednosti u Foči dobili telegram u kome je između ostalog navedeno da na području Žabljaka borave lica Č. K. i K.E. iz Foče i da su isti oružani pripremali otpor srpskim formacijama u Foči te da mole da se ista pronadju i privedu, te da ih obavijeste depešom da bi bili preuzeti. Dalje se u telegramu navodi da su radnici OB Žabljak istog dana postupili po telegramu, da su priveli lica i da je o tome obaviješten tražilac privodjenja, CB u Pljevljima kao i pomoćnici ministara M. i B.. Dalje se u telegramu navodi da," budući da im je naredjeno da ova lica ne predaju radnicima Foče koji su došli da ih preuzmu do odluke pomoćnika B. B. i M.M" to se obraćaju istim da odluku o tome donesu što prije. Dalje se u telegramu navodi da su po naredjenju pomoćnika B. ova lica puštena i da su u Žabljaku, a da u gradu ima više ljudi izbjeglih iz Foče koji ih poznaju, prenose priču da su njih dvojica učestvovala u oružanim akcijama u Foči što su im u telefonskim razgovorima i putem teleks razgovora potvrdili radnici stanice JB u Foči koji inače insistiraju da se obavezno privedu u Foču što stvara veliko neraspoloženje i bučno reagovanje građana Žabljaka što ih dovodi u vrlo delikatno položaj, iz kog razloga traže da ih što hitnije obavijeste šta da preduzmu i da bi odugovlačenje u ovoj situaciji moglo imati neželjene posledice kako prema njihovoj službi, tako i prema i samim licima koja se traže. Isti je potpisan od strane načelnika odjeljenja T..

Telegramom Stanice javne bezbjednosti Foča br. 15/92 od 01.05.1992. godine, konstatovano je da je od strane stanice Javne bezbjednosti Foča upućivan dopis svim centrima bezbjednosti na teritoriji Crne Gore o licima koja se potražuju i koja se

traže da budu preuzeta od strane radnika SJB Foče ukoliko se nalaze na teritoriji Crne Gore.

Telegramom MUP-a RCG – SDB br. 03-833 od 15.05.1992. godine, konstatovano je da je služba SDB Užice obavijestila SDB Crne Gore da se na teritoriji Crne Gore mogu pojaviti bezbjedonosno interesantna lica koja treba zadržati i obavijestiti ih o njihovom prisustvu u Crnoj Gori a između ostalih kao lica se navode M. M., za koga je navedeno ekstremista – Srebrenica.

Službenom zabilješkom o zadržanim licima sa područja B i H srpske nacionalnosti o postupanju po telegramu br. 14-101- od 23.05.1992. godine – bez broja i datuma, konstatovano je da je 17 lica sa spiska dana 25.05.1992. godine u 14 i 30 časova upućeno za Foču, i to K. M., R. S.Ć. D.K. D.S. B.N.Ž.D.N.M. M., M. M.V. M.Š. V., T. S.K. R.M. D., K. M., Š.D.

Telegramom SDB Herceg Novi br. 184 od 24.05.1992. godine, upućenom MUP-u RCG SDB IV – Odjeljenje – I – Uprava Podgorica čiji je načelnik tada bio sada pokojni R. D. konstatovano je da su u CB Herceg Novi privedena lica H. H.B. A., B.A. i B. E., koja su po kazivanju J. M. člana rukovodstva SDS za Srebrenicu obilježena kao muslimanske ekstremiste i koji su najvjerovatnije učestvovali u likvidaciji građana Srpske nacionalnosti u širem reonu Srebrenice kao i u naoružavanju građana muslimanske nacionalnosti. Dalje se telegramom navodi da ova lica poriču bilo kakvu umiještanost i da ističu da su pobjegli iz Srebrenice radi lične bezbjednosti i bezbjednosti svojih porodica. Dalje se u telegramu navodi da su provjerom u kriznom štabu u Skelanima i Bratuncu došli do podataka da su lica učestvovala u oružanim napadima na građane srpske nacionalnosti u selu Potočari, da se okrivljuju za smrt pojedinih lica i da su iz Kriznog štaba u Skelanima zainteresovani da im se ova lica predaju u Bajinoj Bašti – telegramom se navodi da će ova lica biti zadržana u Herceg Novi i da mole za dalje instrukcije a u **potpisu je naveden R.**

Dopisom (u rukopisu) Š.M. upućen načelniku CB Herceg Novi, bez broja i datuma, konstatovano je da su do dana 27.05.1992. godine uradili sledeće: da su dana 24.04.1992. godine sprovedena 3 lica i predata u SUP Plužine R. H., R. M. i R. Z., da su dana 25.05.1992. godine predato 16 srba, 21 musliman i jedan Hrvat a dana 26.05.1992. godine 15 srba, 17 muslimana i jedan Hrvat. Isti je napisan i potpisan od strane Š.M. što je u svojoj odbrani potvrdio i sam Š.

Dopisom Ratnog štaba Srebrenica br. 65/92 od 25.05.1992. godine upućen ratnom štabu Bratunac, konstatovano je da je od ratnog štaba Bratunac traženo da im se ustupi autobus za potrebe ratnog štaba Srebrenica za relaciju Bratunac- Herceg Novi, a da je autobus vlasništvo autoprevoza Banja Luka.

Aktom Ratnog štaba Opštine Srebrenica br. 53/92 od 25.05.1992. godine konstatovano je da imaju saznanja da se na teritoriji SRJ nalazi određeni broj građana muslimanske nacionalnosti koji su se ogriješili o zakone srpske Republike B i H i građani srpske nacionalnosti koji su izbjegli obaveze proistekle proglašenjem opšte mobilizacije i da su ovlašćena 4 lica i to P. P., P. S., M. P. i Ž. N. da u saradnji sa nadležnim organima R. Srbije i Crne Gore izvrše privodjenje lica za koja saznaju da borave na tim teritorijama, a da će se identitet ovlašćenih lica utvrđivati na osnovu ličnih dokumenata. Dalje se navodi da je ovlašćenim licima strogo zabranjeno preduzimanje bilo kakvih mjera bez saglasnosti nadležnih organa na čijoj teritoriji planiraju preduzimati određene mjere, a koji akt je potpisan od strane načelnika SJB M. M. i od ovlašćenog lica ispred ratnog štaba Srebrenica, dok je **odobrenjem Ratnog štaba Opštine Srebrenica br. 58/92 od 25.05.1992. godine** konstatovano je da ovlašćenim licima odobreno da službeno mogu

prenijeti naoružanje i to tri škorpiona, 4 pištolja marke M 57 i jednu automatsku pušku.

Putnim nalogom br. 00111 od 25.05.1992. godine konstatovano je da se isti odnosi na autobus kojim upravlja M. R. na relaciji Bratunac, Užica, Titograd, Herceg Novi i obratno i da je isti izdat dana 25.05.1992. godine u Bratuncu.

Spiskom MUP RCG – CB Herceg Novi br. 03- 1073 od 25.05.1992. godine konstatovano je da se na istom nalazi 16 lica srpske nacionalnosti i 22 lica muslimanske nacionalnosti da je ista predao M. N. a da je lica primio komandir Plužina i to N. Ž., M. M., R. S., K. R., Š. V.K. M., V. M., Č. D., D. N., S. B., K. D., M. M., T.S., K. M., G. N., Š.D., Č. H., K. A.L. N.B. R., Č. E.K. Š.K. N.B. A.M. E.J. B., K. B.A. M., A. E., D. S., B. E.K. S.B. M., I. I.Č. A.K. S.P. I. i M. D.

Potvrdom izdatom od strane komandira Stanice milicije, Š.M. koja se odnosi na D. S. konstatovano je da je dana 25.05.1992. godine u prostorije CB Herceg Novi doveden D. S. i da je isti shodno depeši MUP-a RCG, zajedno sa ostalim građanima Republike B i H dana 25.05.1992. godine upućen u B i H i predat radnicima stanice milicije Foča u Sabirni Centar.

Informacijom MUP RCG SDB Herceg Novi br. 279 od 01.07.1992. godine potpisanom od strane operativnog radnika B. D. upućena III Odjeljenju I Uprave konstatovano je da je od izbijanja ratnih sukoba u B i H na područje sektora SDB-a Herceg Novi izbjeglo nekoliko hiljada lica muslimanske i srpske nacionalnosti da je među njima izvjestan broj muslimana koji su učestvovali u borbama protiv srpske TO i da su se na drugi način ogriješili o propise Srpske Republike B i H. Da se među licima nalazi i izvjestan broj srpske nacionalnosti koji se nisu odazvali na opšti poziv za mobilizaciju i da su u skladu sa telegramom MUP-a RCG br. 14-101 i upustvima dobijenim u kontaktu sa odgovarajućim linijama u SDB i SJB izvjestan broj lica predat organima MUP-a Srpske B i H na njihov zahtjev i to: u Opštini Herceg Novi dana 24.04.1992. godine su predata lica R. H.R. M. i R. Z. a koji su 22. i 23.04. zadržani u prostorijama CB Herceg Novi na zahtjev radnika milicije i sektora SDB-a. Da je dana 25.05.1992. godine komandiru SM Plužine milicioner CB Herceg Novi M. N. je u Plužinama za SUP Foča predao 16 lica srpske nacionalnosti i to N. Ž., M. M., R. S., K. R.Š. V., K. M.V. M., Č. D.D. N., S. B.K.D.M. M.T. S., K. M., G. N. i Š.D., 22 lica muslimanske nacionalnosti i to Č. H., K. A., L. N., B. R., Č. E., K. Š., K. N., B. A., M. E., J. B., K. B., A. M., A. E., D. S., B. E., K. S., B. M., I. I., Č. a A., K. S., P. I. i M. D.. Dalje se navodi da su od M. G. iz organa OB VPS-a Kumbor obaviješteni da su pomenuta 22 lica muslimanske nacionalnosti likvidirana u Foči i ako je bilo rečeno da će poslužiti za **razmjenu** zarobljenika. Od ova 22 lica 7 ih je prethodno dovedeno iz CB Bar, isti su prethodno bili zadržani 3 dana a Č. H. je prethodno zadržan jedan dan. Dana 27.05.1992. godine milicioner CB Herceg Novi R. A. predao je 12 lica štabu TO u Trebinju i to K. Z., B. M., H. S., S. N., S. N., J. G., Š. M., T. D., P. J., T. A., i T. S.. Istog dana SUP-u Srebrenica predato je 35 lica i to T. A., P. S.Č. P., P. M., T. B., Č. B., T. R., T. Z., B. S., Zec M., T. I., B.S., P. A., B. H., Č. H., P. A., V. Lj., B. O., K. D., G.M., Š. M., Č. G., P. A., T. S., B. Š., V. M., B. O., H. H., B. E., B. A., B. A., F.M., H. S., V. G. i P. R.. Od ukupno 35 lica po tri dana su bili zadržani H. H., B. E., B. A. i B. A. na zahtjev sektora SDB, dio ovih lica srpske nacionalnosti prema njihovim saznanjima pušten je u okolinu Titovog Užica pošto im je prethodno oduzet sav novac od strane radnika SUP-a Srebrenica. Osim ovih lica po jedan dan su bili zadržani uz obavljeni inoformativni razgovor K. H. i Š. A.. Informativni razgovori su obavljeni još i sa N. M., P. E., F. E. i S. N.. Dalje je navedeno da su u Opštini Tivat i Kotor privedena lica koja su nakon obavljenog informativnog razgovora puštena bez zadržavanja.

Telegramom CB Bar – Sektor za poslove SDB br. 10-326 od 01.07.1992. godine konstatovano je da je isti upućen od strane M. MUP-u RCG SDB Otaševiću i

u kome se navodi da je od ukupno privedenih 55 lica nakon obavljenog informativnog razgovora pušteno 48 lica, a da su Č.E., M. M., H. A. i B. J. predati CB Užice na njihov zahtjev, H. E., H. M. i L. N. predati su štabu TO Foča na njihovo traženje a čiji su ih radnici preuzeli u Herceg Novom.

Odgovorom MUP RCG br 905/92 od 18.08.1992. godine potpisanim od strane Ministra unutrašnjih poslova konstatovano je da je upućen S. T. D. kojom je obavještavaju da je njen suprug T. A. uhapšen 26.05.1992. godine u Herceg Novom sa još 34 lica i na zahtjev srpske Republike B i H predat ovlašćenim radnicima SUP-a Srebrenica P. M. i P. P., da je istog dana predat vojnoj policiji u štabu TO u Bratuncu gdje je trebalo da udje u sastav grupe muslimana za razmjenu za zarobljene srpske teritorijalce. Dalje je navedeno da ne raspolažu podacima o daljoj sudbini njenog supruga i da se za dalje informacije obrate MUP-u Srpske Republike B i H.

Telegramom SDB – sektor Bar br. 10-362 od 22.07.1992. godine potpisanim od strane M. konstatovano je da je isti upućen MUP-u RCG SDB Prvoj upravi IV Odjeljenju u istom se navodi da im je pripadnik srpske milicije iz Zvornika prenio da je H. A. milicioner iz Zvornika bio snajperista i da je prošao specijalnu obuku zelenih beretki. Nalazio se u bliskom kontaktu sa A.K. iz Zvornika i sa njim planirao prije izbijanja rata likvidaciju pripadnika milicionera srpske nacionalnosti. Kao nagradu za neke akcije od K. je dobio novi Golf koji je ovaj ranije ukrao na hrvatskom ratištu. Dalje se u telegramu navodi da je H. bio na terenu Crne Gore kao izbjeglica do polovine aprila i da je bio smješten kod B. M. i da je tajno održavao kontakte sa suprugom i bratom ratnog zločinca M. H. iz Srebrenice koji su se kao izbjeglice nalazili u Baru. Za vrijeme njegovog boravka postojala su saznanja da je u Bar došao sa zadatkom da organizuje grupu muslimana sa ovog područja koja bi se borila na ratištima u B i H. Polovinom maja H. je predat SDB Užice.

Telegramom CB Bar – sektor za poslove SDB. Br. 10-328 od 02.07.1992. godine potpisanim od strane M. konstatovano je da je isti upućen MUP-u RCG SDB Otaševiću u kome se navodi da su B. R., K. Š., Č. E. i K. A. predati 23.05.1992. godine u Herceg Novom štabu TO Foča na njihovo traženje.

Odgovorom MUP RCG br.905/92 od 18.08.1992. godine upućenim S. T. D. konstatovano je da je Ministar unutrašnjih poslova istu obavijestio da je njen suprug T. A. uhapšen 26.05.1992. godine u Herceg Novom sa još 34 lica a na zahtjev srpske Republike B i H predat ovlašćenim radnicima SUP-a Srebrenica P. M. i P. P.. Istog dana predat je vojnoj policiji u štabu TO u Bratuncu gdje je trebalo da udje u sastav grupe muslimana za razmjenu za zarobljene srpske teritorijalce. U odgovoru se dalje navodi da ne raspolažu sa podacima o daljoj sudbini njenog supruga i da se za dalje informacije obrati MUP-u srpske Republike B i H.

Informacijom MUP RCG SJB Herceg Novi br. 196. od 24.02.1993. godine konstatovano je da je ista potpisana od strane načelnika CB H. Novi R. R. a upućen Ministru N. P. u kome se navodi da je Centar bezbjednosti Herceg Novi postupajući u skladu sa telegramom MUP-a RCG br. 14-101 i uputstvima dobijenim po odgovarajućim linijama rada dana 27.05.1992. godine gdje u H. Novom od strane komandira SM CB Herceg Novi pored ostalih lica priveden i predat P. M. radnicima SUP-a Srebrenice P.M. i P. P.

Izveštajem MUP RCG CB Herceg Novi br. 196 od 24.02.1993. godine potpisan od strane Š.M. a upućen ministru N. P. konstatovano je da su radnici CB Herceg Novi postupali po naredjenju telegrama br. 14-101 od 23.05.1992. godine kada su u prostorije Centra bezbjednosti dovodili muškarce starosti od 18 do 60 godina srpske nacionalnosti koji su izbjegli iz R. B i H u kojoj je proglašena opšta ratna opasnost i zavedena opšta

mobilizacija. Dalje se u izvještaju navodi da su privedena i lica muslimanske nacionalnosti koja su izbjegla iz R. B i H od 18 do 60 godina po naredjenju načelnika CB-a I.M i pomoćnika načelnika CB-a za poslove SJB T. D. jer su raspolagali operativnim podacima a postojali su i spiskovi dobijeni iz B i H da se većina njih ogriješilo o srpski narod, da su učestvovali u finansiranju stranaka SD-a i kupovali oružje za naoružanje muslimanskog naroda. Dana 25.05.1992. godine radnici CB Bar priveli su lica H. H., B. E., B. A. i B. A. u prostorije CB Herceg Novi jer je za istima bila raspisana potjernica Srpske Republike B i H zato što su izvršili masakre nad srpskim življem u Opštini Srebrenica. Dalje se u izvještaju navodi da je lično u izvještaju kontaktirao sa M. M. predsjednikom Opštine Srebrenica koga je M. S. Ministar unutrašnjih poslova srpske Republike B i H ovlastio da sa njima pregovara i isti im je saopštio da će poslati autobus za ova 4 lica iz Srebrenice a da ostala lica srbe i muslimane pošalje istim autobusom a oni će ih iz ratnog štaba uputiti na Pale. Rekao mu je da će muslimane operativno obraditi i one koje se ne budu ogriješili o srpski narod zadržaće za razmjenu za zarobljenike srbe i poginule a da će sve srbe aktivirati a neki će od njih odgovarati zbog izbjegavanja poziva za ratnu mobilizaciju. Dalje se navodi da se dana 26.05.1992. godine radnici CB priveli 34 lica sa teritorije B i H a od toga 19 muslimana, 13 srba i dva hrvata. Istog dana iz Srebrenice je došao autobus u kome su se nalazila lica ovlašćena za preuzimanje. 26.05.1992. godine oko 11 sati svim pravedenim licima su saopšteni razlozi privodjenja i rečeno im je da idu na Pale. Lice Č. P. je skočio preko prozora sa drugog sprata i dao se u bjekstvo te i P. M.. Radnik CB -a je uhvatio P. M. i isti je sa ostalim pravedenim licima upućen autobusom za Srebrenicu. 27.05.1992. godine u 6 časova predata su ratnom štabu Bratunac gdje su trebali da udju u sastav grupe muslimana za razmjenu. Dana 27.05.1992. godine oko 12 sati iz Valjeva mu se telefonom javio T. B. i rekao mu da su lica iz autobusa koja su ih sprovodila ih opljačkala oduzela im novac i sve vrijedno što su imali, da su ih doveli do željezničke stanice Užice i istjerali iz autobusa sve srbe a muslimane odveli za Srebrenicu. Dalje se u izvještaju navodi da je o svemu obavijestio pomoćnika načelnika SJB T. D. i načelnika CB Herceg Novi I.M.

Odgovorom na poslaničko pitanje MUP RCG – Kabinet ministra br. 278/2 od 08.04.1993. godine navedeno je da mjera deportacije ili kako se naziva "policijskog izгона" koja u formalnom smislu ima karakter autonomne odluke policijskih vlasti i donosi se izvan sudskog postupka nije primjenjena ni u jednom slučaju prema licima iz bivše SR B i H. Naveden je spisak lica koja su vraćena na teritoriju B i H da je primopredaja izvršena i da nije poznata dalja sudbina lica i to 24.05.1992. godine od strane milicionera OB Plužine radnicima SUP-a Foča na njihov zahtjev predata su lica R. H., R. H. i R. Z.. Isti su 22. i 23.05.1992. godine bili zadržani u CB Heceg Novi na zahtjev SUP-a Foča. Prijem lica u stanici milicije Foča izvršio je komandir stanice policije M. M.. Dana 25.05.1992. godine Upravnik KPD Foča K. S. milicioneri iz RCG predali su N. Ž., M. M., R. S., K. R., Š. V., K. M., V. M., Č. D., D. N., S. B., K. D., M. M., T. S., K. M., G. N., Š. D., Č. H., K. A., L. N., B. R., Č. E., K. Š., K. N., B. A., M. E., J. B., K. B., A. M., A. E., D. S., B. E., K. S., B. M., I. I., Č. A., K. S. i P. I.. Od ovih lica 7 je bilo zadržanu u Centru bezbjednosti bar 3 dana. Dana 27.05.1992. godine radnicima SUP-a Srebrenica P. M., P. P., P. S. i Ž.N. koji su priložili ovlašćenje predati su T. A., P. S., Č. P., P. M., T. B., Č. B., T. R., T. Z., B. S., Z. M., T. I., B. S., P. A., B. H., Č. H., P.A., V. L., B. O., K. D., G. M., Š. M., Č.G., P. R., T. S., B. Š., V. M., B. O., H. H., B. E., D. A., B. S., F. M., H. S., V. G., i P. R.. Primopredaja policijskim organima nakon 19.05.1992. godine kada je B i H zvanično međunarodno priznata bilo uslovljeno teškoćama u pogledu vremena potrebnog za operacionalizaciju potražnih mjera a koje su podrazumijevale naredbu za lišavanje slobode i privodjenje izdate od nadležnog organa (suda ili službi bezbjednosti), tehnički postupak koji podrazumijeva identifikaciju potraživanog lica lišenja slobode, informativni razgovor i sprovođenje. Dalje se navodi

da je faktičko pitanje da li državljanin jedinstvene države SFRJ mogu ostvariti status izbjeglica u skladu sa Konvencijom o izbjeglicama iz 1951. godine u sopstvenoj državi, te da se ovakvo pitanje može postaviti i u kasnijoj fazi u kojoj je došlo do raspada SFRJ uslovima međusobno nepriznatih međunarodnih subjekata (SRJ i Republike B i H).

Spiskom ekstremno orijentisanih muslimanskih fundamentalista SDB Bar br. 175/2 od 22.05.1992. godine, spiskom lica sa područja Opštine Foča za kojima su raspisane potjernice Centra službi bezbjednosti Trebinje – Stanica javne bezbjednosti Foča upućen SDB Bar s.p. b. 172/3 od 22.05.1992. godine, spiskom ekstremista SDA iz Čajniča CB Bar SDB Bar s.p. 175/1 od 22.05.1992. godine, spiskom lica sa područja Opštine Foča za kojima su raspisane potjernice, spiskom lica sa područja SO-e Čajniče interesantnih za službu JB i TO, dopisom MUP RCG s.p.br.03-1797 od 26.05.1992. godine sa spiskovima lica iz BiH, te Aktom RSUP Srbije SDB br. 5260/2 od 28.05.1992. godine upućen MUP RCG – SDB Bar s.p. br. 03-1885 od 01.06.1992. godine sa službenom zabilješkom SDB Užice s.p. 02-539/1 od 21.05.1992. godine, i aktom RSUP Srbije SDB br. 5260/2 od 28.05.1992. upućen MUP RCG – SDB Bar s.p. br. 03-1866 od 01.06.1992. godine sa službenom zabilješkom SDB Užice s.p. 02-540/1 od 21.05.1992. godine proizilazi da međusobno komuniciraju centri bezbjednosti Srpske Republike B i H i Ministarstvo unutrašnjih poslova - Centar bezbjednosti Bar SDB-a i da se na spisku br. 175/2 od 22.05.1992. godine nalazi ime Č. E..

Spiskom lica sa teritorije Republike B i H koji se vraćaju na područje iste Republike vezano za depešu MUP RCG, konstatovano je da se na istom nalaze imena 32 lica i to T. A., P.S., Č.P., P.M., T.B., Č.B., T.R., T.Z., B.S., Z.M., T.I., B.S., P.A., B.H., Č.H., P.A., V.LJ., B.O., K.D., G.M., Š.M., Č.G., P.A., T.S., B.Š., V.M., H.H., B.E., B.A., B.A. i F.M. te da je pored imena V.LJ. i V.M. rukom ispisano "ostaje u Pljevlja".

Potvrdom izdatom od strane komandira SM Š.M., koja se odnosi na I. I., konstatovano je da je isti shodno depeši MUP-a RCG zajedno sa ostalim gradjanima Republike B i H dana 25.05.1992. godine povraćen u B i H i predat nadležnim organima Opštine Foča u Sabirni Centar.

Potvrdom izdatom od strane komandira S.M Š.M., koja se odnosi na B.E. konstatovano je da je isti shodno depeši MUP-a RCG zajedno sa ostalim gradjanima Republike B i H dana 25.05.1992. godine povraćen u B i H i predat nadležnim organima Opštine Foča u Sabirni Centar.

Skupštinskim materijalom – dnevni red sjednice skupštine Crne Gore, održane 05.06.1992. godine sa izvodom iz stenografske bilješke i zapisnikom Odbora za politički sistem, pravosudje i Upravu sa sjednice održane 05.06.1992. godine stavovi i zaključci Skupštine konstatovano je na Skupštini prihvaćen predlog da se formira višestranačka parlamentarna grupa kako bi obišla sve iseljenike na području Crne Gore, izbjeglice, da porazgovara sa tim ljudima i da vidi kakav je njihov položaj stanja.

Skupštinskim materijalom – Dnevni red sjednice Skupštine održane 02.12.1992. godine sa izvodima iz stenografskih bilješki i zaključkom Skupštine konstatovano je da je za dnevni red izmedju ostalih bila i informacija o stanju i problemima zbrinjavanja izbjeglica na području Republike Crne Gore i da je po tom pitanju Skupština donijela zaključke.

Poslaničko pitanje dr R.V. postavljenog na IV sjednici prvog zasijedanja Skupštine RCG od 05 i 10.03.1993. godine se izmedju ostalog odnosilo se na to po čijem zahtjevu je izvršena deportacija lica iz Crne Gore u B i H.

Zapisnikom sa prve sjednice prvog redovnog zasijedanja skupštine RCG održane 31.

marta i 01. aprila 1993. godine i izvod iz stenografske bilješke, konstatovano je da na Skupštini nije prihvaćen predlog LSCG da se u dnevni red uvrsti informacija MUP-a o otmicama gradjana u Crnoj Gori kao i o otmici putnika Beograd Bar.

Zapisnikom sa devete sjednice Odbora za politički sistem, pravosudja i upravu od 19.07.1993. godine konstatovano je da je na dnevnom redu bio zahtjev poslanika za formiranje parlamentarne višestranačke komisije za ispitivanje i utvrđivanje činjenica i okolnosti pod kojima su oti gradjani CG iz voza stanice Štrpci kao i svi ostali gradjani koji su odvedeni i nestali na do sada nerazjašnjen način i o njihovoj sudbini se ništa ne zna.

Zapisnikom sa pete sjednice prvog redovnog zasijedanja Skupštine održane 20,21,26.,27 i 28.07.1993. godine konstatovano je da nije prihvaćen predlog poslanika S.J. u ime LSCG i SDP Crne Gore koji je predložio da se u dnevni red sjednice uvrsti formiranje parlamentarne komisije za ispitivanje činjenica u vezi sa otmicom gradjana Crne Gore iz voza Beograd Bar izvršena 28.02.1993. godine.

Zapisnikom Odbora za politički sistem, pravosudja i Upravu sa sjednice održane 09.12.1994. godine i izvoda iz stenografske bilješke sa druge sjednice drugog redovnog zasijedanja Skupštine RCG održane 12,13,14,15,16,20,26 i 27.12.1996. godine konstatovano je da na dnevnom redu po tački 6 predlog Odluke o obrazovanju parlamentarne istražne komisije o utvrđivanju činjenica o postupanju organa vlasti RCG sa licima i njihovim pravima koja su u statusu izbjeglica odnosno prognanih lica došla na teritoriju Republike Crne Gore od 1990. godine pa nadalje i da su u raspravi po ovoj tački učestvovali poslanici, članovi odbora M.V., D.K. i Đ.M..

Dopisom MUP-a RCG Kabinet ministra SP br. 01-93/1 od 20.01.2005. godine upućen Vrhovnom državnom tužiocu Crne Gore konstatovano je da služba Javne i služba Državne bezbjednosti RCG ne posjeduje dokumentaciju povodom deportacije i ekstradicije izbjeglih lica, stranih državljana koji su 1992. godine isporučeni policijskim organima B i H. Odlukom o izboru Vlade SR CG od 15.02.1992. godine P.B. je izabran za Ministra Unutrašnjih poslova a poslove Ministra je obavljao do 14.07.1992. godine rješenjem od 05.07.1991. godine Vlada SR CG je postavila B.B. za pomoćnika ministra za SDB a da je isti razriješen dužnosti 22.05.1995. godine. I.M zasnovao je radni odnos u MUP- u RCG 15.04.1991. godine na poslovima načelnika CB Herceg Novi. 01.10.1992. godine imenovan je za pomoćnika ministra Unutrašnjih poslova.

Dopisom MUP RCG SDB br. 250/51-6445 od 27.12.2004. godine, upućenom Ministru potpisanom od strane pomoćnika SDB D.M. konstatovano je da u Službi DB-a ne postoji dokumentacija koja se odnosi na slučajeve privodjenja lica muslimanske nacionalnosti tokom 1992. godine na području Crne Gore i njihova predaja organima B i H.

Dopisom MUP RCG SJB 03 STR pov. Br. 01-3999/2 od 19.01.2005. godine upućenom Ministru a potpisanom od strane pomoćnika Ministra M.O. konstatovano je da u službi Javne bezbjednosti (kabinetu pomoćnika ministra, Upravi kriminalističke policije, Upravi policije, Upravi za državnu granicu i u CB Herceg Novi) ne postoji dokumentacija podaci i informacije koje se odnose na deportaciju i ekstradiciju izbjeglih lica stranih državljana koje su službenici MUP-a RCG 1992. godine izručili policijskim organima B i H.

Aktom MUP RCG 24 br. 115/04-397092 od 24.12.2004. godine upućenom kabinetu Ministra a potpisan od strane načelnika Uprave N.V. konstatovano je da je Odlukom o izboru Vlade SR CG od 15.02.1991. godine P.B. izabran za Ministra Unutrašnjih poslova koje poslove je obavljao do 14.07.1992. godine. Rješenjem br.02-2402 od 05.07.1991.

godine Vlada RCG je postavila za pomoćnika ministra B.B. koji je razriješen dužnosti 22.05.1995. godine. I.M. je zasnovao radni odnos u MUP-u RCG 15.04.1991. godine na poslovima načelnika CB Herceg Novi a Rješenjem Vlade RCG br.02-3873 od 01.10.1992. godine imenovan je za pomoćnika ministra unutrašnjih poslova.

Rješenje Općinskog suda u Sarajevu br. R-890/99 od 06.03.2000. godine koje se odnosi na M.M. konstatovano je da je isti Rješenjem tog suda 06.03.2000. godine proglašen umrlim sa danom 22.12.1996. godine a koji je nestao dana 15.05.1992. godine u Baru - Crna Gora.

Informacijom MUP RCG SDB I Uprave od 02.07.1992. godine sačinjenom od strane S.O. konstatovane su preduzete mjere prema raseljenim licima sa područja R. BiH. U informaciji se dalje navodi da je od ukupno 55 privedenih lica u CB Bar 11 lica predato CB Užice i CB Herceg Novi radi izručenja SUP-u Foča. Dana 19.05.1992. godine CB Užice su predati Č.E., M.M., H.A. i B.J.. 23.05.1992. godine, od strane CB H. Novi radi predaje SUP-u Foča predati su H.E., H.M., L.N., H.E., K.A., B.A., Č.E. i K.Š.. P.S. je po osnovu zahtjeva CSB Banja Luka zbog osnivanje sumnje da je počinio krivično djelo iz čl. 142. KZ SFRJ predat Upravi SDB grada Beograda radi izručenja Banja Luci. Iz Herceg Novog dana 24.04.1992. godine SUP-u Foča na njihov zahtjev predati su R.H., R.N., R.Z., koji su na zahtjev radnika milicije iz Sektora SDB zadržani u prostorijama CB H. Novi. Dana 25.05.1992. godine SUP-u Foča na njihov zahtjev predati su N.Ž., M.M., R.S., K.R., Š.V., K.M., V.M., Č.D., D.N., S.B., K.D., M.M., T.S., K.M., G.N., Š.D., Č.H., K.A., L.N., B.A., Č.E., K.Š., K.N., B.A., M.E., J.B., K.B., A.M., A.E., D.S., B.E., K.S., B.M., I.I., Č.A., K.S., P.I. i M.D.. Dana 27.05.1992. godine SUP-u Srebrenica na njihov zahtjev predato je 35 lica od kojih su bili zadržani po zahtjevu sektora SDB H.H., B.E., B.A. i B.A..

Rješenjem MUP SRCG br. S.p. br.281/1 od 28.12.1990. godine konstatovane su oznake organizacionih jedinica u MUP-u SRCG i pojedine službe ministarstva u 1991. godini da će primati poštu u rad po oznakama i to između ostalih Republički ministar oznakom 01, zamjenik ministra oznakom 02, pomoćnik ministra SDB 03, pomoćnik ministra SJB 04, dežurni operativni centar oznakom 14, koje rješenje se primjenjivalo od 01.01.1991. godine.

Rješenjem MUP RCG br. 1693/1 od 26.02.1993. godine konstatovane su oznake organizacionih jedinica u MUP-u RCG da će primati poštu u rad po oznakama i to između ostalih ministar oznakom 01, zamjenik ministra oznakom 02, pomoćnik ministra SDB oznakom 03, pomoćnik ministra SJB oznakom 04, dežurni operativni centar oznakom 14 a koje Rješenje se primjenjivalo od 01.04.1993. godine.

Obavještenjem Generalnog sekretarijata – Predsjednika Republike – Komisije za predstavke i predloge br. 07-194/4 od 14.04.1993. godine upućeno Č.F. konstatovano je da je istom upućen odgovor u kome se između ostalog navodi da su na zahtjev stanice JB SUP-a Srebrenica lišeni slobode više lica muslimanske i srpske nacionalnosti koji su nakon toga upućeni predati radnicima SUP-a Srebrenica a među tim licima se nalaze Č.H., P.A. i H.S..

Obavještenjem Generalnog sekretarijata – Predsjednika Republike – Komisije za predstavke i predloge br. 07-436 od 05.07.1993. godine upućeno Č.S. konstatovano je da je istoj upućen odgovor u kome se između ostalog navodi da su radnici MUP-a RCG 25.06.1992. godine predali KPD-mu Foča K.S. 37 lica od čega 21 lice muslimanske i 16 lica srpske nacionalnosti a da se među tim licima nalazi Č.A..

Potvrdom o prijavi boravišta Crvenog krsta CG – Herceg Novi izdata na ime B.Š. konstatovano je da je ista prijavila boravište 04.05.1992. godine u Baošićima kod

stanodavca M.R..

Spiskom lica (u rukopisu) predatih dana 25.05.1992. godine iz Herceg Novog u KPD Foča, koji je tužiocu dostavio oštećeni H.M. konstatovano je da se na istom nalazi 21 lice koje je deportovano iz H. N. u KPD Foča, te da je od tih lica 7 preživjelih.

Potvrdom preduzeća »Mikrotri« od 10.05.1999. godine konstatovano je da je A.T. bio zaposlen u firmi Mikrotri Sarajevo, da je u aprilu 1992. godine prešao u Mikrotri Beograd, te da je 25.05.1992. godine upućen na službeni put u H. Novi i Budvu i da mu se tog momenta gubi svaki trag.

Rješenjem IV Opštinskog suda u Beogradu P2. 47/2000 od 25.12.2002. godine konstatovano je da je A. T. proglašen mrtvim i da se datum njegove smrti utvrđuje 25.05.1992. godine.

Dopisom UP PJ Herceg Novi br. 03-245/08-5011 od 09.06.2008. godine upućen istražnom sudiji Višeg suda u Podgorici konstatovano je da isti u postojećim evidencijama PJ Herceg Novi ne raspolažu sa dokumentacijom povodom deportacije građana iz maja mjeseca 1992. godine.

Zapisnikom sa 94 sjednice Vlade RCG od 24.04.1992. godine konstatovano je da je Vlada donijela zaključke vezano za raseljena lica koja su prihvaćena u Crnu Goru iz B i H.

Izvodom iz zapisnika sa zajedničke sjednice vlade RCG i Predsjedništva RCG održane 08.04.1992. godine konstatovano je da je na sjednici između ostalog zaključeno da se preduzmu sve mjere radi prihvata i zbrinjavanja sve većeg broja izbjeglica sa područja teritorije B i H.

Zapisnikom Osnovnog suda u Srbinju br. Kri.33/94 od 11.07.1994. godine konstatovano je da je izvršen uviđaj 08.07.1994. godine a radi smrti ratnog zarobljenika K.Š..

Rješenjem Općinskog suda u Goraždu br. 84/2001 od 04.07.2001. godine H.S. proglašen je mrtvim a kao dan smrti je proglašen 26.05.1992. godine umrlim.

Dopisom načelnika SDB Herceg Novi, R.R sa zapisnikom sa sastanka održanog dana 08.04.1992. godine u Njivicama konstatovano je da je na sastanku pomoćnik ministra za SJB MUP-a RCG M.M. u nekoliko uvodnih napomena istakao neophodnost saradnje između SJB i SDB, da su poslovi i zadaci zajednički kao i da je MUP RCG osposobljen da radi sa ovim kadrom kao i da treba pospješiti saradnju na ovom nivou sa vojnom bezbjednosti, te da je načelnik CB Herceg Novi između ostalog naveo da je po njemu potrebna puna saradnja SDB i SJB.

Dopisom SDB s.p.br.03-1885 od 01.06.1992. godine i plan mjera i aktivnosti u suprotstavljanju diverzantsko – terorističkoj aktivnosti na području RCG od 14.05.1992. godine konstatovano je da je urađen predlog plana mjera i aktivnosti u suprotstavljanju diverzantsko terorističkoj aktivnosti na području Crne Gore, kada je između ostalog planom predviđeno da se ostvari uvid u aktivnost i ponašanje svih kategorija stranaca koji borave na području naše Republike, te da su nosioci posla Uprava milicije, CB, OB i SDB.

Rješenjem Općinskog suda u Visokom br. 111/04 od 04.10.2005. godine konstatovano je da je nestali T.S. proglašen umrlim 25.05.1992. godine a da je mjesto smrti Herceg Novi.

Izvodom iz matične knjige umrlih Općine Goražde od 20.12.2004. godine za B.M. konstatovano je da je isti umro 01.06.1992. godine u Foči.

Rješenjem MUP RCG br. 1674/1 od 24.02.1992. godine donijeto na ime R.R konstatovano je da je R.R službenik MUP-a raspoređen na radno mjesto načelnika sektora za poslove SDB H. Novi 24.02.1992. godine.

Rješenjem MUP RCG br. 2570/13 od 20.07.1992. godine donijeto na ime R.R konstatovano je da se isti raspoređuje na mjesto načelnika sektora za poslove SDB Herceg Novi počev od 01.07.1992. godine sa radnog mjesta načelnika sektora za poslove SDB H. Novi.

Aktom MUP-a i Javne prave 01 br. Pov. 2674/1 od 11.08.2008. godine upućenom Vrhovnom državnom tužiocu Crne Gore isti je obaviješten koji Zakoni su bili u primjeni u periodu maja 1992. godine, da odnosi između organizacionih jedinica nijesu uređeni zakonom jer se samo po sebi razumije da je Republički sekretarijat za unutrašnje poslove bio jedinstveni organ sa užitim organizacionim jedinicama u okviru koga je morala postojati medjusobna saradnja i razmjena informacija.

Izvodom iz dnevnika događaja Ispostave Ulcinj za maj 1992. godine konstatovano je da je u informaciji dnevnih događaja za dan 16/17.05.1992. godine navedeno da je u 1,00h priveden Č.E. od strane B.S. sa patrolom P. i B. i da je isti po naređenju S. zadržan u prostorije za zadržavanje, da je u 21,40 posebna patrola privela B.J. a da se u prostorijama za zadržavanje nalaze Č.E., L.G., M.D., H.I. i A.D.. U informaciji dnevnih događaja za dan 18/19.05.1992. godine u dnevniku događaja navedeno je da je u 22,30 časova privedena po naređenju M.B. i Č.M., B.J. a da su u 23 sata za Bar povedeni i predati dežurnoj službi Č.E. i B.J., dana 22/23.05.1992. godine navedeno da je u 15 sati po naređenju šefa SDB S.Ba u prostorije za zadržavanje nalaze se H.E., Z.V., H.M., H.F., L.N. a da je u informaciji dnevnih događaja za dan 23/24.05.1992. godine navedeno da su u 12 sati iz pritvora u CB Bar privedeni H.E., H.M., L.N., te da su iste priveli K.V. i J.V..

Izvodom iz dnevnika događaja Područne jedinice Bar za maj 1992. godine konstatovano je da je za dan 18.05.1992. godine u 23,30 časova po nalogu N. zadržan je H.A., Č.E. i B.J. i da su sprovedeni za Užice. Za dan 22.05.1992. godine u 15,30 časova u prostorije za zadržavanje su zadržani radi dalje obrade B.A., K.A., Č.E., K.Š. a da je kao ovlašćeni radnik postupao N i L.

Izvodom iz dnevnog biltena dežurne službe CB Herceg Novi za maj 1992. godine (prepis informacije dežurne službe za 25.05.1992. godine od 07. do 19 časova), konstatovano je da su u toku smjene radnici milicije priveli u CB lica sa teritorije B i H i to K.M., R.S., Đ.D., K.D., S.B., N.Ž., D.N., M.M., M.M., V.M., Š.V., T.S., K.R., M.D., K.M., Š.D., I.I., B.E., K.S., Č.H., K.S., K.B., B.A., B.M., D.S., P.I., J.B., M.E. i K.N.. Dalje se navodi da su sva ova lica sprovedena autobusom za Foču kao i još 7 lica koja su bila dovedena iz Bara kao i Č.A. iz Goražda koji je bio zadržan prethodnog dana. Istog dana zadržan je u prostorije za zadržavanje da je vršio krivična djela krađe, T.S. Informacijom dežurne službe za dan 11.05.1992. godine od 19,00 časova do 0,07 časova C. i K. su na zahtjev naredjenje radnika SDB L.M. priveli iz Meljina A.M. iz Trebinja i isti je zadržan u prostorije za zadržavanje. Informacijom dežurne službe za 21.05.1992. godine od 07,00 do 19,00 časova po naredjenju N. u 16,20 časova zadržan je u prostorije za zadržavanje B.M. Informacijom dežurne službe za dan 22.05.1992. godine od 07,00 do 19,00 časova u 15,00 časova priveden je od strane K. A.DŽ. koji je zadržan po naredjenju komandira i Č.H., takodje po naredjenju komandira. Informacijom dežurne službe za dan 24.05.1992. godine od 07,00 časova do 19,00 časova radnici CB H. Novi priveli M.S., O.B. N.T., B.D., O.R., K.Ž., V.S., B.R., J.D., J.P., J.S., K.S., B.N., D.I., koja lica su sprovedena od strane R. i R. za Nikšić postupajući po depeši br.14-101 od 23.05.1992. godine. Informacijom dežurne službe za dan 25/26.05.1992. godine od 19,00 do 07,00 časova u 2 sata Š.

i R. su priveli B.Š., sin R., rođen 1967 godine, iz Goražda postupajući po akciji pa je isti zadržan u prostorije za zadržavanje. Informacijom dežurne službe za dan 26.05.1992. godine od 07,00 do 19,00 časova radnici CB u vezi depeše 14-101 priveli su više lica sa područja B i H čiji se konačan spisak nalazi kod komandira nakon čega su sprovedeni.

Knjigom evidencije »cirk« depeša RSUP – Odjeljenje bezbjednosti Ulcinj konstatovano je da je u istoj pod br. 411. za dan 23.05.1992. godine kao čas prijema naznačeno 12,10 časova, br. Telegrama 14-101 oznaka hitnosti DX, da je isti upućen od strane MUP-a RCG OB u Ulcinju, da je isti predao manipulant Ž., a primio manipulant M.

Izvodom iz evidencije o primljenim ovlašćenjima PJ Herceg Novi za maj mjesec 1992. godine konstatovano je da su dana 23.05.1992. godine (subota) zadržani a kao osnov zadržavanja naveden je čl. 44. Zakona o unutrašnjim poslovima lica B.A., B.A., B.E. i Č.A. a da su dana 25.05.1992. godine (ponedeljak) po istom osnovu privedeni K.M., R.S., Č.D., K.D., S.B., N.Ž., D.N., M.M., M.M., V.M., Š.V., T.S., K.R., M.D., K.M., Š.D., I.I., B.E., K.S., Č.H., K.S., K.B., B.A., B.M., D.S., P.I., J.B., M.E. i K. N.

Dopisom MUP-a Javne uprave br. 05/10-11274/1 od 27.07.2010. godine konstatovano je da je pod br. 98/92 od 29.01.1993. godine u djelovodniku zaveden predmet B.S.-dostava molbe.

Dopisom Uprave policije PJ Bar br. 24-01 br. 240/10-7586/2 od 22.10.2010. godine navedeno je da nemaju evidenciju zadržanih lica i Rješenja o zadržavanju za period 1992. godine za lica H.A., M.M., B.R., K.Š., K.A. i Č.E..

Dopisom uprave policije PJ Bar Ispostave Ulcinj b25 br. 02-240-2996/2 od 28.09.2010. godine navedeno je da pregledom postojećih staničnih evidencija nijesu pronadjena rješenja o zadržavanju za period 1992. godine za lica Č.E., B.J., L.N., H.M. i H.E.

Dopisom Uprave policije br. 01240/9-42532/3 od 10.12.2009. godine konstatovano je da arhiva operativno komunikacionog centra ne raspolaže dnevnim biltenima događaja i drugim pisanim materijalima i informacijama za period od 15.05.1992 godine do 02.06.1992. godine.

Dopisom br. 01-3610 od 17.11.1992. godine upućenom MUP-u RCG Ministru P, a potpisan od strane koordinadora radne grupe potpredsjednika skupštine RCG primarijusa dr. A. D. konstatovano je da se od MUP-a traži potpuna informacija vezano za nasilno predavanje i odvođenje izbjeglica muškaraca u maju 1992. godine jer je radna grupa Skupštine Crne Gore zadužena za praćenje stanja i problema izbjeglica u Crnoj Gori prihvatila obavezu da Skupštini podnese izvještaj na sjednici zakazanoj za 30.11.1992. godine.

U informaciji dostavljenoj od strane ministra Unutrašnjih poslova N.P. br. 05-129 od 24.11.1992. godine izmedju ostalog se navodi od izbijanja ratnih sukoba u Hrvatskoj a naročito građanskog rata u BiH naša Republika se suočila sa značajnim problemom, prihvata i zbrinjavanja izbjeglih lica iz ovih Republika što je društvenu, političku i ekonomsku situaciju opterećenu Medjunarodno nepoznatim i neregulisanim statusom nove SRJ, najavom spoljne vojne intervencije i pogoršanjem medjunacionalnih odnosa, dodatno usložilo. Nakon raspada bivše Jugoslavije i medjunarodno priznanje pojedinih Republika dovelo je do prekida funkcionisanja integralnog sistema bezbjednosti, što je uslovilo da aktivnosti MUP-a u pogledu ostvarivanja bezbjednosnih zadataka ostanu nerealizovane ili ograničenog karaktera što je direktno doprinosilo ugrožavanju lične i imovinske sigurnosti građana u većem obimu i porastu napetosti u mješovitim nacionalnim

sredinama, a posebno u graničnim područjima u Bosni. Takva političko bezbjedonosna situacija iziskivala je pojačane napore MUP-a Crne Gore koji su imali za osnovni cilj zaštitu utvrđenog Ustavnog poretka, obezbjedjenjem lične i imovinske sigurnosti građana, građanskog mira i sprečavanje medjunacionalnih sukoba. Prikupljeni operativni podaci djelimično i u krivično pravnom smislu procesuirani, ukazuju da se među raseljenim licima nalazio jedan broj lica sa područja BiH koji su u početnoj fazi građanskog rata u Bosni i onoj koja je neposredno prethodila ratnim operacijama, bili umiješani u vršenje teških krivičnih djela, pa čak i onih koja su po KZ SFRJ sankcionisana kao najteža. Oko krivično pravnog i policijskog tretmana tih lica, u načelu, je u konkretnim slučajevima važio stav nadležnog tužilaštva u Republici da je cjelishodnije izvršiti predaju potraživanih lica od zvaničnih policijskih organa stvarno i mjesno nadležnom organu suverene i medjunarodno priznate BiH, iz razloga oportuniteta i nemogućnosti procesuiranja krivičnog progona za lica za koja su postojale sumnje da su izvršila krivična djela, zbog teškoća u obezbjedjenju materijalnih dokaza i svjedoka i niza krivično-procesnih i materijalnih problema. Imajući u vidu širu dimenziju problema izbjeglih lica koja po Konvenciji o izbjeglicama nijesu obezbijedili status izbjeglice, što je posledica formalno-pravnih nedoslednosti, jer se do 19.05.1992. godine radilo o državljanima SFRJ, a od ovog datuma, činom priznavanja BiH od strane zemalja EZ i još jednog broja država, kao nezavisne i suverene države, u uslovima medjusobno nepriznatih subjekata (BiH i SRJ i obratno) razumljivo je da su policijski organi naše države, postupajući u skladu sa svojim nadležnostima bili prinudjeni da preduzimaju sve neophodne mjere u cilju odžavanja povoljnog bezbjednosnog stanja. U okviru takve djelatnosti oni su dostigli potreban stepen saradnje sa policijskim organima iz opština sa ratom zahvaćenog područja u Bosni koja se graniče sa Crnom Gorom, Trebinjem, Fočom, Čajničem, Goraždom i Rudom. Prema jednom broju raseljenih lica, koja nijesu u formalno - pravnom smislu obezbijedila status izbjeglica u skladu sa Konvencijom o izbjeglicama iz 1951. godine, mjere iz djelokruga organa unutrašnjih poslova su preduzimane kao prema svim građanima u skladu sa važećim propisima u SRJ (legitimisanje, utvrđivanje identiteta, obavljanje informativnih razgovora i sl.). Statistički pokazatelji o obimu ovih mjera nijesu obezbijedjeni za područje Republike, ali pošto se u principu radi o najširoj aktivnosti MUP-a koje nemaju represivan karakter realno je procijeniti da je ovim mjerama obuhvaćen najveći broj izbjeglih lica. Mjere lišavanja slobode i privodjenja u skladu sa Zakonom o unutrašnjim poslovima Crne Gore primijenjene su, na zahtjev policijskih organa iz Bi H prema jednom broju lica koja potiču sa područja Trebinja, Foče, Čajniča, Goražda i Rudog do dana 19.05.1992. godine dok je prema jednom broju lica postupano zaključio sa 27.05.1992. Lišavanje slobode i primopredaja tamošnjim policijskim organima nakon 19.05.1992. godine bilo je uslovljeno u jednom broju slučajeva teškoćama u pogledu vremena potrebnog za operacionalizaciju i postupanje po zahtjevu. Naime, u najvećem broju slučajeva izvršenju mjere je prethodila identifikacija lica koje se traži, zatim aktiviranje potražne djelatnosti, te sam postupak privodjenja i primopredaje lica koja je izvršena na graničnom području između Crne Gore i Bosne. Ističemo da prema tim licima ni u jednom slučaju nije primijenjena mjera policijskog izгона (repatrijacija), koju u praksi autonomno preduzimaju policijski organi suverene države i to uvijek izvan sudskog postupka, već mjera lišenja slobode, privodjenje i predaje policijskim vlastima druge države, kada se u principu ne ulazi u procjenu oportuniteta i cjelishodnosti mjere, već se u osnovi izvršava hitan nalog policijskog organa po principu pružanja pomoći u skladu sa važećim propisima koji definišu ovu oblast tj. u skladu sa Zakonom o unutrašnjim poslovima, Pravilniku o vršenju poslova Službe javne bezbjednosti i policijskom etikom. Dalje se u unformaciji navodi da su:

Dana 19.05.1992. godine Centru bezbjednosti Užice su predati Č.E., M.M., H.A. i B.J..

Dana 23.05.1992. godine preuzeti su od strane CB Herceg Novi radi predaje SUP-u Foča H.E., H.M., L.N., H.E., K.A., B.A., Č.E. i K.Š.. P.S. je predat policijskoj upravi Beograd radi izručenja SS Banja Luka.

Dana 24.04.1992. godine SUP-u Foča, predati su na njihov zahtjev R.H., R.M. i R.Z.

Dana 25.05.1992. godine, na zahtjev SUP-a Foča ,predati su N.Ž., M.M., R.S., K.R., Š.V., K.M., V.M., Č.D., D.N., S.B., K. D., M.M., T. S., K.M., G.N., Š.D., Č.H., K. A., L.N., B.A., Č.E., K.Š., K. N., B.A., M.E., J. B., K. B., O.M., O. E., D.S., B.E., K. S., B.M., I.I., Č.A., K.S., P.I., V. D..

Dana 27.05.1992. godine, SUP-u Srebrenica, na njihov zahtjev, predati su T.A., P.S., Č.P., P.M., T.M., Č.V., T.B., T.B., B.B., Z.D., T.I., B.J., P.H., B. R., Č. F., P. A., V. M., B. M., K.D., Ga. T., Š. D., Č. M., P. R., T.S., B. Š., V.M., B. O., H.H., B.E., B.A., B. S., F.M., H.S., V. G. i P. R.

Rješenjem MUP-a RCG br.788/2 od 01.07.1991. godine B.B postavljen je na poslove i radne zadatke načelnika CB Bar od 01.07.1991. godine.

Rješenjem MUP-a RCG br. 961 od 30.01.1991. godine G.S rasporedjen je na poslove načelnika OB Ulcinj od 30.01.1991. godine.

Rješenjem MUP-a br. 1297 od 13.12.1991. godine Š.M je raspoređen na radno mjesto komandira stanice milicije SUP-a H. Novi.

Rješenjem br. 02-1849 od 20.06.1991 godine M.M. postavljen je za pomoćnika ministra Unutrašnjih poslova a Rješenjem br,02-2844 od 01. i 02.09.1994. godine razriješen je dužnosti pomoćnika ministra Unutrašnjih poslova zbog odlaska na novu dužnost.

Dopisom Uprave policije PJ H. Novi br. 27-03 br.240/10-6574/3 od 23.11.2010. godine navedeno je da nijesu pronađjene knjige" primljenih depeša" i knjige" Cirk depeše" RSUP-a za maj mjesec 1992. godine.

Dopisom ANB-a br. 250-01-4287/10 od 23.11.20010. godine navedeno je da ANB ne posjeduje dokument koji se odnosi na deportaciju gradjana BiH tokom maja 1992. godine, odnosno telegram MUP-a RCG SDB IV Odjeljenja I Uprave kao odgovor na telegram centra SDB H. Novi br. 184 od 24.05.1992. godine upućen od strane R.R.

Informacijom o paravojnom organizovanju u SRJ i BiH Uprave bezbjednosti GŠVJ II Uprave General štaba vojske Jugoslavije informiše se o stanju i paravojnoj organizovanosti albanskih secisionista, paravojna organizovanost muslimanskih secisionista u Sandžaku, paravojna organizovanost Madjara i Hrvata u Vojvodini, paravojno organizovanje u B i H.

Aktom Savezne Republike Jugoslavije, Savezno ministarstvo za unutrašnje poslove br.1481 od 01.08.1992. godine naslovljen MUP- R. Srbije ministru, MUP-u RCG ministru a potpisan od strane Saveznog ministra za unutrašnje poslove P.B. navedene su mjere koje treba preduzeti radi sprečavanja negativnih posledica eventualnog postojanja i djelovanja paravojnih jedinica a zauzete na vrhovnom savjetu odbrane na sjednici održanoj 31.07.1992. godine.

Aktom Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu br.1498-1 od 01.08.1992. godine potpisan od strane načelnika generalštaba vojske Jugoslavije Ž.P. navedene su naredbe u cilju uspostavljanja javnog reda i mira, obezbjedjenja imovinske i lične sigurnosti gradjana i sprečavanja aktivnosti i djelovanje svih paravojnih grupa i pojedinaca na teritoriji SRJ.

Telegramom MUP-a RCG SJB br. 07-333-29 od 19.05.1992. godine upućen MUP-u Srbije CB i OB svima potpisan od strane načelnika UZSK B.K. se navodi da su od

stanice Javne bezbjednosti Foča obaviješteni da u slučaju pronalaska 161 lica sa spiska na teritoriji SRJ isti budu lišeni slobode i tome obaviješteni radi preduzimanja drugih mjera. Aktom 15/92, koji im je dat na uvid, napominju da se radi o ekstremistima sa područja Foče skloni vršenju diverzantsko terorističkih aktivnosti. Na kraju telegrama se navodi: U slučaju pronalaska lica lišiti ih slobode i odmah ih obavijestiti UZ SK s pozivom na telegram broj gornji.

Odlukom o imenovanju članova savjeta za Narodnu odbranu predsjedništva SRCG br.01-32 od 16.01.1991. godine potpisan od strane predsjednika M.B. imenovani su članovi savjeta za narodnu odbranu predsjedništva SRCG koji ima predsjednika i 11 članova.

Aktom ministarstva narodne odbrane br.0401-17/1 od 06.02.1992. godine naslovljen M.B. a potpisan od strane sekretara savjeta pukovnika B.B. dostavljena je informacija o regrutima i rezervistima iz Crne Gore na ratištu koje je razmotrila i usvojila Vlada RCG na sjednici od 23.01.1992. godine.

Aktom naslovljen predsjedniku predsjedništva RCG potpisan od strane B.B. bez broja i datuma informiše se o situaciji u istočnoj Hercegovini i situacija na dubrovačkom području.

Aktom MUP-a CB Herceg Novi br. 01-361 od 26.05.1992. godine upućen predsjedniku M.B. a upućen od strane načelnika CB Herceg Novi M.I. sadrži informaciju i stavove predstavnika udruženja boraca rata 1991/1992. godine i Odreda TO Opštine Herceg Novi.

Aktom predsjedništva RCG br.01-1 od 03.04.1992. godine upućen komandi IV armijske oblasti potpisan od strane predsjednika M.B. i Aktom predsjedništva RCG br.01-1 od 03.04.1992. godine upućen Republičkom štabu TO Podgorica potpisan od strane predsjednika M.B. se navodi da se ne daje saglasnost da se dvije brigade TO mobilišu i uključe u borbena dejstva JNA.

Aktom štaba TO RCG br. 06/1033-1 od 27.05.1992. godine upućen predsjedništvu RCG potpisan od strane komandanta general potpukovnika D.Đ. se informiše da treba izvršiti dopunu jedinica TO na određenim pravcima i izvršiti podjelu naoružanja, te da je i naoružanje podijeljeno.

Aktom predsjedništva RCG br.01-632 od 26.05.1992. godine u potpisu sekretar predsjedništva M.P. naveden je dnevni red predložen za sjednicu predsjedništva RCG za 27. maj 1992. godine.

Aktom predsjedništva RCG br.01-4 od 12.05.1992. godine potpisan od strane predsjednika M.B. traže se podaci i cjelovita informacija o načinu, vremenu, količini i mjestima gdje je oružje podijeljeno, kao i na osnovu kojih ovlaštenja je to i učinjeno.

Informacijom o mobilizaciji nekih ratnih jedinica upućena predsjedniku predsjedništva RCG, a potpisan od strane B.B. informiše se o situaciji na hercegovačko dubrovačkom području 26.05.1992. godine, situacija sa snagama vojske SRJ na teritoriji Crne Gore i naredjenje za mobilizaciju od 24.05.1992. godine.

Saznanjem službe o podjeli naoružanja u organizaciji TO RCG sadrže informaciju kome i koliko oružja je podijeljeno.

Aktom Skupštine RCG br.02-1261/11 od 08.06.1992. godine potpisan od strane predsjednika Skupštine dr. R.V. navedeni su stavovi i zaključci Skupštine RCG sa sjednice održane 05.06.1992. godine.

Aktom predsjedništva RCG br.01-705 od 11.06.1992. godine potpisan od strane predsjednika M.B. predlaže se održavanje sastanka sa predstavnicima parlamentarnih opozicionih stranaka kako bi se razmijenila mišljenja i javnosti predložilo kojim je političkim sredstvima moguće efikasno obezbijediti građanski mir, među nacionalnim i međustranačku toleranciju u Republici.

Aktom Crvenog krsta CG sa pregledom raseljenih lica evidentiran je po gradovima broj lica koja su prijavljena Crvenom krstu na dan 18.11.1992. godine.

Informacijom o stanju i problemima izbjeglica na području RCG potpisana od strane A.D. navedeni su svi segmenti položaja izbjeglica u Crnoj Gori.

Aktom MUP-a kabinet ministra br.278/2 od 08.04.1993. godine ministra N.P. - odgovor na poslaničko pitanje navedeno je koja su lica i u koje dane vraćena u BiH.

Informacijom o regrutima i rezervistima iz Crne Gore na ratištu bez datuma, potpisa i pečata informišu se regrutovanje i mobilizacija za potrebe OS 1991. godini, neke pojave prisutne u jedinicama popunjenim rezervistima iz Crne Gore, neka zapažanja oko postupka sa ratnim plijenom, drugim sredstvima, stvarima i stokom u zoni dejstava jedinica JNA i TO, konkretni problemi, zaključci i predlozi.

Dopisom MUP-a Javne Uprave kabinet ministra br. 01-2741/3 od 07.12.2010. godine sud je obaviješten da Ministarstvo unutrašnjih poslova ne raspolaže sa knjigom depeša (telegrami upućeni od strane ministra i telegrami upućeni ministru) za maj mjesec 1992. godine, jer listom kategorija registraturskog materijala sa rokom čuvanja br. 1905/1 od 26.02.1991. godine nije predviđeno arhiviranje i čuvanje navedenih knjiga.

Dopisom Uprave policije br.081/10-44010/2 od 07.12.2010. godine sud je obaviješten da u arhivi ne postoji pravni akt pod nazivom "uputstvo o odnosima u ostvarivanju ovlašćenja u rukovodjenju, koordiniranju i usmjeravanju rada u Ministarstvu unutrašnjih poslova" koji je bio važeći u prvoj polovini 1992. godine.

Izvodom iz kaznene evidencije UP PJ Podgorica br. 29-245/08-2121/2-497 od 08.02.2008. godine za okr. I.M. konstatovano je da isti ranije nije osuđivan.

Izvodom iz kaznene evidencije UP PJ Bar br. 24-03/24508-959 od 07.02.2008. godine za okrivljenog B.B. konstatovano je da isti ranije nije osuđivan.

Izvodom iz kaznene evidencije Uprave policije – Ispostave Danilovgrad br. 241/08-258/2 od 12.01.2008. godine za okrivljenog M.M. konstatovano je da isti ranije nije osuđivan.

Izvodom iz kaznene evidencije UP PJ Pljevlja br. 03-115/08-0394/2 od 12.02.2008. godine za okrivljenog Š.M. konstatovano je da isti ranije nije osuđivan.

Izvodom iz kaznene evidencije UP PJ Pljevlja br. 03-115/08-0394/2 od 12.02.2008. godine za okrivljenog B.D. konstatovano je da isti ranije nije osuđivan.

Izvodom iz kaznene evidencije Područne jedinice Podgorica br. 11-245/09-5538/2-924 od 24.03.2009. godine za okrivljenog B. B., konstatovano je da isti ranije nije osuđivan.

Izvodom iz kaznene evidencije Policijske Uprave u Subotici br.09-235-5-441/09 od 01.04.2009. godine za okrivljenog R.R. konstatovano je da isti ranije nije osuđivan.

Izvodom iz kaznene evidencije Područne jedinice Bar br. 24-03-245/09-2388 od 25.03.2009. godine za okrivljenog G.S. konstatovano je da isti ranije nije osuđivan.

Izvodom iz kaznene evidencije Područne jedinice Danilovgrad br. 245/04-1027/2 od 02.04.2009. godine za okrivljenog S.B. konstatovano je da isti ranije nijesu osuđivani.

U fazi istrage, zamolbenim putem, od strane Tužilaštva Bosne i Hercegovine, saslušani su svjedoci čije je prebivalište u inostranstvu i prema kojima se ne mogu primjeniti prinudne mjere u cilju obezbjeđenja njihovog svjedočenja na glavnom pretresu, koji su odbili da svjedoče na pretresu jer se nijesu odazvali urednom pozivu suda, ili im se pozivi nijesu uručili zbog odbijanja prijema poziva ili su sud obavijestili da zbog bolesti ne mogu svjedočiti pa je vijeće na glavnom pretresu, po saglasnom predlogu stranaka na osnovu čl. 356. st.1. tač. 3. ZKP-a, pročitalo njihove iskaze date u fazi istrage zamolbenim putem.

Rješenjem ovog suda Ks.br.3/09 od 26.10.2010. godine, iz spisa predmeta izdvojeni su zapisnici o saslušanju svjedoka koji su saslušani 17.01.2008. godine pred tužilaštvom B i H, u Sarajevu, u predmetu Ktz. br. 185/07 po molbi VDT Kmp. br. 21/07 od 20.12.2007. godine i to svjedoka Č.E., C.DŽ. i H.H. jer su iskazi dati u drugom postupku pa se na istim ne može zasnovati sudska odluka. Rješenjem Apelacionog suda CG Kž. br. 807/10 od 11.11.2010.godine, žalbe su odbijene kao neosnovane.

Rješenjem ovog suda Ks. br.3/09 od 02.12.2010. godine, iz spisa predmeta izdvojen je zapisnik o saslušanju svjedoka M.B. koji je saslušan 17.09.2007. godine pred istražnim sudijom Višeg suda u Podgorici u predmetu Ki. br. 239/05, jer se radi o iskazu na kome se ne može zasnovati sudska odluka. Rješenjem Apelacionog suda CG Gž. br. 930/10, žalba je odbijena kao neosnovana.

Dio iskaza svjedoka M.B. dat na glavnom pretresu a gdje je svjedočio vezano za njegov iskaz dat u istrazi, sud nije koristio u postupku jer njegov prethodni iskaz iz istrage ne može da ostvaruje dokazni kredibilitet, niti se na njemu može zasnivati sudska odluka.

Rješenjem ovog suda Ks. br.3/09 od 08.02.2011. godine iz spisa predmeta izdvojeni su zapisnici o saslušanju svjedoka S.Ž., koji je saslušan 03.12.2008. godine, zapisnik o saslušanju svjedoka P.R., koji je saslušan 11.12.2008. godine i zapisnik o saslušanju svjedoka P.V. koji je saslušan 11.12.2008. godine, pred istražnim sudijom Višeg suda u Podgorici u predmetu Ki. br. 239/05 jer se radi o iskazima na kojima se ne može zasnovati sudska odluka a na koje rješenje nije izjavljivana žalba.

U postupku je donijeto rješenje da se u svojstvu svjedoka ne saslušavaju R.S. i Š.V. s obzirom da su isti preminuli i da se u svojstvu svjedoka ne saslušavaju, Č.I., Z.R., koje iz zdravstvenih razloga nijesu u mogućnosti da svjedoče, kao ni svjedoci R.V., D.S., K.M., V.M., K.D., T.S., K.M., Š.D., Č.E., M.M. i S.M., s obzirom da su nepoznati na datim adresama, a kako se radi o svjedocima iz druge države sud nije imao pravne mogućnosti da obezbjedi njihov dolazak na glavni pretres, a isti u prethodnom postupku nijesu saslušani pa sud nije bio u mogućnosti da čita njihove iskaze. U postupku je donijeto rješenje da se u svojstvu svjedoka ne saslušava M. B. koji po nalazu vještaka medicinske struke nije sposoban da da iskaz.

Zakonom o Unutrašnjim poslovima objavljenom u službenom listu SRCG br.13/85 od 31. jula 1985. godine, te zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Unutrašnjim poslovima Sl. List SRCG br. 32/89 od 15. novembra 1989. godine članom 1. propisano je da se Unutrašnjim poslovima u smislu ovog Zakona smatraju 1. poslovi zaštite Ustavom uređenog poretka (Državna bezbjednost) 2. Poslovi Javne bezbjednosti, 3. Upravni i ostali unutrašnji poslovi određeni zakonom. Članom 2. istog Zakona propisano je da poslove u oblasti Unutrašnjih poslova vrši Republički sekretarijat za Unutrašnje poslove koji pored ostalih poslova sprovodi utvrdjenu politiku i izvršava zakone, prati i odgovoran je za stanje Unutrašnjih poslova te izvršava i druge Opšte akte u oblasti Unutrašnjih

poslova čije je izvršenje u nadležnosti Republike.

Zakonom o osnovama sistema Državne bezbjednosti Sl. list SFRJ br. 15/84 i 42/90 u članu 1. propisano je da se ovim Zakonom utvrđuju Osnovi sistema zaštite Ustavom SFRJ utvrdjenog poretka (Državna bezbjednost), obezbjeđivanje djelatnosti službe Državne bezbjednosti koja je neophodna za ostvarivanje odgovornosti Saveznih organa i uskladjivanje organa koji vrše poslove Državne bezbjednosti. Članom 7. st. 3. istog zakona propisano je da Republike, Autonomne pokrajine organizuju i neposredno vrše poslove Državne bezbjednosti u skladu sa Ustavom SFRJ, Saveznim zakonima i politikom kojom je Skupština SFRJ utvrdila u toj oblasti.

U poglavlju 2. Zakona o Unutrašnjim poslovima (Sl. List SRCG br. 13/85 i 32/89) uredjena je nadležnost i načela organizacije Republičkog Sekretarijata pa je članom 11. propisano da poslove i zadatke iz nadležnosti Republičkog Sekretarijata vrše Služba Državne bezbjednosti, Služba Javne Bezbjednosti i Služba za Upravne i ostale Unutrašnje poslove a da se za vršenje poslova Državne i Javne bezbjednosti i Upravnih i ostalih Unutrašnjih poslova u jednoj ili više Opština obrazuju područne organizacione jedinice. Članom 12. propisano je da Republičkim sekretarijatom rukovodi Republički sekretar za Unutrašnje poslove koji je odgovoran za svoj rad i rad Republičkog sekretarijata, a članom 15. da republički sekretar postavlja i razrešava rukovodioca područne organizacione jedinice koji je za svoj rad neposredno odgovoran republičkom sekretaru. Članom 17. propisan je djelokrug rada Službe Državne bezbjednosti. Djelokrug rada su poslovi zaštite Ustavom utvrdjenog poretka (Državna bezbjednost), a to su operativni i drugi poslovi koji se vrše radi otkrivanja i sprečavanja djelatnosti kojima se ugrožavaju nezavisnost, teritorijalna cjelokupnost i odbrambena sposobnost zemlje, podriva vlast radničke klase i svih radnih ljudi, samoupravna i ekonomska osnova socijalističkih društvenih odnosa, razvija bratstvo i jedinstvo i ravnopravnost naroda i narodnosti Jugoslavije i drugih djelatnosti usmjerenih na podrivanje ili rušenje Ustavom utvrdjenog poretka. Na osnovu čl. 20. istog zakona pomoćnik za službu Državne bezbjednosti vrši poslove koji se odnose na rukovodeće zadatke u unutrašnjem funkcionisanju organizacionih jedinica službe Državne bezbjednosti i uskladjivanju njihovog rada i ostvarivanja saradnje sa saveznim, republičkim, i pokrajinskim organima uprave u oblasti Državne bezbjednosti. Pomoćnika za službu Državne bezbjednosti na predlog republičkog sekretara postavlja i razrešava Izvršno vijeće na predlog republičkog sekretara kome je za svoj rad i rad službe Državne bezbjednosti bio neposredno odgovoran. Članom 29. istog zakona propisan je djelokrug rada službe Javne bezbjednosti, a to su operativni i drugi stručni poslovi u oblasti: zaštita života i lične sigurnosti ljudi; sprečavanje i otkrivanje krivičnih djela i pronalaženje i hvatanje njihovih učinalaca (suzbijanje kriminaliteta); održavanje javnog reda i mira, bezbjednosti na sredstvima javnog prevoza željezničkom i pomorskom saobraćaju; bezbjednost saobraćaja na putevima; kontrola prelaženja državne granice i kretanja u graničnom pojasu kao i utvrđivanje i rješavanje graničnih incidenata i drugih povreda državne granice; obezbjeđenje odredjenih ličnosti objekata i poslova; boravak i kretanje stranaca; zaštita od požara, eksplozija i havarija; proizvodnje, prevoza, prometa, držanje i nošenja oružja i djelova za oružje; proizvodnje, prometa i prevoza eksplozivnih materija; prometa, prevoza i uskladištenja zapaljivih tečnosti i gasova; prijavljivanje prebavilašta i boravišta građana. Članom 30. istog zakona propisano je da pomoćnik za službu Javne bezbjednosti vrši poslove koji se odnose na rukovodeće zadatke u Unutrašnjem funkcionisanju organizacionih jedinica službe Javne bezbjednosti i uskladjivanje njihovog rada, organizovanja i ostvarivanje saradnje sa drugim republičkim organima uprave ista odgovarajući samoupravnim organizacijama i zajednicama kao i ostvarivanje odnosa i saradnje sa organima uprave i odgovarajućim organizacijama Federacije i organima

uprave drugih socijalističkih republika i socijalističkih autonomnih pokrajina u oblasti javne bezbjednosti, te da je pomoćnik za službu javne bezbjednosti za svoj rad i rad službe neposredno odgovoran republičkom sekretaru.

Pravila o radu službe Državne bezbjednosti Saveznog sekretarijata za Unutrašnje poslove koja na osnovu čl. 23.st.2. Zakona o osnovama sistema Državne bezbjednosti (sl. List SFRJ br.15/84), a u skladu sa Odlukom o jedinstvenim načelima za primjenu sredstava i metoda koje u svom radu primjenjuju organi koji vrše poslove Državne bezbjednosti (D.T.O-11 od 17.04.1975 i 16.11.1988. godine), donosi savezni sekretar za Unutrašnje poslove a kojim pravilima je u članu 2. propisano da služba državne bezbjednosti u Saveznom, republičkim i pokrajinskim sekretarijatima za unutrašnje poslove prikuplja podatke i obavještenje radi otkrivanja i sprečavanja djelatnosti usmjerenih na podrivanje ili rušenje Ustavom SFRJ utvrdjenog poretka i ugrožavanje bezbjednosti zemlje, dok je u članu 15. propisano da službe u saveznom, republičkim i pokrajinskim sekretarijatima organizuju zajednički rad kao najviši oblik saradnje u operativnom radu a kada sporazumno utvrde da za to postoji potreba. Zajednički rad se ostvaruje kroz vođenje odredjenih operativnih akcija, operativnih kombinacija ili operativnih istraživanja, dok je članom 16 istih pravila propisano da se u zaštiti Ustavom SFRJ utvrdjenog poretka ostvaruje jedinstvo u radu organa unutrašnjih poslova, posebno izmedju službi Državne i Javne bezbjednosti. Služba Državne bezbjednosti i služba Javne bezbjednosti zajednički organizuju izvršavanje pojedinih zadataka i akcija i preduzimaju operativne mjere i radnje u vezi sa izvršavanjem zajedničkih zadataka u zaštiti Ustavom SFRJ utvrdjenog poretka. Članom 20. istih pravila propisani su poslovi službe Državne bezbjednosti a to da služba prikuplja podatke i obavještenja primjenjujući propisana sredstva i metode i preduzimajući mjere i radnje u cilju blagovremenog otkrivanja i sprečavanja djelatnosti usmjerene na podrivanje ili rušenje Ustavom SFRJ utvrdjenog poretka i ugrožavanje bezbjednosti zemlje. U tom cilju služba otkriva, prati, istražuje, dokumentuje, analizira i sprečava djelatnost stranih obavještajnih službi, neprijateljske, jugoslovenske emigracije i unutrašnjeg neprijatelja, vrši poslove obezbjeđenja odredjenih ličnosti, političkih skupova i drugih javnih manifestacija i bezbjednosno štiti radna mjesta, organizacije čija je djelatnost od posebnog društvenog interesa, kao i objekte-odredjene odlukama nadležnih organa i objekte i područja od interesa za odbranu i bezbjednost zemlje, vrši bezbjednosnu zaštitu državljana SFRJ na privremenom radu i boravku u inostranstvu, otkriva i prati denacionalizatorsku i drugu subverzivnu djelatnost prema djelovima jugoslovenskih naroda koji žive van granica SFRJ, prikuplja obavještajne podatke od značaja za bezbjednost i druge interese SFRJ i vrši pripreme za rad u vanrednim prilikama, uslovima neposredne ratne opasnosti i rata. Članom 50 istih pravila propisano je da u cilju pribavljanja, provjeravanja i dokumentovanja podataka i obavještenja kao i izvršavanje drugih zadataka iz djelokruga službe ovlašćeni radnici službe obavljaju informativni razgovor sa državljanima SFRJ i strancima. Odobrenje za obavljanje informativnog razgovora sa odredjenim licem daje rukovodilac nadležne organizacione službe. Izuzetno, ovlašćeni radnik službe može obaviti informativni razgovor i bez posebnog odobrenja, ako je to u operativnom radu planirano ili ako je to opravdano iznenadnim okolnostima, dok je članom 51. propisano da je po obavljenom informativnom razgovoru ovlašćeni radnik službe dužan da sačini izvještaj. Članom 116. pravila propisano je da služba obrazuje i vodi dosijea koji objedinjavaju dokumentaciju o neprijateljskom radu ili dokumentaciju od značaja za bezbjednost, kao i dokumentaciju o radu i rezultatima rada u pojedinim predmetima operativnog rada i to: dosije lica, dosije objekata, dosije organizacije i dosije akcije.

Obaveznim instrukcijama (sl. List RCG 3/81) uređen je način o vođenju evidencija o pojavama i događajima koji su od značaja za rad organa unutrašnjih poslova i drugih

evidencija o izvršavanju zakona i drugih propisa iz oblasti Unutrašnjih poslova koje nisu utvrđene posebnim propisima.

Pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u MUP-u RCG Republičkog sekretarijata za unutrašnje poslove br. 9942. od 18.10.1990. godine članom 51. je propisano da Centrom bezbjednosti rukovodi načelnik Centra bezbjednosti. Načelnik Centra bezbjednosti za svoj rad i rad centra neposredno je odgovoran Republičkom sekretaru, a za zakonito, efikasno i blagovremeno vršenje poslova i zadataka, iz djelokruga odgovarajuće službe, i pomoćniku Republičkog sekretara-rukovodiocu službe.

Sistematizacijom radnih mjesta pomoćnik Republičkog Sekretara - rukovodilac službe vrši poslove u oblasti JB koji se odnose na rukovodeće zadatke u unutrašnjem funkcionisanju organizacionih jedinica službe JB i uskladjivanje njihovog rada, organizovanja i ostvarivanja saradnje sa drugim Republičkim organima Uprave i odgovarajućim organima i organizacijama Federacije i organim uprave drugih Socijalističkih Republika i Autonomnih Pokrajina. Opis ovih poslova odnosi se na pomoćnika ministra, optuženog, M. M.

Sistematizacijom radnih mjesta načelnik Centra bezbjednosti Herceg Novi i Bar organizuje rad Centra bezbjednosti, odgovoran je za zakonito, blagovremeno i uredno izvršavanje poslova i zadataka iz djelokruga rada centra, priprema program rada i izvještava o radu, vrši i druge poslove iz djelokruga rada centra. Opis ovih poslova, odnosi se na optužene I.M. i B.B.

Sistematizacijom radnih mjesta pomoćnik načelnika Centra bezbjednosti Herceg Novi rukovodi sektorom, koordinira, usmjerava i organizuje rad izvršilaca u odjeljenju za suzbijanje kriminaliteta i stanicama milicije Centra bezbjednosti, stara se o saradnji sa upravama i drugim centrima bezbjednosti u Republici, pravosudnim i drugim organima i organizacijama angažovanim za suzbijanje kriminaliteta, vrši i druge poslove koji mu se stave u zadatak. Opis ovih poslova odnosi se na D. T.

Sistematizacijom radnih mjesta, komandir stanice milicije Herceg Novi, rukovodi stanicom, izdaje naređenja i uputstva radnicima i prati, proučava i procjenjuje stanje bezbjednosti na staničnom prostoru, stara se o pravilnom korišćenju i čuvanju naoružanja i opreme, stara se o racionalnom korišćenju sredstava i opreme, vrši raspored radnika milicije, organizuje stručnu nastavu za radnike milicije, učestvuje u izradi izvještaja i informacija, vrši i druge poslove iz djelokruga stanice milicije. Opis ovih poslova odnosi se na optuženog Š.M.

Sistematizacijom radnih mjesta načelnik Odjeljenja bezbjednosti Ulcinj rukovodi odjeljenjem, organizuje rad u odjeljenju, odgovoran je za zakonito, blagovremeno i uredno izvršavanje poslova i zadataka iz djelokruga rada odjeljenja, priprema program rada odjeljenja i izvještaj o radu, vrši i druge poslove iz djelokruga rada odjeljenja. Opis ovih poslova odnosi se na optuženog G.S.

Sistematizacijom radnih mjesta, Rukovodilac Službe državne bezbjednosti organizuje vršenje poslova i zadataka Službe državne bezbjednosti, koji se odnose na unutrašnje funkcionisanje organizacionih jedinica Službe i uskladjivanje njihovog rada, na način i u okviru ovlašćenja utvrđenog zakonom, podzakonskim aktima donesenim na osnovu zakona, kao i odlukama nadležnih organa; vrši i druge poslove u okviru zakona i ovlašćenja Ministra. Opis ovih poslova odnosi se na pomoćnika ministra za DB optuženog B. B.

Sistematizacijom radnih mjesta, načelnik Odjeljenja SDB Ulcinj i Bar, obavlja poslove rukovodjenjem Odjeljenja, kao i operativne poslove i zadatke na prikupljanju

podataka i obavještenja o tajnoj i organizovanoj protivustavnoj i terorističkoj djelatnosti albanskog seperatizma, na području Opštine Ulcinj, radi otklanjanja i sprečavanja takve djelatnosti; rukovodi, organizuje i uskladjuje poslove u Odjeljenju i odgovara za njegov rad; učestvuje u programiranju poslova i zadataka Odjeljenja i stara se o njihovoj realizaciji; informiše, po potrebi i nalogu rukovodioca Sektora, odnosno rukovodioca Službe i u okviru svojih ovlašćenja nadležne organe na području Odjeljenja; stara se o radnoj disciplini i racionalnom korišćenju sredstava sa kojima Odjeljenje raspolaže; vrši (povremeno) bezbjedonosne procjene stanja na području Odjeljenja; organizuje pružanje pomoći, iz djelokruga SDB ostalim subjektima DSZ na području Odjeljenja; priprema plan rada u okviru radnog mjesta i neposredno se angažuje na njegovom ostvarivanju; vodi operativne obrade i odgovara za njihovu realizaciju; stručno obučava i angažuje saradnike, stvarajući odgovarajuće uslove za njihov rad, kao i poslove angažovanja operativnih veza; dogovara i razradjuje način sigurne veze sa saradnicima, a posebno za slučaj vanrednih prilika, neposredne ratne opasnosti ili rata; inicira donošenje odluka i rješenja za konkretne operativne poslove iz djelokruga radnog mjesta; vrši druge operativne poslove i preduzima operativne radnje i mjere u cilju dokumentovanja protivustavne djelatnosti; učestvuje u vodjenju istražnih radnji u skladu sa odredbama ZKP-a; vrši razmjenu podataka sa drugim radnicima službe na području Sektora; saradjuje u zajedničkim operativnim poslovima sa odgovarajućim radnicima službe u Upravama i Sektorima SDB MUP-a, kao i SJB, drugim službama bezbjednosti i subjektima DSZ. Opis ovih poslova odnosi se na optuženog, S.B i na M. S.

Sistematizacijom radnih mjesta viši inspektor u Sektoru SDB Herceg Novi, obavlja operativne poslove i zadatke na prikupljanju podataka i obavještenja o trajnoj i organizovanoj protivustavnoj djelatnosti iz zemlje, na području Opština Herceg Novi i Tivat, radi otklanjanja i sprečavanja takve djelatnosti; priprema plan rada u okviru radnih mjesta i neposredno se angažuje na njegovom ostvarivanju; vodi operativne obrade i odgovara za njihovu realizaciju; stručno obučava i angažuje saradnike, stvarajući odgovarajuće uslove za njihov rad kao i poslove angažovanja operativnih veza; odgovara i razradjuje način sigurne veze sa saradnicima, a posebno za slučaj vanrednih prilika, neposredne ratne opasnosti ili rata; inicira donošenje odluka i rješenja za konkretne operativne poslove iz djelokruga radnog mjesta; vrši druge operativne poslove i preduzima operativne radnje i mjere u cilju dokumentovanja protivustavne djelatnosti; učestvuje u vodjenju istražnih radnji u skladu sa odredbama ZKP-a; vrši razmjenu podataka sa drugim radnicima službe na području sektora, saradjuje u zajedničkim operativnim poslovima sa odgovarajućim radnicima službe u Upravama i Sektorima SDB MUP-a, kao i SJB, drugim Službama bezbjednosti i Službama DSZ; saradjuje u poslovima bezbjedonosne zaštite određenih ličnosti; vrši i druge poslove po zahtjevu-nalogu nadležnog rukovodioca. Opis ovih poslova odnosi se na optuženog, B.D.

Sistematizacijom radnih mjesta načelnik sektora za poslove službe državne bezbjednosti u Herceg Novom rukovodi, organizuje, usmjerava i uskladjuje poslove u sektoru i odgovara za njegov rad; koordinira rad Sektora sa ostalim organizacionim jedinicama službe i drugim službama i Organima bezbjednosti; učestvuje u programiranju poslova i zadataka sektora i stara se o njihovoj realizaciji; neposredno učestvuje u vršenju složenih operativnih poslova i zadataka; informiše, po odobrenju i nalogu rukovodioca službe i u okviru svojih ovlašćenja nadležna tijela i organe na području Sektora; stara se o radnoj disciplini i racionalnom korišćenju sredstava sa kojima Sektor raspolaže; obezbjedjuje uslove za stručnu i drugu osposobljenost radnika (seminari, predavanja i drugi pogodni oblici); stara se o spremnosti i mobilnosti ratnog sastava Sektora; vrši (povremeno) bezbjedonosne procjene stanja na području Sektora; organizuje pružanje stručne

pomoći iz djelokruga SDB ostalim subjektima DSZ na području sektora; daje inicijativu rukovodiocu službe za stalnu ili privremenu primjenu operativno tehničkih sredstava, odnosno predlog o povlačenju operativno tehničkih sredstava i stara se o njegovom povlačenju; vrši i druge poslove i zadatke po zahtjevu - nalogu rukovodioca službe ili lica koja on ovlasti. Opis ovih poslova odnosi se na optuženog, R.R.

Pravilnikom o načinu vršenja određenih poslova javne bezbjednosti i o primjeni posebnih ovlašćenja i dužnosti u vršenju tih poslova objavljen u službenom listu SRCG br. 22/84 u članu 302. u poglavlju 7 (zadržavanje), propisano je da se u prostorijama organa unutrašnjih poslova može zadržati lice:

1) u pijanom stanju - zatečeno u vršenju prekršaja, ako postoji opasnost da će nastaviti vršenje prekršaja, dok se ne otrijezni, a najduže 12 časova.

2) ako narušava ili ugrožava javni red i mir, ako se uspostavljanje javnog reda i mira ili otklanjanje ugrožavanja ne može postići na drugi način, onoliko vremena koliko je potrebno, a najduže 24 sata.

3) zatečeno u vršenju prekršaja, ako nema prebivalište, ili ako, odlaskom radi boravka u inostranstvu, nastoji da izbjegne odgovornost za prekršaj i ako postoje osnovi sumnje da će pobjeći ili opasnost da će neposredno nastaviti izvršenje prekršaja protiv javnog reda i mira, za koje se može izreći kazna zatvora, a za zadržavanje je potrebno da bi se spriječilo dalje vršenje prekršaja, najduže 24 časa.

4) koje ugrožava bezbjednost drugog lica, ozbiljnom prijetnjom ili ako druge okolnosti ukazuju na takvo ugrožavanje najduže 24 časa.

5) ako je to neophodno radi obezbjeđenja lične sigurnosti određene ličnosti ili iz razloga bezbjednosti zemlje, najduže 3 dana.

6) koje su izdali inostrani organi, ako je to potrebno radi predavanja nadležnom organu, najduže 3 dana.

7) čija se istovjetnost ne može odmah utvrditi, a postoje osnovi sumnje da je učinilo teži prekršaj protiv javnog reda i mira ili krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, najduže 3 dana.

Zadržavanje, u slučajevima iz tačaka 2,3,4,5,6 i 7 određuje se rješenjem na osnovu stava 3 člana 23 Zakona o unutrašnjim poslovima.

Pravilnikom o načinu vršenja određenih poslova javne bezbjednosti i o primjeni posebnih ovlašćenja i dužnosti u vršenju tih poslova objavljeno u službenom listu SRCG br. 22/84 u članu 311. u poglavlju 8 (lišavanje slobode) propisano je da su ovlašćena službena lica dužna da liše slobode lice:

1) za koje je sud donio Rješenje o pritvoru i izdao naredbu o dovodjenju.

2) za koje postoji osnovana sumnja da je izvršilo krivično djelo, a pritvor je po zakonu obavezan.

3) za koje je organ za unutrašnje poslove donio rješenje o određivanju pritvora.

4) za kojim je raspisana potjernica, radi stavljanja u pritvor ili vraćanja u kazneno popravnu ustanovu ili vaspitno - popravni dom iz kojega je pobjegao.

Članom 317. istog pravilnika propisano je da su ovlašćena službena lica koja lišavaju slobode, prethodno dužna da licu koje lišavaju slobode saopšte da je lišeno slobode i

razloge zbog kojih ga lišavaju slobode. O izvršenom lišavanju slobode ovlašćena službena lica sastavljaju izvještaj koji sadrži: razloge i pravni osnov za lišavanja slobode, dan i čas lišavanja slobode i da li je o lišenju slobode obaviještena porodica lica lišenog slobode.

Zakon o unutrašnjim poslovima (Službeni list SRCG 13/85 od 31.07.1985) u čl. 44. propisano je da ovlašćena službena lica mogu pored slučajeva predviđenih zakonom o prekršajima, dovesti i zadržati lice u službene prostorije:

1) ako je to neophodno radi obezbjedjenja lične sigurnosti, određene ličnosti ili iz razloga bezbjednosti zemlje.

2) koje su izručili inostrani organi ako je to potrebno radi predavanja nadležnom organu.

3) čija se istovjetnost ne može odmah utvrditi a postoji osnov sumnje da je učinio teži prekršaj protiv javnog reda i mira ili krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti.

4) koje ugrožava bezbjednost drugog lica ozbiljnom prijetnjom ili ako druge okolnosti ukazuju na takvo ugrožavanje.

Zadržavanje u slučajevima iz st.1. ovog člana određuje se Rješenjem koje sadrži podatak o licu koje se zadržava, osnov za zadržavanje, čas početka zadržavanja, pouka o pravu na žalbu, potpis funkcionera ili radnika koga on ovlasti i otisak pečata Republičkog sekretarijata.

Analizom i ocjenom svih izvedenih dokaza i to kako pojedinačno, tako i u vezi sa ostalim dokazima, te navodima odbrane optuženih, sud je, na nesumnjiv način utvrdio sledeće činjenično stanje:

Dopisom MUP-a RCG, kabinet ministra SP br.01-93/1 od 20.01.2005. godine, utvrđeno je da je odlukom o izboru Vlade SRCG od 15.02.1992. godine, P.B. izabran za Ministra Unutrašnjih poslova koje poslove je obavljao do 14.07.1992. godine. Istim dopisom utvrđeno je da je Rješenjem od 05.07.1991. godine Vlada SRCG postavila B.B. za pomoćnika ministra za SDB koju dužnost je obavljao do 22.05.1995. godine, a I.M. je postavljen za načelnika CB Herceg Novi Rješenjem MUP-a RCG 15.04.1991. godine, koju dužnost je obavljao do 01.10.1992. godine, kada je imenovan za pomoćnika ministra unutrašnjih poslova.

Optuženi M.M. je po Rješenju br. 02-1849 od 20.06.1991 godine postavljen za pomoćnika ministra Unutrašnjih poslova, a Rješenjem br.02-2844 od 01. i 02.09.1994. godine razriješen je dužnosti pomoćnika ministra Unutrašnjih poslova, zbog odlaska na novu dužnost.

Optuženi R.R. je po Rješenju MUP-a br. 22-349 od 11.01.1991. godine rasporedjen na poslove načelnika sektora Državne bezbjednosti - pomoćnika načelnika CB Herceg Novi, koju dužnost je obavljao do 01.07.1992. godine.

Optuženi B.D. je Rješenjem MUP-a br.1297 od 13.12.1991. godine rasporedjen na radno mjesto Višeg inspektora u sektoru SDB Herceg Novi počev od 01.01.1992. godine.

Optuženi S.B. je Rješenjem MUP-a br.3041/1 od 15.08.1991. godine rasporedjen na radno mjesto načelnika Odjeljenja SDB Ulcinj počev od 29.07.1991. godine, koju dužnost je obavljao do 01.07.1992. godine.

Optuženi Š.M. je Rješenjem MUP-a br.12970 od 13.12.1991. godine rasporedjen na radno mjesto komandira stanice milicije CB Herceg Novi, počev od 01.01.1992. godine.

Optuženi B.B. je Rješenjem MUP-a RCG br.788/2 od 01.07.1991. godine postavljen na

poslove i radne zadatke načelnika CB Bar od 01.07.1991. godine.

Optuženi G.S. je Rješenjem MUP-a RCG br. 961 od 30.01.1991. godine rasporedjen na poslove načelnika OB Ulcinj od 30.01.1991. godine.

Predstavnici oštećenih porodica L. A. (supruga L.N.), B. K. (supruga B.H.), K. H. (majka K.S.), B. A. (otac B.A. i A.), H. H. (supruga H.S., sestra Č. H. i tetka P.A.), B. R. (majka B.E.), K. S. (majka K.S.), B. Š. (supruga B.S.), P. H. (sestra Č.H.), P. H. (majka P.A.), K.Z. (supruga K.Š.), B. N. (supruga B. O.), B. D. (supruga B.M.), Š. M. (sestra P. A.), B. S. (supruga P.M.), H.Š. (supruga H.E.), M. E. (brat B.E.), P. A. (brat P. A.), K. A. (otac K.A.), te i svjedoci oštećeni H.M., I.I., T.B., Č.D., K.R., S.B. bili su saglasni u svojim iskazima koje djelove iskaza je sud prihvatio kao jasne i istinite, da su zbog ratnih dešavanja u Bosni odlučili da napušte Bosnu, da bi sebe i članove svojih porodica sačuvali i izbjegli rat, da su došli u Crnu Goru gdje su se i smjestili te da su članovi njihovih porodica povedeni od strane radnika policije iz Crne Gore i da su vraćeni za Bosnu. Jedan broj vraćenih lica za Bosnu, pronadjen je u masovnim grobnicama, dok jedan broj nikada nije pronadjen i Rješenjima su proglašeni mrtvim. Da su sa istog razloga (ratnih dešavanja u Bosni) u Crnu Goru došli i V.M. i V.LJ. u svom iskazu navela je svjedok Hasanbegović Hizreta, a da je u Crnu Goru iz istih razloga došao V.M. u svom iskazu naveo je svjedok Č.D. S. D. (supruga T. A.), bila je odredjena u tome, a koji dio iskaza je sud prihvatio kao jasan i istinit, da nakon što je došlo do sukoba na području B i H odlučili su da predju kod njenih roditelja u Beograd, da je njen suprug radio u firmi "Mikro 3" koja je imala svoje predstavništvo u Beogradu i da je po nalogu firme njen suprug sa još trojicom kolega P.S. i izvjesnom V. pošao u Budvu na sajam informatike. Dakle, došao je u Beograd, koji je u sastavnom dijelu tadašnje SRJ, upravo zbog ratnih dejstava u B i H. Većina od njih prijavila se Crvenom krstu, radi primanja humanitarne pomoći, kao i policiji gdje im je evidentirano trenutno mjesto boravka. Svjedoci H.M., T.B., M.M., Č.D., K.R., S.B., H.A. i Č.E., koje djelove iskaza svjedoka je sud prihvatio kao jasne i istinite, bili su odredjeni u svojim iskazima da su lišeni slobode, da im povodom lišavanja slobode nijesu donošena rješenja o lišavanju slobode, i da im je saopšteno da će biti vraćeni u B i H.

Pravilnikom o načinu vršenja odredjenih poslova u službi JB i o primjeni posebnih ovlašćenja i dužnosti propisani su uslovi za zadržavanje i lišavanje slobode. Ni za jedno lice koje je lišeno slobode i vraćeno u B i H u Centrima bezbjednosti Herceg Novi, Bar i Ulcinj ne postoji rješenje o zadržavanju i službena zabilješka, a što je utvrđeno iz dopisa PJ Herceg Novi br. 246-10-St -POV 162/2 od 28.09.2010. godine u kome se navodi da nijesu pronadjena u postojećoj evidenciji dokumenta koja bi pratila službena postupanja (rješenje o zadržavanju, službene zabilješke), dopisa PJ Bar br.24-01-240/10-7586/2 od 22.10.2010. godine, da nemaju za period 1992. godine evidencije zadržanih lica i rješenja o zadržavanju, dopisa PJ Bar Ispostave Ulcinj 25 br. 02-240-299672 od 28.09.2010. godine u kome se navodi da pregledom postojećih staničnih evidencija nijesu pronadjena rješenja o zadržavanju lica koja su vraćena u B i H.

Izvodom iz evidencije o primljenim ovlašćenjima PJ Herceg Novi za maj mjesec 1992. godine utvrđeno je da su lica (oštećeni) zadržani, a kao osnov zadržavanja naveden je čl. 44. Zakona o unutrašnjim poslovima. Za njihovo zadržavanje shodno članu 44 Zakona o unutrašnjim poslovima nije bilo zakonskih razloga.

Svjedok P. M. bio je odredjen u svom iskazu i koji iskaz je sud prihvatio kao objektivan i jasan, da je telegram iz SUP-a Foča naslovljen na ruke ministru sa spiskom lica i to u najvećem broju muslimanske nacionalnosti koja treba uhapsiti stigao, neposredno nakon njegovog stupanja na dužnost, dakle, 22 ili 23.05.1992. godine, te da mu je telegram dat u kabinetu M. M., koji mu je bio šef, a u to vrijeme i pomoćnik ministra

Unutrašnjih poslova RCG. M. mu je predao telegram što je bio znak da je trebao da raspiše potragu za tim ljudima. M. je rekao da to nije njegova nadležnost. Dok su se nalazili u kabinetu M., došao je i ministar P.B. i kazao "treba postupiti po ovome". Sjutra dan je ponovo pozvan u kabinet M. koji mu je rekao "stav je da se ovaj telegram raspiše", i ako nije njegova nadležnost da ga da B.K. koji je u to vrijeme bio načelnik Uprave za suzbijanje kriminaliteta i telegram je pošao prema B. K., te ne zna šta se dalje dešavalo. Iz MUP-a Republike Srpske stigao je i telegram kojim je traženo da se sprovedu lica srpske nacionalnosti, a stigao je iz Sarajeva koji telegram mu je lično dao M.M., rekao mu je da ga tehnički obradi i da ga po njegovom ovlašćenju i naredjenju prosljedi centrima i odjeljenjima bezbjednosti RCG. M.M. mu je izdiktirao svaku riječ koju treba napisati u telegramu i on ga je uputio svim Centrima bezbjednosti i Odjeljenjima bezbjednosti, a ispod imena i prezimena M.M., stavio je po ovlašćenju, tako da je on na telegramu stavio svoje ime i prezime. Jedan primjerak je poslao M. M. što je značilo da je njegov nalog ispoštovan i da je dat nalog da se uhapsu srbi koje potražuje MUP Republike Srpske. Na telegramu koji je stigao iz Sarajeva, dok je razgovarao sa M. pravio je belješke, a to su ustvari bila pitanja koja je postavio M. i na kome je napisao "kome da se predaju, na koji telefon da se javi", a napisao je i ono što mu je M. kazao da napiše da se preko Crvenog krsta iskontrolišu sva lica koja pripadaju ovoj depeši, a koji iskaz svjedoka je potvrđen i uvidom u telegram MUP-a Sarajevo br. 01-67/92 od 17.05.1992. godine, naslovljen MUP-u Republike Srbije ministru i MUP-u Republike Crne Gore ministru, a potpisan od strane ministra za unutrašnje poslove M. S., kao i uvidom u telegram MUP-a RCG SJB br.14-101 od 23.05.1992. godine.

Akcija koja se odnosila na lica srpske nacionalnosti je trajala do 31.05.1992. godine, kada je i obustavljena telegramom MUP-a RCG br.04-1375 od 31.05.1992. godine, a koji je potpisan od strane pomoćnika ministra, M.M., a što je utvrđeno kako iz odbrane optuženog M.M., tako i uvidom u telegram MUP-a RCG br.04-1375 od 31.05.1992. godine.

O.S., saslušan u svojstvu svjedoka, je naveo a koji dio iskaza je sud prihvatio kao jasan i istinit potkrijepljen materjalnim dokazima, da je povodom skupštinske rasprave oko predmetne akcije formirana Parlamentarna komisija koja je trebala da istraži okolnosti pod kojima se akcija odvijala. Podatke je pribavljao slanjem telegrama svim Centrima i Odjeljenjima bezbjednosti. Formiran je dosije i dostavljani su mu telegrami. Kako se u informacijama pominjala depeša pošao je u kancelariju, kod Ž.S., sa ciljem da sazna sadržinu i autora te depeše. Ž. je tada bio šifrant i čovjek koji obradjuje depeše i sjeća se da mu je Ž. rekao da je depeša povučena, a na njegovo pitanje ko je povukao depešu odgovorio je "ovi odozgo". Povodom rada komisije sačinjena je informacija koju je dostavio ministru nakon čega je ministar sačinio informaciju i dostavio je Skupštini.

S. Ž., saslušan u svojstvu svjedoka, je bio odredjen u tome, koji dio iskaza je sud prihvatio kao jasan i istinit, da je telegram br. 14-101 od 23.05.1992. godine dostavljen samo Javnoj bezbjednosti jer da je dostavljen i Državnoj bezbjednosti moralo bi pisati i "SDB svima", koji dio iskaza svjedoka je potkrijepljen materjalnim dokazima to jest činjenicama konstatovanim u predmetnom telegramu.

A. D., saslušan u svojstvu svjedoka, bio je odredjen u svom iskazu, a koji iskaz je sud prihvatio kao jasan i istinit, da je formirana parlamentarna grupa koja je trebala da ispita navode hapšenja izbjeglica sa područja B i H i vraćanja istih na područje B i H, da su uputili dopis MUP-u tačnije Ministru P. kojim je traženo da ih informišu o razlozima odvođenja lica, načinu postupanja i sa sudbinom ljudi koji su odvedeni, a što je potvrđeno i uvidom u dopis upućen MUP-u Crne Gore, ministru P. pod br.013610 od 17.11.1992.

godine. Na jednoj od sjednica Skupštine razmatran je izvještaj koji je dostavljen od strane tadašnjeg ministra P. Iste činjenice potvrđene su i uvidom u informaciju upućenu Skupštini Republike Crne Gore, A. D. br.05-129 od 24.11.1992. godine, potpisanu od strane ministra N.P.

P.N. je, bio odredjen u svom iskazu, da je na zahtjev skupštinskih tijela koji su tražili informaciju zadužio sve službe na nivou MUP-a koji izvještaj je sačinjen i dostavljen Skupštini gdje je i razmatran a koji dio iskaza svjedoka je sud prihvatio kao jasan i istinit potvrđen materjalnim dokazima informacijom dostavljenom od strane Ministra Unutrašnjih poslova N.P. br.05-129 od 24.11.1992.godine.

Optuženi Š.M, u svojoj odbrani je naveo da kada je došao na posao, u ponedjeljak 25.05.1992. godine, da mu je data hrpa predmeta koja se odnosila na zadržana lica tokom vikenda i da mu je rečeno da je to radjeno na osnovu depeše koja je stigla iz MUP-a RCG Podgorica 23.05.1992. godine uveče. Telegram je pročitao na radnom sastanku koji je održan 25.05.1992. godine kod načelnika CB M.I., a telegram je bio potpisan od strane Ministra P.B. i bio je označen kao "strogo povjerljivo", bio je šifrovan, nosio je oznaku hitnosti i bio je na dvije stranice. U telegramu je pisalo da se lica muslimanske nacionalnosti koja su došla sa teritorije B i H, privedu i vrata u Bosnu i Hercegovinu. Preko B.M., načelnika službe za suzbijanje kriminaliteta, saznaje da je on uz saglasnost pretpostavljenih starješina CB Herceg Novi angažovao operativni sastav inspektora da postupe po potjernicama i da se ta lica privedu, obrade i zadrže. Saznao je da je njegov dežurni starješina davao asistenciju inspektorima za vrijeme akcije. Optuženi Š. je bio odredjen u tome, da je izvršavao sva naredjenja iz telegrama, tako što je organizovao posao na terenu, prevozna sredstva- autobus u koji su 25.05.1992. godine smještene lica po spisku koji je on lično potpisao i dao radniku centra M. N. koji je sprovodio autobus do Plužina. Dana 26.05.1992. godine njegov radnik R. A. predaje lica Trebinju uz potpis, a njemu je vraćena dokumentacija. Dana 26.05.1992. godine došao je autobus iz Srebrenice i odveo jedan broj lica. 28.05.1992. godine takodje su otišla lica po spisku autobusom u kome je bio smješten T.B. koji ga je pozvao telefonom i rekao mu da su ga u Užicu izbacili iz autobusa. Na zahtjev načelnika CB Herceg Novi, M.I., napisao je dopis i dostavio ga načelniku u kome navodi koje su aktivnosti preduzeli do 27.05.1992. godine i to da su dana 24.04.1992. godine tri lica predata SUP-u Plužine, da je dana 25.05.1992. godine predato 16 srba, 21 musliman i jedan Hrvat, a dana 26.05.1992. godine 15 srba, 17 muslimana i jedan Hrvat, a koja činjenica je utvrđena i uvidom u dopis naslovljen načelniku CB Herceg Novi, a potpisan od strane M. Š.

Optuženi I.M. u svojoj odbrani, na glavnom pretresu navodi da je akcija sprovedena po naredbi tadašnjeg Ministra Unutrašnjih Poslova, P.B. od 23.05.1992. godine, a koja se odnosila na čitavo područje Crne Gore, a radilo se o vraćanju vojnih obveznika u Republiku Srpsku, starosti od 18 do 60 godina, a koja nijesu imali prebivalište u Crnoj Gori.

Svjedok Š. Z., kao policajac u SP CB Herceg Novi, je bio odredjen u tome da se sjeća da je stigao telegram za privođenje lica u cilju razmjene za zarobljena lica sa područja B i H i da mu je zadatak bio da privedu i legitimišu lica. M. R., kao radnik dežurne službe CB Herceg Novi, je bio odredjen u svom iskazu da ga je D. T. upoznao sa telegramom koji je bio potpisan od strane ministra i rekao mu da će pravoslavci ići u vojsku Republike Srpske a muslimani za razmjenu. Svjedok Č. Z., policajac u CB Herceg Novi je bio odredjen u svom iskazu, da je naredjeno da se privode lica sa područja B i H srpske i muslimanske nacionalnosti. Svjedok ObR. M., kao kriminalistički tehničar u CB Herceg

Novi, je bio odredjen u svom iskazu da mu je B. M. saopštio da je stigla depeša iz Podgorice i da se ta depeša odnosi na sva lica sa područja B i H koja su vojno sposobna i da ih treba privesti u CB Herceg Novi. K. N., vodja sektora u CB Herceg Novi, saslušan u svojstvu svjedoka, bio je odredjen u tome da im je Š. saopštio da je stigao telegram od visokog funkcionera, da se privode lica sa područja BiH, te da je on po naredjenju Š. učestvovao u akciji. Svjedok R. A. kao saobraćajni policajac u CB Herceg Novi je bio odredjen u tome da je bio u pratnji autobusa kada su lica sprovedjena u B i H. Svjedok D. M., koji je radio na poslovima operativne kaznene evidencije u CB Herceg Novi, bio je odredjen u tome da ih je T. pozvao u kabinet, da je u ruci držao telegram i rekao im da je dobio naredjenje za privodjenje lica koji su kao vojni obveznici pobjegli iz BiH. C. S., kao inspektor za suzbijanje opšteg kriminaliteta u CB Herceg Novi, je bio odredjen u tome da mu je petak na subotu, izmedju 21 i 22 sata, nakon što su preko dežurne službe pozvani D. T. u kabinetu u kome se nalazio i B.M. saopštio da je stigao telegram MUP-a, od P.B., da je vidio taj telegram i da je isti bio naslovljen svim Centrima bezbjednosti. Svjedok K. N., kao policijac u CB Herceg Novi, bio je odredjen u tome da je kao policajac CB Herceg Novi oko 22 sata dobio poziv da se javi u kabinet T. gdje je upoznat sa telegramom ministra, a da je prvi radni dan bio u sprovedničkoj ekipi autobusa koji ide za Bosnu. S. V., kao načelnik OB Kotor, saslušan u svojstvu svjedoka, bio je odredjen u tome da ga je u maju mjesecu 1992. godine za vrijeme vikenda D. B. obavijestio da je stigla depeša iz MUP-a da se sva lica srpske i muslimanske nacionalnosti i to muškog pola koja se sa prostora BiH nalaze na području Opštine Kotor privedu i da se nakon privodjenja obavijesti CB Herceg Novi. Sa D. je vodio razgovor u smislu, da li postoji pravno uporište, da se lica koja imaju status izbjeglica, vraćaju. D. mu je rekao da se radi po zahtjevu Republike Srpske i da mu je bilo jasno zašto se traže lica srpske nacionalnosti jer su vojni obveznici, ali mu nije bilo jasno u pogledu lica muslimanske vjeroispovjesti, pa se sa B.D. dogovorio, s obzirom da su došli do zaključka da muslimani mogu biti ubijeni, da puste 5 muslimana koje su prethodno priveli što su i uradili, dok su lica srpske nacionalnosti povezana za Herceg Novi. Zbog toga što su pustili lica muslimanske nacionalnosti nisu imali nikakvih posledica. I svjedok B.D., kao komandir stanice milicije OB Kotor, bio je odredjen u svom iskazu da je od strane D.T. pozvan telefonom i da mu je D. saopštio da moraju da postupe po telegramu-depeši MUP-a RCG, da se svi vojni obveznici starosti od 18 do 60 godina, koji se nalaze na prostoru OB Kotora, privedu radi vraćanja u Bosnu o čemu je obavijestio načelnika S.V. Medju licima koje su priveli bilo je 5 lica muslimanske nacionalnosti, pa je u razgovoru sa S. došao do zajedničkog zaključka sa njim da ukoliko se muslimani vrate u Bosnu da mogu imati neprijatnosti, pa su odlučili da ih puste, dok su lica srpske nacionalnosti smjestili u autobus i otpremili za Herceg Novi. L. S., kao načelnik OB Tivat saslušan u svojstvu svjedoka bio je odredjen u tome da je kao načelnik OB Tivat, 23 ili 24 maja, dobio depešu kojom su potraživana lica srpske i muslimanske nacionalnosti zbog izvršenih krivičnih djela iz Republike Srpske, te koliko se sjeća potpis na depeši je bio P.B.. Telegramom je traženo da se vrate lica srpske i muslimanske nacionalnosti koji su vojni obveznici. P. S. bio je odredjen u svom iskazu da su na poziv D.T. došli u prostorije CB Herceg Novi gdje im je saopšteno, od strane T., da treba da privode muslimane, a kada je i vidio telegram u kome je pisalo uhapsiti muslimane iz BiH i predati ih, a da je u potpisu bio P.B.. M. N., saslušan u svojstvu svjedoka, bio je odredjen u svom iskazu da je kao službenik CB Herceg Novi dobio nalog od Š.M. da bude u pratnji autobusa sa licima muslimanske i srpske nacionalnosti, a da je bilo i jedno lice hrvatske nacionalnosti, za relaciju ka Plužinama i da je u stanici policije Plužine lica po spisku predao dežurnom, a postupio je prema spisku koji je dobio od komandira Š., kroz redovnu proceduru i službu. U ovom dijelu, iskaze navedenih svjedoka, sud je ocjenio kao jasne i istinite jer su u skladu i sa materijalnim dokazima

te i činjenicama konstatovanim u telegramu kojim je zahtijevano lišavanje slobode lica srpske nacionalnosti .

Svjedok K. H., kao policajac u CB Herceg Novi, je bio odredjen u tome da im je Š.M. predočio telegram koji je stigao iz vrha MUP-a, a kojim je traženo privodjenje državljana BiH po zahtjevu državnih organa Republike Srpske, koji dio iskaza je sud ocijenio kao jasan i istinit, u skladu sa materjalnim dokazima.

Dakle, u postupku je na nesumnjiv način utvrđeno, da je postojala naredba Ministra Unutrašnjih poslova RCG sada pokojnog P.B., koja je bila u formi telegrama koji je povučen i koja je glasila da se postupi po zahtjevima MUP-a Srpske Republike B i H da se lica muslimanske nacionalnosti koja su došla sa teritorije BiH u Crnu Goru liše slobode i vrate na teritoriju BiH i da je telegram bio naslovljen svim Centrima i odjeljenjima bezbjednosti.

Dalje, u postupku je utvrđeno, da je M.M. u svojstvu pomoćnika ministra Unutrašnjih poslova RCG za Javnu bezbjednost, uputio svim Centrima bezbjednosti i Odjeljenjima bezbjednosti u Republici Crnoj Gori telegram br.14-101 od 23.05.1992. godine kojim je traženo da se postupi u skladu sa zahtjevom MUP-a Srpske Republike B i H, da se sva lica sa područja BiH srpske nacionalnosti starosti od 18 do 60 godina koji nemaju stalni boravak privedu, radi preuzimanja i vraćanja u BiH, i stavljanja u funkciju državnih potreba.

Izvodom iz dnevnog biltena dežurne službe CB Herceg Novi za maj 1992. godine (prepis informacije dežurne službe za 25.05.1992. godine (ponedeljak) od 07. do 19 časova), utvrđeno je da su u toku smjene radnici milicije priveli u CB lica sa teritorije B i H i to izmedju ostalih Č.D., S.B., V.M., K.R., I.I., B.E., K.S. i B.M.

Dalje se navodi da su sva ova lica sprovedena autobusom za Foču kao i još 7 lica koja su bila dovedena iz Bara. Informacijom dežurne službe za 21.05.1992. (četvrtak) godine od 07,00 do 19,00 časova po naredjenju N. u 16,20 časova zadržan je u prostorije za zadržavanje B.M. Informacijom dežurne službe za dan 26.05.1992. (utorak) godine od 07,00 do 19,00 časova radnici CB u vezi depeše 14-101 priveli su više lica sa područja B i H čiji se konačan spisak nalazi kod komandira nakon čega su sprovedeni.

Izvodom iz evidencije o primljenim ovlašćenjima PJ Herceg Novi za maj mjesec 1992. godine utvrđeno je da je u istom konstatovano da su dana 23.05.1992. godine (subota) zadržani izmedju ostalih, a kao osnov zadržavanja naveden je čl. 44. Zakona o unutrašnjim poslovima lica B.A., B.A., B.E. a da su dana 25.05.1992. godine (ponedeljak) po istom osnovu privedeni Č.D., S.B., V.M., K.R., I.I., B.E., K.S., K.S. i B.M..

U informaciji dostavljenoj od strane ministra Unutrašnjih poslova N.P. br. 05-129 od 24.11.1992. godine, izmedju ostalog, se navodi da su mjere lišavanja slobode i privodjenja u skladu sa Zakonom o Unutrašnjim poslovima Crne Gore primjenjivani na zahtjev policijskih organa iz B i H i to policijskim vlastima druge države. U informaciji se izmedju ostalog navodi da su:

Dana 23.05.1992. godine preuzeti su od strane CB Herceg Novi, radi predaje SUP-u Foča H.E., H.M., L.N., K.A. i K.Š..

Dana 25.05.1992. godine na zahtjev SUP-a Foča predati su, izmedju ostalih, K.R., V.M., Č.D., S.B., K.A., L.N., K.Š., B.E., K.S., B.M., I.I. i K.S.

Dana 27.05.1992. godine SUP-u Srebrenica, na njihov zahtjev, predati su izmedju ostalih, T.A., V.LJ., P.A., V.M., B. O., B.E., B.A., B.A. i H.S..

Dana 25.05.1992. godine M. N. radnik CB Herceg Novi predao je komandiru Plužina lica koja su se nalazila u autobusu jer je, kako to navodi u svom iskazu, od Š.M. dobio nalog da ide u pratnji autobusa koji iskaz je sud ocjenio kao jasan i istinit, potvrđen i materijalnim dokazom, uvidom u spisak MUP-a RCG CB Herceg Novi br. 03-1073 od 25.05.1992. godine u kome je konstatovano je da se na istom nalazi 16 lica srpske nacionalnosti i 22 lica muslimanske nacionalnosti da je ista predao M. N., a da je lica primio komandir Plužina i to izmedju ostalih K.R., V.M., Č.D., S.B., K.A., L.N., K.Š., A. M., A.E., B.E., K.S., B.M., I.I. i K.S..

Informacijom MUP RCG SDB Herceg Novi br. 279 od 01.07.1992. godine potpisanog od strane operativnog radnika B.D. upućeno III Odjeljenju I Uprave utvrđeno je da je dana 25.05.1992. godine komandiru SM Plužine milicioner CB Herceg Novi M. N. u Plužinama za SUP Foča predao 16 lica srpske nacionalnosti i to izmedju ostalih, K.R., V.M., Č.D. 22 lica muslimanske nacionalnosti i to izmedju ostalih K.A., L.N., K.Š., B.E., K.S., B.M., I.I. i K.S. Dana 27.05.1992. godine SUP-u Srebrenica predato je 35 lica i to izmedju ostalih T.A., P.M., T.B., P.A., B.H., Č.H., P.A., V.LJ., B.O., P.A., V.M., B. O., B.E., B. A., B.A., H.S.. Od ukupno 35 lica po tri dana su bili zadržani B.E., B.A. i B.A., na zahtjev sektora SDB.

Da su lica lišena slobode i predata, potvrđeno je uvidom u potvrde koje je izdao Š., a što je Š. i naveo u svojoj odbrani i to obavještenjem S.D. da joj je suprug uhapšen 26.05.1992. godine sa još 34 lica na zahtjev Srpske Republike B i H i predat radnicima SUP-a Srebrenica P.M. i P.P. i da je istog dana predat vojnoj policiji, štabu TO u Bratuncu gdje je trebalo da udje u sastav grupe muslimana za razmjenu za zarobljene srpske teritorijalce. Informacijom - izvještajem povodom dopisa B. S. br. 196 od 24.02.1993. godine potpisanom od strane Š.M. u kome se navodi da je P.M. predat 27.05.1992. godine u 6 sati licima iz Srebrenice gdje je trebao da udje u sastav grupe muslimana za razmjenu za zarobljene srpske teritorijalce. Potvrdom izdatom od strane Š.M. se navodi da je I.I. 25.05.1992. godine predat organima Opštine Foča. Potvrdom izdatom od strane Š.M. da je B.E. dana 25.05.1992. godine predat nadležnim organima opštine Foča. Obavještenjem upućenim Č.F. da su SUP-u Srebrenica predati Č.H., P.A. i H. I.

Svjedok Ž.N. je bio odredjen u svom iskazu da je bio u autobusu kojim je upravljao M. R., a da su u autobusu bili i braća P. iz Srebrenice, da je dolaskom u Crnu Goru jedan od braće P. pokazao pismeni dokument sa kojim su bez ikakve kontrole prešli granicu. Kada su došli u Herceg Novi, u blizini policijske stanice, jedna grupa ljudi je smještena u autobus, jedno lice se pobunilo govoreći da je srbin i omogućeno mu je da izadje iz autobusa u Užicu, dok su ostala lica dovežena do Bratunca. Iskaz ovog svjedoka sud je ocijenio kao jasan i istinit u skladu sa materijalnim dokazima. I svjedok M. R. je potvrdio činjenicu da mu je u Opštinu Bratunac saopšteno da treba da ode autobusom i da dovede odredjeni broj ljudi iz Crne Gore, da su sa njim za Crnu Goru krenula lica koja su bila u vojnim uniformama i da se jedno od lica zvalo N. i da je ta lica iz Crne Gore povezao do Bratunca. Ovaj dio iskaza svjedoka sud je prihvatio kao jasan i istinit jer je u skladu sa ostalim izvedenim dokazima, dok dio iskaza svjedoka u kome navodi da su lica smještena u Budvi sud nije prihvatio jer je taj dio iskaza svjedoka u kontradiktornosti, kako sa iskazom svjedoka Ž.N., tako i sa materijalnim dokazima, odgovorom MUP-a RCG br.905/92 od 18.08.1992. godine i izvještajem MUP-a RCG CB Herceg Novi br.196 od 24.02.1993. godine potpisanim od strane Š.M. upućen ministru N. P., informacijom MUP-a RCG SDB I Uprave od 02.07.1992. godine sačinjen od strane S.O., obavještenjem generalnog sekretara predsjednika Republike - komisije za predstave i predloge br. 07-194/4 od 14.09.1993. godine upućenim Č.F., dopisom br.01-3610 od 17.11.1992. godine upućen MUP-u RCG ministru P. a potpisan od strane koordinadora radne grupe

predsjednika Skupštine RCG prim. dr. A.D., a u kojima se navodi da su lica u autobus smještena u Herceg Novom.

Svjedok R. E. čiji iskaz je sud prihvatio, kao jasan i istinit, je potvrdio činjenicu da su lica odvođena iz Crne Gore u BiH koja su na prostor Crne Gore došla zbog ratnih dejstava, te da mu je T. rekao da su isporučeni za razmjenu.

Svjedok K. S., je bio odredjen u svom iskazu da ga je dežurni iz KPD Foča pozvao i rekao mu da je iz Crne Gore došao autobus gradjana iz BiH koji treba da prime u KPD Foča da je došao i vidio da je medju tim licima pola srba, a pola muslimana i da je licu koje mu je predalo spisak, a radilo se o policajcu, potpisao da je lica preuzeo jer je on radio kao fizičko obezbjedjenje objekta, koji dio iskaza svjedoka je sud prihvatio kao jasan i istinit, u skladu sa izvedenim materjalnim dokazima, dok dio iskaza svjedoka u kome navodi da se to dešavalo u drugoj polovini juna mjeseca 1992. godine sud nije prihvatio s obzirom da je iz materjalnih dokaza utvrdjeno da su lica predata KPD Foča K. S. 25.05.1992. godine.

Dakle, u postupku je na nesumnjiv način utvrdjeno, da su izvršavajući naredbu ministra Unutrašnjih poslova Republike Crne Gore, sada pokojnog B. P., da se postupi po zahtjevima MUP-a Srpske Republike B i H, da se lica, koja su došla sa teritorije Bosne i Hercegovine u Crnu Goru, liše slobode i vrate na teritoriju Bosne i Hercegovine i to okrivljeni M.M, u svojstvu pomoćnika ministra Unutrašnjih poslova Republike Crne Gore za javnu bezbjednost, uputio svim Centrima bezbjednosti i Odjeljenjima bezbjednosti u Republici Crnoj Gori telegram br. 14-101 od 23.05.1992. godine kojim je traženo da se postupi u skladu sa zahtjevom Ministarstva Unutrašnjih Poslova Srpske Republike B i H da se sva lica sa područja Bosne i Hercegovine, srpske nacionalnosti, starosti od 18 do 60 godina privedu radi preuzimanja i vraćanja u Bosnu i Hercegovinu, pa su izvršavajući naredbu ministra Unutrašnjih poslova Republike Crne Gore sada pokojnog B.P., a koja je bila u formi telegrama i koja se odnosila na lica muslimanske nacionalnosti i postupajući po telegramu broj 14-101 od 23.05.1992 godine i to: I.M. u svojstvu načelnika Centra Bezbjednosti Herceg Novi i sada pokojni T.D., u svojstvu pomoćnika načelnika Centra Bezbjednosti Herceg Novi, zahtjevali od ovlašćenih službenika u navedenom centru da izvrše identifikaciju lica koja potiču sa teritorije Bosne i Hercegovine, zatim da liše slobode ta lica privedu ih i vrate na teritoriju Bosne i Hercegovine nakon čega su ovlašćena lica Centra Bezbjednosti Herceg Novi postupajući po njihovim zahtjevima lišili slobode i u više navrata lica koja potiču sa teritorije Bosne i Hercegovine a koja su se nalazila na teritoriji Crne Gore predali radnicima Sekretarijata Unutrašnjih poslova i Kazneno popravnog doma Foča i Sekretarijatu unutrašnjih poslova Srebrenica i to:

Dana 22. i 23.05.1992. godine, ovlašćeni policijski službenici Centra Bezbjednosti Herceg Novi, B.E., K.S., B.M., I.I., K.S., K.R., V.M., Č.D. i S.B.a koje su prethodno protivpravno lišili slobode radi njihovog vraćanja u Bosnu i Hercegovinu, skupa sa oštećenim L.N., H.M. i H.E. koji su prethodno protivpravno lišeni slobode, radi njihovog vraćanja u Bosnu i Hercegovinu u OB Ulcinj i predati CB Baru a potom Herceg Novom i oštećenim K.Š. i K.A. koji su predhodno protivpravno lišeni slobode u Centru Bezbjednosti Bar, predali preko Odjeljenja Bezbjednosti Plužine i ovlašćenih službenika Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Foča K S službeniku Kazneno popravnog doma Foča pri čemu je okrivljeni Š.M. u svojstvu komandira stanice milicije u Herceg Novom, organizovao njihov prevoz autobusom do Plužina gdje su ih po prethodno postignutom dogovoru 25.05.1992 godine preuzela lica Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Foča nakon čega su odvedeni u Kazneno popravni dom Foča.

U Centru Bezbjednosti Herceg Novi ovlašćeni policijski službenici su protivpravno lišili

slobode i priveli u Centar Bezbjednosti Herceg Novi oštećene T. A., P.M., T.B., B.S., P. A, B.H., Č. H., P.A., V. Lj, B. O., P.A., V.M., B.E., B.A., B.A. i H.S. nakon čega je okrivljeni Š.M. u svojstvu komandira stanice milicije u Herceg Novom a po prethodno postignutim dogovorom sa ovlaštenim službenicima Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Srebrenica predao oštećene radnicima Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Srebrenica M. P., P. P., P. S. i Ž.N. radi njihovog vraćanja u Bosnu i Hercegovinu nakon čega su radnici Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Srebrenica 27.05.1992 godine preuzeli označena oštećena lica i ista odvezli u Bosnu i Hercegovinu.

Dakle, u konkretnom slučaju, nesumnjivo je utvrđeno da su oštećeni bili civili, da su protivpravno lišeni slobode, a potom vraćeni u BiH i to lica srpske nacionalnosti zbog izbjegavanja vojne obaveze, a lica muslimanske nacionalnosti, zbog razmjene za zarobljene srpske teritorijalce.

Navode odbrane optuženog Š.M., date na glavnom pretresu, u kojoj navodi da i ako je u izvještaju upućenom Ministru napisao da je privodjenje lica muslimanske nacionalnosti radjeno po naredjenju načelnika CB I.M., da je ustvari trebao da napiše da je radio po hijerarhiji, kao i njegove navode da je I. dolaskom u ponedjeljak na posao bio uznemiren i nervozan i da je T.rekao da nastavi sa akcijom, jer je preuzeo, ali je ovakve navode njegove odbrane ocijenio kao date sa namjerom da se Ivanoviću pomogne i olakša položaj u postupku i ovakva njegova odbrana je u suprotnosti sa materjalnim dokazima jer je izvještajem upućenim ministru P. br. 126 od 26.02.1993. godine jasno navedeno "takodje smo privodili lica muslimanske nacionalnosti koja su izbjegla iz Republike B i H, od 18 do 60 godina, po naredjenju načelnika CB I.M. i pomoćnika načelnika CB za poslove SJB T. D..." U prilog ovakvih zaključaka suda je i akt naslovljen načelniku CB Herceg Novi napisan u rukopisu i potpisan od strane komandira Š. u kome ga informiše o privodjenju lica za dane 24, 25 i 26.05.1992. godine.

Optuženi M.M, u svojoj odbrani navodi, da on nije uputio telegram br. 14-101, niti mu je poznato ko je to uradio u njegovo ime, da mu je telegram stigao sa poštom, zbog čega je tražio razgovor kod ministra B. i na osnovu razgovora sa B. i rukom na dnu kopije telegrama napisao "uz saglasnost Vlade i ministra" i da mu je P.B. rekao da je on naredio akciju, a da će istu raditi DB. M. P. nije po njegovom nalogu ni po njegovoj naredbi uputio predmetni telegram. Ovakvu odbranu optuženog M.M, sud je u cjelosti odbio kao neosnovanu, sračunato datu radi izbjegavanja krivično pravne odgovornosti, u cjelosti opovrgnutu iskazom svjedoka P. M., čiji iskaz svjedoka je sud u cjelosti prihvatio kao jasan i istinit jer je potkrijepljem materjalnim dokazima.

Optuženi I.M. u svojoj odbrani navodi da je akcija sprovedena mimo njegovog znanja, da je bio potpuno isključen iz akcije, da za dane vikenda nije bio u Herceg Novom, te da ga je T., nakon što je akcija završena, o njoj informisao. Ovakvu njegovu odbranu sud je ocijenio neosnovanom, sračunato datom radi izbjegavanja krivično pravne odgovornosti. Naime, sistematizacijom radnih mjesta, načelnik Centra bezbjednosti Herceg Novi organizuje rad Centra bezbjednosti, odgovoran je za zakonito, blagovremeno i uredno izvršavanje poslova i zadataka iz djelokruga rada centra. Nelogično je i za sud neprihvatljivo da načelnik Centra bezbjednosti nije imao saznanje o ovakvoj akciji. Da je I.M. bio upoznat sa akcijom i da je zahtijevao da se izvrši identifikacija lica koja potiču sa teritorije B i H, da se liše slobode i vrate na teritoriju B i H utvrđeno je, kako iz odbrane optuženog Š.M. date u postupku istrage gdje je naveo da je akciju izmedju ostalih koordinirao i I.M. te i materjalnim dokazima, dopisom u rukopisu napisanom od strane Š., naslovljenu načelniku Centra u kome ga obavještava o preduzetim aktivnostima do 27.05.1992. godine i to da su dana 24.05.1992. (nedelja) godine sprovedena 3 lica i

predata SUP-u Plužine; da su dana 25.05.1992. godine (ponedjeljak), lišeni slobode 16 srba, 21 musliman, i jedan Hrvat a dana 26.05.1992. godine (utorak) lišeno slobode 15 srba, 17 muslimana i jedan Hrvat. Isto tako u izvještaju MUP-a RCG Herceg Novi br. 196 od 24.02.1993. godine koji je potpisan od strane Š., a upućen tadašnjem ministru P. ga obavještava da su lica muslimanske nacionalnosti koja su izbjegla iz Republike B i H od 18 do 60 godina privedena po naredjenju načelnika CB I.M. i pomoćnika načelnika CB za poslove SJB D.T. Odbrana optuženog I.M. da u dane vikenda nije bio u Herceg Novom dakle 23. i 24.05.1992. godine u cjelosti je opovrgnuta aktom br.01-361 od 26.05.1992. godine upućena predsjedništvu RCG predsjedniku M.B., a potpisana od strane načelnika CB Herceg Novi, M.I., u kojoj se između ostalog kaže: "shodno našem dogovoru u Herceg Novom od 24.05.1992. godine primio sam predstavnike Udruženja boraca rata 1991/92 i Odrede TO Opštine Herceg Novi", iz kojih činjenica, proizilazi nesumnjiv zaključak da se I.M. dana 24.05.1992. godine (nedjelja) nalazio u Herceg Novom, sa kog razloga je navode njegove odbrane da se radilo o štamparskoj grešci u datumu ocjenio neosnovane i date sa namjerom izbjegavanja krivičnopravne odgovornosti. Da je I.M. kao načelnik Centra, kontaktiran i što se tiče drugih pitanja vezano za lica koja su iz B i H došla u CG upravo je sud utvrdio iz iskaza svjedoka B. V. koji je bio odredjen u tome i koji dio iskaza je sud prihvatio kao istinit, da kada su počele da stižu izbjeglice jednom prilikom dok je bio dežurni ispred policije se bilo okupilo oko stotinu lica pa je kontaktirao načelnika I. i pitao ga šta će sa licima jer je počela da pada kiša našto mu je on rekao da ih pusti u restoran, iz čega proizilazi nesumnjiv zaključak da je I. upoznat i kontaktiran i o svim manje važnim pitanjima.

Sud je cijenio dio iskaza svjedoka B. V., da je dolaskom u ponedjeljak kod načelnika I. vidio da je isti ljut i pitao kakvo se hapšenje vrši bez njegovog znanja i da mu je D. T. odgovorio da je postupano po depeši koju je poslao P.B.. Cijenjen je i dio iskaza svjedoka S.V., da mu je I.M. u četvrtak kada je odžavan kolegijum, kada ga je pitao za deportaciju, saopštio da o tome ne zna ništa, odnosno da nije ništa znao dok nije u ponedjeljak došao na posao, i dok mu D.T. nije pokazao telegram. Ovakve navode svjedoka sud je ocijenio kao date sa namjerom da se optuženom I.M. pomogne i olakša položaj u postupku.

Cijenjen je iskaz svjedoka K. B., u kome navodi da u okviru poslova koje je on obavljao nikada nije postupao po zahtjevima kojima su potraživana lica koji su vojni obveznici, jer je to isključiva nadležnost vojne policije, i isti je ocijenjen kao neosnovan u cjelosti opovrgnut telegramom MUP-a RCG br. 07-333-29 od 19.05.1992. godine, a kojim telegramom se upravo potražuju lica sa područja Foče i to njih 161, koji telegram je upravo napisan od strane B. K.

Cijenjen je iskaz svjedoka L. N. da I. nije rukovodio, da nije komandovao, niti koordinirao akciju, pa je iskaz ovog svjedoka sud ocijenio kao dat sa namjerom da se optuženom I.M, kome je inače bio u ličnom obezbjeđenju, pomogne i olakša položaj u postupku.

U informaciji dostavljenoj od strane ministra Unutrašnjih poslova N.P. br.05-129 od 24.11.1992. godine se između ostalog navodi da je oko krivično pravnog i policijskog tretmana raseljenih lica u načelu važio stav nadležnog tužilaštva u republici da je cjelishodnije izvršiti predaju potraživanih lica od zvaničnih policijskih organa stvarno i mjesno nadležnom organu međunarodno priznate BiH iz razloga oportuniteta i nemogućnosti procesuiranja krivičnog progona za lica za koja su postojale sumnje da su izvršila krivična djela zbog teškoća u obezbjeđivanju materijalnih dokaza i svjedoka i niza krivično procesnih i materijalnih problema, a na koje činjenice je instirala odbrana u postupku. Međutim, nigdje u ZKP-u ili pak Zakonu o unutrašnjim poslovima nije propisano da policija, po pitanju privodjenja lica po depešama ili pak naredjenju, pribavlja

stav nadležnog tužioca za postupanje, te su analogno tome ovakvi činjenični navodi iz informacije ocijenjeni bez uticaja na pitanje krivično pravne odgovornosti optuženih.

Ustavom Savezne Republike Jugoslavije od 27.04.1992. godine, u čl. 23 je propisano da svako ima pravo na ličnu slobodu i da niko ne smije biti lišen slobode osim u slučajevima i po postupku koji su utvrđeni Saveznim zakonom. Svako ko je lišen slobode mora biti odmah na svom, ili jeziku koji razumije, obaviješten o razlozima lišenja slobode i ima pravo zahtijevati od organa da o lišenju slobode obavijesti njegovog najbližeg. Lice koje je lišeno slobode ima pravo uzeti branioca kojeg izabere. Nezakonito lišenje slobode je kažnjivo.

Nakon što je B i H međunarodno priznata, MUP RCG, nije imao ovlašćenja da servisira zahtjeve Centara bezbjednosti B i H na način kako je to uradio. Naime, čl. 151. tada važećeg ZKP-a, odnosi se na ovlašćenje organa Unutrašnjih poslova kada postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti i kada su isti dužni da preduzmu potrebne mjere da se pronadje učinilac krivičnog djela. Prema telegramu Srpske Republike BiH, jedan broj lica je potraživan zbog izbjegavanja vojne obaveze, dakle krivičnog djela koje spada u krivična djela protiv oružanih snaga SFRJ. Zakonska regulativa koja se odnosi na postupak pružanja međunarodno pravne pomoći u krivično pravnim stvarima propisan je u članovima 517 do 540 tada važećeg ZKP-a, te su lica iz B i H mogla biti predana tek ukoliko su ispunjene pretpostavke za izdavanje u smislu čl. 525 ZKP-a, a nakon postupka za izdavanje pokrenutog po molbi strane države u smislu čl. 526 ZKP-a i donesenog rješenja da su ispunjene zakonske pretpostavke za izdavanje, a na osnovu čl. 531 ZKP-a. U konkretnim slučajevima lica su lišavana slobode neustavno, a i kažnjivo s pozivom na čl. 23. st.6. Ustava SRJ, lišeni su Ustavom zajamčenog prava na žalbu ili drugo pravno sredstvo protiv odluke kojom se rješava o njegovom pravu ili zakonom zasnovanom interesu, a što im je garantovano čl. 26. st. 2. Ustava SRJ, te protivno njihovoj volji vraćeni u B i H. U smislu navedenih propisa, na identičan način se moralo postupiti i prema licima B.E., B.A. i B.A. za koja lica su postojali podaci da se ista potražuju od strane BiH zbog izvršenja krivičnog djela, i koja su navedena u telegramu br. 184 od 24.05.1992. godine.

M.B., saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo da je SRJ proglašena 27 aprila 1992. godine, ali da je ta država bila nepostojeća. Svjedok dalje navodi da je naša policija, od strane državnog rukovodstva, djelovala po izričitom nalogu da moraju da učine apsolutno sve da spriječe međjugrađanski sukob i prelivanje građanskog rata u CG, a da je taj nalog realizovan na način što se moralo saradjivati sa ljudima iz Foče, Čajniča i Goražda. Jedinstvena zemlja SFRJ je toliko godina funkcionisala i neko je trebao policiji da kaže kada treba da prekine tu komunikaciju. Onog trenutka kada su ostvareni politički i državni ciljevi i kada je dobijena garancija od međunarodne zajednice, a iznad svega ruske federacije i američkog Stejtdipartmenta i kada su obaviješteni od generala B. da će 800 pripadnika JNA, koji su iz Crne Gore, biti povučeni sa hercegovačkog ratišta 27.05.1992 do 15 časova granica sa BiH je zatvorena na način što su rekli policiji da više ne mogu da komuniciraju sa njima.

Niko od optuženih ili pak saslušanih svjedoka, koji su bili na visokim funkcijama u MUP-u CG, ne navodi da su imali bilo kakav nalog da održavaju komunikaciju sa BiH i da se BiH ne tretira kao strana država, odnosno da se tretira kao jedinstvena SFRJ, niti je u tom pravcu od strane svjedoka B. prezentiran dokaz.

Niko od optuženih ili pak saslušanih svjedoka ne navodi da su nakon odluke Savjeta za Narodnu odbranu na sjednici koja je održana 27.05.1992. godine obaviješteni da se uspostavi granica prema Bosni i da je obaviještena policija da je to strana država. Iz

dnevnog reda za sjednicu Predsjedništva Republike Crne Gore br 01-632 od 26.05.1992. godine proizilazi da se na označenoj sjednici razmatrala informacija o formiranju novih formacija u teritorijalnoj odbrani RCG, aktuelna politička situacija u Bijelom Polju i predlog i analiza odluka o pomilovanju. Iz prednjeg dokumenta se ne potvrđuje tvrdnja svjedoka B. u pogledu prednje činjenice, a na koji dokument on ukazuje.

U aktu naslovljenom Predsjedništvu predsjedništva CG, a na koji akt se svjedok B. poziva u svom iskazu i koji je potpisan od strane B.B. se Predsjednik predsjedništva samo informiše o situaciji na hercegovačko dubrovačkom području za 26.05.1992. godine, u kojoj informaciji se navodi da je dobio informaciju da će do 27.05.1992. godine do 15 časova, svaki pripadnik JNA i TO iz SRJ biti povučen sa hercegovačkog ratišta i da će se odmah napustiti i dio fronta na teritoriji Hrvatske koji tada drže naše snage.

Da su navodi svjedoka onakvi, kakve on želi predstaviti, da je policija imala nalog da održava komunikaciju sa BiH dok se ne izvuku pripadnici JNA koji su iz Crne Gore, a nalaze se na hercegovačkom ratištu i da su nakon 27.05. obaviješteni da se uspostavila granica prema Bosni i da je to sada strana država, onda se osnovano postavlja pitanje zašto se nakon postavljenog poslaničkog pitanja od strane Č. L. i obavještenja javnosti da se građani muslimanske nacionalnosti hapse i sprovode u nepoznatom pravcu formira radna grupa da utvrdi činjenicu ko je izdao naredbu za deportaciju, po čijem zahtjevu je to urađeno, ako je zvanični stav državnog vrha sa kojim su bili upoznati pripadnici policije bio da se BiH ne tretira kao strana država i da se lica sa teritorije Crne Gore u BiH mogu predavati kao da se radi o jedinstvenoj SFRJ, i zašto bi bila pribavljena informacija iz MUP-a i usvojena na Skupštini, ako je to tako kako svjedok tvrdi. U informacijama koje je sačinilo Ministarstvo unutrašnjih poslova nigdje se ne navodi da je postupanje policije bilo u skladu sa odlukama državnog vrha da se BiH ne tretira kao strana država.

Iskaz svjedoka M.B. je u kontradiktornosti i sa Ustavom SFRJ i deklaracijom od 27.04.1992. godine koju su donijeli narodni predstavnici Republike Srbije i Republike Crne Gore, koji su bili učesnici zajedničke svečane sjednice Skupštine SFRJ Narodne Skupštine Republike Srbije i Skupštine Republike Crne Gore i u kojoj se između ostalog navodi da će Savezna Republika Jugoslavija nastavljajući državni međunarodno pravni i politički subjektivitet SFRJ, striktno poštovati sve obaveze koje je SFRJ na međunarodnom planu preuzela u prošlosti. Ona će, istovremeno, biti spremna na puno uvažavanje prava i interesa jugoslovenskih republika koje su proglasile nezavisnost, a koje činjenice su potvrđene i iskazom svjedoka S. B., da je odnos SRJ prema novo formiranim odcijepljenim državama jasno deklarisan u deklaraciji donijetoj 27.04.1992. godine, a koji iskaz svjedoka je sud ocijenio kao jasan i istinit u skladu sa deklaracijom uz ustav donijetom 27.04.1992. godine.

Dio iskaza svjedoka N.P., u kome navodi, da nikada nije dobio depešu od Š.M. da su lica muslimanske nacionalnosti uhapšena i deportovana za Bosnu, jer komandir ne može da se obraća ni zamjeniku a pogotovu ne ministru Policije, sud nije prihvatio jer je ovaj dio iskaza svjedoka u suprotnosti sa odbranom optuženog Š., te sa materijalnim dokazima, izvještajem br.196 od 24.02.1993. godine upućen ministru Unutrašnjih poslova N. P. a potpisan od strane komandira stanice milicije Herceg Novi Š.M. a kao odgovor na akt br. 98/92 od 29.01.1993. godine. Da je izvještaj br. 196. od 24.02.1993. godine upućen kao odgovor na akt br. 98/92 od 29.01.1993. godine sud je utvrdio iz dopisa MUP-a Javne Uprave br. 05/10-11274/1 od 27.07.2010. godine kojim je konstatovano da je pod br. 98/92 od 29.01.1993. godine u djelovodniku zaveden predmet B. S. - dostava molbe iz čega proizilazi nesumnjiv zaključak da je Š. M. ovakav izvještaj pisao povodom zahtjeva ministra, a povodom molbe B. S. kojoj je suprug P.M. predat 27.05.1992. godine

licima iz Srebrenice, a što je u svojoj odbrani naveo optuženi Š.M. a koju informaciju je dostavio R.R. nakon čega je ista proslijeđjena ministru P. Da je izvještaj dostavljen ministru P. utvrđeno je i iz dopisa br. 196 od 24.02.1993. godine, potpisanog od strane R.R. upućenog ministru P. u kome ga povodom molbe B. S. izvještava o postupanju radnika CB Herceg Novi povodom privodjenja lica P.M. i u kojem dopisu se između ostalog navodi "u vezi navedenog slučaja, komandir ove stanice milicije, sačinio je pismeni izvještaj, koji čini sastavni dio ove informacije", dakle izvještaj koji je sačinio i potpisao komandir stanice milicije Herceg Novi Š.M. je uz dopis potpisan od strane R.R. dostavljen ministru P.

Iskaz svjedoka N. B. koji je bio inspektor za opšti kriminalitet CB Herceg Novi da on nema nikakve veze sa informacijom dežurne službe CB Herceg Novi u kojoj se za dan 21.05.1992. godine navodi da je po njegovom naredjenju u 16,20 časova zadržan u prostorije za zadržavanje B.M., sud je odbio kao neosnovan u cjelosti opovrgnut konstatacijama i informacijama dežurne službe CB Herceg Novi za dan 21.05.1992. godine.

Optuženom B. B. optužnicom Specijalnog tužioca stavlja se na teret da je u svojstvu pomoćnika ministra Unutrašnjih poslova Republike Crne Gore za Državnu Bezbjednost u maju mjesecu 1992 godine kršeći pravila Medjunarodnog prava za vrijeme i u vezi oružanog sukoba koji nije imao karakter medjunarodnog sukoba na teritoriji Bosne i Hercegovine propisana IV Ženevskom konvencijom o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata čl. 3. st.1. tačka c i dopunskim protokolom II. čl. 4. st 1 i st.2. tač. e i čl. 17. vršio nezakonito preseljavanje civilnog stanovništva državljana Bosne i Hercegovine muslimanske i srpske nacionalnosti, koja su imala status "izbjeglice" u skladu sa konvencijom o statusu izbjeglica čl.1. A tačka 2. i čl. 33 st.1. i protokolom o statusu izbjeglica čl.1. tač.2. povredjujući ljudsko dostojanstvo civilnih lica koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima i koja imaju pravo da njihova ličnost, čast i ubjedjenje da ne treba da učestvuju u oružanom sukobu, budu poštovani i u odnosu na koje se mora postupiti u svakoj prilici čovječno i bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na vjeri ili ubjedjenju, na način što je izvršavajući naredbu ministra Unutrašnjih poslova Republike Crne Gore, sada pokojnog P.B. da se postupi po zahtjevima MUP-a Srpske Republike B i H da se lica koja su došla sa teritorije BiH u Crnu Goru liše slobode i vrate na teritoriju BiH, organizovao i zahtijevao od službenika sektora za poslove DB u svim Centrima i Odjeljenjima bezbjednosti u Republici Crnoj Gori da u saradnji sa službenicima sektora za poslove JB u Crnoj Gori i organima policije u Srpskoj Republici B i H prikupljaju podatke o licima i iste radi dobijanja daljih upustava dostavljaju Upravi službe DB MUP-a RCG a nakon toga i sektoru za poslove JB u svim centrima i odjeljenjima.

Optuženim R.R., B.D. i S.B optužnicom Specijalnog tužioca stavlja se na teret da su postupali po naredbi ministra Unutrašnjih poslova RCG pokojnog P.B. kojom je naredjeno da se postupi po zahtjevima MUP-a Srpske Republike B i H, da se lica koja su došla sa teritorije BiH u Crnu Goru liše slobode i vrate na teritoriju BiH, te i da su postupali po zahtjevu B. B. koji je organizovao i zahtijevao od službenika sektora za poslove DB u svim centrima i odjeljenjima bezbjednosti u Republici Crnoj Gori da u saradnji sa službenicima sektora za poslove JB u Crnoj Gori i organima policije u Srpskoj Republici B i H prikupljaju podatke o licima i iste radi dobijanja daljih upustava dostavljaju Upravi službe DB MUP-a RCG a nakon toga i sektoru za poslove JB u svim Centrima i Odjeljenjima, tako što su prikupljali i dobijali podatke iz Srpske Republike B i H, o označenim licima, a zatim ih dostavljali i o istima obavještavali Upravu službe DB od koje su dobijali uputstva za dalje postupanje u odnosu na označena lica kao i sektor za poslove službe JB u Herceg Novom, Baru i Ulcinju.

Optuženom S.B. se stavlja na teret da je i zahtjevao od ovlašćenih službenika u OB Ulcinj da izvrši identifikaciju lica koja potiču sa teritorije BiH, liše ih slobode, privedu i presele ih na teritoriju BiH.

Optužnicom specijalnog tužioca se optuženim B.B. i G.S stavlja na teret da su u maju mjesecu 1992. godine optuženi B.B. u Baru a optuženi G.S u Ulcinju, izvršavajući naredbu ministra Unutrašnjih poslova Republike Crne Gore sada pokojnog B. P., da se postupi po zahtjevima MUP-a Srpske Republike B i H, da se lica, koja su došla sa teritorije Bosne i Hercegovine u Crnu Goru, liše slobode i vrate na teritoriju Bosne i Hercegovine te da su postupali i po telegramu pomoćnika ministra Unutrašnjih poslova RCG za Javnu bezbjednost M.M. br.14-101 od 23.05.1992. godine kojim je traženo da se postupi u skladu sa zahtjevom Ministarstva Unutrašnjih poslova Srpske Republike B i H, da se sva lica sa područja BiH srpske nacionalnosti starosti od 18 do 60 godina privedu radi preuzimanja i vraćanja u Bosnu pa su postupajući po naredbi i telegramu okrivljeni B.B. u svojstvu načelnika Centra Bezbjednosti Bar, a okrivljeni G.S u svojstvu načelnika Odjeljenja Bezbjednosti Ulcinj na osnovu podataka dobijenih od lica iz Srpske Republike B i H, uprave Ministarstva Unutrašnjih Poslova Republike Crne Gore, podataka dobijenih i to okrivljeni Bujić od sada pokojnog M. S., okrivljeni G. od okrivljenog S.B., zahtjevali od ovlašćenih službenika u navedenim Centrima i Odjeljenju bezbjednosti da izvrše identifikaciju lica koja potiču sa teritorije Bosne i Hercegovine, zatim da liše slobode ta lica privedu ih i vrate na teritoriju Bosne i Hercegovine nakon čega su ovlašćena lica Centra Bezbjednosti Bar i Odjeljenja bezbjednosti Ulcinj postupajući po zahtjevima okrivljenih protivpravno lišili slobode i u više navrata prinudno preselili državljane Bosne i Hercegovine koji su se nalazili na teritoriji Crne Gore, a koja lica su predata radnicima Sekretarijata Unutrašnjih poslova i Kazneno popravnog doma Foča i Sekretarijatu unutrašnjih poslova Srebrenica i to tako što su :

Dana 22. i 23.05.1992. godine u Ulcinju, na zahtjev okrivljenog G.S. dobijenog preko dežurne službe i zahtjeva i podataka dobijenih od okrivljenog S.B., lišili slobode oštećene L.N., H.M. i H.E. i predali ih ovlašćenim službenicima Centra bezbjednosti Bar koji su ih zajedno sa prethodno privedenim i lišenim slobode u Centra Bezbjednosti Bar oštećenim K.Š. i K.A. predali u Centar Bezbjednosti Herceg Novi nakon čega su ih ovlašćeni službenici Centra Bezbjednosti Herceg Novi predali 25.05.1992. godine, preko Odjeljenja Bezbjednosti Plužine i ovlašćenih službenika Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Foča K. S. službeniku Kazneno popravnog doma.

Dalje se, optužnicom stavlja na teret da je G.S na osnovu podataka dobijenih od okriljenog S.B. kao i okrivljeni S.B. osim izvršavanja naredbe sada pokojnog P.B., postupajući i po zahtjevu Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Sokolac zahtjevali preko Dežurne službe od ovlašćenih službenika da liše slobode i privedu u Odjeljenje Bezbjednosti lica koja su došla sa teritorije Bosne i Hercegovine radi njihovog preseljenja u Bosnu i Hercegovinu i prevezu ih u Centar Bezbjednosti Bar pa su ovlašćeni službenici dana 17 i 18.05.1992. godine protivpravno lišili slobode oštećene Č.E. i B.J. koje su predali u Centar Bezbjednosti Bar nakon čega su ovlašćeni službenici Centra Bezbjednosti Bar zajedno sa oštećenima H.A. i M.M. koje su prethodno protivpravno lišili slobode po zahtjevu okrivljenog B.B. i na osnovu podataka dobijenih od sada pok. M. S. takodje postupajući po zahtjevu Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Sokolac dana 19.05.1992. godine predali radnicima Sekretarijata Unutrašnjih Poslova Sokolac u Užicama radi njihovog preseljenja u Bosnu i Hercegovinu koja oštećena lica su od strane radnika Sekretarija Unutrašnjih Poslova Sokolac iz Užica odvedena u Bosnu i Hercegovinu.

Optuženi R.R. u svojoj odbrani, navodi da je obavljao dužnost načelnik sektora službe

DB u Herceg Novom i da su sva lica koja su došla sa područja izvan Crne Gore bila dužna da se prijave Crvenom krstu a od strane Crvenog krsta su i službe DB i JB o tome bila informisana. Sektor DB u Herceg Novom je dobio instrukcije sa nivoa Republičkog resora DB čiji načelnik je bio B. B. da prikuplja podatke i o njima i sa njima upoznaje resurs u Podgorici u svrhu procjene bezbjedonosne situacije na terenu. Ako su dobijali spiskove lica koja se potražuju sa područja BiH njihova obaveza je bila da ta lica operativno pokriju, a pod tim podrazumijeva da se ne bave nekom neprijateljskom djelatnošću. U prilog njegovih tvrdnji je i telegram SDB Herceg Novi br. 184 od 24.05.1992. godine u kom telegramu su navedena lica koja su izbjeglice iz Bosne u kome se navodi da su isti po kazivanju J. M. člana rukovodstva SDS za Srebrenicu muslimanski ekstremisti i tražene su instrukcije od IV odjeljenja I Uprave Podgorica SDB čiji je načelnik bio sada pokojni R. D. i da ih je ovaj telegram interesovao samo sa stanovišta bezbjedonosne situacije i eventualno neprijateljske djelatnosti ovih lica.

Optuženi B.D., u svojoj odbrani, navodi da je poslednja karika u lancu u službi DB u Herceg Novom, a da je za predmetnu akciju saznao nakon što je poslije vikenda došao na posao. Nekoliko mjeseci nakon predmetne akcije stigla je depeša iz Podgorice kojom je traženo da služba DB Herceg Novi napravi informaciju o tome šta se dešavalo u vezi sa hapšenjima jer je u Skupštini postavljeno poslaničko pitanje pa je on radio na izradi te informacije, a od komandira stanice milicije Š.M. prikupio je podatke na osnovu kojih je sačinio informaciju i poslao u Podgoricu.

Optuženi Š.M. u svojoj odbrani je naveo da mu je 25.05.1992. godine (ponedjeljak) kada je došao na posao donijeta hrpa predmeta koja se odnosila na privedena zadržana lica koja su privedena tokom vikenda. U svojoj odbrani naveo je to da su u akciji vraćanja lica za Bosnu učestvovali radnici službe DB čiji je koordinator bio B.D. i da je svaki dokument koji je sačinio vezano za ovu akciju predao B. D. koji je dokumenat fotokopirao i zadržao za sebe, a njemu vratio original. 25.05.1992. godine pozvan je od strane R.R. koji mu je saopštio da će B.D. sve koordinirati u ime DB-a i da mu on kopira i dostavi sve papire. Svu dokumentaciju kojom je raspolagao (putne naloge, spiskove, depeše) predao je B. D. da bi ih on predao u DB. R. R. tražio je od njega da sačini informaciju pa je i sačinio informaciju br. 126 od 24.02.1993. godine koju je predao R. a R. je šalje ministru a on ustvari piše u ime R. jer je upućeniji u predmetni događaj. Upravo ovakvo kazivanje Š. upućuje na zaključak da je nakon akcije privodjenja lica i formiranja određene dokumentacije ista dostavljana B.D. jer je to zahtjevano od strane R.R.

Optuženi S.B., u svojoj odbrani navodi da se kao načelnik Odjeljenja SDB u Ulcinju sjeća dva telegrama u kojima su pominjana lica sa područja B i H muslimanske nacionalnosti i traženo je da se ta lica sprovedu u Bar, da oni pribave operativna saznanja o lokaciji tih lica a lica su pominjana u kontekstu masakra. Sa sadržajem telegrama upoznao je S. G., jer je njegova služba trebala operativno da ih pokriju u pogledu kretanja i da ih u saradnju sa službom JB privedu. Njegovo saznanje je bilo da će ova lica samo biti informativno ispitana na okolnosti djela koja su spominjana u telegramu. Nikakve naredbe nije dobijao od B.a niti je sa njim imao kontakt, osim sa svojim pretpostavljenim, sada pokojnim M.. Radnici Javne bezbjednosti su privedena lica vodili iz Ulcinja za Bar.

Optuženi B.B., u svojoj odbrani je naveo da operativac DB-a nije mogao da privede gradjanina a da mu za to privodjenje nije bila potrebna asistencija pripadnika JB-milicionera i da asistenciju obezbjedjuje komandir dajući potreban broj radnika iz službe JB tj. uniformisanih lica.

Optuženi G.S., u svojoj odbrani navodi da DB ima pravo i mogućnost da traži asistenciju uniformisanih policajaca što su oni morali i pružiti.

Izvodom iz dnevnika događaja Ispostave Ulcinj za maj 1992. godine utvrđeno je da je u informaciji dnevnih događaja za dan 16/17.05.1992. godine navedeno da je u 1,00 priveden Č.E. od strane B.S. sa patrolom P. i B. i da je isti, po naređenju S., zadržan u prostorije za zadržavanje. U 21,40 posebna patrola privela je B.J. koja je privedena i predata radnicima SDB, i da se u prostorijama za zadržavanje između ostalih nalazi i Č.E. U informaciji dnevnih događaja, za dan 18/19.05.1992. godine, navedeno je da je u 22,30 časova privedena po naređenju M.B. i Č.M., B.J., a da su u 23 sata za Bar povedeni i predati dežurnoj službi, Č.E. i B.J..

Svjedok P. Slobodan je bio određen u svom iskazu da je vršio asistenciju radnicima službe DB, kada je privodjeno lice Č.E., koji dio iskaza je sud prihvatio kao jasan i istinit, a u skladu sa materijalnim dokazima činjenicama konstatovanim u dnevniku događaja Ispostave Ulcinj za maj mjesec 1992. godine.

Sud je prihvatio, kao jasan i istinit, i iskaz svjedoka B.N. jer je isti u skladu sa materijalnim dokazima, činjenicama konstatovanim u dnevniku događaja Ispostave Ulcinj za maj mjesec 1992. godine, a to da je vršio asistenciju radnicima službe DB S., kada je privedeno lice iz Štoja na razgovor.

Iskaz svjedoka Č.M. koji navodi da nije učestvovao u privodjenju B.J., te da ne stoje konstatacije u dnevniku događaja od 18.05.1992. godine, da je u 22,30 časova po njegovom naredjenju privedena B.J. sud je ocijenio kao neosnovan u cjelosti opovrgnut konstatacijama dnevnika događaja Ispostave Ulcinj za maj mjesec 1992. godine.

Dio iskaza svjedoka B. M. u kojem navodi da su konstatacije u dnevniku događaja za dan 18/19.05.1992. godine u kojim je konstatovano da su po njegovom naredjenju u 22,30 privedena B.J., fiktivno napisane sud je ocijenio kao neosnovan u cjelosti opovrgnut materijalnim dokazima, konstatacijama i podacima iz dnevnika događaja.

Izvodom iz dnevnika događaja Područne jedinice Bar za maj 1992. godine utvrđeno je da je za dan 18.05.1992. godine u 23,30 časova po nalogu N. zadržani H.A., Č.E. i B.J. i da su sprovedeni za Užice, a koja činjenica je utvrđena i iz Informacije dostavljene od strane Ministra Unutrašnjih poslova N.P. br.05-129 od 24.11.1992. godine upućene koordinatoru radne grupe A.D.u kao informacija koja je tražena vezano za nasilno predavanje i odvođenje izbjeglica muškaraca u maju 1992. godine. U istoj je navedeno da su dana 19.05.1992. godine CB Užice predati Č.E., M.M., H.A. i B.J.. Da su lica Č.E., M.M., H.A. i B.J. predata CB Užice, na njihov zahtjev, sud je utvrdio i iz telegrama CB Bar-Sektor za poslove SDB Bar br.10-326 od 01.07.1992. godine koji telegram je upućen od strane M. MUP-u RCG - SDB O. S. koji je bio član parlamentarne komisije koja je trebala da istraži okolnosti pod kojima se akcija odvijala i u kome se navodi da su ova četiri lica predata CB Užice na njihov zahtjev.

Da je Č.E. privodjen i saslušavan, te da je potraživan depešom u svom iskazu potvrdio je i svjedok M. M., koji dio iskaza je sud ocijenio kao jasan i istinit, potvrđen konstatacijama spiska br. 175/2 od 22.05.1992. godine kojim su potraživani ekstremno orijentisani muslimanski fundamentalisti i na kojem spisku se nalazi ime Č.E.

M.M. je takodje potraživan od strane MUP-a BiH, a što je utvrđeno iz telegrama br.03-833 od 15.05.1992. godine kojim se navodi da se radi o ekstremisti iz Srebrenice i da ga nakon pronalaženja jer je bezbjedonosno interesantno lice treba zadržati. Dakle, u postupku je na nesumnjiv način utvrđeno, da su Č.E., M.M., H.A. i B.J. predati CB Užice koja je u sastavu jedinstvene SRJ te prema tome ista nijesu preseljena u B i H predavanjem radnicima SUP-a Sokolac, kako se to navodi optužnicom.

Sud nije prihvatio dio iskaza svjedoka Č.E. i H.A. u kome svjedoci navode da su predati srpskoj policiji Sokolac jer je isti u suprotnosti sa materjalnim dokazima i to dnevnikom događaja CB Bar u kome se navodi da je Č.E. sproveden za Užice, te i konstatacijama telegrama CB Bar Sektora za poslove SDB br.10-326 od 01.07.1992. godine u kome se takodje navodi da je Č.E. predat CB Užice, na njihov zahtjev, te i informacijom dostavljenom od strane Ministra Unutrašnjih poslova N.P. br. 05-129 od 24.11.1992. godine upućene koordinatoru radne grupe A. D. kao informacija koja je tražena vezano za nasilno predavanje i odvođenje izbjeglica muškaraca u maju 1992. godine a u kojoj se navodi da su Č.E. i H.A. dana 19.05.1992. godine predati CB Užice na njihov zahtjev.

Ukoliko su ova lica od strane CB Užice predana srpskoj policiji Sokolac ta činjenica je bez uticaja na pitanje krivično pravne odgovornosti optuženih.

Iz dnevnika događaja ispostave Ulcinj utvrđeno je i to da lica, L.N., H.M. i H.E. 22/23.05.1992. godine, po naredjenju šefa SDB S.B. se nalaze u prostorijama za zadržavanje. Iz istog dnevnika događaja je utvrđeno da su 23/24.05.1992. godine u 12 sati iz pritvora u CB Bar privedeni L.N., H.M. i H.E. i da su iste priveli K.Č. i J.V. J.V. kao radnik JB, je bio odredjen u svom iskazu, koji iskaz je sud cijenio kao jasan i istinit i koji navodi da je dnevnik događaja vjerodostojna knjiga jer se u njoj bilježi svaka sitnica vezano za angažovanje policije na području Ulcinja. Svjedok je bio odredjen u tome da i pored činjenice da se ne može sjetiti da li je sa nekim od kolega odvodio zadržana lica iz Ulcinja za Bar, ako su ti podaci upisani u dnevniku događaja i ako ih je vodio, to je bilo po direktivi nadležnih starješina i to S. D. i G.S. Naveo je i to da se dešavalo da prilikom privodjenja, skupa sa njim bude K. Č.

Iskaz svjedoka K. Č. koji navodi da nikada sa J.V.om nije prevezio lica od OB Ulcinja do OB Bara i da ne može da objasni od kud se njegovo ime našlo u dnevniku događaja, sud nije prihvatio sa razloga što je isti u kontradiktornosti sa materjalnim dokazima - činjenicama konstatovanih u dnevniku događaja, te sa iskazom svjedoka J.V. koji navodi da se dešavalo da njih dvojica budu skupa prilikom privodjenja.

Svjedok P. M. navodi da mu je u kabinetu M.M. dat telegram od strane M. iz SUP-a Foča sa spiskom lica koja treba uhapsiti, da je u kabinet došao i ministar P.B. i da je nakon što je pročitao telegram saopštio "treba postupiti po ovome" a da ga je sutradan M. ponovo pozvao u kabinet i rekao mu "stav je da se ovaj telegram raspiše". Kako je M. ponovio stav da taj telegram nije iz njegove nadležnosti to mu je M. rekao da telegram da B. K., koji je u to vrijeme bio načelnik Uprave za suzbijanje kriminaliteta, a koji telegram je pošao prema B. K.. On lično je tehnički obradio telegram u ime M.M. koji mu je rekao da ga po njegovom ovlaštenju i naredjenju proslijedi centrima i odjeljenjima bezbjednosti RCG. Na telegramu br.14-101 od 23.05.1992. godine navedeno je da isti upućen CB i OB svima - načelniku. U predmetnom telegramu nigdje nije navedeno da se ovaj telegram dostavlja službi DB, a što je u svom svjedočkom iskazu potvrdio i S. Ž. koji je radio u službi gdje su dostavljani telegrami navodeći da ako se telegram dostavlja Državnoj bezbjednosti na istom bi moralo pisati SDB svima. Isto tako, navedenog dana, u kancelariji M.M. nije bio prisutan niko iz službe DB-a.

Svjedok S. D., u svom iskazu navodi da mu je G. rekao kada se on raspitivao zašto su ljudi privedeni, da to radi služba DB i da se oni ne miješaju, i koji iskaz je sud cijenio kao jasan i istinit jer je u skladu sa materjalnim dokazima, činjenicama konstatovanih u dnevniku događaja.

Dakle, u postupku je na nesumnjiv način utvrđeno, da je privodjenje lica L.N., H.M. i H.E. izvršeno po naredjenju S. M. i da su isti zadržani u OB Ulcinj po naredjenju S.B. i

predati Baru od strane radnika JB OB Ulcinj, a potom Herceg Novom i KPD Foča, K. S.

Upravo, iz telegrama CB Bar Sektora za poslove SDB Bar br.10-326 od 01.07.1992. godine potpisanog od strane M., utvrđeno je da su L.N., H.M. i H.E. predati štabu TO Foča na njihovo traženje.

Dakle, L.N., H.M. i H.E. predati su od strane SDB-a Bar štabu TO Foča a na njihovo traženje, a da su im radnici Javne bezbjednosti samo vršili asistenciju. Predaja ovih lica nije izvršena onako kako to tvrdi optužnica da se predaja lica vrši po naredbi ministra Unutrašnjih poslova RCG, sada pokojnog B.P., jer nijednim izvedenim dokazom na glavnom pretresu nije utvrđeno da je ovakva naredba dostavljena pomoćniku ministra za Državnu Bezbjednost B.B.u, niti pak R. R., B. D. i S.B. Isto tako nijednim izvedenim dokazom na glavnom pretresu, nije utvrđeno da R.R, pokojni S. M., B.D i S.B postupaju po zahtjevu B.B. Da se ne radi o izvršenju naredbe ministra Unutrašnjih poslova upravo je utvrđeno iz sadržaja telegrama koji je uputio S. M. u svojstvu načelnika sektora za poslove službe Državne bezbjednosti i u kojima se navodi da su lica predana štabu TO Foča na njihovo traženje. Da je služba SDB Bar upravo imala neposrednu komunikaciju sa službom SDB Foča sud je utvrdio upravo iz spiskova lica sa područja Foče za kojima je raspisana potjernica Centra službe bezbjednosti Trebinje stanice Javne Bezbjednosti Foča koji je direktno upućen SDB Bar br. 172/3 od 22.05.1992. godine.

To što svjedok L. A. kao supruga L.N. u svom iskazu navodi da je na njeno insistiranje bila primljena od strane načelnika OB Ulcinj koji joj je rekao da će njen suprug biti pušten u 12 sati, je bez uticaja na pitanje krivice optuženog G.S. kod činjenice da ovaj svjedok u svom iskazu navodi da ne može sa sigurnošću tvrditi o kom licu se radi jer joj se isto nije predstavilo, niti je nekada saznala njegovo ime, a sa sigurnošću se ne može izjasniti da li je to lice koje je primilo bilo u uniformi ili nije.

U postupku je uvidom u dnevnik događaja CB Bar utvrđeno je da su 22.05.1992. godine u 15,30 časova u prostorije za zadržavanje zadržani radi dalje obrade izmedju ostalih, K.A. i K.Š. i da su kao ovlašćeni radnici postupali N. L. Informacijom MUP-a ministra N.P. br. 05-129 od 24.11.1992. godine utvrđeno je da su ova lica predana od strane CB Herceg Novi SUP-u Foča.

N.S. je kako to navodi u svom svjedočkom iskazu, u maju mjesecu 1992. godine bio radnik SDB Bar i radio je na poslovima odbrambenih priprema, konkretno to je bio rad službe u ratnim uslovima i zadatak njegove službe je bio suzbijanje terorističkih djelatnosti. Saslušanje pojedinih lica vršio je isključivo u okviru opisa posla i to ispitivanje bezbjedonosno interesantnih lica i to je uvijek radio isključivo po naredjenju svog pretpostavljenog sada pokojnog S. M.. B.B. mu nije bio pretpostavljeni, tako da sa njim nije imao nikakve kontakte. Ovaj dio iskaza svjedoka, sud je prihvatio kao jasan i istinit, a ovo s obzirom da je u skladu i sa opisom njegovog posla u skladu sa sistematizacijom radnih mjesta. Dio njegovog iskaza u kome navodi da nije imao nikakve kontakte sa licima B.R., K.A., Č.E. i K.Š., da mu se ime slučajno našlo u dnevniku događaja, jer ova lica nisu privodjena po njegovom nalogu sud je ocijenio neosnovanim u cjelosti opovrgnut materjalnim dokazima, konstatacijama navedenim u dnevniku događaja.

Dakle, u postupku je na nesumnjiv način utvrđeno da su K.Š. i K.A. lišeni slobode i privedeni po naredjenju N., a potom sprovedeni u CB Herceg Novi, a koja činjenica je utvrđena i iz telegrama CB Bar – sektora za poslove SDB. br. 10-328 od 02.07.1992. godine potpisanim od strane M. upućen MUP-u RCG SDB O. u kome se navodi da su izmedju ostalih K.Š. i K.A. predati 23.05.1992. godine u Herceg Novom štabu TO Foča na njihovo traženje.

Dakle, u postupku je na nesumnjiv način utvrđeno da je privodjenje K.Š. i K.A. izvršeno od strane N.S. i to po naredjenju S. M. U prilog prednjih zaključaka suda je i dio iskaza svjedoka B. M. da je sva naredjenja dobijao od S. M. i da ga je o svim preduzetim aktivnostima obavještavao, a ovo s obzirom da je ovaj dio iskaza svjedoka u skladu i sa opisom njegovog posla i u skladu sa sistematizacijom radnih mjesta.

U postupku je dalje utvrđeno da je L.R., kao radnik Javne bezbjednosti Bar, postupao skupa sa N.S., kao radnikom DB Bar dajući mu asistenciju. Svjedok L. R. se ne sjeća predmetnog postupanja zbog prirode bolesti, o čemu je priložio medicinsku dokumentaciju, ali navodi da je njegov pretpostavljeni bio komandir policije i da je on kao vodja sektora, pri službi JB Bar, sve poslove radio po njegovom naredjenju koji dio iskaza je sud prihvatio kao istinit jer je isti u skladu sa sistematizacijom radnih mjesta i opisom poslova komandira stanice policije.

K.Š. i K.A. predati su CB Herceg Novi, a od strane CB Herceg Novi SUP-u Foča. Ni predaja ovih lica nije izvršena onako kako to tvrdi optužnica da se predaja lica vrši po naredbi ministra Unutrašnjih poslova RCG, sada pokojnog B. P. Da se ne radi o izvršenju naredbe ministra Unutrašnjih poslova upravo je utvrđeno iz sadržaja telegrama koji je uputio S. M. u svojstvu načelnika sektora za poslove službe Državne bezbjednosti i u kojima se navodi da su lica predata štabu TO Foča, na njihovo traženje te da se prema tome i u konkretnom slučaju radi o neposrednoj komunikaciji službe DB Bar sa TO Foča.

Uvidom u knjigu Cirk depeša OB Ulcinj utvrđeno je da je telegram br.14-101 u OB Ulcinj stigao dana 23.05.1992. godine, a kao čas prijema naznačeno je 12,10 časova, a koje činjenice je, u pogledu prijema telegrama naveo i optuženi G. u svojoj odbrani.

Predmetni telegram se odnosio samo na lica srpske nacionalnosti, iz čega proizilazi nesumnjiv zaključak da po tom telegramu nije izvršeno privodjenje lica L.N., H.M. i H.E. u OB Ulcinj. Ni privodjenje K.Š. i K.A. u CB Bar nije izvršeno po telegramu 14-101 od 23.05.1992. godine jer se predmetni telegram odnosi samo na lica srpske nacionalnosti.

Dakle, ni jednim izvedenim dokazom na glavnom pretresu nijesu utvrđeni činjenični navodi optužnice koji se odnose na postupanje optuženih B.B. i G.S. po naredbi ministra Unutrašnjih poslova RCG pokojnog B. P. i po telegramu 14-101 od 23.05.1992 godine.

Sud je cijenio iskaz svjedoka C.DŽ., u kome svjedok navodi da kada bi policajci došli da u Ulcinju hapse ljude, da bi govorili, da su došli po naredjenju načelnika G.. Cijenjen je i iskaz svjedoka G. A., u kome svjedok navodi da je u Ulcinju sve radjeno sa znanjem i po naredjenju G. Ovakve iskaze svjedoka sud je ocijenio neosnovanim jer takve činjenice ne proizilaze kako ni iz materijalnih dokaza kojima je od strane ovog suda poklonjena puna vjera, tako ni iz iskaza predstavnika oštećene porodice L. A., kojoj je suprug L.N. lišen slobode, kao ni iz iskaza svjedoka H.M. koji u svom svjedočkom iskazu navodi da je do policije odveden od strane jednog uniformisanog policajca i jednog inspektora u civilu i isti sudu nije mogao prezentirati imena lica koja su ga odvela ili pak ime lica po čijem naredjenju postupaju.

Pravilima o radu službe Državne bezbjednosti Saveznog sekretarijata za Unutrašnje poslove čl. 20. propisani su poslovi službe Državne bezbjednosti a to da služba prikuplja podatke i obavještenja primjenjujući propisana sredstva i metode i preduzimajući mjere i radnje u cilju blagovremenog otkrivanja i sprečavanja djelatnosti usmjerene na podrivanje ili rušenje Ustavom SFRJ utvrđenog poretka i ugrožavanja bezbjednosti zemlje. U tom cilju služba otkriva, prati istražuje, dokumentuje, analizira i sprečava djelatnost stranih obavještajnih službi, neprijateljske, jugoslovenske emigracije i unutrašnjeg neprijatelja, vrši poslove obezbjeđenja odredjenih ličnosti, političkih skupova i drugih javnih manifestacija

i bezbjednosno štiti radna mjesta, organizacije čija je djelatnost od posebnog društvenog interesa, kao i objekte-odredjene odlukama nadležnih organa i objekte i područja od interesa za odbranu i bezbjednost zemlje, vrši bezbjednosnu zaštitu državljana SFRJ na privremenom radu i boravku u inostranstvo, otkriva i prati denacionalizatorsku i drugu subverzivnu djelatnost prema djelovima jugoslovenskih naroda koji žive van granica SFRJ, prikuplja obavještajne podatke od značaja za bezbjednost i druge interese SFRJ i vrši pripreme za rad u vanrednim prilikama, uslovima neposredne ratne opasnosti i rata. Članom 50 istih pravila propisano je da u cilju pribavljanja, provjeravanja i dokumentovanja podataka i obavještenja kao i izvršavanje drugih zadataka iz djelokruga službe ovlašćeni radnici službe obavljaju informativni razgovor sa državljanima SFRJ i strancima.

Na glavnom pretresu je izveden dokaz predložen optužnicom i to telegram OB Žabljak br. 192/92 od 28.04.1992. godine koji telegram je upućen pomoćnicima ministra za SJB i SDB, a u kojem telegramu je navedeno da su dana 26.04.1992. godine od strane javne bezbjednosti u Foči dobili telegram u kome je između ostalog navedeno da na području Žabljaka borave lica Č. K. i K. E. iz Foče i da su isti pripremali oružani otpor srpskim formacijama u Foči te da mole da se ista pronadju i privedu, te da ih obavijeste depešom da bi bili preuzeti. Dalje se, u telegramu navodi, da su radnici OB Žabljak istog dana postupili po telegramu, da su priveli lica i da je o tome obaviješten tražioc privodjenja, CB u Pljevljima, kao i pomoćnici ministra M. i B. Dalje se telegramom navodi da budući da im je naredjeno da ova lica ne predaju radnicima Foče koji su došli da ih preuzmu do odluke pomoćnika B. B. i M.M. to se obraćaju istim da odluku o tome donesu što prije. Dalje se telegramom navodi da su po naredjenju pomoćnika B. ova lica puštena i da su u Žabljaku, a da u gradu ima više ljudi izbjeglih iz Foče koji ih poznaju, prenose priču da su njih dvojica učestvovala u oružanim akcijama u Foči što su im u telefonskim razgovorima i putem teleks razgovora potvrdili radnici stanice JB u Foči, koji inače insistiraju da se obavezno privedu u Foču što stvara veliko neraspoloženje i bučno reagovanje građana Žabljaka što ih dovodi u vrlo delikatno položaj, pa iz tog razloga traže da ih što hitnije obavijeste šta da preduzmu i da bi odugovlačenje u ovoj situaciji moglo imati neželjene posledice kako prema njihovoj službi, tako i prema i samim licima koja se traže. Isti je potpisan od strane načelnika odjeljenja sada pokojnog T.

Iz sadržaja ovog telegrama sud je utvrdio da su lica Č. K. i K. E. privedeni jer se raspolagalo sa operativnim saznanjima da isti pripremaju oružani otpor srpskim formacijama u Foči, i da su isti pušteni po naredjenju B.

Iz ovih činjenica proizilazi nesumnjiv zaključak da je privodjenje lica Č. K. i K. E. za službu SDB bilo bezbjedonosno interesantno. Predmetni telegram OB Žabljak datira od 27.04.1992. godine.

Kako se optuženom B. B. stavlja na teret da je izvršavajući naredbu ministra Unutrašnjih poslova Republike Crne Gore, sada pokojnog P.B. da se postupi po zahtjevima MUP-a Srpske Republike B i H, da se lica koja su došla sa teritorije BiH u Crnu Goru liše slobode i vrata na teritoriju BiH, organizovao i zahtijevao od službenika sektora za poslove DB u svim centrima i odjeljenjima bezbjednosti u Republici Crnoj Gori da u saradnji sa službenicima sektora za poslove JB u Crnoj Gori i organima policije u Srpskoj Republici B i H prikupljaju podatke o licima i iste radi dobijanja daljih upustava dostavljaju Upravi službe DB MUP-a RCG, a nakon toga i sektoru za poslove JB u svim Centrima i Odjeljenjima, a iskazom svjedoka P.M. je utvrđeno da su lica muslimanske nacionalnosti potraživana po naredbi P.B. koja naredba prema telegramu datira od 22 ili 23.05.1992 godine iz čega proizilazi nesumnjiv zaključak da se telegram OB Žabljak koji datira od 28.04.1992. godine ne odnosi na postupanje po naredjenju ministra P.B.

Dakle, ni jednim izvedenim dokazom na glavnom pretresu, nijesu utvrđeni činjenični navodi optužnice da je B.B. izvršavajući naredbu ministra Unutrašnjih poslova Republike Crne Gore, sada pokojnog P.B., da se postupi po zahtjevima MUP-a Srpske Republike B i H, da se lica koja su došla sa teritorije BiH u Crnu Goru liše slobode i vrata na teritoriju BiH, organizovao i zahtijevao od službenika sektora za poslove DB u svim centrima i odjeljenjima bezbjednosti u Republici Crnoj Gori da u saradnji sa službenicima sektora za poslove JB u Crnoj Gori i organima policije u Republici Srpskoj prikupljaju podatke o licima i iste radi dobijanja daljih upustava dostavljaju Upravi službe DB MUP-a RCG a nakon toga i sektoru za poslove JB u svim centrima i odjeljenjima.

Isto tako nijednim izvedenim dokazom na glavnom pretresu, nijesu utvrđeni činjenični navodi optužnice da su R.R, B.D i S.B postupali po naredbi ministra Unutrašnjih poslova RCG, pokojnog P.B., kojom je naredjeno da se postupi po zahtjevima MUP-a Srpske Republike B i H da se lica koja su došla sa teritorije BiH u Crnu Goru liše slobode i vrata na teritoriju BiH, te i da su postupali i po zahtjevu B. B. koji je organizovao i zahtijevao od službenika sektora za poslove DB u svim Centrima i Odjeljenjima bezbjednosti u Republici Crnoj Gori da u saradnji sa službenicima sektora za poslove JB u Crnoj Gori i organima policije u Srpskoj Republici B i H prikupljaju podatke o licima i iste radi dobijanja daljih upustava dostavljaju Upravi službe DB MUP-a RCG a nakon toga i sektoru za poslove JB u svim Centrima i Odjeljenjima, tako što su prikupljali i dobijali podatke iz Srpske Republike B i H o označenim licima, a zatim ih dostavljali i o istima obavještavali Upravu službe DB od koje su dobijali uputstva za dalje postupanje u odnosu na označena lica kao i sektor za poslove službe JB u Herceg Novom, Baru i Ulcinju.

Stoji činjenica da u informaciji MUP-a RCG SDB Herceg Novi br. 279 od 01.07.1992. godine, koja je potpisana od B.D., a upućena III Odjeljenju I Uprave je izmedju ostalog navedeno da je od izbijanja ratnih sukoba u BiH izbjeglo nekoliko hiljada lica uglavnom muslimanske i srpske nacionalnosti i da je medju njima izvjestan broj muslimana koji su učestvovali u borbi protiv srpske TO, odnosno da su se na drugi način ogriješili o propise Srpske Republike BiH. Dalje se navodi da je medju njima i izvjestan broj lica srpske nacionalnosti koji se nijesu odazvali na opšti poziv i mobilizaciju i da su u skladu sa telegramom MUP-a RCG br. 14-101 i upustvima dobijenih u kontaktu sa odgovarajućim linijama u SDB i SJB izvjestan broj lica predat organima MUP-a Srpske B i H. Iz sadržaja ovakve informacije ne može se izvesti zaključak o postupanju B. B., R.R, B.D. i S.B. i radnjama koje im se optužnicom stavljaju na teret.

Dio iskaza svjedoka K. H. u kome navodi da su u akciji učestvovala sva odjeljenja CB Herceg Novi kako rukovodeći kadar, uniformisana policija, kriminalistika i pripadnici SDB-a, sud nije prihvatio, a sa razloga što osim navedene tvrdnje i njegovog subjektivnog doživljaja, svjedok nije mogao prezentirati sudu koja su sve to lica učestvovala u akciji i koje su aktivnosti preduzimali.

Dio iskaza svjedoka P. S. da je mozak operacije bila služba DB, jer smatra da se ne može tako ozbiljna i obimna akcija izvesti bez znanja službe DB, sud nije prihvatio a sa razloga što osim navedene tvrdnje i njegovog subjektivnog doživljaja, svjedok nije mogao prezentirati sudu koja su sve to lica iz službe DB učestvovala u akciji i koje su aktivnosti preduzimali.

Krivično djelo iz člana 142. stav 1. KZ SRJ vrši onaj ko «kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi da se izvrši napad na civilno stanovništvo, naselje, pojedina civilna lica ili lica onesposobljena za borbu, koji je imao za posledicu smrt, tešku tjelesnu povredu ili teško narušavanje zdravlja ljudi; napad bez izbora cilja kojim se pogađa civilno stanovništvo; da se prema civilnom

stanovništvu vrše ubistva, mučenja nečovječna postupanja, biološki, medicinski ili drugi naučni eksperimenti, uzimanja tkiva ili organa radi transplantacije, nanošenje velikih patnji ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja; raseljavanje ili *preseljavanje* ili prisilno odnarođjavanje ili prevođenje na drugu vjeru; prisiljavanje na prostituciju ili silovanja; primenjivanje mjera zastrašivanja i terora, uzimanje talaca, kolektivno kažnjavanje, protivzakonito odvođenje u koncentracione logore i druga protivzakonita zatvaranja, lišavanje prava na pravilno i nepristrasno suđenje; prisiljavanje na službu u oružanim snagama neprijateljske sile ili u njenoj obaveštajnoj službi ili administraciji; prisiljavanje na prinudni rad, izgladnjavanje stanovništva, konfiskovanje imovine, pljačkanje imovine stanovništva, protivzakonito i samovoljno uništavanje ili prisvajanje u velikim razmjerama imovine koje nije opravdano vojnim potrebama, uzimanje nezakonite i nesrazmjerno velike kontribucije i rekvizicije, smanjenje vrijednosti domaćeg novca ili protivzakonito izdavanje novca, ili ko izvrši neko od navedenih djela».

Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142 KZ SRJ može biti izvršen samo za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije, a pojam oružanog sukoba obuhvata ne samo međunarodni oružani sukob već i unutrašnji oružani sukob ukoliko su ispunjeni uslovi iz II Dopunskog protokola iz 1977.godine, uz Ženevsku konvenciju iz 1949.godine. Za postojanje krivičnog djela dovoljno je preduzimanje bilo koje od brojno alternativno nabrojanih radnji, a pasivni subjekat odnosno žrtva krivičnog djela jeste civilno stanovništvo. Ratni zločin se može izvršiti naređivanjem izvršenja zabranjenih radnji ili izvršenjem tih radnji. Izdavanjem naređenja djelo je dovršeno i nije potrebno da je naređenje izvršeno.

Da bi se govorilo upravo o ovom, a ne nekom drugom krivičnom djelu opredjeljujuće je:

da oštećeni krivičnim djelom predstavljaju onu kategoriju lica koja su zaštićena pravilima Međunarodnog prava.

da je u vrijeme (i u mjestu izvršenja djela), postojalo stanje rata, oružanog sukoba ili okupacije, da postoji veza između krivičnog djela i oružanog sukoba i da se krše pravila Međunarodnog prava.

Oružani sukob je situacija koju karakteriše upotreba organizovanih oružanih snaga dvije ili više strana u sukobu. S obzirom na to ko su strane u sukobu razlikujemo dvije vrste oružanih sukoba: međunarodne i nemedjunarodne. U zavisnosti od vrste sukoba primjenjuju se različita pravila međunarodnog humanitarnog prava.

B i H je bila jedna od Republika bivše SFRJ. U oktobru mjesecu 1991. godine B i H je izglasala suverenost, a nezavisnost je stekla 01.03.1992. godine nakon odluke gradjana B i H o samoopredjeljenju. Nakon provedenog referenduma B i H 05.04.1992. godine proglašava nezavisnost. Međunarodno je priznata 06. aprila 1992. godine, a u Ujedinjene nacije primljena je 22.05.1992. godine. Na dijelu teritorije B i H formirana je Srpska Republika B i H i to uspostavljanjem civilne administrativne vlasti, kao i formiranjem vojnih snaga. Srpska Republika B i H proglašava 07.04.1992. godine odvajanje od B i H. Ime Srpska Republika B i H promijenjeno je u Republika Srpska 12.08.1992. godine. U aprilu 1992. godine na teritoriji B i H izbili su oružani sukobi, koji se neslužbeno završavaju 21.11.1995. godine Dejtonskim sporazumom. Konačni sporazum je potpisan u Parizu 14.12.1995. godine. Ovim Dejtonskim sporazumom B i H je potvrđena kao samostalna i suverena država, a Republika Srpska kao jedan od dva entiteta koji čine B i H (drugi entitet je Federacija B i H).

Radilo se dakle, o oružanom sukobu između pripadnika naroda koje su živjeli na njenoj teritoriji Srba, Hrvata i Muslimana, zbog čega ovaj sukob nema karakter međunarodnog oružanog sukoba.

Povrede međunarodnog humanitarnog prava su nepoštovanja pravila međunarodnog humanitarnog prava koja povlače odgovornost prema nacionalnom i međunarodnom pravu. Za povrede međunarodnog humanitarnog prava mogu odgovarati države i pojedinci.

Kod postojanja oružanog sukoba *aktivni učesnici* u sukobu su u obavezi da poštuju Odredbe Međunarodnog prava odnosno odgovarajuće Ženevske konvencije i dopunske protokole.

Naime, tadašnja SFRJ je svojevremeno prihvatila i 1950. godine od strane Narodne skupštine ratifikovala sve četiri pa i IV Ženevsku konvenciju o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata i preuzela obavezu da teške povrede te konvencije implementira u svoje zakonodavstvo. Ista obaveza preuzeta je i prihvatanjem oba Dopunska protokola uz navedene Ženevske konvencije pa i Dopunskog protokola o zaštiti žrtava Nemedjunarodnih oružanih sukoba od 08. juna 1977. godine

Međunarodno humanitarno pravo primjenjuje se od početka oružanog sukoba, a njegova primjena traje i poslije prestanka neprijateljstva odnosno do zaključenja mira ili u slučaju unutrašnjih sukoba sve dok se ne pronadje mirno rješenje.

Optužnicom Specijalnog tužioca optuženim se stavlja na teret da su kršili pravila Međunarodnog prava vršeći nezakonito preseljavanje civilnog stanovništva državljana Bosne i Hercegovine muslimanske i srpske nacionalnosti koja su imali status "izbjeglice", u skladu sa Konvencijom o Statusu izbjeglica čl. 1A tač. 2 i čl. 33. st.1. i Protokolom o Statusu izbjeglica čl. 1 tač.2. kršeći odredbe čl. 3 st.1. tač. c) kao i odredbe čl.4 st.1 i 2 tač.e) i čl. 17 II Dopunskog protokola uz Ženevske konvencije.

Odredbom čl. 1 A. tač. 2 Konvencije o statusu izbjeglica propisano je: " u svrhe ove Konvencije, izraz "izbjeglica" će se primjenjivati na svako lice koje se, usled događaja nastalih prije 01. januara 1951. godine, radi opravdanog straha od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti nekoj društvenoj grupi ili svojih političkih mišljenja nadje izvan zemlje čije državljanstvo ima i koje ne može ili, zbog tog straha, neće da traži zaštitu te zemlje; ili koje, ako nema državljanstvo, a nalazi se izvan zemlje u kojoj je imalo svoje stalno mjesto boravka usled takvih događaja, ne može ili, zbog straha, ne želi da se u nju vrati."

Odredbom čl.33. st.1. Konvencije o statusu izbjeglica propisano je: " niti jedna država ugovornica neće protjerati ili vratiti silom ("refouler"), na ma koji način to bilo izbjeglicu, na granice teritorije gdje bi njegov život ili sloboda bili ugroženi zbog njegove rase, vjere, državljanstva, pripadnosti nekoj socijalnoj grupi ili njegovih političkih mišljenja.

Odredbom čl. 1 tač.2. Protokolu o Statusu izbjeglica propisano je:" u ovom Protokolu izraz " izbjeglica", izuzev u primjeni stava 3 ovog člana, označavati će svako lice definirano čl.1 Konvencije uz izostavljanje riječi " usled događaja koji su se desili prije 01. januara 1951. godine i..." i riječi"... kao posljedica ovakvih događaja" u čl. 1 tač.A (2). "

Opisujući radnju izvršenja optuženih i ako im stavlja na teret da se radi o preseljavanju lica koja su imala status "izbjeglice" u skladu sa Konvencijom o Statusu izbjeglica - čl.1A. tač.2 i čl. 33 st.1. i Protokolom o statusu izbjeglica čl.1 tač.2. tužilac ne navodi ni pravne termine niti daje opis radnji iz kojih bi proizlazilo da se radi o kategoriji lica koja u smislu izraza "izbjeglica" prema navedenoj Konvenciji i Protokolu imaju taj status. Dakle, tužilac navodi postupanje optuženih suprotno odredbama Konvencije o statusu izbjeglica i Protokolu o statusu izbjeglica, pozivajući se na norme koje nijesu ugrađene u činjenični opis.

Članom 3. st.1. tač.c) IV Ženevske konvencije propisano je da prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumijevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usred bolesti, rana, lišenja slobode ili iz kojeg bilo kojeg drugog uzroka, postupace se u svakoj prilici čovječno bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, vjeri ili ubjedjenju, polu, rođenju ili imovnom stanju, ili bilo kome drugom sličnom mjerilu. U tom cilju zabranjeni su i zabranjuju se, u svako doba i na svakom mjestu, prema gore navedenim licima sledeći postupci: c) *povrede ličnog dostojanstva, naročito uvredljivi i ponižavajući postupci.*

Opisujući radnju izvršenja optuženih i ako im stavlja na teret postupanje protivno tački c) člana 3. st.1. IV Ženevske konvencije tužilac ne navodi ni pravne termine niti daje opis radnji koje se odnose na povredu ličnog dostojanstva, naročito uvredljive i ponižavajuće postupke.

Dakle, tužilac navodi postupanje optuženih suprotno odredbama Medjunarodnog prava pozivajući se na norme Medjunarodnog prava koje nijesu ugrađene u činjenični opis.

Članom 4. st.1. i 2. tač.e) Dopunskim protokolom uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine o zaštiti žrtava nemedjunarodnih oružanih sukoba (Protokol II) propisano je da 1. sva lica koja ne uzimaju direktno učešće ili koja su prestala da učestvuju u neprijateljstvima, bez obzira na to da li je njihova sloboda bila ograničena ili ne imaju pravo da njihova ličnost, čast i ubjedjenje i vjersko ubjedjenje budu poštovani. Ona će u svim prilikama biti humano tretirana, bez ikakve diskriminacije. Zabranjeno je naredjivati da ne smije biti preživjelih. 2. ne dirajući načelni karakter naprijed navedenih odredaba, sledeća djela protiv lica pomenutih u stavu 1. jesu i ostaju zabranjena u svako doba i na svakom mjestu: e) *vredjanje ljudskog dostojanstva, naročito ponižavajući i degradirajući postupak, silovanje, prinudna prostitucija i svaki oblik nedoličnog napada.*

Opisujući radnju izvršenja tužilac navodi da se radi o povredi ljudskog dostojanstva, "civilnih lica koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima i koja imaju pravo da njihova ličnost, čast i ubjedjenje da ne treba da učestvuju u oružanom sukobu budu poštovani."

Članom 17. Dopunskog protokola uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine o zaštiti žrtava nemedjunarodnih oružanih sukoba (Protokol II) propisano je da ne može biti naredjeno *premiještanje* civilnog stanovništva iz razloga u vezi sa sukobom ukoliko to ne zahtijevaju razlozi bezbjednosti tog stanovništva ili imperativni vojni razlozi. Ukoliko premiještanje mora da se izvrši preduzeće se sve moguće mjere kako bi civilno stanovništvo moglo biti prihvaćeno pod zadovoljavajućim uslovima smještaja, higijene i zaštite zdravlja, bezbjednosti i ishrane. Civilni ne smiju biti prisiljeni da napuste svoju teritoriju iz razloga koji su u vezi sa sukobom. Tužilac sem navodjenja pravnog termina (čl.17) ne daje njegov činjenični opis. Dakle, tužilac od pravnih termina stavlja optuženim na teret radnju "preseljavanja", kao jednu od alternativnih radnji iz člana 142 KZSRJ, a kao kršenje pravila medjunarodnog prava navodi odredbu čl. 17 Dopunskog protokola uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine o zaštiti žrtava nemedjunarodnih oružanih sukoba (Protokol II), koja odredba se odnosi na "premiještanje" civilnog stanovništva.

Dakle, tužilac u optužnici optuženim stavlja na teret da su vršili nezakonito »preseljavanje« civilnog stanovništva kao jednu od alternativnih radnji člana 142 st.1 KZ SRJ, a kao povredu normi medjunarodnog prava navodi postupanje kršenjem pravila čl.17 Dopunskog protokola II koji kao kršenje normi medjunarodnog prava propisuje samo

radnju »premještanja«. Zamjenik Specijalnog tužioca je na zapisniku o glavnom pretresu od 14.09.2012 godine, izmjenila optužnicu između ostalog izostavljajući iz činjeničnog opisa da su optuženi postupali i protivno odredbi člana 147 IV Ženevske konvencije, a koja odredba se odnosi između ostalog i na radnju »preseljenje« (i koja odredba se odnosi samo na međunarodne oružane sukobe).

I preseljavanje (deportacija) i premještanje odnose se na nedobrovoljnu i nezakonitu evakuaciju pojedinaca sa teritorije na kojoj borave. Međutim, prema međunarodnom običajnom pravu ta dva pojma nisu istog značenja. Preseljavanje (deportacija) predstavlja odvođenje van granica države, a prisilno premještanje u smislu odredbe čl. 17 II Dopunskog protokola odnosi se na premještanje unutar važećih državnih granica, dakle raseljavanje unutar države. Identičan je stav zauzet i u presudama međunarodnog suda i to u predmetu Milutinović par. 164. 165. u predmetu Krstić, par.521;V u predmetu Krnjojelac, par.474, 476; u predmetu Simić i drugi, par.129; u predmetu Brdjanin par. 540; u predmetu Blagojević par. 595.

Prema međunarodnom običajnom pravu *mans rea* i kod deportacije i kod prinudnog preseljenja je namjera da se žrtve uklone i da se ne vrate.

I prema Rimskom statutu Međunarodnog krivičnog suda i premještanje i preseljenje (deportacija) se vrše u smislu protjerivanja lica sa područja na kojima su legalno nastanjena.

U konkretnom slučaju vraćanje lica u B i H nije bilo u svrhu da se ta lica protjeraju. Kod izvršioca mora da postoji namjera da se osoba trajno udalji sa nekog područja što implicira namjeru da im se ne onemogući povratak i da se to vrši na diskriminatorским osnovama.

Svjedok L. A. bila je određena u svom iskazu da je zadnje saznanje koje je imala da joj je muž L.N. odveden za razmjenu. Svjedok H. H. navodi da su dobili pismeni odgovor od predsjednika B. da je svjedok H.S. predat Srebrenici za razmjenu. Svjedok S. D. navodi da joj je rečeno da se muslimani lišavaju slobode radi razmjene, a što je potvrđeno i odgovorom MUP-a RCG br. 905/92 od 18.08.1992. godine u kome se navodi da je njen suprug T.A. trebao da udje u sastav grupe za razmjenu, za zarobljene srpske teritorijalce. Svjedok T.B. koji navodi da mu je saopšteno da srbi idu u matične jedinice a muslimani za razmjenu. Svjedok R.E. koji navodi da mu je T. rekao da su muslimani isporučeni za razmjenu. Činjenice konstatovane u informaciji MUP-a RCG SDB Herceg Novi 279 od 01.07.1992. godine u kojoj se navodi da im je rečeno da muslimani idu za razmjenu. Svjedok M. R., u svom iskazu navodi da je od kolega iz policije saznao da su vraćana lica zbog razmjene ili služenja vojnog roka, a K. mu je rekao da su ga u Bosnu vratili kao vojnog obveznika. Svjedok P. S. je naveo da im je T. saopštio da srbi idu da ratuju, a muslimani za razmjenu. Svjedok M. R. je naveo da im je T. saopštio da muslimani idu za razmjenu. U potvrdi br. 196 od 24.02.1993. godine date B. S. se navodi da je P.M. trebao da udje u sastav grupe muslimana za razmjenu za zarobljene srpske teritorijalce.

Da se preseljavanje (odnosno premještanje koju radnju kao povredu normi međunarodnog prava - postupanje kršenjem pravila čl.17 Dopunskog protokola II tužilac optuženim optužnicom stavlja na teret) ne vrši na diskriminatorским osnovama upravo je sud utvrdio iz činjenice da su i u isto vrijeme na prostor BiH skupa sa licima muslimanske nacionalnosti vraćana i lica srpske nacionalnosti. Jedan broj lica srpske nacionalnosti je odmah nakon što je vraćen na prostor B i H se vratio u Crnu Goru a što je sud utvrdio iz iskaza svjedoka T.B., Č.D., K.R., M.M. i S.B., gdje jedan broj i danas živi, te se ni u konkretnom slučaju kada su u pitanju lica srpske nacionalnosti ne može govoriti o

preseljenju i namjeri počinio da im se ne onemogući povratak te i u diskriminatorskoj namjeri. Svjedok T.B. je bio odredjen u svom iskazu da im je rečeno da će srbi ići u matične jedinice. Svjedok Č.D. je bio odredjen u svom iskazu da im je dolaskom u Foču saopšteno da se jave u jedinicu da zaduže naoružanje. Svjedok M.M. je bio odredjen u svom iskazu da mu je saopšteno da je lišen slobode zbog izbjegavanja vojne obaveze.

Teza tužioca da je preseljavanje vršeno na diskriminatorskim osnovama time što su lica muslimanske nacionalnosti vraćena da bi služila za razmjenu, a lica srpske nacionalnosti da bi učestvovala u oružanom sukobu pri čemu se upravo pravila razlika između tih lica po etničkoj pripadnosti po ocjeni ovog suda ni u kom slučaju se ne može podvesti pod pojmom diskriminacije na osnovu nacionalne pripadnosti (rasna diskriminacija). Naime, prema Međunarodnoj konvenciji o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije, glavnom međunarodnom zakonu koji se bavi zabranom rasne diskriminacije, « termin rasna diskriminacija označava bilo kakvo pravljenje razlika, isključivanje, ograničavanje ili favorizovanje na osnovu rase, boje kože, porodičnog, nacionalnog ili etničkog porijekla koji imaju svrhu ili efekat poništavanja ili umanjivanja priznanja, uživanja ili ostvarivanja, na jednakim osnovama, ljudskih prava i osnovnih sloboda u političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom ili bilo kom drugom polju društvenog života», a što u konkretnom slučaju ne stoji, jer je rasna diskriminacija – mjere i postupci kojima se ograničavaju prava jedne etničke grupe ili cijelog naroda i postavlja vidna razlika u tretiranju ove grupe ili naroda i drugih prema kojima se postupa normalno.

Da se u konkretnom slučaju ne radi o "preseljavanju", dakle o radnji koja se optuženim optužnicom Specijalnog tužioca stavlja na teret upravo proizilazi i iz same optužnice u kojoj tužilac navodi stavljaajući optuženim na teret da su civilna lica imala pravo da njihova ličnost, čast i ubjedjenje "da ne treba da učestvuju u oružanom sukobu", budu poštovana, iz čega proizilazi da tužilac radnju izvršenja "preseljavanje" koju optuženim stavlja na teret opisuje kao sasvim drugu radnju iz koje proizilazi da su civilna lica vraćena u B i H upravo da bi učestvovala u oružanom sukobu, a ne da bi bila preseljena.

Kao jedan od oblika radnje izvršenja krivičnog djela iz člana 142. stav 1. KZ SRJ, propisana je samo radnja "preseljavanje" ali ne i radnja "premiještanje" koja se navodi u članu 17. Dopunskog protokola uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine o zaštiti žrtava nemedjunarodnih oružanih sukoba (Protokol II) i koje kršenje norme tužilac optuženim stavlja na teret.

S druge strane, a nasuprot stavu tužioca treba imati u vidu da je za postojanje krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva potrebno da se vrši kršenjem pravila Međunarodnog prava, koje obavezuje aktivne učesnike u ratu, oružanom sukobu, odnosno ratnoj okupaciji. Zbog toga učinilac ovog djela može biti samo pripadnik vojne, političke ili administrativne organizacije strane u sukobu, kao i svako lice koje se nalazi u njenoj službi bez obzira na to da li je bilo pripadnik oružanih formacija ili kakvih drugih nenaoružanih organizacija koje bi se svojom aktivnošću svrstale uz neku od strana u sukobu. Lice koje bi van ovako shvaćenog organizacionog sastava izvršilo neku od radnji navedenih u ovom članu ne bi odgovaralo za ratni zločin već za odgovarajuće krivično djelo bez obzira na to što je djelo izvršeno za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije. Tužilac u optužnici ne navodi ni ko su strane u sukobu, odnosno između koga se vodio oružani sukob. Konačno, ni tužilac u optužnici ne stavlja optuženim na teret da postupaju kao pripadnici i koje od strana u sukobu, već naprotiv navodi da postupaju izvršavajući naredbu Ministra MUP-a RCG, sada pokojnog B. P.

U čl. 1. Dopunskog protokola uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine o zaštiti žrtava nemedjunarodnih oružanih sukoba (Protokol II), koji član se odnosi na

domašaj ovog protokola (materijalno polje primjene) je propisano da ovaj protokol kojim se razvija i dopunjuje čl. 3. koji je zajednički za Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine, ne mijenjajuće njegove postojeće uslove za primjenu, *primjenjivaće* se na sve oružane sukobe koji nisu obuhvaćeni čl. 1 Dopunskog protokola uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol I) koji se odvijaju na teritoriji Visoke strane ugovornice izmedju njenih oružanih snaga i otpadničkih oružanih snaga ili drugih organizovanih, naoružanih grupa koje, pod odgovarajućom komandom vrše takvu kontrolu nad dijelom njene teritorije koja im omogućuje da vode neprekidne i usmjerene vojne operacije i da primjenjuju ovaj Protokol.

I prema teoriji Medjunarodnog prava u ime strana u sukobu oružane operacije izvode oružane snage, kao specijalizovani dio unutrašnje strukture strana u sukobu. Organizacija oružanih snaga kao i pitanja u vezi sa njenim funkcionisanjem su u strogo unutrašnjoj nadležnosti svake države.

Oružane snage su sve organizovane borbene jedinice koje su pod komandom jedne od strane u sukobu, kako države tako i nedržavnih aktera; ukoliko su vojne formacije nedržavnih aktera potčinjene njenoj vlasti i ukoliko u okviru njih postoji interna disciplina one se smatraju oružanim snagama; u oružane snage države se ubrajaju pješadijske, avijacijske i mornaričke jedinice (u njih ulaze i jedinice kao što su nacionalna garda ili specijalne jedinice); pored njih u državne oružane snage se mogu ubrajati i policijske snage, ali samo ukoliko je nacionalnim zakonodavstvom ili posebnim pravnim aktom jedne od strana u sukobu to predviđeno; dobrovoljački odredi i slični tipovi jedinica se mogu smatrati oružanim snagama države, ali strana u sukobu kojoj pripadaju ima obavezu da o njihovom postojanju obavijesti drugu zaraćenu stranu.

Da bi pripadnici milicije predstavljali borce u smislu Medjunarodnog prava potrebno je da se steknu 4 uslova:

- a) da na čelu imaju ličnost odgovornu za svoje potčinjene,
- b) da imaju stalan znak razlikovanja koji se može raspoznati na rastojanju,
- c) da otvoreno nose oružje,
- d) da se pri svim operacijama pridržavaju zakona i običaja rata.

Dana 27. aprila 1992. godine, proglašen je Ustav SRJ kojim činom SFRJ je legalno prestala da postoji, a stvorena je Savezna Republika Jugoslavija.

Ustavom SRJ od 27.04.1992. godine čl. 134. propisano je da vojsku Jugoslavije sačinjava stalni i rezervni sastav. Stalni sastav sačinjavaju profesionalni vojnici i vojnici na služenju vojnog roka.

Pravilima službe oružanih snaga Saveznog sekretarijata za Narodnu odbranu koji je bio na snazi 1992. godine članom 1. propisano je da oružane snage SFRJ čine jedinstvenu cjelinu i sastoje se iz Jugoslovenske Narodne Armije (JNA) i Teritorijalne odbrane (TO). U članu 2 propisano je da su lica na službi u oružanim snagama Vojna lica i Gradjanska lica.

Vojna lica su: vojnici i mornari, vojnici po ugovoru na određeno vrijeme, pitomci vojnih škola, aktivna vojna lica (mladji oficiri, oficiri i vojni službenici) i lica iz rezervnog sastava (vojnici u rezervi, rezervni mladji oficiri, rezervni oficiri i rezervni vojni službenici) dok su na vojnoj dužnosti u oružanim snagama.

Gradjanska lica na službi u oružanim snagama su gradjanska lica na službi u JNA i gradjanska lica na službi u TO.

Članom 104. Zakona o opštenarodnoj odbrani (službeni list SFRJ 21/82), a koji zakon je bio na snazi 1992. godine propisano je:

U ratu, za vrijeme neposredne ratne opasnosti i u drugim vanrednim prilikama milicija može biti upotrijebljena i za izvršavanje borbenih zadataka oružanih snaga u skladu sa zakonom. Za vrijeme za koje izvršava borbene zadatke oružanih snaga milicija je potčinjena nadležnom starješini koji rukovodi borbenim dejstvima.

Član 78 Ustava SRJ od 27 aprila 1992. godine propisano je da Savezna skupština izmedju ostalog odlučuje o promjeni granica Savezne Republike Jugoslavije; odlučuje o ratu i miru: proglašava ratno stanje, stanje neposredne ratne opasnosti i vanredno stanje. Članom 99 Ustava SRJ izmedju ostalog je propisano da kada Savezna skupština nije u mogućnosti da se sastane, pošto sasluša mišljenje predsjednika Republike i predsjednika vijeća Savezne skupštine, Savezna vlada proglašava nastupanje neposredne ratne opasnosti, ratnog stanja ili vanrednog stanja.

Savezna skupština ni Savezna Vlada nijesu proglasile neposrednu ratnu opasnost, ratno stanje ili vanredno stanje.

U konkretnom slučaju, optuženi nijesu bili pripadnici oružanih formacija, niti su bili u službi bilo koje od strana u sukobu. Tužilac u optužnici optuženim i ne stavlja na teret da postupaju kao pripadnici i koje od strana u sukobu. Optuženi su kao pripadnici MUP-a RCG, pristupili svakodnevnim djelatnostima, a u konkretnom slučaju postupali su po naredbi Ministra unutrašnjih poslova sada pokojnog P.B., koja je bila u formi telegrama - identifikovali su i priveli lica koja su došla sa teritorije Bosne i Hercegovine a nalazila su se na teritoriji Republike Crne Gore i ista shodno zadatoj naredbi predali organima Bosne i Hercegovine- radnicima Sekretarijata Unutrašnjih Poslova i Kazneno popravnog doma Foča i Sekretarijatu Unutrašnjih Poslova Srebrenica. Djelatnost optuženih, kao i sama naredba sa stanovišta Medjunarodnog prava bila je nezakonita, ali s obzirom da nije dokazano da su optuženi kao pripadnici MUP-a pripadali djelu oružanih snaga SRJ niti pak da su bili u službi bilo koje od strana u sukobu i time bili aktivni učesnici u oružanom sukobu, u kom slučaju bi za njih bila obavezujuća pravila Medjunarodnog prava, to samim tim njihova djelatnost ne može se posmatrati i ocjenjivati u smislu izvršenja radnji predviđenih čl. 142. KZ SRJ koju vrše kršenjem pravila Medjunarodnog prava, jer za tako nešto ne postoji određeno svojstvo - pripadništvo oružanim snagama ili pripadništvo službi neke od strana u sukobu.

Kako nije dokazano da su optuženi izvršili predmetno krivično djelo, sud ih je na osnovu čl. 373. tač.2. ZKP-a, oslobodio od optužbe.

Sud je cijenio i iskaz svjedoka M.M., M. A., L.Ž., L. M., P. B., K.S., V. I., B. N., H. D., N. K., M. R., Š. Z., M. M., T. B., G. M., M. L., M.V., P.R., P.V., pa je našao da su iskazi ovih svjedoka bez uticaja na drugačije presudjenje.

Sud je cijenio i ostale provedene dokaze pa je našao da su isti bez uticaja na drugačije presudjenje.

U svjetlu naprijed utvrdjenog činjeničnog stanja:

Odbijen je predlog Zamjenika specijalnog tužioca da se u svojstvu svjedoka putem audio vizuelnog snimanja sasluša Z.R. a sa razloga što je ovaj svjedok dopisom od 03.12.2010. godine sud obavijestila da nije zdrastveno ni fizički u mogućnosti da svjedoči iz Sarajeva

putem video linka.

Odbijen je predlog Zamjenika specijalnog tužioca da se u svojstvu svjedoka putem audio vizuelnog snimanja sasluša Č.I., s obzirom da je na okolnosti dolaska i boravka u Crnu Goru Č. H. se određeno izjasnila njegova sestra H. H. saslušana u svojstvu svjedoka.

Nalazeći da je provedenim dokazima utvrđeno činjenično stanje:

Odbijen je predlog zamjenika specijalnog tužioca da se u svojstvu svjedoka saslušava Š. R.E.

Odbijen je predlog adv. B.Z. da se u svojstvu svjedoka saslušavaju radnici OB Ulcinj V. i S.

Na osnovu čl. 230. st.1. ZKP-a troškovi krivičnog postupka u iznosu od 7.643, 81 eura (a koji se odnose na naknadu svjedoka koji su pristupili na glavni pretres L. A. 160,46 €; H.A. 105 €; B. R. 156 € ; B. Š. 156 €; K. S. 156 €; H. H.156€; P. H. 186 €; P. H. 130 €; B. D. 600 €; I.I. 950 €; C. D. 90 €; T.B. 20; M. N. 20 €; B. S. 150€; P. B. 20 €; K.H. 20 €; K. Č. 20 €; Š. Z. 20 €; N.B.20 €; M. R. 20 €; N. K. 23 €; O.. M. 20 €; K. N. 20 €; Č. Z. 20 €; M. M. 20 €; R. E. 40 €; K. N. €; B.D. 20 €; L. R. 15 €; ili sve ukupno u iznosu od 3.023,46 eura, na ime naknade troškova vještaka i tumača prevodilački biro Double L 475 €, tumaču za njemački jezik S. Vujoševiću 22,50 €; Draganu Lakušiću 60 €; i vještaku medicinske struke dr. Kuliš Mihailu 128 € što je sve ukupno 1015,50€, a na ime naknade troškova adv. Mladenu Mićoviću postavljenom po službenoj dužnosti iznos od 3.604,85 €) padaju na teret budžetskih sredstava ovog suda.

Sa svega izloženog odlučeno je kao u izreci.

VIŠI SUD U PODGORICI

Dana 22.11.2012 godine

ZAPISNIČAR PREDSJEDNIK VIJEĆA-SUDIJA

Ujkić Maruka,s.r. Milenka Žižić,s.r.

PRAVNA POUKA: protiv ove presude dozvoljena je žalba u roku od 15 dana, od dana prijema iste, Apelacionom sudu CG, a preko ovog suda.

Za tačnost otpravka tvrdi

i ovjerava službenik suda

Ujkić Maruka

Kžs.br.18/2013

U IME CRNE GORE

APELACIONI SUD CRNE GORE, u vijeću sastavljenom od sudije Radmile Mijušković, kao predsjednika vijeća, sudija Dragiše Rakočevića i Zorana Smolovića, kao članova vijeća, uz učešće namještenika suda Milice Rašović, kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženih B.B.1 iz P., M.M. iz P., R.R. iz K., B.D. iz H.N., S.B. iz U., I.M. iz P., Š.M. iz H.N., B.B.2 iz B. i G.S. iz U., zbog krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl.142 st.1 Krivičnog zakona Savezne Republike Jugoslavije, odlučujući po žalbama Vrhovnog državnog tužilaštva, Odjeljenja za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, oštećene K.S., oštećene B.N. i oštećenih B.R., P.H., H.H. i četvrtog lica za koje se iz žalbe i prema podacima iz spisa predmeta ne može identifikovati prezime sa imenom M., izjavljenim protiv presude Višeg suda u Podgorici, Specijalizovanog odjeljenja za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina Ks.br.6/12 od 22.11.2012. godine, na sjednici vijeća održanoj u smislu čl.392 Zakonika o krivičnom postupku, u prisustvu zamjenika Vrhovnog državnog tužioca Miljane Radović, oštećene B.N., branioca optuženog B.B.1 i R.R. po zamjениčkom punomoćju adv. N.Lj. iz P., branioca optuženog M.M. adv. M.A. iz P., branioca optuženog B.D. i I.M. adv. L.B. iz P., branioca optuženog S.B. adv. B.Z. iz P., branioca optuženog Š.M. adv. B.R. iz P. i branioca optuženog G.S. adv. V.R. iz U., a u odsustvu uredno obaviještenih optuženih M.M., R.R., B.D., S.B., I.M., Š.M., B.B.2 i G.S., branioca optuženog I.M. adv. I.I. iz P. i branioca optuženog B.B.2 adv. P.Z. iz P., dana 17.05.2013. godine, donio je

P R E S U D U

Odbijaju se kao neosnovane žalbe Vrhovnog državnog tužilaštva, Odjeljenja za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, oštećene K.S., oštećene B.N. i oštećenih B.R., P.H., H.H. i četvrtog lica sa imenom M. za koje se iz žalbe ne može identifikovati prezime i p o t v r đ u j e presuda Višeg suda u Podgorici, Specijalizovanog odjeljenja za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina Ks.br.6/12 od 22.11.2012. godine.

O b r a z l o ž e n j e

Presudom Višeg suda u Podgorici, Specijalizovanog odjeljenja za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina Ks.br.6/12 od 22.11.2012. godine, optuženi B.B.1 iz P., M.M. iz P., R.R. iz K., B.D. iz H.N., S.B. iz U., I.M. iz P., Š.M. iz H.N., B.B.2 iz B. i G.S. iz U., oslobođeni su od optužbe da su počinili krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl.142 st.1 Krivičnog zakonika Savezne Republike

Jugoslavije (KZ SRJ), na osnovu čl. 373 tač.2 Zakonika o krivičnom postupku (ZKP), jer nije dokazano da su počinili krivično djelo za koje su optuženi. Tom presudom je i odlučeno da troškovi krivičnog postupka u iznosu od 7.643,81 eura padaju na teret budžetskih sredstava suda.

Protiv navedene presude žalbu su izjavili Vrhovno državno tužilaštvo, Odjeljenje za suzbijanje organizovog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, oštećena K.S., oštećena B.N., oštećeni B.R., P.H., H.H. i četvrto lice koje se prema podacima iz spisa predmeta ne može identifikovati prezime sa imenom M..

Državni tužilac je izjavio žalbu zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz čl.386 st.1 tač.8 ZKP, povrede krivičnog zakonika iz čl.387 ZKP i pogrešno ili nepotpuno utvrdjenog činjeničnog stanja iz čl.388 st.1 ZKP, sa predlogom da ovaj sud uvaži žalbu, ukine pobijanu presudu i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje.

Oštećena K.S. je izjavila žalbu zbog povrede krivičnog zakonika i pogrešno i nepotpuno utvrdjenog činjeničnog stanja i bitnih povreda krivičnog postupka, sa predlogom da ovaj sud preinači pobijanu presudu na način što će okrivljene oglasiti krivim za krivično djelo koje im je stavljeno na teret i osudi ih po zakonu a ukoliko tako ne odluči da ukine pobijanu presudu i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovni postupak i odlučivanje.

Oštećena B.N. je izjavila žalbu zbog bitne povrede krivičnog postupka, povrede krivičnog zakona i pogrešno i nepotpuno utvrdjenog činjeničnog stanja, sa predlogom da ovaj sud pobijanu presudu preinači tako što će optužene oglasiti krivim ili pak da istu žalbu uvaži i u cjelosti ukine pobijanu presudu i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno sudjenje ili da naloži održavanje glavnog pretresa pred drugim vijećem sa jasno datim uputima za postupanje u ponovnom postupku.

Oštećeni B.R., P.H., H.H. i četvrto lice za koje se iz žalbe i prema podacima iz spisa predmeta ne može identifikovati prezime sa imenom M., su izjavili žalbu bez naznačenja zakonskih osnova za izjavljivanje žalbe, u kojoj žalbi odnosno prigovoru se navodi da su povrijedjena ljudska prava, sa predlogom da se održi ponovno sudjenje kod Višeg suda u Podgorici.

U odgovoru na žalbu državnog tužioca branilac optuženog M.M. je predložio da se ta žalba odbije kao neosnovana i potvrdi prvostepena presuda. Tražio je da bude obaviješten o sjednici vijeća na kojoj će se razmatrati žalba tužioca.

U posebnim odgovorima na podnijete žalbe branilac optuženog R.R. je predložio da se žalbe, državnog tužioca, oštećene K.S., oštećene B.N., oštećenih B.N., K.S., B.R., P.H., H.H. i četvrtog lica za koje se iz žalbe i prema podacima iz spisa predmeta ne može identifikovati prezime sa imenom M., je predložio da se sve žalbe odbiju kao neosnovane i potvrdi pobijana presuda, u kojim odgovorima je branilac i predložio da se optuženi i njegov branilac obavijeste o sjednici vijeća radi prisustvovanja.

U odgovoru na žalbu državnog tužioca branilac optuženog B.D. je predložio da se ta žalba u odnosu na ovog optuženog odbije kao neosnovana a potvrdi prvostepena presuda, kao i stavljen zahtijev da ga ovaj sud obavijesti o terminu održavanja sjednice vijeća ovog suda.

U odgovoru na žalbu oštećene K.S. branilac optuženog B.D. je predložio da se ta žalba odbije kao neosnovana i potvrdi pobijana presuda.

U odgovoru na žalbu državnog tužioca branilac optuženog S.B. je predložio da se ta žalba odbije kao neosnovana i potvrdi pobijana presuda, a shodno zakonskim odredbama tražio je da ovaj sud optuženog i njegovog branioca pismeno obavijesti o danu i času održavanja sjednice vijeća ovog suda.

U odgovoru na žalbu državnog tužioca branioci optuženog I.M. su predložili da se ta žalba odbije kao neosnovana i potvrdi prvostepena presuda, kao i stavljen zahtijev da se branioci optuženog obavijeste i pozovu na sjednicu vijeća ovog suda.

U odgovoru na žalbu državnog tužioca branilac optuženog Š.M. je predložio da se ta žalba odbije kao neosnovana i potvrdi prvostepena presuda, kao i stavljen zahtjev da se ovaj optuženi i njegov branilac obavijeste o terminu održavanja sjednice vijeća ovog suda.

U odgovoru na žalbu državnog tužioca branilac optuženog G.S. je predložio da se ta žalba u odnosu na ovog optuženog odbije kao neosnovana i potvrdi pobijana presuda, kao i stavljen predlog da sud optuženog i njegovog branioca obavijesti o terminu održavanja sjednice vijeća ovog suda.

Po razmatranju spisa predmeta, Vrhovni državni tužilac je u smislu čl. 392 ZKP stavio predlog, da se žalbe Odjeljenja za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina uvaži a da se odgovori na žalbe branilaca optuženih ocijene kao neosnovani.

Ispitujući pobijanu presudu u granicama izjavljenih žalbi, cijeneći i navode istaknute u odgovorima na žalbu branilaca optuženih, pazeći po službenoj dužnosti i na povrede zakonika u smislu čl.398 ZKP, ovaj sud je našao:

- žalbe su neosnovane.

Pobijana presuda ne sadrži bitne povrede odredaba krivičnog postupka na čije postojanje drugostepeni sud pazi po službenoj dužnosti, niti su te povrede počinjene u postupku njenog donošenja. Navedeni razlozi u obrazloženju pobijane presude u potpunosti odgovoraju zaključivanju prvostepenog suda, u njima su određeno i pravilno iznijete činjenice koje sud kao bitne uzima da su dokazane ili nedokazane i kojim se rukovodio prilikom rješavanja pravnih pitanja, naročito prilikom utvrđivanja da li postoji krivično djelo i krivica optuženih. Posebno su u obrazloženju dati razlozi za zaključak suda da nije dokazano da su optuženi učinili krivično djelo koje im je optužnicom stavljeno na teret.

Takodje, pobijana presuda ne sadrži bitne povrede odredaba procesnog i povrede odredaba materijalnog zakonika na koje se ukazuje u žalbama državnog tužioca, oštećene K.S. i oštećene B.N., niti su se mogli prihvatiti navodi tih žalbi i žalbe oštećenih B.R., P.H., H.H. i M.(nečitko prezime) kojima se osporavala potpunost i pravilnost činjeničnog utvrdjena u pobijanoj presudi i pravni zaključak prvostepenog suda.

Nasuprot navodima žalbi, u obrazloženju pobijane presude je opširno i detaljno izloženo utvrdjeno činjenično stanje i navedeni sadržajni i jasni razlozi iz kojih dokaza je ono utvrdjeno, kao i dati razlozi o svim odlučnim činjenicama koje su iz tih dokaza proizilazile i iz kojih je izvedeno kako činjenično utvrdjenje tako i pravni zaključak prvostepenog suda o dokazanosti krivičnog djela i krivice optuženih ponaosob, uz pravilno ukazivanje na nedostatke i neugradjenosti u činjeničnom opisu izmijenjene optužnice pravnih termina i radnji koje ukazuju na povrede normi međunarodnog prava na koje se državni tužilac poziva u optužnici, pa se navodi žalbi da je izreka protivrječna datim razlozima a dati razlozi nejasni, da nijesu dati u odnosu na odlučne činjenice i sadrže protivrječnosti, u potpunosti pokazuju kao neosnovani.

Prvostepeni sud je, ocjenjujući savjesno i sa jednakom pažnjom odbranu optuženih i ostale izvedene dokaze iz kojih su utvrdjene odlučne činjenice, cijeneći ih pojedinačno i dovodeći ih u međusobnu vezu, pravilno utvrdio i u potpunosti razjasnio sve bitne činjenice važne za

pravilno presudjenje i zakonito donošenje odluke, a potom je pravilno tom ocjenom izveden zaključak da nije dokazano da su optuženi učinili krivično djelo za koje su optuženi, pa su u potpunosti i neosnovani navodi tih žalbi da je u pobijanoj presudi činjenično stanje pogrešno i nepotpuno utvrđeno .

Tako su u potpunosti neprihvatljivi navodi žalbe državnog tužioca da je prvostepeni sud izreku pobijane presude učinio protivrječnu njenim razlozima, kada je u njima naveo da u činjeničnom opisu opisujući radnje izvršenja optuženih iako im stavlja na teret postupanje protivno normama međunarodnog prava, u istu nijesu navedeni pravni termini niti je naveden opis radnji koji se odnose na povrede normi međunarodnog prava.

Imajući u vidu sadržinu odredbi čl.3 st.1 tač.c) IV Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata, koje se odnose na oružane sukobe koje nemaju karakter međunarodnog sukoba i odnose se na lica koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, odredbi čl.4 st.1 i 2 tač.(e) Dopunskog protokola II uz ovu Konvenciju, koje se odnose na humani postupak i osnovne garancije licima koja ne uzimaju učešće ili su prestala da učestvuju u neprijateljstvima i odredbi čl.17 istog Dopunskog protokola, koje se odnose na zabranu prinudnog premještanja civila, a koje norme međunarodnog prava su prema izmijenjenoj optužnici kršene od strane optuženih, očigledno je da one nijesu ugrađene u činjenični opis izmijenjene optužnice. Za pravilnu ocjenu povreda ovih normi nije bilo dovoljno navesti da se radi o povredama ljudskog dostojanstva civilnih lica koja ne učestvuje neposredno u neprijateljstvima i koja imaju pravo da njihova ličnost, čast i ubjedjenje da ne treba da učestvuju u oružanom sukobu budu poštovani i u odnosu na koje se mora postupiti u svakoj prilici čovječno i bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na vjeri ili ubjedjenju, već je bilo potrebno i konkretizovati o kakvim povredama ličnog dostojanstva i ponižavajućim postupcima se radilo, obzirom da su u konkretnom slučaju civili srpske i muslimanske nacionalnosti iz različitih razloga vraćeni u BiH. Posebno je izostalo i bilo potrebno navesti, kako to pravilno zaključuje i prvostepeni sud, na koji način su optuženi kršili pravila međunarodnog prava iz čl. 17 navedenog protokola, koji se odnosi na zabranu prinudnog "premještanja" civila, pri čemu je u st. 2 ovog člana imperativno propisano da civili ne smiju biti prisiljeni da napuste svoju teritoriju iz razloga koji su u vezi sa sukobom, obzirom da je u činjeničnom opisu optužnice navedeno da su optuženi vršili nezakonito "preseljavanje" civilnog stanovništva i koja radnja prema pismeno podnijetoj optužnici predstavlja jedinu od brojno propisanih alternativnih radnji izvršenja krivičnog djela stavljenog optuženima na teret.

Prednje je bilo potrebno navesti i iz razloga što pojmovi "preseljenje " i "premještaj" civilnog stanovništva nijesu dovoljno razjašnjeni u teoriji i praksi domaćeg prava a prema međunarodnom običajnom pravu i stavovima zauzetim u više presuda međunarodnog suda (navedeni u razlozima pobijane presude) nijesu istog značenja. Iako se ova dva pojma odnose na nezakonitu evakuaciju pojedinaca sa teritorije na kojoj borave, preseljenje (deportacija) predstavlja odvođenje van granica svoje države, dok premještanje u kojem smislu je i odredba čl.17 Dopunskog protokola navedene Konvencije se odnosi na premještanje civila unutra važećih granica i na prisilno napuštanje svoje teritorije na kojoj žive. Iz navedenog proizilazi da "preseljenje" civilnog stanovništva kao radnja izvršenja krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i "premještanje" civilnog stanovništva u smislu čl.17 navedenog Protokola Konvencije, ne podrazumijevaju i radnju vraćanja civilnog stanovništva u svoju državu, što je u konkretnom slučaju učinjeno i civili srpske i muslimanske nacionalnosti vraćeni iz R.C.G. u BiH, pa su u potpunosti neprihvatljivi navodi žalbe državnog tužioca da radnja vraćanja civilnog stanovništva u svoju državu je Zakonom predviđena kao radnja "preseljavanja" civilnog stanovništva i time znači kao radnju izvršenja krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 142 KZ SRJ i istovremeno predstavlja povredu odredbi čl.17 navedenog Dopuskog protokola uz IV Ženevsku konvenciju, koja propisuju

zabranu "premještanja" civilnog stanovništva i povredu zabrane da oni ne smiju biti prisiljeni da napuste teritoriju na kojoj žive iz razloga koji su u vezi sa sukobom. U konkretnom slučaju vraćanje civilnog stanovništva u državu u koju živi ne predstavlja ni povredu ostalih normi međunarodnog prava - IV Ženevske konvencije i Dopunskog protokola II uz ovu Konvenciju i Konvencije o statusu izbjeglica i njenog protokola koje se navode u izmijenjenoj optužnici.

Takodje, imajući u vidu sadržinu odredbi čl.1.A. tač.(2) Konvencije u statusu izbjeglica koja daje definiciju izraza "izbjeglica" i koja obuhvata različite načine sticanja svojstva izbjeglice, odredbi čl. 33 st.1. iste Konvencije koje se odnose na zabranu protjerivanja i odbijanja izbjeglica i koja takodje obuhvata različite oblike tih zabrana i odredbi čl.1. tač.2 Protokola o statusu izbjeglica uz ovu Konvenciju, kojim su izostavljene neke riječi iz prethodnog člana Konvencije koji daje definiciju izbjeglice, radi pravilne ocjene o kojoj kategoriji izbjeglica i o kojim zabranama se radi, nije dovoljno navesti da se radilo o licima koja su imala status izbjeglice u smislu navedenih odredbi ove Konvencije i njenog Protokola, već je bilo potrebno konkretizovati o kojoj se kategoriji tih lica radi i o kojim zabranama protjerivanja tih lica je riječ, pa je pravilno zaključivanje prvostepenog suda da ni ove norme međunarodnog prava koje su prema optužnici povrijeđene od strane optuženih nijesu ugrađene u činjenični opis izmijenjene optužnice.

Neosnovani su i navodi žalbe državnog tužioca da je nejasan i protivrječan zaključak prvostepenog suda da vraćanje civilnog stanovništva nije bilo na diskriminatorskim osnovama i da nije bilo u namjeri da se oni ne vrate. Jer, kako to pravilno zaključuje prvostepeni sud, navodi optužbe da se prema civilnom stanovništvu mora postupati "u svakoj prilici čovječno i bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na vjeri ili ubjedjenju", pri činjenici da su na teritoriji BiH zajedno vraćena lica srpske i muslimanske nacionalnosti a jedan broj lica srpske nacionalnosti odmah nakon toga se sa teritorije BiH vratio u C.G., gdje i danas živi, to se u odnosu na ova lica ne može smatrati da je to učinjeno u diskriminatorskoj namjeri i da im se onemogućio povratak, dok činjenice da su civili srpske nacionalnosti vraćeni da bi učestvovali u oružanim sukobima a civili muslimanske nacionalnosti da bi služila za razmjenu, ne može se podvesti da se to radilo pod pojmom rasne diskriminacije u smislu odredbi Međunarodne konvencije o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije, a koja diskriminacija u konkretnom slučaju ne stoji, pošto ne postoje mjere i postupci kojima se ograničavaju prava jedne etničke grupe ili cijelog naroda ili postavlja vidna razlika u tretiranju ove grupe ili naroda i drugih prema kojima se postupa normalno.

U žalbama oštećenih K.S. i B.N. se navodi da je prvostepeni sud, utvrđujući da se radilo o nekim drugih nezakonitim radnjama optuženih, propustio da u konačnom da pravnu ocjenu djela o kojem se krivičnom djelu radi, imajući u vidu da shodno čl. 369 st.2 ZKP nije vezan za predlog tužioca u pogledu pravne ocjene djela. U vezi sa time se u žalbama navodi da je u postupku utvrđeno da se radilo o protivzakonitom pritvaranju, uzimanju talaca, prisiljavanju na službu u oružanim snagama neprijateljske sile i lišavanju prava na pravilno i nepristrasno sudjenje, koje radnje prema tim žalbama predstavljaju radnje izvršenja krivičnog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. Međutim, ovi navodi su u potpunosti neprihvatljivi. Odredbom čl. 369 st.1 ZKP je propisano da se presuda može odnositi samo na lice koje je optuženo i samo na djelo koje je predmet optužbe sadržane u podignutoj odnosno na glavnom pretresu izmijenjenoj optužnici, pri čemu je u teoriji i sudskoj praksi prihvaćeno pravilo da činjenično stanje presudom, bez povrede objektivnog identiteta optužbe, ne može se mijenjati u odnosu na radnju krivičnog djela koja je sadržana u podnietoju odnosno izmijenjenoj optužnici. To znači da u konkretnom slučaju radnju "preseljenja" civilnog stanovništva krivičnog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva prvostepeni sud nije mogao izmijeniti presudom nekom drugom radnjom ovog krivičnog djela bez povrede objektivnog identiteta optužbe, jer bi time optužbu prekoračio, čime bi počinio apsolutnu

bitnu povredu krivičnog postupka, na koju drugostepeni sud pazi po službenoj dužnosti u smislu čl.386 st.1 tač.5 ZKP. Pošto se ovo krivično djelo čini kršenjem normi međunarodnog prava koje se odnose na civilno stanovništvo, što znači da se radi o krivičnom djelu sa blanketnom dispozicijom, navedena apsolutno bitna povreda procesnog zakonika bila bi počinjena i u slučaju izmjene normi međunarodnog prava za koje se navodi u izmijenjenoj optužnici da su povrijedjene.

Takodje u žalbama istih oštećenih se osporavao karakter oružanog sukoba u BiH, u vezi sa čime su ovi navodi u protivurječnosti sa karakterom oružanog sukoba navedenog u optužnici. U vezi sa time se u ovim žalbama, sa pozivom na više presuda Medjunarodnih sudova tvrdi da se radilo o međunarodnom oružanom sukobu a ne nemedjunarodnom kako je to zaključio prvostepeni sud i kako je to navedeno u optužnici, te da je radi ocjene ove odlučne činjenice prvostepeni sud propustio da utvrdi umiješanost SRJ u čijem sastavu je i R.C.G. u oružani sukob na teritoriji BiH. Medjutim, nasuprot tim navodima, u pobijanoj presudi su dati jasni razlozi da se radilo o oružanom sukobu izmedju Srba, Muslimana i Hrvata koji žive na teritoriji BiH i time da se radilo o oružanom sukobu koji nema međunarodni karakter, a takav stav je sadržan i u pomenutoj presudi u žalbi oštećene S.K. donijetoj od strane Vrhovnog suda Crne Gore u predmetu "Klapuh", u kojoj je utvrđeno da je ratni zločin protiv civila počinjen u vezi sa oružanim sukobom u BiH koji nema karakter međunarodnog oružanog sukoba.

U potpunosti su neosnovani i neprihvatljivi navodi žalbe državnog tužioca da je zaključivanje prvostepenog suda da optuženi kao pripadnici MUP-a R.C.G. nijesu bili u službi neke strane u sukobu suprotno utvrđenom činjeničnom stanju u postupku, jer iz izvedenih dokaza proizilazi da su optuženi inkriminisane radnje preduzimali u vezi sa oružanim sukobom na teritoriji BiH, što je u skladu sa pravnom teorijom i sudskom praksom da je za postojanje te veze dovoljno da je postojanje oružanog sukoba u znatnoj mjeri uticalo na sposobnost učinioca da poćini zloćin, njegovu odluku da ga poćini, naćin poćinjenog zloćina i cilj sa kojim je poćinjen. Takodje se i u žalbama oštećenih K.S. i B.N. navodi sa pozivom na presude Medjunarodnog suda pravde i uz navodjenje da je ponaćanje optuženih bilo u službi jedne strane u sukobu, ćime je po navodima žalbe oštećene K.S. prvostepeni sud pogrećno primijenio krivićni zakon koji je bio dućan primijeniti i da pojedini djelovi pobijane presude obiluju pravno pogrećnim tvrdnjama, koje su i navedene u toj žalbi. Nasuprot tim navodima, u postupku nije dokazano da su optuženi kao pripadnici MUP-a R.C.G. pripadali nekoj oružanoj formaciji strana u sukobu na teritoriji BiH, niti je dokazano da su optuženi izvrćavajući naredbu ministra Unutraćnjih poslova R.C.G. sada pok.PB., vraćanjem civilnog stanovništva srpske i muslimanske nacionalnosti na teritoriji BiH, krćili pravila - norme međunarodnog prava navedene u izmijenjenoj optućznici stavljajući se u službu jedne strane u sukobu, u konkrećnom slućaju oružanih snaga R.S.BiH.

Naime, pravilno je zaključivanje prvostepenog suda da je za postojanje krivićnog djela ratnog zloćina protiv civilnog stanovništva potrebno da se vrći krćenjem međunarodnog prava koje obavećuje aktivne ućesnike u ratu, oružanom sukobu ili ratnoj okupaciji. Zbog toga ućinilac ovog djela moće biti samo pripadnik vojne, politićke i administrativne strane u sukobu i svako drugo lice koje se nalazi u njenoj službi bez obzira da li je bio pripadnik oružanih formacija ili kakvih drugih nenaorućanih organizacija koje bi se svojom aktivnoćću svrstalo uz neku stranu u sukobu. Lice koje bi van ovakvo shvaćenog organizacionog sastava izvrćilo neku od radnji iz čl.142 st.1 KZ SRJ ne bi odgovaralo za ratni zloćin već za odgovarajuće krivićno djelo bez obzira na to što je djelo izvrćeno za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije. U izmijenjenoj optućznici kako to takodje pravilno zaključuje prvostepeni sud, drćavni tućilac

ne stavlja na teret optuženima da postupaju kao pripadnici neke od strana u sukobu niti da su se svrstali uz neku stranu odnosno stavili u službu neke strane u sukobu, već naprotiv tome navodi da postupaju izvršavajući naredbu ministra Unutrašnjih poslova R.C.G. sada pok. P.B. da se postupi po zahtjevima MUP-a S.R.BiH, da se lica, koja su došla sa teritorije BiH u C.G. liše slobode i vrate na teritoriju BiH. Međutim, nije utvrđeno da su optuženi bili pripadnici bilo koje oružane formacije u oružanom sukobu nastalom na teritoriji BiH, niti se može smatrati da su se postupajući po toj naredbi stavili u službu neke strane u sukobu. Kao pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova R.C.G., koja je bila u sastavu S.R.J. oni su u okviru svojih poslova i ovlaštenja kao pripadnika MUP-a R.C.G., postupajući po navedenoj naredbi ministra Unutrašnjih poslova R.C.G. sada pok.P.B., koja je bila u formi telegrama identifikovali, priveli, zadržali i potom vratili lica koja su sa teritorije BiH zbog nastalog oružanog sukoba došla u R.C.G., pa su shodno izdatoj naredbi ta lica predali organima SUP-a i KPD F. i SUP-a S., smatrajući da postupaju u skladu sa propisima kojima je uređen opis njihovih poslova, dužnosti i ovlaštenja i time smatrali da su imali obavezu da postupe po izdatoj naredbi. Takvo postupanje optuženih može se smatrati i da je bilo u skladu sa odredbama čl.33 st.1 tač.(a) Rimskog statuta Međunarodnog krivičnog suda, prema kojima je pored ostalog propisano da će se lice koje je počinilo djelo osloboditi krivične odgovornosti ako je imalo zakonsku obavezu da postupa po naredjenju svoga naredbodavca. Zbog toga, vraćanje civilnog stanovništva srpske i muslimanske nacionalnosti u njihovu državu u konkretnom slučaju nije ni značilo da su se optuženi takvim postupanjem stavili u službu jedne strane u sukobu, nasuprot tome, postupanje optuženih po navedenoj naredbi za njih je značilo redovno izvršavanja svojih poslova i zadataka kao pripadnika policije i obaveza da izvrše naredbu svoga naredbodavca.

Izvedenim dokazima u postupku je utvrđeno da su civili muslimanske nacionalnosti L.N., H.M. i H.E. po naredjenju načelnika SDB OB u U. optuženog S.B. lišeni slobode i zadržani u prostorije tog OB, dok su oštećeni K.Š. i K.A. lišeni slobode od strane službenika policije CB Bar po naredbi načelnika SDB-a u B. sada pok. M.S. u prostorije tog CB, nakon čega su svi ovi oštećeni zajedno od strane CB u B. sprovedeni u CB H.N. a potom predati u KPD F. zajedno sa ostalim civilima srpske i muslimanske nacionalnosti koji su bili lišeni slobode i zadržani u CB H.N., gdje ih je preuzeo K.S., radnik KPD F. Takodje je utvrđeno da su navedena oštećena lica muslimanske nacionalnosti predata na zahtjev štaba TO F. u neposrednoj komunikaciji SDB B. i TO F., što znači da nijesu lišeni slobode i njihova predaja nije bila po naredbi Ministra Unutrašnjih poslova R.C.G. sada pok.B.P. niti po naredbi pomoćnika ministra Unutrašnjih poslova R.C.G. za Javnu bezbjednost optuženog M.M., koja se naredba odnosila isključivo na lica srpske nacionalnosti i ista je dostavljena samo službi javne a ne i državne bezbjednosti. Iz prednjeg proizilazi da ni jednim dokazom nijesu potvrđeni navodi optužbe da su optuženi B.B.2, kao načelnik CB u B. i optuženi G.S. kao načelnik OB u U. u odnosu na ova oštećena lica po naredbi Ministra unutrašnjih poslova R.C.G. sada pok. P.B. kao i da su postupali po naredbi pomoćnika Ministarstva unutrašnjih poslova za Javnu bezbjednost optuženog M.M., pa su u potpunosti neprihvatljivi navodi žalbe državnog tužioca da je u odnosu na ove optužene činjenično stanje pogrešno utvrđeno. Obzirom da je prvostepeni sud dao jasne i uvjerljive razloge zbog čega ne prihvata iskaz oštećene L.A., te svjedoka C.Dž. i G.A. u odnosu na učešće optuženog G.S. u privodjenju u predavanju ovih lica, koji svjedoci se i navode u žalbi državnog tužioca, to su odgovori na te navode žalbe sadržani u razlozima pobijane presude, koje razloge drugostepeni sud u potpunosti prihvata.

U postupku nije ni utvrđeno da je optuženi B.B. kao pomoćnik ministra unutrašnjih poslova R.C.G. za DB postupao po naredbi Ministra Unutrašnjih poslova R.C.G. sada pok. B.P. i zahtijevao da se postupi po zahtjevu iz te naredbe i da je organizovao službenike Sektora za

poslove DB-a u svim CB i OB u R.C.G. a da u saradnji sa službenicima sektora za poslove JB u C.G. i organima policije u R.S.BiH prikupljaju podatke o licima koja su došla iz BiH i da iste radi dobijanja daljih upustava dostavljaju upravi službe DB MUP-a R.C.G. a nakon toga i sektoru JB u svim CB i OB, niti je dokazano da su optuženi R.R., B.D. i S.B., svi službenici DB postupali po naredbi ministra Unutrašnjih poslova R.C.G. sada pok. P.B., kojom je zahtijevano da se postupi po zahtjevima MUP-a S.R.BiH, kao i da su postupali po zahtjevu optuženog B.B.1 kako je to navedeno u optužnici. I u odnosu na navode žalbe državnog tužioca kojima se osporavalo ovo činjenično stanje u obrazloženju pobijane presudi su dati jasni i uvjerljivi razlozi, pa se tom žalbom neosnovano osporavala pravilnost činjeničnog utvrdjenje i u tom dijelu.

Takodje je u postupku utvrdjeno i da su oštećeni Č.E., M.M.2, H.A. i B.J. dana 19.05.19992. godine od strane CB B. predati CB U., gdje su potom predati radnicima SUP-a S., što znači da ova lica nijesu predana radnicima SUP-a S. kako je to navedeno u optužnici. Stoga, se kako to pravilno zaključuje prvostepeni sud, ne može smatrati da su ova lica od strane CB B. predana SUP-u S. kako je to navedeno u optužbi, kao i ne može smatrati da su ova lica od strane optuženih "preseljena" u BiH predajom radnicima SUP-a S., pa su u potpunosti neprihvatljivi navodi žalbe državnog tužioca da je i u ovom dijelu činjenično stanje u pobijanoj presudi pogrešno utvrdjeno.

Drugostepeni sud je cijenio i ostale navode žalbi državnog tužioca, oštećene K.S., oštećene B.N. i oštećenih B.R., P.H., H.H. i M. (prezime nečitko), pa nalazi da su odgovori i na te navode dati u razlozima pobijane presude ili su oni bez uticaja na donošenje drugačije odluke suda.

Pošto u postupku nije dokazano da su od strane optuženih, stavljajući se u službi jedne strane u oružanom sukoba na teritoriji BiH, preduzetim radnjama-vraćanjem civilnog stanovništva na teritoriji BiH, povrijedjene odredbe međunarodnog prava koje su navedene u izmijenjenoj optužnici i koje radnje nijesu predviđene zakonom i ne predstavljaju radnje kojima se vrši preseljavanje civilnog stanovništva kao radnju izvršenja krivičnog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 142 st.1 KZ SRJ, kojom radnjom su prema izmijenjenoj optužnici optuženi počinili krivično djelo, u odnosu na optužene B.B.1, R.R., B.D., S.B., B.B. i G.S. nije dokazano i da su postupali po naredbi ministra Unutrašnjih poslova R.C.G. sada pok. P.B. da se postupi po zahtjevima MUP-a R.S.BiH i da se u tu državu vrate civili srpske i muslimanske nacionalnosti koji su zbog nastalog ratnog sukoba sa teritorije BiH došli u C.G., to je pravilno prvostepeni sud optužene, na osnovu čl.373 st.2 ZKP oslobodio od optužbe, jer nije dokazano da su počinili krivično djelo za koje su optuženi.

Sa iznijetih razloga, na osnovu čl.406 ZKP, odlučeno je kao u izreci presude.

APELACIONI SUD CRNE GORE

Podgorica, dana 17.05.2013.godine

Zapisničar, PREDSJEDNIK VIJEĆA-SUDIJA

Rašović Milica,s.r. Radmila Mijušković, s.r.

Kzz.br.4/15

U IME CRNE GORE

Vrhovni sud Crne Gore, u vijeću sastavljenom od sudija Stanke Vučinić, kao predsjednika vijeća, Hasnije Simonović i Radula Kojovića, kao članova vijeća, uz učešće samostalnog referenta Indire Muratović, kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv okrivljenih B. B., M. M., R. R., D. B., B. S., M. I., M. Š., B. B. i S. G., zbog krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl.142 st.1 Krivičnog zakona Savezne Republike Jugoslavije, rješavajući po zahtjevu za zaštitu zakonitosti Vrhovnog državnog tužilaštva Crne Gore Ktz.br.112/13 od 25.03.2015.godine, podignutog protiv presude Višeg suda u Podgorici - Specijalizovanog odjeljenja za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina Ks.br.6/12 od 22.11.2012.godine i presude Apelacionog suda Crne Gore Kžs.br.18/13 od 17.05.2013.godine, u sjednici vijeća održanoj dana 23.06.2015.godine, kojoj je prisustvovao zamjenik Vrhovnog državnog tužioca Crne Gore Miljana Radović, donio je

P R E S U D U

Zahtjev za zaštitu zakonitosti Vrhovnog državnog tužilaštva Crne Gore Ktz.br.112/13 od 25.03.2015.godine, podignutog protiv presude Višeg suda u Podgorici - Specijalizovanog odjeljenja za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina Ks.br.6/12 od 22.11.2012.godine i presude Apelacionog suda Crne Gore Kžs.br.18/13 od 17.05.2013.godine, odbija se kao neosnovan.

O b r a z l o ž e n j e

Presudom Višeg suda u Podgorici-Specijalizovanog odjeljenja za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina Ks.br.6/12 od 22.11.2012.godine, okrivljeni B. B., M. M., R. R., D. B., B. S., M. I., M. Š., B. B. i S. G., oslobođeni su od optužbe da su izvršili krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl.142 st.1 Krivičnog zakona Savezne Republike Jugoslavije, na osnovu člana 373 tač.2 Zakonika o krivičnom postupku, jer nije dokazano da su izvršili krivično djelo za koje su optuženi.

Odlučujući o žalbama Vrhovnog državnog tužilaštva - Odjeljenja za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, te žalbama oštećenih, Apelacioni sud Crne Gore je žalbe odbio kao neosnovane i potvrdio presudu Višeg suda u Podgorici Ks.br.6/12 od 22.11.2012.godine.

Protiv navedenih presuda Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore je podiglo zahtjev za zaštitu zakonitosti zbog povrede Zakonika o krivičnom postupku - čl.386 st.1 tač.8, čl.386 st.2 u vezi čl.379 st.9 i povrede Krivičnog zakonika - čl.387 tač.3 Zakonika o krivičnom postupku.

U zahtjevu se navodi da obrazloženja presuda prvostepenog i drugostepenog suda ne sadrže jasne i potpune razloge zbog čega nije dokazano da su okrivljeni, kao saizvršioc, izvršili krivično djelo koje im je stavljeno na teret, a što je sve u suprotnosti sa obavezom suda u pogledu obrazlaganja oslobadajuće presude shodno čl.379 st.9 Zakonika o krivičnom postupku, čime je učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz čl.386 st.2 u vezi čl.379 st.9 Zakonika o krivičnom postupku, koja je uticala na donošenje nezakonite presude.

Imajući u vidu razloge nižestepenih sudova u ovom pravcu proizilazi da su okrivljeni oslobodjeni od optužbe na osnovu čl. 373 tač.1 Zakonika o krivičnom postupku, a ne na osnovu čl.373 tač.2 Zakonika o krivičnom postupku, s obzirom da se nižestepenim presudama ukazuje na nedostatke u činjeničnom opisu optužnice u pogledu postojanja bitnih obilježja bića krivičnog djela u pitanju, pa je stoga nerazumljivo po kom osnovu je donijeta oslobadajuća presuda, čime je učinjena i bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz čl.386 st.1 tač.8 Zakonika o krivičnom postupku.

Nadalje, u zahtjevu se navodi da je zaključak nižestepenih sudova da nije dokazano da su okrivljeni izvršili krivično djelo koje im je optužnicom stavljeno na teret rezultat pogrešne primjene materijalnog prava, odnosno pogrešnog tumačenja normi međunarodnog prava, a time i Krivičnog zakona Savezne Republike Jugoslavije koji je u ovom slučaju primijenjen. Pri tom, riječ je o normi (član 142 stav 1 KZ SRJ) blanketnog karaktera koja svoj puni sadržaj dobija upućivanjem na odgovarajuće norme međunarodnog prava. To znači da su nižestepeni sudovi na utvrđeno činjenično stanje pogrešno primijenili krivični zakon, kada su okrivljene, na osnovu čl.373 tač.2 Zakonika o krivičnom postupku, oslobodili od optužbe da su izvršili predmetno krivično djelo, te da je stoga pravosnažnom presudom povrijeđen Krivični zakonik - čl.387 tač.3 Zakonika o krivičnom postupku.

Polazeći od elemenata krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl.142 st.1 Krivičnog zakona Savezne Republike Jugoslavije i sadržine normi međunarodnog prava - IV Ženevske konvencije i Dopunskog protokola II, a imajući u vidu činjenični opis krivičnog djela u dispozitivu optužnice, Vrhovno državno tužilaštvo smatra da optužni akt, suprotno zaključivanju nižestepenih sudova, sadrži kako pravne termine tako i činjenični opis radnji koje se odnose na odredbe međunarodnog prava koje su po stavu optužbe prekršene.

Tokom postupka je nesumnjivo utvrđeno da su oštećeni, zbog ratnih dešavanja u BiH kao državljani BiH došli na teritoriju Crne Gore kako bi izbjegli oružane sukobe i ne bi učestvovali u njima i pri tom se radilo o civilima koji su imali status izbjeglica saglasno Konvenciji o statusu izbjeglica. Dakle, radilo se o civilnom stanovništvu, kao posebnoj kategoriji lica koja su zaštićena međunarodnim humanitarnim pravom. Prema tome, u tom momentu, teritorija Crne Gore bila je teritorija na kojoj su oštećeni, kao civili boravili. Oni su, prema nesumnjivom utvrđenju sudova, na način opisan dispozitivom optužnice, odnosno izrekom prvostepene presude, preseljeni sa teritorije Crne Gore i predati policijskim organima jednog dijela države, u kojoj se odvijao oružani sukob (organi Republike Srpske).

Stoga, kod navedenog činjeničnog utvrđenja, stav nižestepenih sudova da optužnicom nije precizirano na koji način su okrivljeni kršili pravila međunarodnog prava iz čl.17 Dopunskog protokola II predstavlja rezultat pogrešne primjene međunarodnog humanitarnog prava. S tim u vezi, drugostepeni sud, prihvatajući stav prvostepenog suda, a vezano za radnju izvršenja ovog krivičnog djela, zaključuje da premještanje u smislu čl.17 Dopunskog protokola II se odnosi na premještanje civila unutar važećih granica, te na prisilno napuštanje teritorije na kojoj žive, ali da ta radnja, ne podrazumijeva vraćanje civila u svoju državu.

Medjutim, kod navedenog utvrdjenja da je teritorija Crne Gore bila teritorija na kojoj oštećeni, kao civili, borave i da su, na način opisan dispozitivom optužnice, isti preseljeni sa teritorije Crne Gore i predati policijskim organima jednog dijela države u kojoj se odvija oružani sukob, jasno je da se radi o djelatnosti učinjenoj prema zaštićenoj kategoriji lica, koja radnja je protivna odredbama čl.17 Dopunskog protokola II. Jer, odredbom st.2 čl.17 Dopunskog protokola II predviđeno je da civili ne smiju biti prisiljeni da napuste svoju teritoriju iz razloga koji su u vezi sa sukobom. Stoga je očigledno da je suprotan stav nižestepenih sudova po pitanju radnje izvršenja predmetnog krivičnog djela rezultat pogrešne primjene ove norme međunarodnog prava.

Takodje, sa stanovišta pravne teorije i sudske prakse neprihvatljiv je stav nižestepenih sudova da pripadništvo, vojnoj, političkoj ili administrativnoj strani u sukobu, ili postupanje u službi strane u sukobu, predstavlja svojstvo koje su okrivljeni morali imati da bi bili odgovorni za ratni zločin. Naprotiv, prema međunarodnom pravu i sudskoj praksi žalbenog Vijeća Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, te praksi sudova u okruženju, opredjeljujuće za ocjenu da li je neko djelo ratni zločin ili „obično krivično djelo“ nije svojstvo učinioca, nego to da li je postojanje oružanog sukoba u znatnoj mjeri uticalo na sposobnost učinioca da izvrši zločin, njegovu odluku da ga izvrši, način izvršenja, ili cilj s kojim je izvršen. S tim u vezi, suprotan zaključak nižestepenih sudova je očigledno suprotan opšteprihvaćenim pravnim stavovima pravne teorije i sudske prakse iz ove oblasti, a suprotan je i činjeničnim utvrdjenjima prvostepenog suda.

Naime, iz sprovedenih dokaza nesumnjivo proizilazi da su okrivljeni inkriminisane radnje upravo preduzimali u vezi sa oružanim sukobom na teritoriji BiH, kako je to navedeno i u optužnom aktu, jer su isti, kao pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Crne Gore, postupali po naredbi ministra, sada pok.P. B., a u vezi zahtjeva policijskih organa Republike Srpske, kao strane u oružanom sukobu na toj teritoriji. Stoga, nesumnjivo je da su se okrivljeni, postupajući na taj način, stavili u službu jedne strane u sukobu i postupali u vezi sa oružanim sukobom, a veza predstavlja blisku povezanost sa neprijateljstvom-sukobom u BiH, u situaciji kad su žrtve bili civili, koji su nezakonito lišeni slobode i vraćeni na teritoriju gdje se odvijaju oružani sukobi, a na zahtjev jedne od strana u tom sukobu, pa je osporavanje postojanja veze između postupanja okrivljenih i oružanog sukoba u potpunosti neutemeljeno i predstavlja rezultat pogrešnog tumačenja međunarodnih pravila ratnog i humanitarnog prava.

Prema tome, donošenjem oslobadjajuće presude, na osnovu čl.373 tač.2 Zakonika o krivičnom postupku, a ne dajući pri tom jasne i dovoljne razloge za takvu odluku, sud je učinio bitne povrede krivičnog postupka iz čl.386 st.1 tač.8 i čl.386 st.2 u vezi čl.379 st.9 Zakonika o krivičnom postupku, te povredu Krivičnog zakonika u korist okrivljenih iz čl.387 tač.3 Zakonika o krivičnom postupku. Predloženo je da ovaj sud zahtjev usvoji i utvrdi da je presudom Višeg suda u Podgorici – Specijalizovanog odjeljenja za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina Ks.br.6/12 od 22.11.2012. godine i presudom Apelacionog suda Crne Gore Kžs.br.18/13 od 17.05.2013.godine povrjedjen zakon u korist okrivljenih - čl.386 st.1 tač.8 i čl.386 st.2 u vezi čl.379 tač.9 Zakonika o krivičnom postupku, te član 387 tač.3 Zakonika o krivičnom postupku.

Vrhovni sud je razmotrio spise ovog predmeta i ocijenio navode iz zahtjeva za zaštitu zakonitosti, pa je našao da je:

zahtjev neosnovan.

Podignutim zahtjevom navedene presude se pobijaju zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka iz čl.386 st.1 tač.8 i čl.386 st.2 u vezi čl.379 st.9 ZKP. Povreda

iz čl.386 st.1 tač.8 ZKP, po ocjeni tužioca, sastoji se u činjenici da se u obrazloženju prvostepene presude ukazuje na nedostatke optužnice, što je razlog za oslobađanje od optužbe na osnovu čl.373 tač.1 ZKP, a okrivljeni su oslobodjeni od optužbe na osnovu čl.373 tač.2 ZKP. Povreda odredaba krivičnog postupka iz čl.386 st.2 u vezi čl.379 st.9 ZKP, po ocjeni tužioca, sastoji se u činjenici da pobijane presude ne sadrže potpune i jasne razloge iz kojih bi nesumnjivo proizilazilo da nije dokazano da su okrivljeni, kao saizvršioци, izvršili predmetno krivično djelo.

Neprihvatljivi su gornji navodi podignutog zahtjeva. Prvostepenom presudom, a kako to stoji u izreci, svi okrivljeni su oslobodjeni od optužbe na osnovu čl.373 tač.2 ZKP. U obrazloženju iste dati su razlozi saglasno izreci. Naime, prvostepeni sud je u obrazloženju pobijane presude (stranica 200-205) dao jasne i određene razloge za zaključak da nema dokaza da su okrivljeni B. B., R. R., D. B., B. S., B. B. i S. G., preduzeli bilo koju radnju koja im je stavljena na teret podignutom optužnicom. Takođe, drugostepeni sud je u svojoj presudi dao jasne i valjane razloge zašto su neprihvatljivi navodi žalbe državnog tužioca kojim su osporavani zaključci prvostepenog suda u pogledu nedostatka dokaza da su navedeni okrivljeni izvršili krivično djelo stavljeno im na teret (strana 9-11 obrazloženja drugostepene presude).

Obrazlažući svoje odluke u odnosu na okrivljene M. M., M. I. i M. Š. nižestepeni sudovi su ukazali na nedostatke optužnice, a kako se to ističe u podignutom zahtjevu. Međutim, saglasno izreci prvostepeni sud je u obrazloženju pobijane presude dao jasne i određene razloge za svoj zaključak da nema dokaza da su isti izvršili krivično djelo stavljeno im na teret (str. 206 i dalje prvostepene presude), koje razloge je u svamu prihvatio i drugostepeni sud i u svojoj presudi dao jasne i sadržajne razloge zašto su neprihvatljivi navodi izjavljene žalbe kojima su u navedenom dijelu osporavani razlozi prvostepene presude (str. 5 - 9 drugostepene presude).

Sa naprijed navedenih razloga, neprihvatljivi su navodi zahtjeva da su pobijanim presudama učinjene bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz čl.386 st.1 tač.8 i čl.386 st.2 u vezi čl.379 st.9 ZKP.

S prednjim u vezi valja ukazati da su se nižestepeni sudovi osnovano bavili činjeničnim i pravnim opisom iz optužnice, jer je isti polazište za ocjenu koje činjenice su odlučne za zakonito presudjenje i zašto.

Naime, imajući u vidu sadržinu odredbi čl.3 st.1 tač.c) IV Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata, koje se odnose na oružane sukobe koje nemaju karakter međunarodnog sukoba i na lica koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, odredbi čl.4 st.1 i 2 tač.e) Dopunskog protokola II uz ovu Konvenciju, koje se odnose na humani postupak i osnovne garancije licima koja ne uzimaju učešće ili su prestala da učestvuju u neprijateljstvima i odredbi čl.17 istog Dopunskog protokola II, koje se odnose na zabranu prinudnog premještanja civila, a koje norme međunarodnog prava su prema izmijenjenoj optužnici kršene od strane okrivljenih, nižestepeni sudovi zaključuju da one nijesu opisane u činjeničnom opisu izmijenjene optužnice, te da za pravilnu ocjenu povreda ovih normi nije bilo dovoljno navesti da se radi o povredama ljudskog dostojanstva civilnih lica koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima i koja imaju pravo da njihova ličnost, čast i ubjedjenje da ne treba da učestvuju u oružanom sukobu budu poštovani i u odnosu na koje se mora postupiti u svakoj prilici čovječno i bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na vjeri ili ubjedjenju, već je bilo potrebno i konkretizovati o kakvim povredama ličnog dostojanstva i ponižavajućim postupcima se radilo, obzirom da su u konkretnom slučaju civilna lica vraćena u BiH. Posebno je bilo potrebno navesti na koji način su okrivljeni kršili pravila međunarodnog prava iz

čl.17 Dopunskog protokola II, koji se odnosi na zabranu prinudnog „premještanja“ civila, pri čemu je u stavu 2 ovog člana propisano da civili ne smiju biti prisiljeni da napuste svoju teritoriju iz razloga koji su u vezi sa sukobom, obzirom da je u činjeničnom opisu optužnice navedeno da su okrivljeni vršili nezakonito „preseljavanje“ civilnog stanovništva i koja radnja prema optužnici predstavlja jedinu od brojno propisanih alternativnih radnji izvršenja krivičnog djela stavljenog na teret okrivljenim.

Prednje je bilo potrebno navesti iz razloga što pojmovi „preseljenje“ i „premještaj“ civilnog stanovništva nijesu dovoljno razjašnjeni u teoriji i praksi domaćeg prava a prema međunarodnom običajnom pravu i stavovima zauzetim u više presuda Međunarodnog suda (navedeni u razlozima prvostepene presude) nijesu istog značenja. Iako se ova dva pojma odnose na nezakonitu evakuaciju pojedinaca sa teritorije na kojoj borave, preseljenje (deportacija) predstavlja odvođenje van granica svoje države, dok premještanje u smislu čl.17 Dopunskog protokola II se odnosi na premještanje civila unutar važećih granica i na prisilno napuštanje svoje teritorije na kojoj žive. Iz navedenog proizilazi da „preseljenje“ civilnog stanovništva kao radnja izvršenja krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i „premještanje“ civilnog stanovništva u smislu čl.17 Dopunskog protokola II, ne podrazumijeva i radnju vraćanja civilnog stanovništva u svoju državu, što je u konkretnom slučaju učinjeno, jer su civili srpske i muslimanske nacionalnosti vraćeni iz Republike Crne Gore u Republiku Bosnu i Hercegovinu. Prema tome, radnja vraćanja civilnog stanovništva u svoju državu Zakonom nije predviđena kao radnja „preseljenja“ civilnog stanovništva i ne može predstavljati radnju izvršenja krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 142 KZ SRJ, niti povredu odredbi čl.17 Dopunskog protokola II, koja propisuje zabranu „premještanja“ civilnog stanovništva i da ne smiju biti prisiljeni da napuste teritoriju na kojoj žive iz razloga koji su u vezi sa oružanim sukobom. Vraćanje civilnog stanovništva u državu u kojoj žive, prema zaključivanju nižestepениh sudova, ne predstavlja ni povredu ostalih normi međunarodnog prava - IV Ženevske konvencije i Dopunskog protokola II uz ovu Konvenciju i Konvencije o statusu izbjeglica i njenog protokola koje se navode u izmijenjenoj optužnici.

Takodje, imajući u vidu sadržinu odredbi čl.1 A tač.2 Konvencije o statusu izbjeglica koja daje definiciju izraza „izbjeglica“ i koja obuhvata različite načine sticanja svojstva izbjeglice, odredbi čl.33 st.1 iste Konvencije koje se odnose na zabranu protjerivanja i odbijanja izbjeglica i koja takodje obuhvata različite oblike tih zabrana i odredbi čl.1 tač.2 Protokola o statusu izbjeglica uz ovu Konvenciju, kojim su izostavljene neke riječi iz prethodnog člana Konvencije koji daje definiciju „izbjeglice“, radi pravilne ocjene o kojoj kategoriji izbjeglica i o kojim zabranama se radi, nižestepени sudovi su stanovišta da nije dovoljno navesti da se radilo o licima koja su imala status izbjeglice u smislu navedenih odredbi ove Konvencije i njenog protokola, već je bilo potrebno konkretizovati o kojoj se kategoriji tih lica radi i o kojim zabranama protjerivanja tih lica je riječ, tako da ni ove norme međunarodnog prava koje su prema optužnici povrijedjene od strane okrivljenih, nijesu opisane u činjeničnom opisu izmijenjene optužnice.

Isto tako, nižestepени sudovi su zaključili da nije dokazano da su okrivljeni kao pripadnici MUP-a RCG pripadali nekoj oružanoj formaciji strana u sukobu na teritoriji BiH, niti je dokazano da su izvršavajući naredbu Ministra unutrašnjih poslova RCG, sada pok.P. B., vraćanjem civilnog stanovništva srpske i muslimanske nacionalnosti na teritoriji BiH, kršili norme međunarodnog prava navedene u izmijenjenoj optužnici, stavljajući se u službu jedne strane u sukobu, u konkretnom slučaju oružanih snaga Republike Srpske BiH. Za postojanje predmetnog krivičnog djela potrebno je da se vrši kršenje međunarodnog prava koje obavezuje aktivne učesnike u ratu, oružanom sukobu ili ratnoj okupaciji. Zbog toga učinilac ovog djela može biti samo pripadnik vojne, političke i administrativne

strane u sukobu i svako drugo lice koje se nalazi u njenoj službi bez obzira da li je bio pripadnik oružanih formacija ili kakvih drugih nenaoružanih organizacija koje bi se svojom aktivnošću svrstalo uz neku stranu u sukobu. Lice koje bi van ovako shvaćenog organizacionog sastava izvršilo neku od radnji iz čl.142 st.1 KZ SRJ ne bi odgovaralo za ratni zločin već za neko drugo krivično djelo, bez obzira na to što je djelo izvršeno za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije. U izmijenjenoj optužnici nije stavljeno na teret okrivljenim da su postupali kao pripadnici neke od strana u sukobu niti da su se svrstali uz neku stranu u sukobu, već da su po naredbi Ministra unutrašnjih poslova RCG, sada pok.P. B., na zahtjev MUP-a Srpske Republike BiH, lišili slobode lica koja su došla sa teritorije BiH u Crnu Goru i vratili ih na teritoriju BiH. Kao pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova RCG, koja je bila u sastavu SRJ oni su u okviru svojih poslova i ovlašćenja kao pripadnika MUP-a RCG, postupajući po navedenoj naredbi Ministra unutrašnjih poslova RCG, sada pok.P. B., koja je bila u formi telegrama, identifikovali, priveli, zadržali, a potom vratili lica koja su sa teritorije BiH zbog nastalog oružanog sukoba došli u RCG, pa su shodno izdatoj naredbi ta lica predali organima SUP-a i KPD Foča i SUP-a Srebrenica, smatrajući da postupaju u skladu sa propisima kojima je uredjen opis njihovih poslova, dužnosti i ovlašćenja i time smatrali da su imali obavezu da postupe po izdatoj naredbi. Takvo postupanje okrivljenih, prema ocjeni nižestepenih sudova, bilo je u skladu sa odredbama čl.33 st.1 tač.a) Rimskog statuta Medjunarodnog krivičnog suda, prema kojima je pored ostalog propisano da će se lice koje je počinilo djelo osloboditi krivice ako je imalo zakonsku obavezu da postupi po naredjenju svog naredbodavca. Zbog toga, vraćanje civilnog stanovništva srpske i muslimanske nacionalnosti u njihovu državu u konkretnom slučaju ne znači da su se okrivljeni takvim postupanjem stavili u službu jedne strane u sukobu. Nasuprot tome, postupanje okrivljenih po navedenoj naredbi za njih je značilo redovno izvršavanje svojih poslova i zadataka kao pripadnika policije i obaveza da izvrše naredbu svog naredbodavca.

Imajući prednje u vidu, nižestepeni sudovi su zaključili da nema dokaza da su okrivljeni izvršili predmetno krivično djelo, na način, mjesto i vrijeme kako je to opisano u izreci prvostepene presude, pa ih je sledstveno takvom utvrdjenju i oslobodio od optužbe na osnovu čl.373 tač.2 ZKP.

Nasuprot prednjem, u zahtjevu se ističe da su okrivljeni preduzeli radnju preseljenja civila u smislu čl. 3 st.1 tač.c) IV Ženevske konvencija o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata, odredbe čl.4 st.1 i 2 tač.e) Dopunskog protokola II uz ovu Konvenciju, te odredbe člana 17 ovog Protokola, da su se isti na taj način stavili u službu jedne strane u sukobu (organa Republike Srpske) i postupali u vezi sa oružanim sukobom koji se odvijao na teritoriji BiH. Takvim osporavanjem nižestepenih presuda u suštini se ukazuje da se one zasnivaju na pogrešno i nepotpuno utvrdjenom činjeničnom stanju.

U postupku odlučivanja po zahtjevu za zaštitu zakonitosti ovaj sud se može upuštati u ocjenu pravilnosti utvrdjenog činjeničnog stanja samo ako je zahtjev podignut u korist okrivljenog – čl.444 ZKP. Kako je u konkretnom slučaju zahtjev podignut na štetu okrivljenih to se ovaj sud ne može upuštati u ocjenu pravilnosti i potpunosti utvrdjenog činjeničnog stanja, pa ni u osnovanost gornjih navoda podignutog zahtjeva.

Podignutim zahtjevom navedene presude se pobijaju i zbog povrede Krivičnog zakonika iz čl.387 tač.3 ZKP. Po ocjeni tužioca ta povreda se sastoji u činjenici da je sud na utvrdjeno činjenično stanje pogrešno primijenio Krivični zakonik kada je osnovom čl.373 tač.2 ZKP okrivljene oslobodio od optužbe.

Povreda Krivičnog zakonika iz čl.387 tač.3 ZKP postoji kada je u pogledu krivičnog djela koje je predmet optužbe primijenjen materijalni propis koji se nije mogao primijeniti,

pa eventualno pogrešna primjena čl.387 tač.3 ZKP ne može biti povreda iz navedene zakonske odredbe (čl.373 tač.2 ZKP). Neprihvatljivi su zato navodi zahtjeva da je na način naveden u istom učinjena povreda Krivičnog zakonika iz čl.387 tač.3 ZKP.

S prednjim u vezi, valja ukazati da je prilikom odlučivanja o zahtjevu za zaštitu zakonitosti ovaj sud, saglasno članu 441 ZKP, ograničen samo na ispitivanje povreda zakona na koje se državni tužilac poziva u svom zahtjevu.

Sa iznijetih razloga, a na osnovu člana 442 ZKP odlučeno je kao u izreci ove presude.

VRHOVNI SUD CRNE GORE

Podgorica, 23.06.2015.god.

Zapisničar,

Indira Muratović s.r

Predsjednik vijeća-sudija,

Stanka Vučinić s.r

